

U S T A W A

z dnia

o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej¹⁾

Rozdział 1

Zakres zastosowania ustawy

Art. 1. Ustawa reguluje zasady tymczasowego zarządzania przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy, który we własnym imieniu wykonywał działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, zwanej dalej „CEIDG”, oraz kontynuowania działalności gospodarczej wykonywanej z wykorzystaniem tego przedsiębiorstwa.

---

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, ustawę z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn, ustawę z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawę z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, ustawę z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, ustawę z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, ustawę z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawę z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ustawę z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, ustawę z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, ustawę z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, ustawę z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze, ustawę z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, ustawę z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, ustawę z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym, ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych, ustawę z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ustawę z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym, ustawę z dnia 5 grudnia 2008 r. o organizacji rynku rybnego, ustawę z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym, ustawę z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, ustawę z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych, ustawę z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze oraz ustawę z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych.

Rozdział 2

Przedsiębiorstwo w spadku

Art. 2. 1. Przedsiębiorstwo w spadku obejmuje składniki niematerialne i materialne, przeznaczone do wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę, stanowiące mienie przedsiębiorcy w chwili jego śmierci.

2. Jeżeli w chwili śmierci przedsiębiorcy przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459, 933 i 1132 oraz z 2018 r. poz. ...) stanowiło w całości mienie przedsiębiorcy i jego małżonka, przedsiębiorstwo w spadku obejmuje całość tego przedsiębiorstwa.

3. Przedsiębiorstwo w spadku obejmuje także składniki niematerialne i materialne, przeznaczone do wykonywania działalności gospodarczej, nabyte przez zarządcę sukcesyjnego albo na podstawie czynności, o których mowa w art. 13, w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego.

4. W przypadkach, o których mowa w art. 45–47, przepisy ustawy odnoszące się do przedsiębiorstwa w spadku stosuje się odpowiednio do udziału przedsiębiorcy w majątku wspólnym wspólników spółki cywilnej.

Art. 3. Właścicielem przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu ustawy jest:

- 1) osoba, która zgodnie z prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia albo europejskim poświadczeniem spadkowym, nabyła składniki niematerialne i materialne, o których mowa w art. 2 ust. 1, na podstawie powołania do spadku z ustawy albo z testamentu albo nabyła przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie na podstawie zapisu windykacyjnego;
- 2) małżonek przedsiębiorcy w przypadku, o którym mowa w art. 2 ust. 2, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku;
- 3) osoba, która nabyła przedsiębiorstwo w spadku albo udział w przedsiębiorstwie w spadku bezpośrednio od osoby, o której mowa w pkt 1 lub 2, w tym osoba prawna albo jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, do której wniesiono przedsiębiorstwo tytułem wkładu – w przypadku gdy po śmierci przedsiębiorcy nastąpiło zbycie tego przedsiębiorstwa albo udziału w tym przedsiębiorstwie.

Art. 4. Wielkość udziałów w przedsiębiorstwie w spadku ustala się według wielkości udziałów spadkowych lub udziałów we współwłasności przedsiębiorstwa.

Art. 5. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego oraz do dokonywania czynności, o których mowa w art. 13, przez osobę, o której mowa w art. 14, jeżeli dokonała ona zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i ...), stosuje się odpowiednio przepisy o wykonywaniu działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę.

Rozdział 3

Ustanowienie zarządu sukcesyjnego

Art. 6. 1. Do ustanowienia zarządu sukcesyjnego wymagane jest:

- 1) powołanie zarządcy sukcesyjnego;
- 2) zgoda osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji;
- 3) dokonanie wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego albo zastrzeżenia, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2.

2. Zawieszenie działalności gospodarczej nie stanowi przeszkody do ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

3. Nie można ustanowić zarządu sukcesyjnego, jeżeli została ogłoszona upadłość przedsiębiorcy.

Art. 7. 1. Zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony z chwilą:

- 1) śmierci przedsiębiorcy, w przypadku gdy przedsiębiorca złożył wniosek o wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego powołanego na podstawie art. 9 ust. 1;
- 2) dokonania wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego powołanego na podstawie art. 12.

2. Przepisu ust. 1 pkt 1 nie stosuje się, jeżeli:

- 1) akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu;
- 2) chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu sądu stwierdzającym zgon albo uznającym przedsiębiorcę za zmarłego.

Art. 8. 1. Na zarządcę sukcesyjnego może być powołana osoba fizyczna, która ma pełną zdolność do czynności prawnych.

2. Nie może pełnić funkcji zarządcy sukcesyjnego osoba, wobec której prawomocnie orzeczono:

- 1) zakaz prowadzenia działalności gospodarczej, o którym mowa w art. 373 ust. 1 i w art. 374 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 2344 i 2491 oraz z 2018 r. poz. ...), lub
- 2) środek karny albo środek zabezpieczający w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, obejmującego działalność gospodarczą wykonywaną przez przedsiębiorcę lub działalność gospodarczą w zakresie zarządu majątkiem.

Art. 9. 1. Przedsiębiorca może powołać zarządcę sukcesyjnego w ten sposób, że:

- 1) wskaże określoną osobę do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego albo
- 2) zastrzeże, że z chwilą śmierci przedsiębiorcy wskazany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym.

2. Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę oraz zgoda osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji w przypadkach, o których mowa w ust. 1, wymagają zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Art. 10. Jeżeli przedsiębiorca nie złożył wniosku o wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego albo zastrzeżenia, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2, po śmierci przedsiębiorcy zarząd sukcesyjny może zostać ustanowiony wyłącznie w wyniku powołania zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 12.

Art. 11. 1. Funkcję zarządcy sukcesyjnego w jednym czasie może pełnić tylko jedna osoba.

2. Przedsiębiorca może powołać zarządcę sukcesyjnego na wypadek, gdyby powołany w pierwszej kolejności zarządca sukcesyjny zrezygnował z tej funkcji albo nie mógł jej pełnić z powodu śmierci, utraty pełnej zdolności do czynności prawnych, odwołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę albo uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie, o którym mowa w art. 8 ust. 2.

3. Powołanie zarządcy sukcesyjnego, o którym mowa w ust. 2, następuje odpowiednio z chwilą rezygnacji zarządcy sukcesyjnego powołanego w pierwszej kolejności, jego śmierci, utraty przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych, jego odwołania przez przedsiębiorcę albo uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie, o którym mowa w art. 8 ust. 2.

4. W przypadku gdy przedsiębiorca nie powołał zarządcy sukcesyjnego na wypadek zajścia zdarzeń, o których mowa w ust. 2, i zdarzenia te zaszły przed śmiercią przedsiębiorcy, stosuje się art. 12.

Art. 12. 1. Jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, po śmierci przedsiębiorcy zarządcę sukcesyjnego może powołać:

- 1) małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, lub
- 2) osoba, która przyjęła zapis windykacyjny, którego przedmiotem jest przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie, a jeżeli nie ogłoszono testamentu, w którym został uczyniony taki zapis windykacyjny – osoba, która przyjęła spadek.

2. Po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, zarządcę sukcesyjnego może powołać wyłącznie właściciel przedsiębiorstwa w spadku.

3. Do powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku, o którym mowa w ust. 1 albo 2, wymagana jest zgoda osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100.

4. Jeżeli nie zostało wydane prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, nie został zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia ani nie zostało wydane europejskie poświadczenie spadkowe, wielkość udziałów w przedsiębiorstwie w spadku ustala się przy uwzględnieniu wszystkich znanych osobie powołującej zarządcę sukcesyjnego osób, którym w chwili powołania zarządcy sukcesyjnego przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku.

5. Powołanie zarządcy sukcesyjnego albo wyrażenie zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedstawiciela ustawowego osoby, która nie ma zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego.

6. Osoba, o której mowa w ust. 1 albo 2, składa przed notariuszem oświadczenie o przysługującym jej udziale w przedsiębiorstwie w spadku oraz znanych jej innych osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, a osoba, o której mowa w ust. 1, także oświadczenia o:

- 1) istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi,
- 2) znanych testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów

– pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

7. Powołanie zarządcy sukcesyjnego w przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, oraz zgoda każdej z osób, o których mowa w ust. 3, wymagają zachowania formy aktu notarialnego.

8. Osoba powołana na zarządcę sukcesyjnego składa przed notariuszem oświadczenie o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2, pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

9. Powołanie zarządcy sukcesyjnego w przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, notariusz zgłasza do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po powołaniu zarządcy sukcesyjnego.

10. Uprawnienie do powołania pierwszego zarządcy sukcesyjnego wygasa z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy. Jeżeli akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu sądu stwierdzającym zgon, termin ten biegnie od dnia, odpowiednio, znalezienia zwłok przedsiębiorcy albo uprawomocnienia się postanowienia sądu stwierdzającego zgon.

11. Zarządca sukcesyjny powołany w przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, pełni funkcję od chwili dokonania wpisu tego zarządcy sukcesyjnego do CEIDG.

Rozdział 4

Zarząd przedsiębiorstwem w spadku do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego

Art. 13. 1. W okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony – do dnia wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, osoba, o której mowa w art. 14, może dokonywać czynności koniecznych do zachowania majątku lub możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, polegających w szczególności na:

- 1) zaspokajaniu wymagalnych roszczeń lub przyjmowaniu należności, które wynikają ze zobowiązań przedsiębiorcy związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, powstałych przed śmiercią przedsiębiorcy;
- 2) zbywaniu rzeczowych aktywów obrotowych w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r. poz. 2342 i 2201 oraz z 2018 r. poz. 62 i ...).

2. Osoba, o której mowa w art. 14, może także dokonywać czynności zwykłego zarządu w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej wykonywanej przez przedsiębiorcę przed

śmiercią, jeżeli ciągłość tej działalności jest konieczna do zachowania możliwości jej kontynuacji lub uniknięcia poważnej szkody.

Art. 14. 1. Osobami uprawnionymi do dokonywania czynności, o których mowa w art. 13, są:

- 1) małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, lub
- 2) spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy albo
- 3) spadkobierca testamentowy przedsiębiorcy albo zapisobierca windykacyjny, któremu zgodnie z ogłoszonym testamentem przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku.

2. Po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, czynności, o których mowa w art. 13, może dokonywać wyłącznie właściciel przedsiębiorstwa w spadku.

Art. 15. Osoba, o której mowa w art. 14, dokonuje czynności, o których mowa w art. 13, w imieniu własnym, na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku.

Art. 16. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez dokonanie czynności na podstawie art. 13 – niezależnie od odpowiedzialności wynikającej z odrębnych przepisów – ponosi osoba, która w złej wierze dokonała tej czynności, do której nie była uprawniona.

Rozdział 5

Zasady ogólne dotyczące wykonywania zarządu sukcesyjnego

Art. 17. 1. W sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku zarządca sukcesyjny posługuje się dotychczasową firmą przedsiębiorcy z dodatkowym oznaczeniem „w spadku”.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osoby dokonującej czynności, o których mowa w art. 13, jeżeli dokonała ona zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

Art. 18. Zarząd sukcesyjny obejmuje zobowiązanie do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku.

Art. 19. 1. Zarząd sukcesyjny nie może być przeniesiony.

2. Zarządca sukcesyjny może ustanowić pełnomocnika do poszczególnej czynności lub pewnego rodzaju czynności.

Art. 20. Nie można ograniczyć zarządu sukcesyjnego ze skutkiem wobec osób trzecich.

Art. 21. 1. Zarządca sukcesyjny działa w imieniu własnym, na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku.

2. Zarządca sukcesyjny może pozywać i być pozywany w sprawach wynikających z prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz brać udział w postępowaniach administracyjnych, podatkowych i sądownoadministracyjnych w tych sprawach. W postępowaniach w takich sprawach zarządca sukcesyjny działa w imieniu własnym, na rzecz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku.

3. Oświadczeń oraz doręczeń pism w sprawach wynikających z prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku dokonuje się wobec zarządcy sukcesyjnego.

4. Po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, zarządca sukcesyjny udziela informacji o osobach, na rzecz których działa, na żądanie drugiej strony dokonywanej czynności.

Art. 22. 1. Zarządca sukcesyjny dokonuje czynności zwykłego zarządu w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku.

2. Zarządca sukcesyjny dokonuje czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku za zgodą właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a w braku takiej zgody – za zezwoleniem sądu.

3. Jeżeli do ważności czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu wymagana jest forma szczególna, oświadczenie obejmujące zgodę, o której mowa w ust. 2, powinno być złożone w tej samej formie.

Art. 23. Sąd opiekuńczy ogranicza zarząd sukcesyjny majątkiem osoby, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego sprawowania zarządu majątkiem tej osoby. Sąd opiekuńczy określa, jakie czynności w zakresie zarządu majątkiem osoby, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, nie mogą być przez zarządcę sukcesyjnego dokonywane bez

zezwolenia sądu albo poddaje zarządcę sukcesyjnego innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun.

Art. 24. Jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny, zarząd spadkiem wykonywany przez kuratora spadku albo wykonawcę testamentu nie obejmuje przedsiębiorstwa w spadku.

Rozdział 6

Stosunki między właścicielami przedsiębiorstwa w spadku a zarządcą sukcesyjnym

Art. 25. Do wynagrodzenia zarządcy sukcesyjnego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny o zleceniu.

Art. 26. 1. Właściciele przedsiębiorstwa w spadku mają prawo do udziału w zyskach i uczestniczą w stratach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, w takim stosunku, w jakim przysługuje im udział w przedsiębiorstwie w spadku.

2. Właściciele przedsiębiorstwa w spadku mogą żądać podziału i wypłaty zysku pomniejszonego o należności publicznoprawne i niepokryte straty z upływem roku od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego i z końcem każdego kolejnego roku za rok poprzedni.

3. Zysk przedsiębiorstwa w spadku jest wypłacany w odpowiedniej części właścicielom przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego.

4. Na żądanie właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, zarządca sukcesyjny wypłaca im zaliczki na poczet przewidywanego zysku z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, chyba że byłoby to sprzeczne z zasadami prawidłowej gospodarki. Zaliczki mogą być wypłacane wyłącznie ze środków pieniężnych.

5. Zarządca sukcesyjny dokonuje rozliczenia wypłaconych zaliczek w terminach wypłaty zysku, określonych w ust. 2.

Art. 27. 1. Niezwłocznie po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego zarządca sukcesyjny sporządza i składa przed notariuszem wykaz inwentarza przedsiębiorstwa w spadku, obejmujący składniki przedsiębiorstwa w spadku, z podaniem ich wartości według stanu i cen z chwili śmierci przedsiębiorcy, a także długi spadkowe związane z działalnością gospodarczą zmarłego przedsiębiorcy i ich wysokość według stanu z chwili śmierci przedsiębiorcy. W pozostałym zakresie do wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku stosuje się odpowiednio przepisy o wykazie inwentarza spadku.

2. Niezwłocznie po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego osoba, która pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego w chwili wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, wydaje przedsiębiorstwo

w spadku jego właścicielom, a jeżeli zarząd wygaś przed uprawomocnieniem się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniem aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniem europejskiego poświadczenia spadkowego – osobie, która przyjęła spadek. W przypadku braku takiej osoby zarządca sukcesyjny składa wniosek o zabezpieczenie spadku.

3. Właściciel przedsiębiorstwa w spadku, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w chwili wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, w terminie miesiąca od dnia, w którym dowiedział się o wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, może zażądać od zarządcy sukcesyjnego pisemnego sprawozdania z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku wraz ze wskazaniem stanu przedsiębiorstwa w spadku na chwilę wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Rozdział 7

Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku

Art. 28. Od chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego zarządca sukcesyjny wykonuje prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy wynikające z prowadzonej przez niego działalności gospodarczej oraz prawa i obowiązki w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku.

Art. 29. 1. W braku odmiennych postanowień umowy lub przepisów ustawy, do umów zawartych przez przedsiębiorcę w zakresie działalności jego przedsiębiorstwa, z wyłączeniem umów, których wykonanie zależy od osobistych przymiotów zmarłego przedsiębiorcy, stosuje się przepisy ust. 2–4.

2. W okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego każda ze stron umowy może powstrzymać się ze spełnieniem świadczenia. Druga strona umowy zawartej przez przedsiębiorcę nie może jednak powstrzymać się ze spełnieniem świadczenia, jeżeli osoba, o której mowa w art. 14, zaofiaruje świadczenie wzajemne.

3. Bieg terminów spełnienia świadczenia oraz terminów do wykonania innych obowiązków lub uprawnień wynikających z umowy nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu w okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony – do dnia upływu terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego.

4. W przypadku gdy osoba, o której mowa w art. 14, zaofiaruje świadczenie wzajemne, termin spełnienia świadczenia drugiej strony umowy biegnie od dnia zaofiarowania świadczenia przez tę osobę.

Art. 30. 1. W przypadku śmierci przedsiębiorcy do umów o pracę stosuje się przepisy art. 63² ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 108, 4, 138, 305 i ...).

2. W okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego uprawnienia i obowiązki pracodawcy wykonuje zarządca sukcesyjny, a w przypadku jego braku – osoby, o których mowa w art. 14.

Art. 31. Za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku solidarną odpowiedzialność ponoszą właściciele przedsiębiorstwa w spadku.

Art. 32. 1. Zarządca sukcesyjny nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.

2. Zarządca sukcesyjny ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków.

3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez zarządcę sukcesyjnego, powołanego z naruszeniem przepisów art. 12, solidarnie z zarządcą sukcesyjnym ponosi osoba, która w złej wierze powołała zarządcę sukcesyjnego lub wyraziła na to zgodę, mimo że nie była do tego uprawniona.

Art. 33. W przypadku gdy zarządca sukcesyjny został powołany z naruszeniem przepisów art. 12, do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego stosuje się odpowiednio przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

Art. 34. 1. Osoba, która nie uczestniczyła w powołaniu zarządcy sukcesyjnego na skutek naruszenia art. 12, ponosi odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku do wartości stanu czynnego przedsiębiorstwa w spadku przypadającej na jej udział, według stanu na dzień, w którym osoba ta dowiedziała się o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego. Do ustalania stanu czynnego przedsiębiorstwa w spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące ustalania stanu czynnego spadku.

2. Ograniczenie odpowiedzialności, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy zobowiązań powstałych po dniu, w którym właściciel przedsiębiorstwa w spadku dowiedział się o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego, chyba że niezwłocznie odwołał zarządcę sukcesyjnego, a jeżeli nie był uprawniony do odwołania zarządcy sukcesyjnego – zażądał jego odwołania przez osoby uprawnione.

Rozdział 8

Decyzje administracyjne, promesy, działalność regulowana i wpisy do innych rejestrów

Art. 35. Jeżeli odrębna ustawa nie stanowi inaczej, przepisy niniejszego rozdziału stosuje się do koncesji, zezwoleń, licencji oraz pozwoleń, wydanych wobec przedsiębiorcy w formie decyzji organu administracji publicznej, związanych z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, zwanych dalej „decyzjami związanymi z przedsiębiorstwem”, z wyłączeniem przypadków, gdy:

- 1) decyzja zgodnie z przepisami odrębnej ustawy może zostać wydana wyłącznie wobec osoby fizycznej;
- 2) prawa i obowiązki wynikające z decyzji przechodzą z mocy prawa na następców prawnych przedsiębiorcy z chwilą jego śmierci.

Art. 36. 1. W przypadku śmierci przedsiębiorcy, decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa:

- 1) jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny – z upływem trzech miesięcy od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, chyba że w tym terminie został złożony wniosek, o którym mowa w art. 37 ust. 1;
- 2) jeżeli nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny – z upływem sześciu miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, chyba że w tym terminie został złożony wniosek, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5.

2. Postępowanie wszczęte na wniosek, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5, zawiesza się z urzędu do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jeżeli później został złożony wniosek, o którym mowa w art. 37 ust. 1. Gdy ustąpi przyczyna uzasadniająca zawieszenie postępowania, o której mowa w zdaniu pierwszym, postępowanie podejmowane jest z urzędu. O wydaniu postanowienia w sprawie zawieszenia albo podjęcia postępowania zawiadamia się wnoszącego wniosek, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5. Na postanowienie w sprawie zawieszenia postępowania albo podjęcia postępowania nie służy zażalenie.

3. Jeżeli nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny, a przed upływem terminu, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5, osoba, o której mowa w art. 14, zgłosiła organowi administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, zaprzestanie działalności objętej tą decyzją, decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa z dniem dokonania tego zgłoszenia.

Art. 37. 1. W terminie trzech miesięcy od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego zarządca sukcesyjny może złożyć do organu administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania tej decyzji.

2. Organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, w drodze decyzji, potwierdza możliwość wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez zarządcę sukcesyjnego, jeżeli:

- 1) warunki do uzyskania tej decyzji, określone w przepisach odrębnych ustaw, są spełnione;
- 2) zarządca sukcesyjny przedłoży dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, o których mowa w pkt 1;
- 3) zarządca sukcesyjny oświadczy, że przyjmuje wszystkie warunki zawarte w tej decyzji i zobowiązuje się do wykonania związanych z nią obowiązków.

3. Warunki, o których mowa w ust. 2 pkt 1, które mają charakter osobisty, uważa się za spełnione, jeżeli spełnia je zarządca sukcesyjny.

4. Zarządca sukcesyjny jest obowiązany wykonać związane z decyzją związaną z przedsiębiorstwem obowiązki, których termin wykonania upłynął w okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, niezwłocznie po dniu, w którym decyzja potwierdzająca możliwość wykonywania przez niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem stała się ostateczna.

Art. 38. 1. Organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, w drodze decyzji, odmawia potwierdzenia możliwości wykonywania tej decyzji przez zarządcę sukcesyjnego, jeżeli nie zostały spełnione wymogi określone w art. 37 ust. 2.

2. Decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa z dniem, w którym decyzja o odmowie potwierdzenia możliwości jej wykonywania przez zarządcę sukcesyjnego stała się ostateczna.

Art. 39. 1. W przypadku gdy są spełnione wymogi określone w art. 37 ust. 2 pkt 2 i 3, od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w art. 37 ust. 1, zarządca sukcesyjny może wykonywać uprawnienia wynikające z decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Od dnia złożenia wniosku zarządca sukcesyjny jest obowiązany wykonywać obowiązki związane z tą decyzją.

2. Jeżeli wykonywanie decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez zarządcę sukcesyjnego groziłoby naruszeniem przepisów prawa albo interesu publicznego, organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, w drodze postanowienia, może zakazać jej wykonywania przez zarządcę sukcesyjnego do czasu

ostatecznego rozstrzygnięcia wniosku, o którym mowa w art. 37 ust. 1. Na postanowienie zarządcy sukcesyjnego przysługuje zażalenie.

Art. 40. 1. W przypadku gdy zarządca sukcesyjny przestał pełnić funkcję, kolejny zarządca sukcesyjny może złożyć wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym poprzedni zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG. Jeżeli przed złożeniem tego wniosku wydane zostało ostateczne postanowienie o zakazie wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez poprzedniego zarządcę sukcesyjnego, przepisu art. 39 ust. 1 nie stosuje się.

2. Jeżeli zarządca sukcesyjny nie złożył wniosku, o którym mowa w ust. 1, z upływem trzech miesięcy od dnia, w którym poprzedni zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG, decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa.

Art. 41. 1. Właściciel przedsiębiorstwa w spadku może złożyć do organu administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, wniosek o przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem w terminie:

- 1) sześciu miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny, albo
- 2) sześciu miesięcy od dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

2. Organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, w drodze decyzji, przenosi decyzję związaną z przedsiębiorstwem na właściciela przedsiębiorstwa w spadku przez dokonanie zmiany decyzji związanej z przedsiębiorstwem w zakresie jej adresata, jeżeli:

- 1) są spełnione warunki do uzyskania tej decyzji, określone w przepisach odrębnych ustaw;
- 2) właściciel przedsiębiorstwa w spadku przedłoży dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, o których mowa w pkt 1;
- 3) właściciel przedsiębiorstwa w spadku oświadczy, że przyjmuje wszystkie warunki zawarte w tej decyzji i zobowiązuje się do wykonania związanych z nią obowiązków;
- 4) właściciel przedsiębiorstwa w spadku przedłoży pisemną zgodę wszystkich pozostałych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem.

3. Warunki, o których mowa w ust. 2 pkt 1, które mają charakter osobisty, uważa się za spełnione, jeżeli spełnia je właściciel przedsiębiorstwa w spadku, który złożył wniosek o przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem.

4. Zarządca sukcesyjny jest stroną postępowania wszczętego na wniosek, o którym mowa w ust. 1.

5. W przypadku śmierci przedsiębiorcy będącego współnikiem spółki cywilnej, wniosek o przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem może złożyć także inny współnik spółki cywilnej. Przepisy ust. 1–4 stosuje się odpowiednio.

Art. 42. 1. Decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa z upływem sześciu miesięcy od dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, chyba że przed tym dniem został złożony wniosek, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5.

2. Jeżeli przed dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego została wydana decyzja potwierdzająca możliwość wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez zarządcę sukcesyjnego oraz spełnione są wymogi określone w art. 41 ust. 2 pkt 2–4, wnioskodawca może wykonywać uprawnienia wynikające z decyzji związanej z przedsiębiorstwem od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5, a w przypadku wskazanym w art. 36 ust. 2 – od dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Od dnia złożenia wniosku wnioskodawca jest obowiązany wykonywać obowiązki związane z tą decyzją.

3. Jeżeli wykonywanie decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez wnioskodawcę groziłoby naruszeniem przepisów prawa albo interesu publicznego, organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, w drodze postanowienia, może zakazać jej wykonywania przez wnioskodawcę do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia wniosku, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5. Na postanowienie wnioskodawcy przysługuje zażalenie.

4. Wnioskodawca jest obowiązany wykonać związane z decyzją związaną z przedsiębiorstwem obowiązki, których termin wykonania upłynął w okresie od wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego do dnia złożenia wniosku o przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem, niezwłocznie po dniu, w którym decyzja o przeniesieniu na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem stała się ostateczna.

Art. 43. 1. Organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, w drodze decyzji, odmawia przeniesienia decyzji związanej

z przedsiębiorstwem na właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej, jeżeli nie zostały spełnione wymogi określone w art. 41 ust. 2.

2. Decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa z dniem, w którym decyzja o odmowie jej przeniesienia na właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej stała się ostateczna.

Art. 44. 1. Jeżeli ustawa odrębna nie stanowi inaczej, przepisy ust. 2–8 stosuje się do działalności regulowanej w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2168, 2290 i 2486 oraz z 2018 r. poz. 107 i ...) oraz do działalności wymagającej wpisu do innego niż rejestr działalności regulowanej rejestru prowadzonego przez organ administracji publicznej, z wyłączeniem przypadków, gdy zgodnie z przepisami odrębnych ustaw, regulujących wykonywanie tej działalności, do odpowiedniego rejestru może zostać wpisana wyłącznie osoba fizyczna.

2. Zarządca sukcesyjny może złożyć do organu prowadzącego rejestr wniosek obejmujący zmianę oznaczenia działalności przedsiębiorcy wpisanego do rejestru na firmę przedsiębiorcy z dodatkowym oznaczeniem „w spadku” oraz ze wskazaniem imienia i nazwiska zarządcy sukcesyjnego oraz jego numeru PESEL i NIP, o ile taki numer posiada, w terminie miesiąca od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

3. Wpis przedsiębiorcy do rejestru nie podlega wykreśleniu z chwilą śmierci przedsiębiorcy, jeżeli zarządca sukcesyjny złoży:

- 1) wniosek, o którym mowa w ust. 2;
- 2) oświadczenie o spełnieniu warunków wymaganych do wykonywania działalności wymagającej wpisu do rejestru.

4. Warunki, o których mowa w ust. 3 pkt 2, które mają charakter osobisty, uważa się za spełnione, jeżeli spełnia je zarządca sukcesyjny.

5. Jeżeli są spełnione wymogi, o których mowa w ust. 3, organ prowadzący rejestr dokonuje zmiany wpisu w rejestrze.

6. Jeżeli spełnione są wymogi, o których mowa w ust. 3, zarządca sukcesyjny może wykonywać prawa wynikające z wpisu przedsiębiorcy do rejestru także przed wpisaniem do rejestru zmiany, o której mowa w ust. 5. Od dnia złożenia wniosku zarządca sukcesyjny jest obowiązany wykonywać obowiązki związane z wpisem do rejestru.

7. W przypadku gdy zarządca sukcesyjny przestał pełnić funkcję, kolejny zarządca sukcesyjny może złożyć wniosek obejmujący zmianę wpisu przedsiębiorcy w zakresie danych zarządcy sukcesyjnego, o których mowa w ust. 2, w terminie dwóch miesięcy od dnia, w

którym poprzedni zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG. Przepisy ust. 3–6 stosuje się odpowiednio.

8. Jeżeli w terminach określonych w ust. 2 albo 7 nie został złożony wniosek obejmujący zmianę wpisu przedsiębiorcy wraz z oświadczeniem, organ prowadzący rejestr wykreśla przedsiębiorcę z rejestru po upływie tych terminów.

Rozdział 9

Zarząd sukcesyjny w przypadku śmierci wspólnika spółki cywilnej

Art. 45. W przypadku gdy zastrzeżono, że spadkobiercy przedsiębiorcy wejdą do spółki cywilnej na jego miejsce, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny, prawa spadkobierców przedsiębiorcy w spółce wykonuje zarządca sukcesyjny. W takim przypadku zarządca sukcesyjny jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentacji na dotychczasowych zasadach dla zmarłego wspólnika od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

Art. 46. 1. W przypadku gdy nie zastrzeżono, że spadkobiercy przedsiębiorcy wejdą do spółki cywilnej na jego miejsce, a został ustanowiony zarząd sukcesyjny, z chwilą śmierci przedsiębiorcy jego spadkobiercy wchodzi do spółki na jego miejsce, jeżeli pozostali wspólnicy wyrażą na to zgodę. Zarządca sukcesyjny jest uprawniony do prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentacji na dotychczasowych zasadach dla zmarłego wspólnika od dnia wyrażenia zgody przez wszystkich pozostałych wspólników.

2. Zarządca sukcesyjny niezwłocznie po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego zawiadamia o tym pozostałych wspólników na piśmie. Jeżeli wspólnik nie wyrazi sprzeciwu na piśmie w terminie czternastu dni od dnia otrzymania zawiadomienia o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego, przyjmuje się, że wyraził zgodę, o której mowa w ust. 1. Oświadczenie o zgodzie albo sprzeciwie wobec wejścia do spółki spadkobierców przedsiębiorcy pozostali wspólnicy składają zarządcy sukcesyjnemu.

3. Do czasu wyrażenia zgody, o której mowa w ust. 1, lub upływu terminu, o którym mowa w ust. 2, pozostali wspólnicy mogą sami podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki.

Art. 47. 1. W przypadku gdy na skutek śmierci przedsiębiorcy w spółce cywilnej pozostaje jeden wspólnik, spółka ulega rozwiązaniu najpóźniej z upływem terminu, o którym mowa w art. 12 ust. 10, jeżeli wcześniej nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny. Przepisy art. 45 i art. 46 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

2. Jedyne wspólnik spółki cywilnej może sam podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki do dnia:

- 1) ustanowienia zarządu sukcesyjnego – w przypadku, o którym mowa w art. 45;
- 2) złożenia oświadczenia o zgodzie albo sprzeciwie wobec wejścia do spółki spadkobierców przedsiębiorcy – w przypadku, o którym mowa w art. 46;
- 3) upływu terminu, o którym mowa w art. 12 ust. 10 – w przypadku gdy wcześniej nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny.

3. W przypadku, o którym mowa w art. 46, spółka cywilna ulega rozwiązaniu z dniem złożenia zarządcy sukcesyjnego przez jedynego wspólnika oświadczenia na piśmie o sprzeciwie wobec wejścia do spółki spadkobierców przedsiębiorcy.

Rozdział 10

Podatki w okresie zarządu sukcesyjnego

Art. 48. 1. Przedsiębiorstwo w spadku jest jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej, będącą podatnikiem, o którym mowa w:

- 1) art. 1a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 200, z 2017 r. poz. 2494 oraz z 2018 r. poz. 106, 138 i ...);
- 2) art. 1a ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2157 i 2175 oraz z 2018 r. poz. ...);
- 3) art. 15 ust. 1a oraz art. 17 ust. 1i ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2017 r. poz. 1221 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 62, 86 i ...);
- 4) art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym (Dz. U. z 2014 r. poz. 511, z 2015 r. poz. 211, z 2016 r. poz. 1948 oraz z 2018 r. poz. ...);
- 5) art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 43, 60, 937 i 2216 oraz z 2018 r. poz. 137 i ...);
- 6) art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 165 i ...);
- 7) art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1206 i 1948 oraz z 2018 r. poz. ...).

2. Przedsiębiorstwo w spadku uznaje się także za jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, o której mowa w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1827, z późn. zm.²⁾).

Rozdział 11

Odwołanie zarządcy sukcesyjnego i inne zdarzenia powodujące utratę umocowania do pełnienia tej funkcji

Art. 49. 1. Przedsiębiorca może odwołać zarządcę sukcesyjnego, składając zarządcy sukcesyjnemu oświadczenie w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

2. Wniosek o zmianę wpisu w CEIDG obejmującą informację o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorca składa niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po zaistnieniu tego zdarzenia.

Art. 50. 1. Zarządca sukcesyjny może zrezygnować z tej funkcji, składając oświadczenie przedsiębiorcy w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

2. Wniosek o zmianę wpisu w CEIDG obejmującą informację o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego w przypadku, o którym mowa w ust. 1, przedsiębiorca składa niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu, w którym doszło do niego oświadczenie o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego.

Art. 51. Wniosek o zmianę wpisu w CEIDG obejmującą informację o śmierci zarządcy sukcesyjnego, utracie przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych albo prawomocnym orzeczeniu wobec zarządcy sukcesyjnego zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2, przedsiębiorca składa do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po powzięciu informacji o zaistnieniu tych zdarzeń.

Art. 52. Zarządca sukcesyjny przestaje pełnić tę funkcję:

- 1) z dniem śmierci zarządcy sukcesyjnego,
- 2) z dniem utraty przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych,
- 3) z chwilą odwołania zarządcy sukcesyjnego,
- 4) z upływem terminu, o którym mowa w art. 56 ust. 2, a jeżeli wcześniej powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego – z chwilą powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego,

---

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 624, 1273, 1529, 1543, 1566, 2361 i 2486 oraz z 2018 r. poz. 107.

5) z dniem uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie, o którym mowa w art. 8 ust. 2 – jednak nie później niż z dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Art. 53. W przypadku zajścia zdarzeń, o których mowa w art. 52, do powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego przepisy art. 12 ust. 1–9 i 11 stosuje się odpowiednio, chyba że przedsiębiorca powołał zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w art. 11 ust. 2. Uprawnienie do powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego wygasa z upływem miesiąca od dnia, w którym poprzedni zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG.

Art. 54. 1. Do odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy przepisy art. 12 ust. 1, 2, 4–7 i 9 stosuje się odpowiednio.

2. Do odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy wymagana jest zgoda osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 1/2.

Art. 55. 1. Zarządca sukcesyjny może zostać odwołany przez sąd w razie rażącego naruszenia jego obowiązków. W tym przypadku art. 54 ust. 2 nie stosuje się.

2. Na wniosek osoby uprawnionej do powołania zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 12, sąd może jednocześnie powołać kolejnego zarządcę sukcesyjnego. W tym przypadku art. 12 nie stosuje się.

3. Odwołanie lub powołanie zarządcy sukcesyjnego, w przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, sąd zgłasza do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu uprawomocnienia się orzeczenia o odwołaniu lub powołaniu zarządcy sukcesyjnego.

Art. 56. 1. Po śmierci przedsiębiorcy zarządca sukcesyjny składa oświadczenie o rezygnacji z tej funkcji przed notariuszem. Notariusz zgłasza rezygnację zarządcy sukcesyjnego do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po zaistnieniu tego zdarzenia.

2. Zarządca sukcesyjny, który złożył oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, obowiązany jest działać jeszcze przez dwa tygodnie, chyba że wcześniej został powołany kolejny zarządca sukcesyjny.

Art. 57. 1. Utratę przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych, jeżeli nastąpiła po śmierci przedsiębiorcy, sąd zgłasza do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu uprawomocnienia się postanowienia o ograniczeniu lub utracie zdolności do czynności prawnych przez zarządcę sukcesyjnego.

2. Informacje o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej przez zarządcę sukcesyjnego sąd upadłościowy zgłasza do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu uprawomocnienia się zakazu.

3. Informacje o zakazie prowadzenia określonej działalności gospodarczej przez zarządcę sukcesyjnego Krajowy Rejestr Karny zgłasza do CEIDG niezwłocznie po zarejestrowaniu informacji o orzeczeniu tego zakazu.

Art. 58. Przepisy art. 13–16 stosuje się odpowiednio w okresie od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję, do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Rozdział 12

Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego

Art. 59. 1. Zarząd sukcesyjny wygasa:

- 1) z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli w tym okresie żaden ze spadkobierców przedsiębiorcy nie przyjął spadku ani zapisobierca windykacyjny nie przyjął zapisu windykacyjnego obejmującego przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie, chyba że zarządca sukcesyjny działa na rzecz małżonka przedsiębiorcy, który jest właścicielem przedsiębiorstwa w spadku;
- 2) z dniem uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości;
- 3) z dniem nabycia przedsiębiorstwa w spadku w całości przez jedną osobę, o której mowa w art. 3 pkt 3;
- 4) z upływem miesiąca od dnia wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z CEIDG, chyba że w tym okresie powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego;
- 5) z dniem ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy;
- 6) z dniem dokonania działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo w spadku;
- 7) z upływem dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy.

2. Jeżeli akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu sądu stwierdzającym zgon, termin, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 albo 7, biegnie od dnia, odpowiednio, znalezienia zwłok przedsiębiorcy albo uprawomocnienia się postanowienia sądu stwierdzającego zgon.

Art. 60. 1. Sąd upadłościowy zgłasza do CEIDG ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy po jego śmierci.

2. Notariusz zgłasza do CEIDG nabycie przedsiębiorstwa w spadku w całości przez jedną osobę, o której mowa w art. 3 pkt 3 niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu zajścia tego zdarzenia.

3. Odpowiednio notariusz albo sąd zgłasza do CEIDG:

- 1) uprawomocnienie się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowanie aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości,
- 2) dokonanie działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo w spadku – niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu zajścia zdarzenia podlegającego zgłoszeniu.

4. Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego w przypadku, o którym mowa w art. 59 ust. 1 pkt 1, zgłasza do CEIDG zarządca sukcesyjny, niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

5. Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego w pozostałych przypadkach ujawnia się w CEIDG z urzędu po upływie terminów określonych w art. 59 ust. 1 pkt 4 i 7 albo niezwłocznie po zgłoszeniu do CEIDG zdarzeń, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2, 3, 5 i 6.

Art. 61. 1. Sąd z ważnych przyczyn może przed wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego przedłużyć okres zarządu sukcesyjnego na czas nie dłuższy niż pięć lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. W takim przypadku zarząd sukcesyjny wygasa z upływem okresu określonego przez sąd, z zastrzeżeniem art. 59 ust. 1 pkt 1–6.

2. Przedłużenie okresu zarządu sukcesyjnego sąd zgłasza do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po uprawomocnieniu się postanowienia o przedłużeniu okresu zarządu sukcesyjnego.

Rozdział 13

Zmiany w przepisach

Art. 62. W ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1257 oraz z 2018 r. poz. 149) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 30 po § 4 dodaje się § 4a w brzmieniu:

„§ 4a. W sprawach dotyczących praw zbywalnych lub dziedzicznych, wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa strony, w przypadku jej śmierci w toku postępowania, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem strony, na jej miejsce wstępuje zarządca sukcesyjny. W przypadku wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego do postępowania toczącego się z udziałem zarządcy sukcesyjnego na jego miejsce wstępują spadkobiercy zmarłego.”;

2) w art. 97 w § 1:

a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) w razie śmierci strony lub jednej ze stron, jeżeli wezwanie spadkobierców zmarłej strony albo zarządcy sukcesyjnego do udziału w postępowaniu nie jest możliwe i nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 30 § 5, a postępowanie nie podlega umorzeniu jako bezprzedmiotowe (art. 105);”;

b) po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

„3a) w razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, gdy postępowanie toczyło się z udziałem zarządcy sukcesyjnego, jeżeli wezwanie spadkobierców zmarłego do udziału w postępowaniu nie jest możliwe i nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 30 § 5, a postępowanie nie podlega umorzeniu jako bezprzedmiotowe (art. 105);”;

3) art. 99 otrzymuje brzmienie:

„Art. 99. Organ administracji publicznej, który z przyczyny określonej w art. 97 § 1 pkt 1–3a zawiesił postępowanie wszczęte z urzędu, poczyni równocześnie niezbędne kroki w celu usunięcia przeszkody do dalszego prowadzenia postępowania. Tak samo postąpi organ w razie zawieszenia z tej samej przyczyny postępowania wszczętego na żądanie strony, jeżeli interes społeczny przemawia za załatwieniem sprawy.”.

Art. 63. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459, 933 i 1132) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 109¹ § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Prokura jest pełnomocnictwem udzielonym przez przedsiębiorcę podlegającego obowiązkowi wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, które obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa.”;

2) w art. 109⁷:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Prokura wygasa wskutek wykreślenia przedsiębiorcy z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, a także ogłoszenia upadłości, otwarcia likwidacji oraz przekształcenia przedsiębiorcy.”;

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Utrata przez przedsiębiorcę zdolności do czynności prawnych nie powoduje wygaśnięcia prokury.”;

3) w art. 109⁸ § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Udzielenie i wygaśnięcie prokury przedsiębiorca powinien zgłosić do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.”;

4) w art. 1037 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Jeżeli do spadku należy przedsiębiorstwo, umowa o dział spadku powinna być zawarta w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi.”;

5) w art. 1038 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Sądowy częściowy dział spadku może nastąpić w szczególności z tego powodu, że w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo.”;

6) po art. 1038 dodaje się art. 1038¹ w brzmieniu:

„Art. 1038¹. W przypadku gdy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo, dział spadku obejmuje to przedsiębiorstwo z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia kontynuacji prowadzonej przy jego wykorzystaniu działalności gospodarczej, chyba że spadkobiercy oraz małżonek spadkodawcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, nie osiągnęli porozumienia co do kontynuacji tej działalności.”.

Art. 64. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 155, z 2017 r. poz. 2491 oraz z 2018 r. poz. 5 i 138) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 174:

a) w § 1 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) jeżeli zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję albo zarząd sukcesyjny wygaś, w przypadku gdy postępowanie toczyło się z udziałem zarządcy sukcesyjnego.”,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. W przypadkach wymienionych w § 1 pkt 1, 4 i 6 zawieszenie ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyla orzeczenia wydane po nastąpieniu tych zdarzeń, chyba że nastąpiły one po zamknięciu rozprawy.”;

2) w art. 180:

a) w § 1 w pkt 5 w lit. d kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 i 7 w brzmieniu:

„6) jeżeli zarządca sukcesyjny, z którego udziałem toczyło się postępowanie, przestał pełnić tę funkcję – z dniem zgłoszenia się lub wskazania kolejnego zarządcy sukcesyjnego;

7) w razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego – z chwilą zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego.”,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli w ciągu roku od dnia postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani następcy prawni zmarłego, o których mowa w § 1 pkt 1 lub 7, a postępowanie nie zostanie podjęte z udziałem zarządcy sukcesyjnego, sąd może z urzędu zwrócić się do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku, chyba że kurator taki już wcześniej został ustanowiony.”;

3) po art. 181 dodaje się art. 181¹ w brzmieniu:

„Art. 181¹. Na wniosek zarządcy sukcesyjnego lub na wniosek drugiej strony sąd postanowi podjąć postępowanie z udziałem zarządcy sukcesyjnego, jeżeli postępowanie dotyczy spraw wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa zmarłej strony objętego zarządem sukcesyjnym.”;

4) w art. 635 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Wniosek może zgłosić każdy, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, a ponadto wykonawca testamentu, zarządca sukcesyjny, współwłaściciel rzeczy, współuprawniony co do praw pozostałych po spadkodawcy, wierzyciel mający pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy oraz Skarb Państwa reprezentowany przez naczelnika właściwego urzędu skarbowego.”;

5) w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale IV po rozdziale 6 dodaje się rozdział 6a w brzmieniu:

„Rozdział 6a

Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego

Art. 665¹. W sprawach dotyczących zarządu sukcesyjnego właściwy jest sąd spadku, z wyjątkiem art. 665⁵.

Art. 665². Wniosek o wydanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu składa zarządca sukcesyjny.

Art. 665³. § 1. Wniosek o odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia jego obowiązków może zgłosić każdy, kto ma w tym interes prawny.

§ 2. W postępowaniu wszczętym na wniosek, o którym mowa w § 1, osoba uprawniona do powołania zarządcy sukcesyjnego, nawet jeżeli nie jest wnioskodawcą, może złożyć wniosek o powołanie wskazanej osoby jako zarządcy sukcesyjnego w miejsce odwołanego zarządcy sukcesyjnego.

Art. 665⁴. Wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego z ważnych przyczyn na czas nie dłuższy niż 5 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy może złożyć każda osoba, na rzecz której działa zarządca sukcesyjny.

Art. 665⁵. § 1. W sprawach ograniczenia zarządu sukcesyjnego majątkiem osoby, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, właściwy jest sąd opiekuńczy.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, art. 568–570, art. 570¹ § 1–2, art. 572–577, art. 578 § 1, art. 578¹, art. 579 oraz art. 582 stosuje się odpowiednio.”;

6) w art. 667 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. W przypadku gdy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo, jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny tym przedsiębiorstwem, jest ono wyłączone z zarządu majątkiem spadkowym przez kuratora spadku.”;

- 7) w art. 670 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:
„§ 2. Sąd ustala, czy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządem sukcesyjnym.”;
- 8) art. 780 otrzymuje brzmienie:
„Art. 780. Jeżeli ustanowiono zarządcę masy majątkowej, zarządcę sukcesyjnego lub kuratora spadku albo gdy powołano wykonawcę testamentu, do egzekucji z mienia poddanego ich pieczy konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko tym osobom. Przepis § 2 artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio.”;
- 9) w art. 788 § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. Za przejście uprawnień lub obowiązków, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, uważa się również zmiany w prawie rozporządzania mieniem wywołane ustanowieniem zarządcy masy majątkowej, kuratora spadku, wykonawcy testamentu lub zarządcy sukcesyjnego, jak również wygaśnięciem funkcji zarządcy masy majątkowej, zarządcy sukcesyjnego, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu.”;
- 10) art. 819 otrzymuje brzmienie:
„Art. 819. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu również w razie śmierci wierzyciela lub dłużnika. Postępowanie podejmuje się z udziałem spadkobierców zmarłego albo – w zakresie w jakim dotyczy ono praw i obowiązków wynikających z działalności gospodarczej – z udziałem zarządcy sukcesyjnego, jeżeli został ustanowiony.
§ 2. Jeżeli spadkobiercy dłużnika nie objęli spadku albo nie są znani, a nie ma kuratora spadku, sąd na wniosek wierzyciela ustanowi dla nich kuratora, chyba że egzekucja dotyczy obowiązków wynikających z działalności gospodarczej, a został ustanowiony zarządca sukcesyjny.”;
- 11) art. 837 otrzymuje brzmienie:
„Art. 837. Dłużnik może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności tylko wówczas, gdy ograniczenie to zostało zastrzeżone w tytule wykonawczym. Zastrzeżenie nie jest konieczne, jeżeli świadczenie zostało zasądzone od nabywcy majątku, od zarządcy ustanowionego przez sąd, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu z powierzonego im majątku, od zarządcy sukcesyjnego albo od Skarbu Państwa jako spadkobiercy.”.

Art. 65. W ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1201, 1475, 1954 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 138) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1a:

a) po pkt 10 dodaje się pkt 10a w brzmieniu:

„10a) przedsiębiorstwie w spadku – rozumie się przez to przedsiębiorstwo w spadku w rozumieniu ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...);”;

b) po pkt 19 dodaje się pkt 19a w brzmieniu:

„19a) zarządcy przedsiębiorstwa w spadku – rozumie się przez to:

a) przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego – osobę, która dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i ...),

b) po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego – zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, a w przypadku braku zarządcy sukcesyjnego – osobę, o której mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej dokonującą czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy;”;

2) po art. 6 dodaje się art. 6a w brzmieniu:

„Art. 6a. Przepis art. 6 stosuje się odpowiednio do zarządcy przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli zobowiązany będący przedsiębiorcą zmarł przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego.”;

3) po art. 27c dodaje się art. 27d w brzmieniu:

„Art. 27d. § 1. W przypadku gdy zobowiązany będący przedsiębiorcą zmarł przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, wierzyciel w tytule wykonawczym wskazuje imię i nazwisko zobowiązanego oraz firmę zobowiązanego z dodatkowym oznaczeniem „w spadku”.

§ 2. Tytuł wykonawczy, o którym mowa w § 1, uprawnia do przeprowadzenia egzekucji z majątku przedsiębiorstwa w spadku. Prawa i obowiązki zobowiązanego wykonuje zarządca przedsiębiorstwa w spadku.”;

4) po art. 28c dodaje się art. 28d w brzmieniu:

„Art. 28d. § 1. Jeżeli zobowiązany będący przedsiębiorcą zmarł po wszczęciu postępowania egzekucyjnego i zarządca przedsiębiorstwa w spadku prowadzi przedsiębiorstwo w spadku albo dokonuje czynności, o których mowa w art. 13 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, postępowanie egzekucyjne jest kontynuowane, a dokonane czynności egzekucyjne pozostają w mocy. Podjęcie dalszych czynności egzekucyjnych oraz zastosowanie środków egzekucyjnych może nastąpić po wydaniu postanowienia o nadaniu tytułowi wykonawczemu klauzuli o skierowaniu egzekucji przeciwko przedsiębiorstwu w spadku. Postanowienie doręcza się zarządcy przedsiębiorstwa w spadku. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

§ 2. W przypadku, o którym mowa w § 1, tytuł wykonawczy wraz z postanowieniem o nadaniu klauzuli o skierowaniu egzekucji przeciwko przedsiębiorstwu w spadku uprawnia do przeprowadzenia egzekucji z przedsiębiorstwa w spadku. Prawa i obowiązki zobowiązanego wykonuje zarządca przedsiębiorstwa w spadku.”;

5) w art. 56 po § 1 dodaje się § 1a i 1b w brzmieniu:

„§ 1a. Przepisu § 1 pkt 2 nie stosuje się, jeżeli z chwilą śmierci zobowiązanego będącego przedsiębiorcą został ustanowiony zarząd sukcesyjny.

§ 1b. Postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko przedsiębiorstwu w spadku ulega zawieszeniu w całości:

- 1) z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci zobowiązanego będącego przedsiębiorcą, jeżeli nie powołano zarządcy sukcesyjnego;
- 2) w razie uchylecia postanowienia o nadaniu tytułowi wykonawczemu klauzuli o skierowaniu egzekucji przeciwko przedsiębiorstwu w spadku;
- 3) w razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.”;

6) w art. 57:

a) w § 2 wyrazy „art. 56 § 1 pkt 2” zastępuje się wyrazami „art. 56 § 1 pkt 2 i § 1b”,

b) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. W razie zawieszenia postępowania egzekucyjnego z przyczyny określonej w art. 56 § 1b pkt 2 organ egzekucyjny podejmuje zawieszone postępowanie z dniem wydania postanowienia o nadaniu tytułowi wykonawczemu klauzuli o skierowaniu egzekucji przeciwko przedsiębiorstwu w spadku.”,

c) w § 3 wyrazy „art. 56 § 1 pkt 2” zastępuje się wyrazami „art. 56 § 1 pkt 2 i § 1b”.

Art. 66. W ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 108, 4, 138 i 305) w art. 63²:

1) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Z dniem śmierci pracodawcy umowy o pracę z pracownikami wygasają, z zastrzeżeniem przepisów § 3–11.”;

2) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Przepis § 1 nie ma zastosowania w przypadku:

- 1) przejęcia pracownika przez nowego pracodawcę na zasadach określonych w art. 23¹;
- 2) ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci pracodawcy, zgodnie z przepisami ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), zwanej dalej „ustawą o zarządzie sukcesyjnym”.”;

3) dodaje się § 4–12 w brzmieniu:

„§ 4. W przypadku, o którym mowa w § 3 pkt 2, umowa o pracę z pracownikiem wygasa z dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, chyba że przed tym dniem nastąpiło przejęcie pracownika przez nowego pracodawcę na zasadach określonych w art. 23¹.

§ 5. W przypadku gdy zgodnie z przepisami ustawy o zarządzie sukcesyjnym nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci pracodawcy, umowa o pracę wygasa z upływem 30 dni od dnia śmierci pracodawcy, chyba że przed upływem tego terminu osoba wskazana w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym albo zarządca sukcesyjny uzgodni z pracownikiem, na mocy pisemnego porozumienia stron, że stosunek pracy będzie kontynuowany na dotychczasowych zasadach:

- 1) do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego – jeżeli porozumienie z pracownikiem zawiera osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym;
- 2) do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego – jeżeli porozumienie z pracownikiem zawiera zarządca sukcesyjny.

§ 6. Strony porozumienia, o którym mowa w § 5, mogą także uzgodnić wcześniejszy termin rozwiązania umowy o pracę.

§ 7. W przypadku gdy zgodnie z przepisami ustawy o zarządzie sukcesyjnym nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci pracodawcy, umowa o pracę na czas określony rozwiązuje się z upływem czasu, na który została zawarta, jeżeli termin jej rozwiązania przypada przed upływem 30 dni od dnia śmierci pracodawcy, chyba że strony uzgodnią wcześniejszy termin rozwiązania umowy. Jeżeli termin rozwiązania umowy na

czas określony przypada po upływie 30 dni od dnia śmierci pracodawcy umowa o pracę wygasa z dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, chyba że wcześniej rozwiąże się z upływem czasu, na który została zawarta albo strony uzgodnią wcześniejszy termin rozwiązania umowy.

§ 8. Okres od dnia śmierci pracodawcy do dnia wygaśnięcia umowy o pracę albo dokonania uzgodnienia zgodnie z § 5 i 6, albo rozwiązania umowy o pracę zgodnie z § 7 jest okresem usprawiedliwionej nieobecności w pracy, za który pracownik nie zachowuje prawa do wynagrodzenia.

§ 9. W okresie, o którym mowa w § 8, osoba wskazana w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, a jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny – zarządca sukcesyjny, może polecić pracownikowi wykonywanie pracy zgodnej z jego umową o pracę, określając okres wykonywania pracy przez pracownika i wymiar czasu pracy.

§ 10. Jeżeli zgodnie z przepisami ustawy o zarządzie sukcesyjnym nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego, w przypadku uzgodnienia, o którym mowa w § 5 pkt 1, umowy o pracę wygasają z dniem upływu terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego, chyba że strony uzgodniły wcześniejszy termin rozwiązania umowy o pracę.

§ 11. Jeżeli zgodnie z przepisami ustawy o zarządzie sukcesyjnym ustanowiono zarząd sukcesyjny, w przypadku uzgodnienia, o którym mowa w § 5 pkt 1, umowy o pracę wygasają z dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, chyba że wcześniej nastąpiło przejście pracownika przez nowego pracodawcę na zasadach określonych w art. 23¹.

§ 12. W razie ponownego zatrudniania pracowników w tej samej grupie zawodowej, zarządca sukcesyjny zatrudnia na poprzednich warunkach pracownika, którego umowa o pracę wygasła z powodu śmierci pracodawcy, jeżeli pracownik ten zgłosi zamiar podjęcia zatrudnienia w ciągu miesiąca od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.”.

Art. 67. W ustawie z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2017 r. poz. 833 i 858) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Zwolnienia określone w ust. 1 oraz w art. 4a i art. 4b stosuje się, jeżeli w chwili nabycia nabywca posiadał obywatelstwo polskie lub obywatelstwo jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub miał miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium takiego państwa.”;

2) po art. 4a dodaje się art. 4b w brzmieniu:

„Art. 4b. 1. Zwalnia się od podatku nabycie w drodze dziedziczenia lub zapisu windykacyjnego własności przedsiębiorstwa osoby fizycznej lub udziału w nim, pod warunkiem:

- 1) zgłoszenia przez nabywcę nabycia własności przedsiębiorstwa lub udziału w nim właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu stwierdzającego nabycie spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia lub wydania europejskiego poświadczenia spadkowego;
- 2) prowadzenia tego przedsiębiorstwa przez nabywcę przez okres co najmniej 5 lat od dnia jego nabycia.

2. Jeżeli przedsiębiorstwo przypadnie więcej niż jednej osobie, zwolnienie przysługuje tym nabywcom, którzy będą je prowadzili przez okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 2.

3. Warunek określony w ust. 1 pkt 2 i w ust. 2 uważa się za zachowany także w przypadku, gdy przedsiębiorstwo zostało w całości wniesione jako wkład do spółki, a objęte w zamian udziały lub akcje nie zostaną zbyte przed upływem 5 lat od dnia nabycia przedsiębiorstwa lub udziału w nim.

4. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór zgłoszenia o nabyciu własności przedsiębiorstwa lub udziału w nim oraz zakres danych w nim zawartych, w szczególności:

- 1) dane identyfikujące podatników obowiązanych do złożenia zgłoszenia,
- 2) dane identyfikujące oraz ostatni adres spadkodawcy, po którym została nabyta własność przedsiębiorstwa,
- 3) dane dotyczące rzeczy lub praw majątkowych wchodzących w skład nabytego przedsiębiorstwa oraz wielkość nabytego w nim udziału

– uwzględniając konieczność potwierdzenia nabycia w celu skorzystania ze zwolnienia.”;

3) w art. 7 po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Długi i ciężary związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 4b, obciążające to przedsiębiorstwo nie podlegają odliczeniu od wartości pozostałych rzeczy lub praw majątkowych stanowiących przedmiot spadku.”.

Art. 68. W ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2017 r. poz. 2291) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 79 po pkt 1b dodaje się pkt 1c w brzmieniu:
„1c) podejmuje czynności związane z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej;”;
- 2) w art. 95c w § 2 w pkt 9 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 10 w brzmieniu:
„10) oświadczenie, czy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządem sukcesyjnym.”;
- 3) w dziale II po rozdziale 3b dodaje się rozdział 3c w brzmieniu:

„Rozdział 3c

Czynności związane z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej

Art. 95z. Notariusz sporządza akt powołania zarządcy sukcesyjnego albo akt odwołania zarządcy sukcesyjnego w przypadkach wskazanych w ustawie z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), zwanej w niniejszym rozdziale „ustawą o zarządzie sukcesyjnym”.

Art. 95za. Przed sporządzeniem aktu powołania albo aktu odwołania zarządcy sukcesyjnego notariusz spisuje protokół.

Art. 95zb. Przystępując do spisania protokołu powołania albo odwołania zarządcy sukcesyjnego, notariusz poucza osoby biorące udział w spisywaniu protokołu o obowiązku ujawnienia wszelkich okoliczności objętych treścią protokołu oraz o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń.

Art. 95zc. § 1. W protokole powołania zarządcy sukcesyjnego zamieszcza się:

- 1) żądanie sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego złożone przez:
  - a) małżonka spadkodawcy albo osobę, która przyjęła zapis windykacyjny, którego przedmiotem jest przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie, a jeżeli nie ogłoszono testamentu, w którym został uczyniony taki zapis windykacyjny, osobę, która przyjęła spadek – w przypadku gdy nie zostało wydane prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, nie został zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia ani nie zostało wydane europejskie poświadczenie spadkowe,
  - b) właściciela przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym – w przypadku gdy zostało wydane prawomocne postanowienie

- o stwierdzeniu nabycia spadku, został zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, albo zostało wydane europejskie poświadczenie spadkowe;
- 2) oświadczenie osoby, o której mowa w pkt 1, o przysługującym jej udziale w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym oraz o znanych jej innych osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku;
  - 3) oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 1 lit. a:
    - a) o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi,
    - b) o znanych jej testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów;
  - 4) oświadczenia osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym większy niż 85/100 o zgodzie na powołanie zarządcy sukcesyjnego, a jeżeli oświadczenia te zostały już uprzednio złożone – informację o dacie, miejscu i treści złożonych oświadczeń;
  - 5) oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz o braku prawomocnie orzeczonych wobec niego zakazów prowadzenia działalności gospodarczej, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, a jeżeli oświadczenia te zostały już uprzednio złożone – informację o dacie, miejscu i treści złożonych oświadczeń;
  - 6) inne dane wymagane do zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
  - 7) wzmiankę o pouczeniu przez notariusza o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń.

§ 2. Do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego notariusz załącza:

- 1) odpis aktu zgonu spadkodawcy;
- 2) wypisy aktów notarialnych obejmujących oświadczenia, o których mowa w § 1 pkt 4 lub 5, jeżeli oświadczenia te nie zostały zawarte w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego.

Art. 95zd. § 1. Akt powołania zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać:

- 1) dzień, miesiąc i rok oraz miejsce sporządzenia aktu;
- 2) imię, nazwisko i siedzibę kancelarii notariusza, a jeżeli akt sporządziła osoba wyznaczona do zastępstwa notariusza lub upoważniona do dokonywania czynności notarialnych – ponadto imię i nazwisko tej osoby;

- 3) imię i nazwisko spadkodawcy, firmę spadkodawcy i główne miejsce wykonywania przez niego działalności gospodarczej wpisane do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP) spadkodawcy;
- 4) imię i nazwisko oraz imiona rodziców osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego, a także jej numer PESEL, jeżeli został nadany;
- 5) imiona i nazwiska oraz imiona rodziców osób, które wyraziły zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego oraz ich numery PESEL, jeżeli zostały nadane, a także wysokość przysługujących tym osobom udziałów w przedsiębiorstwie w spadku;
- 6) wskazanie powołanego zarządcy sukcesyjnego przez podanie jego imienia i nazwiska, imion rodziców, numeru PESEL, jeżeli został nadany oraz adresu do doręczeń;
- 7) powołanie protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego;
- 8) oświadczenie osoby, o której mowa w art. 95zc § 1 pkt 1, o powołaniu zarządcy sukcesyjnego;
- 9) wzmiankę o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
- 10) podpis notariusza.

§ 2. Przepisy art. 93 i art. 94 stosuje się odpowiednio.

Art. 95ze. Notariusz odmawia sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego jeżeli w toku sporządzania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego ujawnią się okoliczności wskazujące na uzasadnione wątpliwości co do kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym, powodujące brak możliwości stwierdzenia, że wymagana większość tych osób wyraziła zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego.

Art. 95zf. § 1. W protokole odwołania zarządcy sukcesyjnego zamieszcza się:

- 1) żądanie sporządzenia aktu odwołania zarządcy sukcesyjnego złożone przez:
  - a) małżonka spadkodawcy albo osobę, która przyjęła zapis windykacyjny, którego przedmiotem jest przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie, a jeżeli nie ogłoszono testamentu, w którym został uczyniony taki zapis windykacyjny, osobę, która przyjęła spadek – w przypadku gdy nie zostało wydane prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, nie został

zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia ani nie zostało wydane europejskie poświadczenie spadkowe,

- b) właściciela przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym – w przypadku gdy zostało wydane prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, został zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia albo zostało wydane europejskie poświadczenie spadkowe;
- 2) oświadczenie osoby, o której mowa w pkt 1, o przysługującym jej udziale w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym oraz o znanych jej innych osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku;
  - 3) oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 1 lit. a, o:
    - a) istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi,
    - b) znanych jej testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów;
  - 4) oświadczenia osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym większy niż 1/2 o zgodzie na odwołanie zarządcy sukcesyjnego, chyba że oświadczenia te zostały załączone do protokołu;
  - 5) inne dane wymagane do zgłoszenia odwołania zarządcy sukcesyjnego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
  - 6) wzmiankę o pouczeniu przez notariusza o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń.

§ 2. Do protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego notariusz załącza wypisy aktów notarialnych obejmujących oświadczenia, o których mowa w § 1 pkt 4, jeżeli oświadczenia te nie zostały zawarte w protokole odwołania zarządcy sukcesyjnego.

Art. 95zg. § 1. Akt odwołania zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać:

- 1) dzień, miesiąc i rok oraz miejsce sporządzenia aktu;
- 2) imię, nazwisko i siedzibę kancelarii notariusza, a jeżeli akt sporządziła osoba wyznaczona do zastępstwa notariusza lub upoważniona do dokonywania czynności notarialnych – ponadto imię i nazwisko tej osoby;
- 3) imię i nazwisko spadkodawcy, firmę spadkodawcy i główne miejsce wykonywania przez niego działalności gospodarczej wpisane do Centralnej Ewidencji i Informacji

- o Działalności Gospodarczej oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP) spadkodawcy;
- 4) imię i nazwisko oraz imiona rodziców osoby odwołującej zarządcę sukcesyjnego, a także jej numer PESEL, jeżeli został nadany;
  - 5) imiona i nazwiska oraz imiona rodziców osób, które wyraziły zgodę na odwołanie zarządcy sukcesyjnego oraz ich numery PESEL, jeżeli zostały nadane, a także wysokość przysługujących tym osobom udziałów w przedsiębiorstwie w spadku;
  - 6) wskazanie odwołanego zarządcy sukcesyjnego przez podanie jego imienia i nazwiska, imion rodziców oraz numeru PESEL, jeżeli został nadany;
  - 7) powołanie protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego;
  - 8) oświadczenie osoby, o której mowa w art. 95zf § 1 pkt 1, o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego;
  - 9) wzmiankę o zgłoszeniu odwołania zarządcy sukcesyjnego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
  - 10) podpis notariusza.

§ 2. Przepisy art. 93 i art. 94 stosuje się odpowiednio.

Art. 95zh. Notariusz odmawia sporządzenia aktu odwołania zarządcy sukcesyjnego jeżeli w toku sporządzania protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego ujawnią się okoliczności wskazujące na uzasadnione wątpliwości co do kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym, powodujące brak możliwości stwierdzenia, że wymagana większość tych osób wyraziła zgodę na odwołanie zarządcy sukcesyjnego.

Art. 95zi. § 1. Zarządca sukcesyjny składa przed notariuszem do protokołu oświadczenie o rezygnacji z tej funkcji.

§ 2. Protokół rezygnacji zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać:

- 1) imię i nazwisko spadkodawcy, firmę spadkodawcy i główne miejsce wykonywania przez niego działalności gospodarczej wpisane do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP) spadkodawcy;
- 2) imię i nazwisko oraz imiona rodziców zarządcy sukcesyjnego, a także jego numer PESEL, jeżeli został nadany;
- 3) oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o rezygnacji z tej funkcji;

- 4) oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o znanych mu osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym, i adresach miejsc ich zamieszkania;
- 5) inne dane wymagane do zgłoszenia rezygnacji zarządcy sukcesyjnego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

§ 3. O złożeniu oświadczenia o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego z tej funkcji notariusz niezwłocznie zawiadamia osoby, o których mowa w § 2 pkt 4, przesyłając im wypis protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego.

Art. 95zj. Do czynności, o których mowa w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy art. 95da.”;

- 4) w art. 104 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Notariusz spisuje również protokoły, w tym protokoły dziedziczenia i protokoły związane z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, w celu stwierdzenia przebiegu pewnych czynności i zdarzeń wywołujących skutki prawne, a w szczególności dotyczące stawieniectwa stron i złożonych przez nie oświadczeń, a także – na żądanie strony stawającej – niestawieniectwa strony drugiej.”.

Art. 69. W ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 200, z 2017 r. poz. 2494 oraz z 2018 r. poz. 106, 138 i 317) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 1 dodaje się art. 1a w brzmieniu:

„Art. 1a. 1. Ustawa reguluje również opodatkowanie podatkiem dochodowym dochodów przedsiębiorstwa w spadku.

2. Przedsiębiorstwo w spadku, stanowiące jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, jest podatnikiem z tytułu dochodów osiągniętych w okresie od otwarcia spadku do dnia:

- 1) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo
- 2) wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony i osoba, o której mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ....), zwanej dalej „ustawą o zarządzie sukcesyjnym”, dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i ...).

3. W przypadku śmierci osoby fizycznej będącej współnikiem spółki cywilnej, jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny, podatnikiem z tytułu udziału w tej spółce w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego jest przedsiębiorstwo w spadku, które dla potrzeb ustawy traktowane jest jak współnik spółki cywilnej.”;

- 2) w art. 2 w ust. 1 w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:
„8) świadczeń, o których mowa w art. 26 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.”;
- 3) w art. 3 dodaje się ust. 4 i 5 w brzmieniu:

„4. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli zmarły przedsiębiorca na dzień otwarcia spadku podlegał nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu.

5. Przepis ust. 2a stosuje się odpowiednio do przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli zmarły przedsiębiorca na dzień otwarcia spadku podlegał ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu.”;

- 4) w art. 5a:

- a) pkt 20 otrzymuje brzmienie:

„20) małym podatniku – oznacza to podatnika, u którego wartość przychodu ze sprzedaży (wraz z kwotą należnego podatku od towarów i usług) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym wyrażonej w złotych kwoty odpowiadającej równowartości 1 200 000 euro, a w przypadku przedsiębiorstwa w spadku również przychodu ze sprzedaży u zmarłego przedsiębiorcy; przeliczenia kwot wyrażonych w euro dokonuje się według średniego kursu euro ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski na pierwszy dzień roboczy października poprzedniego roku podatkowego, w zaokrągleniu do 1000 zł;”;

- b) w pkt 41 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 42–44 w brzmieniu:

„42) przedsiębiorstwie w spadku – oznacza to przedsiębiorstwo w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym;

43) zarządzie sukcesyjnym – oznacza to zarząd sukcesyjny w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym;

44) zmarłym przedsiębiorcy – oznacza to zmarłego przedsiębiorcę, o którym mowa w art. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.”;

5) po art. 7 dodaje się art. 7a w brzmieniu:

„Art. 7a. 1. Przychody przedsiębiorstwa w spadku uznaje się za przychody ze źródła, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3.

2. Powstanie przedsiębiorstwa w spadku nie jest traktowane jako rozpoczęcie działalności gospodarczej.

3. Równoznaczne z likwidacją działalności gospodarczej jest:

- 1) wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego albo
- 2) wygaśnięcie uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego – w przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony, a dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

4. Przychodem przedsiębiorstwa w spadku są wszystkie przychody związane z działalnością prowadzoną przez przedsiębiorstwo, w tym w formie spółki cywilnej. Do przychodów zalicza się również przychody z odpłatnego zbycia składników majątku wchodzących w skład przedsiębiorstwa w spadku, niezależnie od tego kiedy zostały nabyte przez zmarłego przedsiębiorcę, z wyłączeniem składników, których wartość początkowa ustalona zgodnie z art. 22g nie przekracza 1500 zł. W tym przypadku przepisów art. 14 ust. 2c nie stosuje się.

5. Przedsiębiorstwo w spadku sporządza wykaz składników majątku przedsiębiorstwa w spadku na dzień otwarcia spadku. Wykaz zawiera co najmniej następujące dane: liczbę porządkową, określenie (nazwę) składnika majątku, datę nabycia przez zmarłego przedsiębiorcę składnika majątku, kwotę wydatków poniesionych przez zmarłego przedsiębiorcę na nabycie tego składnika majątku oraz kwotę wydatków poniesionych na jego nabycie zaliczoną do kosztów uzyskania przychodów, jak również wartość początkową, metodę amortyzacji i sumę odpisów amortyzacyjnych.

6. Urzędem skarbowym właściwym w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym przedsiębiorstwa w spadku jest urząd skarbowy, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym zmarłego przedsiębiorcy wykonuje swoje zadania.

7. Przedsiębiorstwo w spadku może zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów koszty poniesione przez zmarłego przedsiębiorcę związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, które zgodnie z przepisami ustawy podlegałyby potrąceniu w okresach sprawozdawczych przypadających po śmierci przedsiębiorcy.”;

- 6) w art. 9 po ust. 3a dodaje się ust. 3b w brzmieniu:

„3b. Dochód przedsiębiorstwa w spadku osiągnięty w roku podatkowym może być obniżony, na zasadach określonych w ust. 3, o wysokość straty poniesionej i nieodliczonej przez zmarłego przedsiębiorcę.”;
- 7) w art. 9a po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Jeżeli dochody zmarłego przedsiębiorcy w roku podatkowym, w którym zmarł, były opodatkowane w sposób, o którym mowa w ust. 2, przedsiębiorstwo w spadku jest obowiązane stosować ten sposób opodatkowania do końca tego roku podatkowego.”;
- 8) w art. 13 w pkt 8 w lit. b dodaje się przecinek i dodaje się lit. c w brzmieniu:

„c) przedsiębiorstwa w spadku”;
- 9) w art. 14 po ust. 1j dodaje się ust. 1ja w brzmieniu:

„1ja. Jeżeli zmarły przedsiębiorca w roku podatkowym, w którym zmarł, ustalał datę powstania przychodu w sposób, o którym mowa w ust. 1j, przedsiębiorstwo w spadku jest obowiązane stosować ten sposób do końca tego roku podatkowego.”;
- 10) w art. 14b po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Jeżeli zmarły przedsiębiorca w roku podatkowym, w którym zmarł, stosował metodę, o której mowa w ust. 2, przedsiębiorstwo w spadku jest obowiązane stosować tę metodę do końca tego roku podatkowego.”;
- 11) w art. 21:
  - a) w ust. 1 po pkt 125 dodaje się pkt 125a w brzmieniu:

„125a) wartość świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń, obliczona zgodnie z art. 11 ust. 2–2b, otrzymanych przez przedsiębiorstwo w spadku od osób, o których mowa w art. 3 pkt 1 i 2 oraz w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, z zastrzeżeniem ust. 20.”;
  - b) ust. 20 otrzymuje brzmienie:

„20. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 125 oraz 125a, nie ma zastosowania do świadczeń otrzymywanych na podstawie stosunku pracy, pracy nakładczej lub na podstawie umów będących podstawą uzyskiwania przychodów zaliczonych do źródła, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 2.”;
- 12) w art. 22g po ust. 13 dodaje się ust. 13a w brzmieniu:

„13a. Przepis ust. 12 stosuje się odpowiednio w przypadku kontynuowania działalności przez przedsiębiorstwo w spadku po zmarłym przedsiębiorcy.”;

13) w art. 22h po ust. 3d dodaje się ust. 3e w brzmieniu:

„3e. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio w przypadku kontynuowania działalności przez przedsiębiorstwo w spadku po zmarłym przedsiębiorcy.”;

14) w art. 23 w ust. 1 po pkt 10 dodaje się pkt 10a w brzmieniu:

„10a) wartości pracy osób, o których mowa w art. 3 pkt 1 oraz art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, na rzecz przedsiębiorstwa w spadku;”;

15) w art. 24a:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Osoby fizyczne, przedsiębiorstwa w spadku, spółki cywilne osób fizycznych, spółki cywilne osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, wykonujące działalność gospodarczą, są obowiązane prowadzić podatkową księgę przychodów i rozchodów, zwaną dalej „księgą”, z zastrzeżeniem ust. 3, 5 i 5a, albo księgi rachunkowe, zgodnie z odrębnymi przepisami, w sposób zapewniający ustalenie dochodu (straty), podstawy opodatkowania i wysokości należnego podatku za rok podatkowy, w tym za okres sprawozdawczy, a także uwzględniać w ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych informacje niezbędne do obliczenia wysokości odpisów amortyzacyjnych zgodnie z przepisami art. 22a–22o.”;

b) po ust. 1b dodaje się ust. 1c i 1d w brzmieniu:

„1c. Przedsiębiorstwo w spadku jest obowiązane w prowadzonych księgach lub księgach rachunkowych dokonać zapisów dotyczących zdarzeń gospodarczych zaistniałych od otwarcia spadku do dnia dokonania zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, a jeżeli zgłoszenia nie dokonano – do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

1d. W przypadku prowadzenia przez zmarłego przedsiębiorcę ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, o której mowa w art. 22n, przedsiębiorstwo w spadku kontynuuje prowadzenie tej ewidencji.”;

c) po ust. 4 dodaje się ust. 4a–4f w brzmieniu:

„4a. Jeżeli w roku podatkowym, w którym zmarł przedsiębiorca, prowadził on księgi rachunkowe, przedsiębiorstwo w spadku obowiązane jest prowadzić te księgi do końca roku podatkowego.

4b. Przedsiębiorstwo w spadku obowiązane jest prowadzić księgi rachunkowe w roku podatkowym następującym po roku, w którym zmarł przedsiębiorca, jeżeli przychody zmarłego przedsiębiorcy, w rozumieniu art. 14, oraz przychody przedsiębiorstwa w spadku, w rozumieniu art. 7a ust. 4, za poprzedni rok podatkowy wyniosły łącznie w walucie polskiej co najmniej równowartość kwoty określonej w euro w przepisach o rachunkowości.

4c. W kolejnych latach podatkowych przedsiębiorstwo w spadku obowiązane jest prowadzić księgi rachunkowe, jeżeli przychody przedsiębiorstwa w spadku, w rozumieniu art. 7a ust. 4, za poprzedni rok podatkowy wyniosły w walucie polskiej co najmniej równowartość kwoty określonej w euro w przepisach o rachunkowości.

4d. Jeżeli w roku podatkowym, w którym zmarł wspólnik spółki cywilnej osób fizycznych, spółka ta prowadziła księgi rachunkowe, spółka cywilna osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku obowiązana jest prowadzić te księgi do końca roku podatkowego.

4e. Spółka cywilna osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku obowiązana jest prowadzić księgi rachunkowe w roku podatkowym następującym po roku, w którym zmarł wspólnik spółki cywilnej osób fizycznych, jeżeli przychody spółki cywilnej oraz spółki cywilnej osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku, w rozumieniu art. 7a ust. 4 oraz art. 14 wyniosły łącznie w walucie polskiej co najmniej równowartość kwoty określonej w euro w przepisach o rachunkowości.

4f. W kolejnych latach podatkowych spółka cywilna osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku obowiązana jest prowadzić księgi rachunkowe, jeżeli jej przychody, w rozumieniu art. 7a ust. 4 oraz art. 14, wyniosły łącznie w walucie polskiej co najmniej równowartość kwoty określonej w euro w przepisach o rachunkowości.”,

d) po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:

„5a. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio w przypadku przedsiębiorstwa w spadku oraz spółki cywilnej osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku.”,

e) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Wyrażone w euro wielkości, o których mowa w ust. 4, 4b, 4c, 4e i 4f oraz 5, przelicza się na walutę polską według średniego kursu euro ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski na pierwszy dzień roboczy października roku poprzedzającego rok podatkowy.”;

16) w art. 26:

a) w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Podstawę obliczenia podatku, z zastrzeżeniem art. 29–30c, art. 30e i art. 30f, stanowi dochód ustalony zgodnie z art. 9, art. 24 ust. 1, 2, 3b–3e, 4–4e i 6 lub art. 24b ust. 1 i 2, lub art. 25, po odliczeniu, z zastrzeżeniem ust. 15, kwot:”;

b) dodaje się ust. 15 w brzmieniu:

„15. Wydatki na cele określone w ust. 1 nie podlegają odliczeniu od dochodu przedsiębiorstwa w spadku.”;

17) w art. 26e dodaje się ust. 10 w brzmieniu:

„10. Jeżeli podatnik zmarł przed upływem okresu określonego w ust. 8, nieodliczoną kwotę odlicza przedsiębiorstwo w spadku, jeżeli kwoty tej zmarły podatnik nie wykazał w zeznaniu zgodnie z art. 26ea. Nieodliczoną kwotę przedsiębiorstwo w spadku odlicza w okresie, w jakim prawo to przysługiwało zmarłemu podatnikowi.”;

18) w art. 30c w ust. 2 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Podstawą obliczenia podatku, o której mowa w ust. 1, jest dochód ustalony zgodnie z art. 9 ust. 1, 2, 3–3b i 5, art. 24 ust. 1, 2, 3b–3e i ust. 4 zdanie pierwsze lub art. 24b ust. 1 i 2, lub art. 25.”;

19) po art. 42e dodaje się art. 42f w brzmieniu:

„Art. 42f. 1. W okresie, o którym mowa w art. 1a ust. 2 pkt 1 albo 2, za płatnika, o którym mowa w art. 31 i art. 41, uznaje się przedsiębiorstwo w spadku.

2. W okresie, o którym mowa w art. 1a ust. 2 pkt 1 albo 2, na przedsiębiorstwie w spadku ciąży również obowiązki określone w art. 42a.

3. Obowiązki przedsiębiorstwa w spadku wykonuje zarządca sukcesyjny, a w przypadku jego braku – osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy.

4. W składanych deklaracjach i informacjach uwzględnia się kwoty dotyczące wypłaconych należności oraz dokonanych świadczeń od początku roku podatkowego, w tym należności i świadczenia wypłacone (dokonane) od dnia otwarcia spadku.

5. Przepisy ust. 1–4 nie mają zastosowania, w przypadku gdy zmarły przedsiębiorca był współnikiem spółki cywilnej.

6. Za datę zaprzestania działalności, o której mowa w art. 38 ust. 1b oraz w art. 42 ust. 3, uważa się dzień, o którym mowa w art. 1a ust. 2 pkt 1 albo 2.

7. Urzędem skarbowym właściwym dla przedsiębiorstwa w spadku jest urząd skarbowy, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego wykonuje swoje zadania właściwy według ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego przedsiębiorcy.”;

20) w art. 44:

a) po ust. 6a dodaje się ust. 6aa i 6ab w brzmieniu:

„6aa. Jeżeli zmarły przedsiębiorca w roku podatkowym, w którym zmarł, wpłacał zaliczki w sposób określony w ust. 3g albo 3h, przedsiębiorstwo w spadku może stosować ten sposób w tym roku podatkowym.

6ab. Pierwszą zaliczkę przedsiębiorstwo w spadku oblicza za miesiąc lub kwartał, w którym dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, a jeżeli zgłoszenia nie dokonano – za miesiąc lub kwartał, w którym został ustanowiony zarząd sukcesyjny, uwzględniając przy jej obliczeniu dochody przedsiębiorstwa osiągnięte od otwarcia spadku, i wpłaca w terminie do 20 dnia następnego miesiąca lub odpowiednio kwartału.”,

b) w ust. 6b wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Podatnicy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, z wyłączeniem przedsiębiorstw w spadku, mogą wpłacać zaliczki miesięczne w danym roku podatkowym w uproszczonej formie w wysokości 1/12 kwoty obliczonej, z zastrzeżeniem ust. 6h i 6i, przy zastosowaniu skali podatkowej obowiązującej w danym roku podatkowym określonej w art. 27 ust. 1, od dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej wykazanego w zeznaniu o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty), o którym mowa w art. 45 ust. 1, lub w zeznaniu o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) z pozarolniczej działalności gospodarczej lub działów specjalnych produkcji rolnej, opodatkowanych na zasadach określonych w art. 30c, o którym mowa w art. 45 ust. 1a pkt 2, złożonym:”,

c) po ust. 7k dodaje się ust. 7l w brzmieniu:

„7l. W przypadku gdy zmarły przedsiębiorca korzystał ze zwolnienia, o którym mowa w ust. 7a, do przedsiębiorstwa w spadku mają zastosowanie przepisy ust. 7f–7j.”;

21) w art. 45 ust. 1b otrzymuje brzmienie:

„1b. Urzędem skarbowym, o którym mowa w ust. 1–1aa, jest urząd skarbowy, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy według miejsca zamieszkania

podatnika w ostatnim dniu roku podatkowego wykonuje swoje zadania, a gdy zamieszkanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ustało przed tym dniem – urząd skarbowy, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy według ostatniego miejsca zamieszkania na jej terytorium wykonuje swoje zadania, z zastrzeżeniem ust. 1c, a w przypadku przedsiębiorstwa w spadku, urząd skarbowy, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym według miejsca zamieszkania na dzień otwarcia spadku zmarłego przedsiębiorcy wykonuje swoje zadania.”;

22) w art. 45c w ust. 5 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) danych identyfikacyjnych (imię, nazwisko i adres, a w przypadku przedsiębiorstwa w spadku – dane tego przedsiębiorstwa), w tym obojga małżonków, którzy na wniosek podlegają łącznemu opodatkowaniu, oraz”.

Art. 70. W ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2343, 2175, 2201 i 2369 oraz z 2018 r. poz. 317) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przepisy ustawy mają również zastosowanie do jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, z wyjątkiem przedsiębiorstwa w spadku i spółek niemających osobowości prawnej, z zastrzeżeniem ust. 1 i 3.”;

2) w art. 2 w ust. 1 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) świadczeń, o których mowa w art. 26 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.”.

Art. 71. W ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r. poz. 2342 i 2201 oraz z 2018 r. poz. 62) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2:

a) w ust. 1:

– pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek jawnych osób fizycznych, spółek partnerskich oraz przedsiębiorstw w spadku działających na podstawie przepisów ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych

za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro;”;

– po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) przedsiębiorstw w spadku działających na podstawie przepisów ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, jeżeli na dzień poprzedzający dzień otwarcia spadku prowadzone były księgi rachunkowe;”;

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych, spółki partnerskie oraz przedsiębiorstwa w spadku działające na podstawie przepisów ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej mogą stosować zasady rachunkowości określone ustawą również od początku następnego roku obrotowego, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy są niższe niż równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro. W tym przypadku osoby te lub wspólnicy przed rozpoczęciem roku obrotowego są obowiązani do zawiadomienia o tym urzędu skarbowego, właściwego w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym. Osoby fizyczne lub wspólnicy spółek cywilnych osób fizycznych mogą złożyć zawiadomienie na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.”;

2) w art. 3 w ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) kierownikowi jednostki – rozumie się przez to członka zarządu lub innego organu zarządzającego, a jeżeli organ jest wieloosobowy – członków tego organu, z wyłączeniem pełnomocników ustanowionych przez jednostkę. W przypadku spółki jawnej i spółki cywilnej za kierownika jednostki uważa się wspólników prowadzących sprawę spółki, w przypadku spółki partnerskiej – wspólników prowadzących sprawę spółki albo zarząd, a w odniesieniu do spółki komandytowej i spółki komandytowo-akcyjnej – komplementariuszy prowadzących sprawę spółki. W przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą za kierownika jednostki uważa się tę osobę; do osób wykonujących wolne zawody przepis ten stosuje się odpowiednio. Za kierownika jednostki uważa się również likwidatora, a także syndyka lub zarządcę ustanowionego w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zarządzie

sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, albo osobę, o której mowa w art. 14 tej ustawy, która dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i ...);”;

3) w art. 12 po ust. 3c dodaje się ust. 3d w brzmieniu:

„3d. Można nie zamykać ksiąg rachunkowych na dzień poprzedzający dzień otwarcia spadku w przypadku śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwo w spadku.”;

4) w art. 26 po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio do działalności przedsiębiorstwa w spadku na dzień, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić swą funkcję, albo na dzień wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.”;

5) w art. 53 po ust. 2b dodaje się ust. 2c w brzmieniu:

„2c. Przepisy ust. 1 nie dotyczą jednostek kontynuujących działalność gospodarczą jako przedsiębiorstwo w spadku, działające na podstawie przepisów ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.”.

Art. 72. W ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1068 oraz z 2017 r. poz. 60) w art. 42 w ust. 3 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) daty: powstania podmiotu, rozpoczęcia działalności, zawieszenia i wznowienia działalności, wpisu do ewidencji lub rejestru, orzeczenia o ogłoszeniu upadłości, zakończenia postępowania upadłościowego, zakończenia działalności albo trwałego zakończenia działalności w przypadku osób fizycznych wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, zgonu albo znalezienia zwłok osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, skreślenia z ewidencji lub rejestru, wpisu oraz skreślenia z rejestru podmiotów;”.

Art. 73. W ustawie z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„W sprawach określonych w art. 5 ust. 1, art. 8b, art. 8c, art. 9 ust. 1 i art. 12 ust. 1c właściwymi naczelnikami urzędów skarbowych są:”;

2) w art. 9 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Podmioty, o których mowa w art. 6 ust. 1, 1a i 10, oraz zarządca sukcesyjny mają obowiązek aktualizowania danych objętych zgłoszeniem identyfikacyjnym przez dokonanie zgłoszenia aktualizacyjnego do naczelnika urzędu skarbowego, nie później niż w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana danych. W okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a także w okresie od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego obowiązek aktualizowania danych za przedsiębiorstwo w spadku wykonują osoby, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy. Podmioty wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego dokonują zgłoszenia aktualizacyjnego wyłącznie w zakresie danych uzupełniających wskazanych w art. 5 ust. 2b pkt 2.”;

3) w art. 12:

a) po ust. 1a dodaje się ust. 1b–1d w brzmieniu:

„1b. NIP przedsiębiorcy przechodzi na przedsiębiorstwo w spadku i wygasa wraz z wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego, a jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony – wraz z upływem terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego.

1c. W przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony, przedsiębiorstwo w spadku może do dnia upływu terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego podawać NIP przedsiębiorcy, jeżeli osoba, o której mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, kontynuuje prowadzenie przedsiębiorstwa pod firmą przedsiębiorcy i w terminie wskazanym w art. 12 ust. 10 tej ustawy dokona zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia tego przedsiębiorstwa.

1d. Jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony i nie dokonano zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1c, podawanie NIP lub firmy przedsiębiorcy nie wywołuje skutków podatkowych dla przedsiębiorstwa w spadku.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W przypadku zgonu lub ustania bytu prawnego podatnika, nadany NIP wygasa, z wyjątkiem przypadków wymienionych w ust. 1–1b.”.

Art. 74. W ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 220, z późn. zm.³⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 42 otrzymuje brzmienie:

„Art. 42. Koncesja udzielona przedsiębiorstwu energetycznemu na podstawie ustawy wygasa przed upływem czasu, na jaki została wydana, z dniem wykreślenia tego przedsiębiorstwa z właściwego rejestru lub wykreślenia tego przedsiębiorstwa z ewidencji z przyczyn niezwiązanych ze śmiercią przedsiębiorcy.”;

2) w art. 43:

a) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W okresie ważności promesy nie można odmówić podmiotowi, który uzyskał promesę, udzielenia koncesji na działalność określoną w promesie albo jej zmiany, chyba że uległ zmianie stan faktyczny lub prawny podany we wniosku o wydanie promesy.”,

b) po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. W przypadku śmierci przedsiębiorcy, w okresie ważności promesy, o której mowa w ust. 4, nie można odmówić udzielenia koncesji objętej promesą właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...) albo, jeżeli przedsiębiorca był współnikiem spółki cywilnej, innemu współnikowi tej spółki, jeżeli:

- 1) osoba ta przedłoży pisemną zgodę wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na udzielenie mu koncesji objętej promesą;
- 2) stan faktyczny lub prawny podany we wniosku o wydanie promesy nie uległ zmianie w innym zakresie.”.

---

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 791, 1089, 1387 i 1566 oraz z 2018 r. poz. 9, 138 i 317.

Art. 75. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2017 r. poz. 201, z późn. zm.⁴⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 w pkt 15 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 16 i 17 w brzmieniu:
„16) przedsiębiorstwie w spadku – rozumie się przez to przedsiębiorstwo w spadku w rozumieniu ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...);
17) zarządcy sukcesyjnym – rozumie się przez to zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.”;
- 2) po art. 7 dodaje się art. 7a w brzmieniu:
„Art. 7a. § 1. Prawa i obowiązki podatnika oraz płatnika będącego przedsiębiorstwem w spadku, w przypadku gdy na mocy ustaw podatkowych podlega obowiązkowi podatkowemu, w okresie od ustanowienia do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego wykonuje zarządca sukcesyjny.
§ 2. W okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a także w okresie od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję, do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego prawa i obowiązki podatnika i płatnika, o których mowa w § 1, za przedsiębiorstwo w spadku wykonują osoby, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy.”;
- 3) w art. 14n w § 1 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:
„3) zastosowania się przez przedsiębiorstwo w spadku do interpretacji indywidualnej wydanej przed śmiercią przedsiębiorcy na jego wniosek.”;
- 4) w art. 97:
  - a) § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. Spadkobiercy podatnika, z zastrzeżeniem § 1a, 2 i 2a, przejmują przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy.”,

---

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 648, 768, 935, 1428, 1537, 2169 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i 138.

b) po § 1 dodaje się § 1a i 1b w brzmieniu:

„§ 1a. Przedsiębiorstwo w spadku, w przypadku gdy ustanowiono zarząd sukcesyjny, wstępuje w przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, z wyjątkiem tych praw, które nie mogą być kontynuowane na podstawie odrębnych ustaw. Przepis art. 26 stosuje się odpowiednio.

§ 1b. Do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe i niemajątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, w tym również prawa nabyte przez przedsiębiorcę wynikające z decyzji wydanych na podstawie art. 67a § 1 pkt 1 i 2, są wykonywane przez zarządcę sukcesyjnego.”,

c) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w przypadku dalszego prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwo w spadku i ustanowienia zarządu sukcesyjnego.”,

d) dodaje się § 5–8 w brzmieniu:

„§ 5. Odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku ponoszą: zapisobierca windykacyjny kontynuujący prowadzenie tego przedsiębiorstwa, spadkobiercy zmarłego przedsiębiorcy, jeżeli nie został uczyniony zapis windykacyjny obejmujący przedsiębiorstwo w spadku, a także małżonek zmarłego przedsiębiorcy, jeżeli przysługuje mu udział w przedsiębiorstwie w spadku. Przepis art. 98 stosuje się odpowiednio.

§ 6. Przepis § 5 stosuje się także do osób, które uczestniczyły w powołaniu zarządcy sukcesyjnego a następnie odrzuciły spadek albo okazało się, że nie są spadkobiercami, z tym, że osoby, które odrzuciły spadek nie odpowiadają za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku powstałe po dniu, w którym ten spadek odrzuciły, a osoby, które nie są spadkobiercami – za zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku powstałe po dniu, w którym stwierdzono nabycie spadku.

§ 7. Organ podatkowy orzeka w jednej decyzji o zakresie odpowiedzialności osób, o których mowa w § 5 i 6.

§ 8. Jeżeli deklaracja jest nieprawidłowa lub deklaracji nie złożono, orzekając o zakresie odpowiedzialności, organ podatkowy jednocześnie ustala lub określa kwoty, o których mowa w art. 21 § 3 i 3a, art. 24 lub art. 74a.”;

5) w art. 106 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Do odpowiedzialności zapisobiercy stosuje się odpowiednio art. 97 § 1 i § 5–8 oraz art. 98–103.”;

6) po art. 117c dodaje się art. 117d w brzmieniu:

„Art. 117d. § 1. Zarządca sukcesyjny odpowiada solidarnie z podatnikiem oraz z osobami, o których mowa w art. 97 § 5, całym swoim majątkiem za zaległości podatkowe związane z działalnością przedsiębiorstwa w spadku, z zastrzeżeniem § 4. Egzekucja z majątku zarządcy sukcesyjnego może być prowadzona w przypadku, gdy egzekucja z majątku podatnika oraz osób, o których mowa w art. 97 § 5, okaże się bezskuteczna.

§ 2. Zakres odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego ograniczony jest do zaległości z tytułu zobowiązań podatkowych, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez niego tej funkcji, oraz zaległości wymienionych w art. 52 oraz art. 52a powstałych w czasie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego.

§ 3. Za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, oraz zaległości wymienione w art. 52 oraz art. 52a powstałe po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, odpowiada osoba pełniąca funkcję zarządcy sukcesyjnego w momencie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Przepisy § 1 zdanie drugie oraz art. 115 § 4 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, które powstały od otwarcia spadku do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego lub do dnia wygaśnięcia terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego i od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego oraz zaległości wymienione w art. 52 i art. 52a powstałe w tych okresach, odpowiada całym swoim majątkiem zarządca faktyczny, który dokonał czynności skutkującej powstaniem zobowiązania podatkowego. Zarządcami faktycznymi są osoby, które faktycznie zajmują się sprawami gospodarczymi, w szczególności finansowymi przedsiębiorstwa w spadku. Przepisy § 1 zdanie drugie oraz art. 115 § 4 stosuje się odpowiednio.”;

7) w art. 201:

a) w § 1 po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) w razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jeżeli postępowanie toczyło się z udziałem zarządcy sukcesyjnego;”;

b) § 2a otrzymuje brzmienie:

„§ 2a. W przypadku, o którym mowa w § 1 pkt 1, 1a, 3 i 4, postanowienie w sprawie zawieszenia postępowania pozostawia się w aktach sprawy do czasu ustalenia spadkobierców, kuratora, zarządcy sukcesyjnego lub przedstawiciela strony.”;

8) art. 202 otrzymuje brzmienie:

„Art. 202. Organ podatkowy, który zawiesił postępowanie z przyczyn określonych w art. 201 § 1 pkt 1, 1a, 3, 4 i 8, nie podejmuje żadnych czynności, z wyjątkiem tych, które mają na celu podjęcie postępowania albo zabezpieczenie dowodu.”;

9) w art. 205a:

a) w § 1:

– pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) w razie śmierci strony – po zgłoszeniu się lub po ustaleniu spadkobierców zmarłego albo zarządcy sukcesyjnego w sprawach objętych zarządem sukcesyjnym albo po ustanowieniu, w trybie określonym odrębnymi przepisami, kuratora spadku;”;

– po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) w razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego – po zgłoszeniu się lub po ustaleniu spadkobierców zmarłego;”;

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Jeżeli postępowanie dotyczy spraw objętych zarządem sukcesyjnym, organ podatkowy podejmuje postępowanie z urzędu od dnia zgłoszenia się lub ustalenia zarządcy sukcesyjnego.”;

c) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli w ciągu roku od dnia wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną ustaleny spadkobiercy zmarłej strony albo postępowanie nie zostanie podjęte z udziałem zarządcy sukcesyjnego, organ podatkowy może zwrócić się do sądu o ustanowienie kuratora spadku, chyba że kurator taki już wcześniej został ustanowiony.”.

Art. 76. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 1876, z późn. zm.⁵⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 59b dodaje się art. 59c w brzmieniu:

„Art. 59c. 1. Bank prowadzi rachunek związany z działalnością gospodarczą po śmierci przedsiębiorcy, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny w rozumieniu ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...).

2. W okresie od dnia ustanowienia do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego dostęp do środków zgromadzonych na rachunku bankowym oraz prawo do wydawania dyspozycji przysługują zarządcy sukcesyjnemu.

3. Zarządca sukcesyjny niezwłocznie informuje bank o osobach, które go powołały a także o osobach, które uzyskały tytuł prawny do spadku po posiadaczu rachunku.”;

2) w art. 92ba w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Bank jest obowiązany udzielić posiadaczowi rachunku bankowego, będącemu osobą fizyczną, oraz osobie, która uzyskała tytuł prawny do spadku po posiadaczu rachunku lub zarządcy sukcesyjnemu, zbiorczej informacji o:”.

Art. 77. W ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1778 oraz z 2018 r. poz. 106 i 138) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4 w pkt 2 w lit. zb średnik zastępuje się przecinkiem i dodaje się lit. zc w brzmieniu:

„zc) przedsiębiorstwo w spadku – w stosunku do pracowników i zleceniobiorców przedsiębiorstwa w spadku oraz w stosunku do osób przebywających na urlopie wychowawczym udzielonym w ramach stosunku pracy albo pobierających zasiłek macierzyński, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca Zakład; obowiązki przedsiębiorstwa w spadku wykonuje zarządca sukcesyjny, a w przypadku jego braku – osoby, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...);”;

2) art. 31 otrzymuje brzmienie:

„Art. 31. Do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio: art. 7a, art. 12, art. 26, art. 29 § 1 i 2, art. 33–33b, art. 38a, art. 51 § 1, art. 55, art. 59 § 1 pkt 1, 3, 4, 8 i 9, art. 60 § 1, art. 61 § 1, art. 62 § 1, 3 i 5, art. 62b § 1 pkt 2 i § 3, art. 72 § 1 pkt 1 i 4 i § 2, art. 73 § 1 pkt 1 i 5, art. 77b § 1 i 2, art. 91, art. 93, art. 93a–93c, art. 93e, art. 94, art. 97 § 1,

---

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 2361 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 62, 106 i 138.

1a i 5–7, art. 98 § 1 i § 2 pkt 1, 2, 5 i 7, art. 100, art. 101, art. 105 § 1 i 2, art. 106 § 1–3, art. 107 § 1, 1a, § 2 pkt 2 i 4 i § 3, art. 108 § 1, 3 i 4, art. 109 § 1 w zakresie art. 29, art. 109 § 2 pkt 1, art. 110 § 1, § 2 pkt 2 i § 3, art. 111 § 1–4 i § 5 pkt 1, art. 112 § 1–5, art. 112b, art. 112c, art. 113, art. 114, art. 115–117, art. 117d, art. 118 § 1 oraz art. 119 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa.”.

Art. 78. W ustawie z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2157 i 2175) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 1 dodaje się art. 1a w brzmieniu:

„Art. 1a. 1. Ustawa reguluje również opodatkowanie podatkiem dochodowym przychodów przedsiębiorstwa w spadku.

2. Przedsiębiorstwo w spadku, stanowiące jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, jest podatnikiem z tytułu dochodów osiąganych w okresie od otwarcia spadku do dnia:

- 1) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo
- 2) wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarządca sukcesyjny nie został powołany i osoba, o której mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ....), zwanej dalej „ustawą o zarządzie sukcesyjnym”, dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i ...).

3. W przypadku śmierci osoby fizycznej będącej współnikiem spółki cywilnej osób fizycznych, jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny, podatnikiem z tytułu udziału w tej spółce w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego jest przedsiębiorstwo w spadku, które dla potrzeb ustawy traktowane jest jak współnik spółki cywilnej osób fizycznych.

4. Przedsiębiorstwo w spadku sporządza wykaz składników majątku przedsiębiorstwa w spadku na dzień otwarcia spadku. Wykaz zawiera co najmniej następujące dane: liczbę porządkową, określenie (nazwę) składnika majątku, datę nabycia przez zmarłego przedsiębiorcę składnika majątku, kwotę wydatków poniesionych przez zmarłego przedsiębiorcę na nabycie tego składnika majątku oraz kwotę wydatków

poniesionych na jego nabycie zaliczoną do kosztów uzyskania przychodów, jak również wartość początkową, metodę amortyzacji i sumę odpisów amortyzacyjnych.

5. Urzędem skarbowym właściwym w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym przedsiębiorstwa w spadku jest urząd skarbowy, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym zmarłego przedsiębiorcy wykonuje swoje zadania, z zastrzeżeniem art. 29 ust. 5.”;

2) w art. 2 w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Osoby fizyczne oraz przedsiębiorstwa w spadku osiągające przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej mogą opłacać zryczałtowany podatek dochodowy w formie:”;

3) w art. 4 w ust. 1 w pkt 13 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 14 i 15 w brzmieniu:

„14) przedsiębiorstwo w spadku – przedsiębiorstwo w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym;

15) zmarły przedsiębiorca – zmarłego przedsiębiorcę, o którym mowa w art. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.”;

4) w art. 6:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Opodatkowaniu ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych podlegają przychody osób fizycznych lub przedsiębiorstw w spadku z pozarolniczej działalności gospodarczej, o których mowa w art. 7a ust. 4 lub art. 14 ustawy o podatku dochodowym, z zastrzeżeniem ust. 1e i 1f, w tym również gdy działalność ta jest prowadzona w formie spółki cywilnej osób fizycznych, spółki cywilnej osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku lub spółki jawnej osób fizycznych, zwanych dalej „spółką”. Do przychodów przedsiębiorstwa w spadku nie stosuje się art. 12 ust. 10a.”,

b) po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Przedsiębiorstwo w spadku opłaca ryczałt od przychodów ewidencjonowanych w roku podatkowym, w którym zmarł przedsiębiorca, jeżeli w tym samym roku ryczałt od przychodów ewidencjonowanych opłacał zmarły przedsiębiorca z działalności wymienionej w ust. 1.”,

- c) po ust. 6 dodaje się ust. 6a w brzmieniu:

„6a. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku przepisy ust. 4, 5 i 6 stosuje się, uwzględniając również przychody z działalności wymienionej w ust. 1 uzyskane przez zmarłego przedsiębiorcę.”;
- 5) w art. 7:
  - a) w ust. 2 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) powstanie przedsiębiorstwa w spadku.”;
  - b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Równoznaczne z likwidacją działalności gospodarczej jest:

    - 1) wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego albo
    - 2) wygaśnięcie uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego – w przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony a dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.”;
- 6) w art. 9:
  - a) w ust. 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Pisemne oświadczenie o wyborze opodatkowania w formie ryczału od przychodów ewidencjonowanych na dany rok podatkowy podatnik składa naczelnikowi urzędu skarbowego właściwemu według miejsca zamieszkania podatnika, a w przypadku przedsiębiorstwa w spadku – według ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego przedsiębiorcy, nie później niż do dnia 20 stycznia roku podatkowego.”;
  - b) w ust. 2 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, w przypadku prowadzenia działalności w formie spółki składają wszyscy wspólnicy naczelnikom urzędów skarbowych właściwym według miejsca zamieszkania każdego ze wspólników, a w przypadku przedsiębiorstwa w spadku – według ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego przedsiębiorcy.”;
- 7) art. 10 otrzymuje brzmienie:

„Art. 10. Zwolnienia od podatku dochodowego, o których mowa w art. 21 ust. 1 pkt 43, 46, 47a, 71a, 111, 114, 122, 125, 125a, 129, 136 i 137 ustawy o podatku dochodowym, stosuje się odpowiednio do podatników opłacających ryczałt od przychodów ewidencjonowanych.”;

8) w art. 11 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Podatnik uzyskujący przychody wymienione w art. 6 ust. 1, 1a i 1d, opłacający ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, może odliczyć od przychodów stratę, o której mowa w art. 9 ust. 3–3b ustawy o podatku dochodowym, oraz wydatki określone w art. 26 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym, jeżeli nie zostały odliczone od dochodu lub nie zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów na podstawie przepisów ustawy o podatku dochodowym.

2. W przypadku dokonywania odliczeń od przychodów, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 9 ust. 3–3b oraz art. 26 ust. 5–7h, 13b, 13c i 15 ustawy o podatku dochodowym.”;

9) w art. 12:

a) w ust. 1 w pkt 5 w lit. f w tiret trzecie średnik zastępuje się przecinkiem i dodaje się lit. g w brzmieniu:

„g) z odpłatnego zbycia ruchomych składników majątku przedsiębiorstwa w spadku;”,

b) w ust. 10 w pkt 4 dodaje się przecinek i dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) składnikami majątku przedsiębiorstwa w spadku”,

c) ust. 10b otrzymuje brzmienie:

„10b. Ryczałt od przychodu, o którym mowa w ust. 10, jest płatny bez wezwania w terminie, o którym mowa w art. 21 ust. 1 lub 1a, na rachunek urzędu skarbowego, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy według miejsca zamieszkania podatnika wykonuje swoje zadania, a w przypadku przedsiębiorstwa w spadku – według ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego przedsiębiorcy.”;

10) w art. 15 dodaje się ust. 10 i 11 w brzmieniu:

„10. W przypadku prowadzenia przez zmarłego przedsiębiorcę wykazu środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych lub ewidencji wyposażenia, o których mowa w ust. 1, przedsiębiorstwo w spadku kontynuuje prowadzenie tego wykazu lub tej ewidencji.

11. Przedsiębiorstwo w spadku jest obowiązane w prowadzonej ewidencji dokonać zapisów dotyczących zdarzeń gospodarczych zaistniałych od otwarcia spadku do dnia dokonania zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października

1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, a jeżeli zgłoszenia nie dokonano – do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.”;

11) w art. 21:

a) po ust. 1a dodaje się ust. 1aa w brzmieniu:

„1aa. Jeżeli zmarły przedsiębiorca w roku podatkowym, w którym zmarł, wpłacał ryczałt co kwartał, zgodnie z ust. 1a, przedsiębiorstwo w spadku może stosować tę zasadę wpłacania ryczałtu za ten rok podatkowy.”,

b) po ust. 1b dodaje się ust. 1ba w brzmieniu:

„1ba. W roku podatkowym następującym po roku, w którym zmarł przedsiębiorca, przepis ust. 1b stosuje się z uwzględnieniem również przychodów zmarłego przedsiębiorcy albo przychodów spółki, w której zmarły przedsiębiorca był współnikiem.”,

c) po ust. 5 dodaje się ust. 5a i 5b w brzmieniu:

„5a. Pierwszy ryczałt przedsiębiorstwo w spadku oblicza za miesiąc albo kwartał, w którym dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, a jeżeli zgłoszenia nie dokonano – za miesiąc albo kwartał, w którym został ustanowiony zarząd sukcesyjny, uwzględniając przy jego obliczeniu przychody przedsiębiorstwa osiągnięte od otwarcia spadku, i wpłaca w terminie do 20 dnia następnego miesiąca albo odpowiednio kwartału.

5b. Jeżeli dokonanie zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, a w przypadku niedokonania zgłoszenia – ustanowienie zarządu sukcesyjnego, nastąpiło po terminie określonym w ust. 2, przedsiębiorstwo w spadku obowiązane jest złożyć zeznanie, o którym mowa w ust. 2, w terminie miesiąca od dnia odpowiednio dokonania zgłoszenia albo ustanowienia zarządu sukcesyjnego.”,

d) dodaje się ust. 15 w brzmieniu:

„15. W przypadku gdy zmarły przedsiębiorca korzystał ze zwolnienia, o którym mowa w ust. 6, do przedsiębiorstwa w spadku mają zastosowanie przepisy ust. 10–13.”;

12) w art. 21b w ust. 5 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) danych identyfikacyjnych (imię, nazwisko i adres, a w przypadku przedsiębiorstwa w spadku – dane tego przedsiębiorstwa), oraz”;

13) w art. 23 ust. 1a otrzymuje brzmienie:

„1a. Zryczałtowany podatek w formie karty podatkowej mogą opłacać także – na zasadach i w warunkach określonych w części XII tabeli – osoby fizyczne, w tym rolnicy równocześnie prowadzący gospodarstwo rolne, oraz przedsiębiorstwa w spadku.”;

14) w art. 24 dodaje się ust. 4–7 w brzmieniu:

„4. W roku podatkowym, w którym zmarł przedsiębiorca, przedsiębiorstwo w spadku opłaca podatek dochodowy w formie karty podatkowej, w wysokości stawki określonej w decyzji ustalającej jej wysokość na ten rok na imię zmarłego przedsiębiorcy, w części przypadającej na okres od dnia następującego po dniu otwarcia spadku do końca tego roku podatkowego, jeżeli nie zaszły zmiany określone w art. 36 ust. 1 w stosunku do stanu faktycznego podanego przez zmarłego przedsiębiorcę. Przepis art. 33 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

5. Jeżeli w okresie, o którym mowa w ust. 1, zaszły zmiany określone w art. 36 ust. 1 w stosunku do stanu faktycznego podanego przez zmarłego przedsiębiorcę, przedsiębiorstwo w spadku opłaca podatek dochodowy na ogólnych zasadach. Przepis art. 39 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

6. W przypadku, o którym mowa w ust. 5, przedsiębiorstwo w spadku może złożyć wniosek o zastosowanie opodatkowania w formie karty podatkowej w terminie siedmiu dni od zajścia zmian. Przepisy art. 24 ust. 2 i art. 39 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

7. Jeżeli w kolejnym roku podatkowym do dnia 20. stycznia przedsiębiorstwo w spadku opłacające podatek dochodowy na zasadach określonych w ust. 4 nie dokona wyboru innej formy opodatkowania, uważa się, że prowadzi nadal działalność opodatkowaną w formie karty podatkowej. W tym przypadku naczelnik urzędu skarbowego wydaje decyzję ustalającą wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej, uwzględniając stan faktyczny podany przez zmarłego przedsiębiorcę. W przypadku zaistnienia zmian określonych w art. 36 ust. 1 w stosunku do stanu faktycznego podanego przez zmarłego przedsiębiorcę przedsiębiorstwo w spadku zawiadamia o nich naczelnika urzędu skarbowego, najpóźniej w terminie 7 dni od powstania okoliczności powodujących zmiany.”;

15) w art. 25 dodaje się ust. 9 w brzmieniu:

„9. Przy ocenie warunków uzasadniających opodatkowanie w formie karty podatkowej i ustalaniu wysokości stawek podatku w odniesieniu do przedsiębiorstwa w spadku uwzględnia się odpowiednio małżonka i członków rodziny zmarłego

przedsiębiorcy. Miejsce pobytu członka rodziny oraz pozostawanie we wspólnym gospodarstwie ocenia się na dzień otwarcia spadku.”;

16) w art. 28 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Przepis ust. 1 ma odpowiednio zastosowanie w razie zatrudnienia przez przedsiębiorstwo w spadku pełnoletnich członków rodziny zmarłego przedsiębiorcy.”;

17) w art. 29 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Dla ustalenia właściwości miejscowej naczelnika urzędu skarbowego w sprawie podatku dochodowego opłacanego w formie karty podatkowej przedsiębiorstwa w spadku przepisy ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.”;

18) w art. 31 po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:

„5a. W przypadku, o którym mowa w art. 24 ust. 4, jeżeli dokonanie zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, a w przypadku niedokonania zgłoszenia – ustanowienie zarządu sukcesyjnego, nastąpiło po terminie płatności podatku w formie karty podatkowej, podatek ten płatny jest w terminie do 7 dnia miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym odpowiednio dokonano zgłoszenia albo ustanowiono zarząd sukcesyjny.”.

Art. 79. W ustawie z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 1368) w art. 12:

1) w ust. 2 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) usprawiedliwionej nieobecności w pracy, o której mowa w art. 63² § 8 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 108, 4, 138, 305 i ...)”;

2) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Przepisu ust. 2 pkt 4 nie stosuje się, jeżeli niezdolność do pracy powstała do dnia śmierci pracodawcy i trwa nieprzerwanie po tym dniu.”.

Art. 80. W ustawie z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2017 r. poz. 328, 1566 i 2180) w art. 17c dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. W przypadku śmierci przedsiębiorcy, w okresie ważności promesy nie można odmówić udzielenia zezwolenia objętego promesą właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym

przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...) albo, jeżeli przedsiębiorca był współnikiem spółki cywilnej, innemu współnikowi tej spółki, jeżeli osoba ta przedłoży pisemną zgodę wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na udzielenie mu tego zezwolenia.”.

Art. 81. W ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2200 oraz z 2018 r. poz. 12, 79 i 138) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 13 w ust. 2 uchyla się pkt 1;

2) po art. 13 dodaje się art. 13a w brzmieniu:

„Art. 13a. Do licencji wspólnotowej oraz zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego, w przypadku złożenia wniosku, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), nie stosuje się art. 42 ust. 2 i 3 tej ustawy. Decyzję w sprawie przeniesienia licencji wspólnotowej albo zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego wydaje się nie później niż w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku. Decyzji tej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.”;

3) w art. 16:

a) w ust. 1 uchyla się pkt 2,

b) w ust. 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) śmierci posiadacza licencji, o której mowa w art. 5b ust. 1 pkt 3;”;

c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. W razie śmierci osoby fizycznej posiadającej zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego lub licencję, organ, który ich udzielił, na wniosek osoby, która złożyła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku, złożony w terminie sześciu miesięcy od dnia śmierci osoby fizycznej posiadającej zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego lub licencję, wyraża zgodę, w drodze decyzji administracyjnej, na wykonywanie uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji przez okres nie dłuższy niż 18 miesięcy od daty śmierci posiadacza zezwolenia lub licencji.”;

d) dodaje się ust. 6 i 7 w brzmieniu:

„6. Przepisu ust. 5 nie stosuje się, jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny. W takim przypadku, z zastrzeżeniem ust. 7, stosuje się przepisy art. 36 ust. 1 pkt 1 oraz art. 37–40 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.

7. Do licencji wspólnotowej oraz zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego nie stosuje się art. 39 oraz art. 40 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Decyzję w sprawie potwierdzenia możliwości wykonywania licencji wspólnotowej albo zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego wydaje się nie później niż w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku. Decyzji tej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.”.

Art. 82. W ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2211) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 37an dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. W przypadku śmierci przedsiębiorcy, w okresie ważności promesy nie można odmówić udzielenia zezwolenia na wykonywanie działalności gospodarczej określonej w promesie właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...) albo, jeżeli przedsiębiorca był współnikiem spółki cywilnej, innemu współnikowi tej spółki, jeżeli osoba ta przedłoży pisemną zgodę wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na udzielenie mu tego zezwolenia, chyba że:

- 1) uległy zmianie dane zawarte we wniosku o udzielenie promesy inne niż dane osoby, która złożyła wniosek o udzielenie promesy;
- 2) właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo współnik spółki cywilnej, który złożył wniosek o udzielenie zezwolenia, nie spełnił wszystkich warunków podanych w promesie;
- 3) właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo współnik spółki cywilnej, który złożył wniosek o udzielenie zezwolenia, nie spełnia warunków wykonywania działalności objętej zezwoleniem;
- 4) jest to uzasadnione zagrożeniem obronności lub bezpieczeństwa państwa lub innego ważnego interesu publicznego.”;

2) w art. 73f w ust. 3 uchyla się pkt 3;

3) w art. 81 w ust. 3 uchyla się pkt 1;

4) w art. 104 ust. 1a–1c otrzymują brzmienie:

„1a. W przypadku śmierci osoby, na rzecz której zostało wydane zezwolenie:

- 1) zezwolenie na prowadzenie apteki nie wygasa, jeżeli chociażby jeden z jej spadkobierców, jej małżonek, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, lub

osoba, która nabyła przedsiębiorstwo na podstawie zapisu windykacyjnego, spełnia wymagania, o których mowa w art. 99 ust. 3, 3a, 4 pkt 1, ust. 4a, 4b i art. 101 pkt 2–5;

- 2) zezwolenie na prowadzenie apteki nie wygasa przez okres 24 miesięcy od dnia śmierci, jeżeli chociażby jeden z jej spadkobierców, jej małżonek, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, osoba, która nabyła przedsiębiorstwo na podstawie zapisu windykacyjnego albo zarządca sukcesyjny, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, spełnia wymagania, o których mowa w art. 99 ust. 3, 3a, 4a, 4b i art. 101 pkt 2–5.

1b. Osoby, o których mowa w ust. 1a pkt 1 albo 2, obowiązane są, w terminie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, na rzecz której zostało wydane zezwolenie, złożyć wnioski do wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego o dokonanie zmiany w zezwoleniu w zakresie określenia podmiotu posiadającego zezwolenie i wskazać osoby spełniające odpowiednio wymagania – o których mowa w ust. 1a pkt 1 albo 2 – jako zezwoleniobiorcę. W przypadku gdy osoby te nie wystąpią o dokonanie zmiany w zezwoleniu, wygasa ono z dniem następującym po ostatnim dniu terminu na złożenie wniosku.

1c. Wojewódzki inspektor farmaceutyczny, po rozpatrzeniu wniosku, o którym mowa w ust. 1b:

- 1) zmienia zezwolenie w zakresie określenia podmiotu posiadającego zezwolenie – w przypadku gdy osoba wskazana jako zezwoleniobiorca spełnia wymagania, o których mowa w ust. 1a pkt 1;
- 2) zmienia zezwolenie w zakresie określenia podmiotu posiadającego zezwolenie oraz określa termin ważności zezwolenia, zgodnie z wnioskiem, nie dłuższy jednak niż 24 miesiące od dnia śmierci – w przypadku gdy wskazany jako zezwoleniobiorca spadkobierca spełnia wymagania, o których mowa w ust. 1a pkt 2.”.

Art. 83. W ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2017 r. poz. 959 i 1089 oraz z 2018 r. poz. 138) art. 185 otrzymuje brzmienie:

„Art. 185. W sprawach lotniczej działalności gospodarczej nie mają zastosowania przepisy art. 494, art. 531 i art. 553 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1577) oraz przepisy ustawy z dnia .... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...).”.

Art. 84. W ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2017 r. poz. 1369, 1370 i 2451) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 124 w § 1 w pkt 6 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:
„7) jeżeli zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję albo zarząd sukcesyjny wygasł, w przypadku gdy postępowanie toczyło się z udziałem zarządcy sukcesyjnego.”;
- 2) w art. 128:
  - a) w § 1:
    - pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) w razie śmierci strony – od dnia zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego albo zarządcy sukcesyjnego w sprawach wynikających z prowadzenia jej przedsiębiorstwa, albo od dnia ustanowienia we właściwej drodze kuratora spadku;”,
    - w pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5 i 6 w brzmieniu:
„5) jeżeli zarządca sukcesyjny, z którego udziałem toczyło się postępowanie, przestał pełnić tę funkcję – po zgłoszeniu się lub po ustaleniu kolejnego zarządcy sukcesyjnego;
6) w razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego – po zgłoszeniu się lub po ustaleniu następców prawnych zmarłego.”,
  - b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:
„§ 1a. Na wniosek zarządcy sukcesyjnego lub na wniosek innej strony sąd postanowi podjąć postępowanie z udziałem zarządcy sukcesyjnego, jeżeli postępowanie dotyczy spraw wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa zmarłej strony.”,
  - c) § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. Jeżeli w ciągu roku od dnia wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani następcy prawni zmarłego, o których mowa w § 1 pkt 1 lub 6, a postępowanie nie zostanie podjęte z udziałem zarządcy sukcesyjnego, sąd może z urzędu zwrócić się do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku, chyba że kurator taki już wcześniej został ustanowiony. Czynność tę może wykonać referendarz sądowy.”.

Art. 85. W ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 2344 i 2491) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 7 otrzymuje brzmienie:

„Art. 7. W razie śmierci przedsiębiorcy można ogłosić jego upadłość, jeżeli wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony w terminie roku od dnia jego śmierci, a w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), zwanego dalej „zarządem sukcesyjnym” – także po upływie roku od dnia śmierci przedsiębiorcy, a przed dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Wniosek o ogłoszenie upadłości może złożyć wierzyciel, zarządca sukcesyjny, a także spadkobierca, oraz małżonek i każde z dzieci lub rodziców zmarłego, chociażby nie dziedziczyli po nim spadku.”;

2) po art. 11 dodaje się art. 11a w brzmieniu:

„Art. 11a. 1. W przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, można ogłosić upadłość zmarłego przedsiębiorcy także wtedy, gdy w zakresie czynności wykonywanych w ramach prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku zarządca sukcesyjny utracił zdolność wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych.

2. Przepis art. 11 ust. 1a stosuje się odpowiednio.”;

3) w art. 21:

a) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. W przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, obowiązek określony w ust. 1 spoczywa na zarządcy sukcesyjnym. Jeżeli podstawa do ogłoszenia upadłości wystąpiła przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, termin do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości biegnie od dnia, w którym został ustanowiony zarząd sukcesyjny. Zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości przez zarządcę sukcesyjnego nie wymaga zgody osób, na rzecz których działa zarządca sukcesyjny.”;

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Osoby, o których mowa w ust. 1, 2 i 2a, ponoszą odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku w terminach określonych w ust. 1 i 2a, chyba że nie ponoszą winy. Osoby te mogą uwolnić się od odpowiedzialności, w szczególności jeżeli wykażą, że w terminie określonym w ust. 1 lub 2a otwarto postępowanie restrukturyzacyjne albo zatwierdzono układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu.”;

c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Osoby, o których mowa w ust. 1, 2 i 2a, nie ponoszą odpowiedzialności za niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w czasie, gdy prowadzona jest egzekucja przez zarząd przymusowy albo przez sprzedaż przedsiębiorstwa, na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości powstał w czasie prowadzenia egzekucji.”;

4) w art. 26¹ ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Przepisy ust. 1 i 3 stosuje się odpowiednio w przypadku śmierci dłużnika po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli nie działa zarządca sukcesyjny, oraz w przypadku wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości.”;

5) w art. 373 w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Sąd może orzec pozbawienie na okres od jednego do dziesięciu lat prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek lub w ramach spółki cywilnej, pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, a także pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, członka komisji rewizyjnej, reprezentanta lub pełnomocnika osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą w zakresie tej działalności, spółki handlowej, przedsiębiorstwa państwowego, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszenia osoby, która ze swojej winy:”;

6) w art. 419 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. W przypadku gdy został ustanowiony zarząd sukcesyjny uczestnikiem postępowania o ogłoszenie upadłości zmarłego przedsiębiorcy jest również zarządca sukcesyjny. Zażalenie na postanowienie o ogłoszeniu upadłości przysługuje również osobie, która pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego w chwili ogłoszenia upadłości.”;

7) art. 421 otrzymuje brzmienie:

„Art. 421. Do masy upadłości wchodzi aktywa spadku po zmarłym dłużniku, a w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego także aktywa nabyte w okresie zarządu sukcesyjnego, które weszły w skład przedsiębiorstwa w spadku.”.

Art. 86. W ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 2077 oraz z 2017 r. poz. 60 i 2486) w art. 34 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Zezwolenie wygasa z chwilą wykreślenia brokera z rejestru przedsiębiorców albo z chwilą wykreślenia go z ewidencji działalności gospodarczej z przyczyn niezwiązanych ze śmiercią przedsiębiorcy.”.

Art. 87. W ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2017 r. poz.1221 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 62 i 86) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w pkt 37 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 38–41 w brzmieniu:
  - „38) ustawie o zarządzie sukcesyjnym – rozumie się przez to ustawę z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...);
  - 39) przedsiębiorstwie w spadku – rozumie się przez to przedsiębiorstwo w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym;
  - 40) zarządcy sukcesyjnym – rozumie się przez to zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w ustawie o zarządzie sukcesyjnym;
  - 41) zarządzie sukcesyjnym – rozumie się przez to zarząd sukcesyjny, o którym mowa w ustawie o zarządzie sukcesyjnym.”;
- 2) w art. 3 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„6. W przypadku podatnika, o którym mowa w art. 15 ust. 1a i art. 17 ust. 1i, właściwym organem podatkowym jest organ podatkowy, który był właściwy dla zmarłego podatnika w dniu jego śmierci.”;
- 3) w art. 14:
  - a) w ust. 1:
    - pkt 2 otrzymuje brzmienie:
      - „2) zaprzestania przez podatnika, o którym mowa w art. 15, będącego osobą fizyczną albo przedsiębiorstwem w spadku wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu, obowiązane, na podstawie art. 96 ust. 6, do zgłoszenia zaprzestania działalności naczelnikowi urzędu skarbowego;”;
    - dodaje się pkt 3 w brzmieniu:
      - „3) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego – w przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony a dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i ...).”;

- b) w ust. 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:
„Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, w przypadku gdy podatnik, o którym mowa w art. 15, będący osobą fizyczną albo przedsiębiorstwem w spadku, nie wykonywał czynności podlegających opodatkowaniu co najmniej przez 10 miesięcy.”,
- c) ust. 5 i 6 otrzymują brzmienie:
„5. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 3, podatnicy są obowiązani sporządzić spis z natury towarów na dzień rozwiązania spółki, zaprzestania wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu albo wystąpienia przypadków, o których mowa w ust. 1 pkt 3, zwany dalej „spisem z natury”. Podatnicy są obowiązani załączyć informację o dokonanym spisie z natury, o ustalonej na jego podstawie wartości i o kwocie podatku należnego, do deklaracji podatkowej składanej za okres obejmujący dzień rozwiązania spółki, zaprzestania wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu albo wystąpienia przypadków, o których mowa w ust. 1 pkt 3.
6. Obowiązek podatkowy w przypadku, o którym mowa w ust. 1, powstaje w dniu rozwiązania spółki, zaprzestania wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu albo wystąpienia przypadków, o których mowa w ust. 1 pkt 3.”,
- d) po ust. 7 dodaje się ust. 7a w brzmieniu:
„7a. Przepis ust. 7 stosuje się również do dostawy towarów dokonywanej przez osoby będące właścicielami przedsiębiorstwa w spadku na dzień:
1) zaprzestania wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu przez przedsiębiorstwo w spadku;
2) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego;
3) wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego.”,
- e) ust. 9a otrzymuje brzmienie:
„9a. Osobom fizycznym, o których mowa w ust. 1 pkt 2, osobom, które były współnikami spółek, o których mowa w ust. 1 pkt 1, w dniu ich rozwiązania, zwanych dalej „byłymi współnikami”, oraz osobom, o których mowa w ust. 7a, przysługuje prawo zwrotu różnicy podatku wykazanego w deklaracji podatkowej za okres, w którym odpowiednio te osoby, spółki albo podatnik, o którym mowa w art. 15 ust. 1a, i podatnik, którego działalność jest kontynuowana przez podatnika, o którym mowa w art. 15 ust. 1a, były podatnikami zarejestrowanymi jako podatnicy VAT czynni.”,

f) po ust. 9c dodaje się ust. 9ca i 9cb w brzmieniu:

„9ca. W przypadku osób, o których mowa w ust. 7a, zwrotu różnicy podatku dokonuje się na podstawie złożonej deklaracji podatkowej oraz złożonych:

- 1) dokumentów potwierdzających ich udział w przedsiębiorstwie w spadku;
- 2) wykazów rachunków bankowych tych osób w banku mającym siedzibę na terytorium kraju lub ich rachunków w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, której są członkami, na które ma być dokonany zwrot różnicy podatku.

9cb. Zwrotu różnicy podatku, o którym mowa w ust. 9ca, dokonuje się:

- 1) w proporcjach wynikających z prawa do udziału w przedsiębiorstwie w spadku; jeżeli z załączonych dokumentów nie wynikają te udziały, przyjmuje się, że prawa do udziału są równe;
- 2) na rachunki, o których mowa w ust. 9ca pkt 2.”,

g) ust. 9e otrzymuje brzmienie:

„9e. W przypadku niezłożenia dokumentów, o których mowa w ust. 9b albo 9ca, kwota zwrotu różnicy podatku składana jest do depozytu organu podatkowego. W przypadku gdy złożono dokumenty, o których mowa w ust. 9b albo 9ca, ale w wykazie rachunków, o którym mowa w tych przepisach, nie podano rachunków wszystkich byłych współników albo osób, o których mowa w ust. 7a, do depozytu składana jest kwota zwrotu różnicy podatku w części przypadającej byłemu współnikowi lub osobie, o której mowa w ust. 7a, których rachunku nie podano.”,

h) ust. 9g i 9h otrzymują brzmienie:

„9g. W przypadku gdy przed upływem terminu zwrotu różnicy podatku, o którym mowa w art. 87 ust. 2 zdanie pierwsze, złożono dokumenty, o których mowa w ust. 9b albo 9ca, a naczelnik urzędu skarbowego przedłużył termin zwrotu zgodnie z art. 87 ust. 2 zdanie drugie, i przeprowadzone przez organ czynności wykażą zasadność zwrotu, urząd skarbowy wypłaca byłym współnikom lub osobom, o których mowa w ust. 7a, należną kwotę wraz z odsetkami w wysokości odpowiadającej opłacie prolongacyjnej stosowanej w przypadku odroczenia płatności podatku lub jego rozłożenia na raty. W przypadku gdy dokumenty, o których mowa w ust. 9b albo 9ca, złożono na 14 dni przed upływem terminu zwrotu lub później, odsetki, o których mowa w zdaniu pierwszym, są naliczane od 15. dnia po dniu złożenia tych dokumentów. Odsetek nie nalicza się od kwoty zwrotu różnicy

podatku w części przypadającej byłemu wspólnikowi lub osobie, o której mowa w ust. 7a, których rachunku nie podano.

9h. W przypadku podmiotów, o których mowa w ust. 9a, w stosunku do których naczelnik urzędu skarbowego przedłużył termin zwrotu zgodnie z art. 87 ust. 2 zdanie drugie, i przeprowadzone przez organ czynności wykażą zasadność zwrotu, urząd skarbowy wypłaca tym podmiotom należną kwotę wraz z odsetkami w wysokości odpowiadającej opłacie prolongacyjnej stosowanej w przypadku odroczenia płatności podatku lub jego rozłożenia na raty.”,

i) ust. 9j otrzymuje brzmienie:

„9j. Oprocentowanie kwoty zwrotu różnicy podatku złożonej w depozycie jest naliczane od 15. dnia po dniu złożenia dokumentów, o których mowa w ust. 9b albo 9ca, lub podania numerów rachunków, o których mowa w ust. 9e zdanie drugie.”;

4) w art. 15 po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Podatnikiem, o którym mowa w ust. 1, jest także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej stanowiąca przedsiębiorstwo w spadku w okresie od otwarcia spadku do dnia:

- 1) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo
- 2) wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarządca sukcesyjny nie został powołany i osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

1b. Podatnika, o którym mowa w ust. 1a, uznaje się za podatnika kontynuującego prowadzenie działalności gospodarczej zmarłego podatnika.”;

5) w art. 17 po ust. 1h dodaje się ust. 1i i 1j w brzmieniu:

„1i. Podatnikiem, o którym mowa w ust. 1, jest także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej stanowiąca przedsiębiorstwo w spadku w okresie od otwarcia spadku do dnia:

- 1) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo
- 2) wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarządca sukcesyjny nie został powołany i osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

1j. Podatnika, o którym mowa w ust. 1i, uznaje się za podatnika kontynuującego prowadzenie działalności gospodarczej zmarłego podatnika.”;

6) w art. 96:

a) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. W przypadku śmierci podatnika naczelnik urzędu skarbowego wykreśla z rejestru podatnika z rejestru jako podatnika VAT.”,

b) po ust. 7 dodaje się ust. 7a–7d w brzmieniu:

„7a. Podatnik będący osobą fizyczną jest obowiązany poinformować właściwego naczelnika urzędu skarbowego o:

- 1) dokonaniu wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w terminie 7 dni od dnia dokonania tego wpisu;
- 2) zmianach w zakresie objętym pkt 1 – w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana.

7b. Naczelnik urzędu skarbowego wykreśla z rejestru podatnika, o którym mowa w art. 15 ust. 1a, z rejestru jako podatnika VAT w przypadku:

- 1) zaprzestania przez osobę, która dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku pod firmą zmarłego przedsiębiorcy albo
- 2) wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego – w przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony a dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, albo
- 3) zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego, albo
- 4) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

7c. Osoba, która dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, a w przypadku jej śmierci lub utraty pełnej zdolności do czynności prawnych, osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy, są zobowiązane do poinformowania naczelnika urzędu skarbowego o zaistnieniu zdarzeń, o których

mowa w ust. 7b pkt 1 i 2 niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od dnia wystąpienia tych zdarzeń.

7d. Zarządca sukcesyjny, a w przypadku gdy zarządca sukcesyjny przestał pełnić swą funkcję przed wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego – osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy, są zobowiązane do poinformowania naczelnika urzędu skarbowego o wystąpieniu zdarzeń, o których mowa w ust. 7b pkt 3 i 4 niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od dnia wystąpienia tych zdarzeń.”,

c) w ust. 8 wyrazy „zgodnie z ust. 6 i 7” zastępuje się wyrazami „zgodnie z ust. 6”,

d) po ust. 8 dodaje się ust. 8a i 8b w brzmieniu:

„8a. Przepisu ust. 7 nie stosuje się w przypadku śmierci podatnika, gdy właściwy naczelnik urzędu skarbowego został poinformowany zgodnie z ust. 7a.

8b. Naczelnik urzędu skarbowego przywraca zarejestrowanie podatnika, o którym mowa w ust. 7 lub ust. 7b pkt 1 i 3, jako podatnika VAT ze statusem takim jaki posiadał przed dniem wykreślenia, bez konieczności składania zgłoszenia rejestracyjnego w przypadku:

- 1) dokonania zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, w tym ponownego dokonania tego zgłoszenia,
- 2) gdy zarządca sukcesyjny informuje o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego,
- 3) gdy po wykreśleniu podatnika, zgodnie z ust. 7b pkt 3, zarządca sukcesyjny informuje o jego powołaniu

– pod warunkiem złożenia niezwłocznie brakujących deklaracji za okresy poprzedzające okres, w którym dokonano zgłoszenia lub złożono informację, zgodnie z pkt 1–3.”,

e) po ust. 12 dodaje się ust. 12a w brzmieniu:

„12a. W przypadku podatnika, o którym mowa w art. 15 ust. 1a, obowiązki określone w ust. 5 i 12, wykonuje zarządca sukcesyjny. W okresie od dnia otwarcia spadku do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a także w okresie od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego obowiązek aktualizowania danych za przedsiębiorstwo w spadku wykonują osoby, o których mowa w art. 14

ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy.”;

7) w art. 97 ust. 16 otrzymuje brzmienie:

„16. Wykreślenie podatnika z rejestru jako podatnika VAT, o którym mowa w art. 96 ust. 6, 7, 7b, 8, 9 i 9a, jest równoznaczne z wykreśleniem z rejestru podatnika VAT UE. Przepisy art. 96 ust. 8b i 9g–9i stosuje się odpowiednio.”.

Art. 88. W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.⁶⁾) w art. 18m w ust. 1 uchyla się pkt 10.

Art. 89. W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1449) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 40 w ust. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) likwidacji albo upadłości pracodawcy, z zastrzeżeniem art. 40a;”;

2) po art. 40 dodaje się art. 40a w brzmieniu:

„Art. 40a. 1. W przypadku śmierci pracodawcy, będącego osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą, program nie ulega likwidacji, jeżeli z chwilą śmierci pracodawcy został ustanowiony zarząd sukcesyjny w rozumieniu ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), a zarządca sukcesyjny, w terminie 30 dni od dnia śmierci pracodawcy, złoży organowi nadzoru pisemne oświadczenie o woli kontynuacji programu wraz z informacją o dacie śmierci pracodawcy oraz aktualnych danych przedsiębiorstwa w spadku.

2. Organ nadzoru zawiadamia zarządcę sukcesyjnego o dokonaniu rejestracji zmian wynikających ze złożonego oświadczenia w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.

3. Po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, obowiązek kontynuacji programu spoczywa wyłącznie na zapisobiorcy windykacyjnym, jeżeli przedmiotem zapisu uczyniono całe przedsiębiorstwo albo na następcy prawnym zmarłego pracodawcy, jeżeli w następstwie działu spadku nabył on przedsiębiorstwo w całości. Przepisy art. 34 ust. 3 i 5 stosuje się odpowiednio.”.

---

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 1292, 1321, 1428, 1543, 2371 i 2494 oraz z 2018 r. poz. 107 i 138.

Art. 90. W ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2168, 2290 i 2486 oraz z 2018 r. poz. 107) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 14a:

- a) w ust. 4 w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:
„8) może powołać albo odwołać zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...).”;
- b) po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:
„5a. W przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, informację o zawieszeniu wykonywania działalności gospodarczej wykreśla się z CEIDG z urzędu.”;
- c) ust. 6 otrzymuje brzmienie:
„6. Okres zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej rozpoczyna się od dnia wskazanego we wniosku o wpis informacji o zawieszeniu wykonywania działalności gospodarczej, nie wcześniej niż w dniu złożenia wniosku, i trwa do dnia złożenia wniosku o wpis informacji o wznowieniu wykonywania działalności gospodarczej, do dnia wskazanego w tym wniosku, który nie może być wcześniejszy niż dzień złożenia wniosku, albo do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.”;

2) w art. 25:

- a) w ust. 1:
  - po pkt 11a dodaje się pkt 11b–11d w brzmieniu:
    - „11b) dane prokurenta umocowanego do prowadzenia spraw przedsiębiorcy, o ile przedsiębiorca udzielił prokury;
    - 11c) dane zarządcy sukcesyjnego, o ile zarządca sukcesyjny został powołany;
    - 11d) dane zarządcy sukcesyjnego powołanego na wypadek gdyby powołany w pierwszej kolejności zarządca sukcesyjny zrezygnował albo nie mógł pełnić tej funkcji;”;
  - po pkt 18a dodaje się pkt 18b w brzmieniu:
„18b) data zgonu albo data znalezienia zwłok przedsiębiorcy;”;
  - w pkt 19 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 20–24 w brzmieniu:
„20) informacja o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego i o dacie ustanowienia zarządu sukcesyjnego;

- 21) informacja o tym, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję z powodu:
    - a) śmierci zarządcy sukcesyjnego,
    - b) utraty przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych,
    - c) odwołania zarządcy sukcesyjnego,
    - d) rezygnacji zarządcy sukcesyjnego z tej funkcji,
    - e) orzeczenia sądu o zakazie prowadzenia przez zarządcę sukcesyjnego działalności gospodarczej– oraz o dacie, z którą zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję z przyczyn wskazanych w lit. a–e;
  - 22) informacja o powołaniu kolejnego zarządcy sukcesyjnego, w przypadkach, o których mowa w pkt 21;
  - 23) informacja o okresie, na jaki zarząd sukcesyjny został przedłużony przez sąd;
  - 24) informacja o wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego i o dacie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.”,
- b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
- „2. Dane, o których mowa w ust. 1 pkt 11–11d, obejmują:
- 1) w przypadku pełnomocnika będącego osobą fizyczną oraz przedstawiciela ustawowego – imię i nazwisko oraz odpowiednie dane określone w ust. 1 pkt 1, 1a i 4–6, a także numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile taki posiadają;
  - 2) w przypadku pełnomocnika będącego osobą prawną – firmę pełnomocnika, adres siedziby, numer w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, o ile taki posiada, oraz odpowiednie dane określone w ust. 1 pkt 3 i 6;
  - 3) w przypadku prokurenta – imię i nazwisko oraz odpowiednie dane określone w ust. 1 pkt 1, 1a i 4–6, a także numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile taki posiada, oraz informację, czy przedsiębiorca zastrzegł, że po jego śmierci prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym;
  - 4) w przypadku zarządcy sukcesyjnego – imię i nazwisko oraz odpowiednie dane określone w ust. 1 pkt 1, 1a i 4, a także numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile taki posiada.”;

3) w art. 25a po ust. 2 dodaje się ust. 2a i 2b w brzmieniu:

„2a. Wraz z wnioskiem o wpis do CEIDG danych, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 11 i 11b–11d, wnioskodawca składa oświadczenie, że pełnomocnik lub prokurent przyjął odpowiednio pełnomocnictwo lub prokurę albo została wyrażona zgoda na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego.

2b. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 2a, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu uprawnionego do odebrania oświadczenia o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”;

4) w art. 30 dodaje się ust. 4 i 5 w brzmieniu:

„4. Do zarządcy sukcesyjnego stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1 pkt 1 i ust. 2 w zakresie zasad dokonywania zmian wpisu.

5. Osobie powołanej na zarządcę sukcesyjnego przysługuje uprawnienie do złożenia wniosku o zmianę wpisu przedsiębiorcy obejmującą informację o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego z tej funkcji i dacie tej rezygnacji.”;

5) w art. 31:

a) ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Wpisowi z urzędu do CEIDG podlegają dane i informacje, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1 – w zakresie numeru PESEL oraz dodatkowego oznaczenia „w spadku”, jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny, pkt 2, 3, 10, 13–18b i 20–24, oraz zmiany tych danych i informacji.

2. CEIDG przekazuje drogą elektroniczną niezwłocznie, nie później niż następnego dnia roboczego, informacje wpisane do CEIDG, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1 – w zakresie numeru PESEL, pkt 2, 3, 10 i 13–18b, 20–24, oraz zmiany tych danych i informacji oraz informacje, o których mowa w art. 36a ust. 1 pkt 1, do Centralnego Rejestru Podmiotów – Krajowej Ewidencji Podatników, Głównego Urzędu Statystycznego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz do organów, o których mowa w art. 37 ust. 5.”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. CEIDG przekazuje drogą elektroniczną niezwłocznie, nie później niż następnego dnia roboczego, informacje wpisane do CEIDG, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 11b–11d i 18b, oraz zmiany tych danych i informacji do Centralnego Rejestru Podmiotów – Krajowej Ewidencji Podatników.”,

c) po ust. 3 dodaje się ust. 3a–3f w brzmieniu:

„3a. Jeżeli postanowienie o ogłoszeniu upadłości zostało wydane po śmierci przedsiębiorcy, informację, o której mowa w ust. 3 pkt 6 lit. a, sąd upadłościowy zgłasza do CEIDG za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym od dnia wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości.

3b. Informacje, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 21 lit. b i c oraz pkt 22–24, sąd zgłasza niezwłocznie do CEIDG za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej CEIDG, nie później niż w następnym dniu roboczym od dnia:

- 1) uprawomocnienia się postanowienia o ograniczeniu lub utracie zdolności do czynności prawnych przez zarządcę sukcesyjnego;
- 2) uprawomocnienia się postanowienia o odwołaniu lub powołaniu zarządcy sukcesyjnego;
- 3) uprawomocnienia się postanowienia o przedłużeniu okresu zarządu sukcesyjnego;
- 4) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli na jego podstawie spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości;
- 5) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu uprawomocnienia się postanowienia o dziale spadku obejmującym przedsiębiorstwo w spadku.

3c. Informacje, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 20, pkt 21 lit. c i d oraz pkt 22 i 24, notariusz zgłasza niezwłocznie do CEIDG za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej CEIDG, nie później niż następnego dnia roboczego od dnia:

- 1) sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego;
- 2) sporządzenia aktu odwołania zarządcy sukcesyjnego;

- 3) sporządzenia protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego;
- 4) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, na podstawie którego spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości;
- 5) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu nabycia przedsiębiorstwa w spadku przez jedną osobę na podstawie czynności prawnej, dokonanej w formie aktu notarialnego albo w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi;
- 6) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu sporządzenia aktu notarialnego obejmującego dział spadku.

3d. Informacje, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 24, zarządca sukcesyjny zgłasza niezwłocznie do CEIDG za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej CEIDG, nie później niż w następnym dniu roboczym od dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z przyczyny wskazanej w art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.

3e. Udostępnienia informacji, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 18b oraz pkt 21 lit. a, dokonuje się w CEIDG z urzędu po uzyskaniu z rejestru PESEL danych o śmierci przedsiębiorcy albo zarządcy sukcesyjnego, a jeżeli przedsiębiorca albo zarządca sukcesyjny nie posiadał numeru PESEL – po uzyskaniu wiarygodnych danych o jego śmierci.

3f. Dane zarządcy sukcesyjnego, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 11d, udostępnia się w CEIDG z chwilą wykreślenia zarządcy sukcesyjnego powołanego przez przedsiębiorcę w pierwszej kolejności.”,

d) ust. 5–7 otrzymują brzmienie:

„5. Informacje, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 16–18 oraz pkt 21 lit. e, sąd upadłościowy, Krajowy Rejestr Karny albo właściwy organ zgłasza do CEIDG za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej CEIDG, niezwłocznie po uzyskaniu informacji o uprawomocnieniu się orzeczenia:

- 1) o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej;
- 2) o zakazie wykonywania określonego zawodu;
- 3) o zakazie prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi.

6. Krajowy Rejestr Karny zgłasza niezwłocznie do CEIDG za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej CEIDG uzyskane informacje o wykonaniu albo darowaniu środka karnego oraz o uchyleniu środka zabezpieczającego, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 16–18 lub pkt 21 lit. e, zgłoszonego do CEIDG, a także informacje o usunięciu z Krajowego Rejestru Karnego danych wynikających z orzeczenia zawierającego środek karny albo środek zabezpieczający, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 16–18 oraz pkt 21 lit. e, zgłoszony do CEIDG.

7. Sąd upadłościowy zgłasza niezwłocznie do CEIDG za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej CEIDG informację o wstrzymaniu wykonania, uchyleniu lub zmianie orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę albo zarządcę sukcesyjnego.”;

6) w art. 34:

- a) w ust. 5 uchyla się pkt 3,
- b) po ust. 5 dodaje się ust. 5a–5d w brzmieniu:

„5a. CEIDG wykreśla przedsiębiorcę w terminie dwóch miesięcy od daty zgonu albo znalezienia zwłok przedsiębiorcy, chyba że wpis do CEIDG zawiera informację o powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę albo w tym okresie został powołany zarządca sukcesyjny. W razie powołania zarządcy sukcesyjnego wpis do CEIDG jest nadal publikowany wraz z dodatkowym oznaczeniem „w spadku”.

5b. W przypadku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 21, wykreślenie z CEIDG przedsiębiorcy następuje niezwłocznie po upływie miesiąca od daty wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z CEIDG, nie później jednak niż w terminie 7 dni od dnia upływu tego miesiąca, jeżeli w tym okresie nie powołano kolejnego zarządcy sukcesyjnego.

5c. Wykreślenie z CEIDG przedsiębiorcy następuje niezwłocznie po dokonaniu zgłoszenia, o którym mowa w art. 31 ust. 3a, ust. 3b pkt 4 lub 5, ust. 3c pkt 4–6 lub ust. 3d, nie później jednak niż w terminie 7 dni od dnia dokonania tego zgłoszenia.

5d. CEIDG wykreśla przedsiębiorcę po upływie dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy albo znalezienia zwłok przedsiębiorcy, chyba że dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 31 ust. 3b pkt 3. W takim przypadku wykreślenia dokonuje się w terminie wskazanym przez sąd.”,

- c) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Do czynności, o których mowa w ust. 5–5d, nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.”,
- d) ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. CEIDG przekazuje drogą elektroniczną niezwłocznie, nie później niż następnego dnia roboczego od dnia wykreślenia przedsiębiorcy z CEIDG, informacje o dokonaniu wykreślenia, o którym mowa w ust. 5–5d, do Centralnego Rejestru Podmiotów – Krajowej Ewidencji Podatników, Głównego Urzędu Statystycznego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz do organów, o których mowa w art. 37 ust. 5.”;
- 7) w art. 35 po ust. 2d dodaje się ust. 2e w brzmieniu:

„2e. Domniemywa się, że zarządca sukcesyjny jest uprawniony do korzystania z nieruchomości pod adresem, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 5. Przepisy ust. 2a–2d stosuje się odpowiednio do zarządcy sukcesyjnego.”;
- 8) w art. 37:
  - a) w ust. 2 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4–6 w brzmieniu:
    - „4) o złożeniu wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania przez zarządcę sukcesyjnego decyzji, o której mowa w pkt 1 albo 2, oraz o potwierdzeniu przez organ możliwości wykonywania tej decyzji przez zarządcę sukcesyjnego;
    - 5) o przeniesieniu decyzji, o której mowa w pkt 1 albo 2, na następcę prawnego przedsiębiorcy;
    - 6) o złożeniu wniosku o zmianę oznaczenia przedsiębiorcy w rejestrze, o którym mowa w pkt 3, w związku ze śmiercią przedsiębiorcy.”,
  - b) po ust. 5 dodaje się ust. 5a i 5b w brzmieniu:

„5a. W przypadku niezłożenia wniosku, o którym mowa w art. 37 ust. 1 albo art. 41 ust. 1 albo 5 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, CEIDG wykreśla informację o koncesji, zezwoleniu lub licencji z upływem 7 miesięcy od daty zgonu przedsiębiorcy albo znalezienia zwłok przedsiębiorcy.

5b. W przypadku niezłożenia wniosku oraz oświadczenia, o których mowa w art. 44 ust. 3 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, CEIDG wykreśla informację o wpisie do rejestru działalności regulowanej

z upływem 4 miesięcy od daty zgonu przedsiębiorcy albo znalezienia zwłok przedsiębiorcy.”;

9) w art. 60 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. W przypadku śmierci przedsiębiorcy, w okresie ważności promesy nie można odmówić udzielenia koncesji na wykonywanie działalności gospodarczej określonej w promesie właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej albo, jeżeli przedsiębiorca był współnikiem spółki cywilnej, innemu współnikowi tej spółki, jeżeli osoba ta przedłoży pisemną zgodę wszystkich pozostałych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na udzielenie mu tej koncesji, chyba że:

- 1) uległy zmianie dane zawarte we wniosku o udzielenie promesy inne niż dane osoby, która złożyła wniosek o udzielenie promesy;
- 2) właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo współnik spółki cywilnej, który złożył wniosek o udzielenie koncesji, nie spełnił wszystkich warunków podanych w promesie;
- 3) właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo współnik spółki cywilnej, który złożył wniosek o udzielenie koncesji, nie spełnia warunków wykonywania działalności objętej koncesją;
- 4) jest to uzasadnione zagrożeniem obronności lub bezpieczeństwa państwa lub innego ważnego interesu publicznego;
- 5) zachodzą inne okoliczności, które zgodnie z przepisami ustaw odrębnych, określających warunki udzielenia promesy, uzasadniają odmowę udzielenia koncesji w okresie ważności promesy.”;

10) art. 73 otrzymuje brzmienie:

„Art. 73. Organ prowadzący rejestr działalności regulowanej wykreśla przedsiębiorcę z rejestru na jego wniosek, a także po uzyskaniu informacji z CEIDG albo z Krajowego Rejestru Sądowego o wykreśleniu przedsiębiorcy.”.

Art. 91. W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300) po art. 67a dodaje się art. 67b w brzmieniu:

„Art. 67b. 1. Opłatę stałą w kwocie 300 zł pobiera się od wniosku o:

- 1) odwołanie zarządcy sukcesyjnego;
- 2) przedłużenie okresu zarządu sukcesyjnego.

2. Jeżeli wnioski, o których mowa w ust. 1, umieszczone są w jednym piśmie lub wraz z innym wnioskiem, opłatę pobiera się od każdego z nich odrębnie.”.

Art. 92. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym (Dz. U. z 2014 r. poz. 511, z 2015 r. poz. 211 oraz z 2016 r. poz. 1948) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w pkt 10 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 11–13 w brzmieniu:
  - „11) przedsiębiorstwie w spadku – rozumie się przez to przedsiębiorstwo w spadku, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ....), zwanej dalej „ustawą o zarządzie sukcesyjnym”;
  - 12) zarządzie sukcesyjnym – rozumie się przez to zarząd sukcesyjny w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym;
  - 13) zmarłym przedsiębiorcy – rozumie się przez to zmarłego przedsiębiorcę, o którym mowa w art. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.”;
- 2) w art. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Jeżeli w okresie opodatkowania zmarł przedsiębiorca żeglugowy, podatnikiem podatku tonażowego w okresie od otwarcia spadku do dnia:

  - 1) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo
  - 2) wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarządca sukcesyjny nie został powołany i osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i ...)

– nie dłużej jednak niż do końca okresu opodatkowania, jest przedsiębiorstwo w spadku; przedsiębiorstwo w spadku kontynuuje opodatkowanie podatkiem tonażowym na zasadach, jakie obowiązywały zmarłego przedsiębiorcę.”;
- 3) w art. 12 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Przepisy ust. 1, 2 i 4 obowiązane jest stosować odpowiednio przedsiębiorstwo w spadku.”.

Art. 93. W ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o organizacji rynku rybnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 262) w art. 16 uchyla się pkt 4.

Art. 94. W ustawie z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 43, 60, 937 i 2216 oraz z 2018 r. poz. 137 i 317) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 13 w ust. 1 w pkt 13 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 14 w brzmieniu:

„14) będący przedsiębiorstwem w spadku, o którym mowa w ustawie z dnia ..... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo do dnia upływu terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego, w przypadku gdy nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego, a osoby, o których mowa w art. 14 tej ustawy, dokonały czynności podlegających opodatkowaniu akcyzą lub zaistniał wobec nich stan faktyczny podlegający opodatkowaniu akcyzą, przy czym przedsiębiorstwo w spadku uznaje się za podatnika kontynuującego prowadzenie działalności gospodarczej zmarłego podatnika.”;

2) w art. 14 po ust. 4f dodaje się ust. 4g w brzmieniu:

„4g. Organami podatkowymi właściwymi miejscowo dla przedsiębiorstwa w spadku, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 14, są naczelnik urzędu skarbowego, naczelnik urzędu celno-skarbowego oraz dyrektor izby administracji skarbowej, którzy byli właściwi dla zmarłego przedsiębiorcy w chwili jego śmierci.”;

3) w art. 15 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Organami właściwymi w zakresie spraw dotyczących znaków akcyzy są naczelnik urzędu skarbowego i dyrektor izby administracji skarbowej, wyznaczeni przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, zwani dalej odpowiednio „właściwym naczelnikiem urzędu skarbowego w sprawach znaków akcyzy” oraz „właściwym dyrektorem izby administracji skarbowej w sprawach znaków akcyzy”, których właściwość miejscową ustala się ze względu na adres siedziby lub zamieszkania podmiotu obowiązany do oznaczania wyrobów akcyzowych znakami akcyzy. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 14, organami właściwymi w zakresie spraw dotyczących znaków akcyzy są naczelnik urzędu skarbowego i dyrektor izby administracji skarbowej, którzy byli właściwi dla zmarłego przedsiębiorcy w chwili jego śmierci.”;

4) w art. 16:

a) w ust. 4 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„W przypadku śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną i kontynuowania działalności lub jego śmierci, obowiązany do zgłoszenia zmiany jest:

- 1) zarządca sukcesyjny, w przypadku gdy zarząd sukcesyjny został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy;
- 2) osoba, o której mowa w art. 14 ustawy z dnia .....o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, dokonująca czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy, w przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy.”,

b) po ust. 4a dodaje się ust. 4b i 4c w brzmieniu:

„4b. W przypadku przejęcia praw i obowiązków pośredniczącego podmiotu węglowego lub pośredniczącego podmiotu gazowego oraz zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej, informację, o której mowa w ust. 4a, składa następca prawny pośredniczącego podmiotu węglowego lub pośredniczącego podmiotu gazowego lub inne osoby, które przejęły jego prawa i obowiązki, w terminie, o którym mowa w ust. 4a.

4c. W przypadku śmierci pośredniczącego podmiotu węglowego lub pośredniczącego podmiotu gazowego będącego osobą fizyczną wykonującą działalność gospodarczą, jeżeli z chwilą jego śmierci nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny, o którym mowa w ustawie z dnia ..... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, następca prawny pośredniczącego podmiotu węglowego lub pośredniczącego podmiotu gazowego:

- 1) informuje właściwego naczelnika urzędu skarbowego o śmierci pośredniczącego podmiotu węglowego lub pośredniczącego podmiotu gazowego, w terminie 7 dni od dnia wystąpienia tego zdarzenia;
- 2) składa informację o zaprzestaniu prowadzenia działalności, jeżeli nie zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny, zgodnie z ustawą z dnia ..... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, nie później niż w terminie 7 dni od dnia upływu terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego, o którym mowa w art. 12 ust. 10 tej ustawy.”;

5) w art. 19 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. W przypadku śmierci podmiotu zarejestrowanego będącego osobą fizyczną wykonującą działalność gospodarczą, jeżeli z chwilą jego śmierci nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny, o którym mowa w ustawie z dnia ..... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, następcą prawny podmiotu zarejestrowanego:

- 1) informuje właściwego naczelnika urzędu skarbowego o śmierci podmiotu zarejestrowanego, w terminie 7 dni od dnia wystąpienia tego zdarzenia;
- 2) składa zgłoszenie o zaprzestaniu prowadzenia działalności, jeżeli nie zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny, zgodnie z ustawą z dnia ..... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, nie później niż w terminie 7 dni od dnia upływu terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego, o którym mowa w art. 12 ust. 10 tej ustawy.”;

6) w art. 20f ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Zmiana polegająca na:

- 1) wstąpieniu, na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, następcy prawnego lub podmiotu przekształconego w prawa lub obowiązki przewidziane w przepisach prawa podatkowego pośredniczącego podmiotu tytoniowego,
- 2) wykonywaniu działalności na podstawie decyzji o wpisie do rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych, którą posiadał zmarły przedsiębiorca, na zasadach, o których mowa w art. 84a,
- 3) wstąpieniu jednego z następców prawnych w prawa i obowiązki wynikające z decyzji o wpisie do rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych, o którym mowa w art. 84e

– nie wymaga wykreślenia dotychczasowego pośredniczącego podmiotu tytoniowego z rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych i wpisania do tego rejestru jego następcy prawnego lub podmiotu przekształconego albo przedsiębiorstwa w spadku lub następcy prawnego. Zmiana ta wymaga dokonania zmiany wpisu do rejestru.”;

7) w art. 49 ust. 10 otrzymuje brzmienie:

„10. Zmiana miejsca prowadzenia składu podatkowego lub podmiotu prowadzącego skład podatkowy wymaga uzyskania nowego zezwolenia na prowadzenie składu podatkowego, z wyłączeniem:

- 1) następców prawnych lub podmiotów przekształconych w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;
- 2) wykonywania działalności na podstawie zezwolenia na prowadzenie składu podatkowego, które posiadał zmarły przedsiębiorca, na zasadach, o których mowa w art. 84a;
- 3) wstąpienia jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z zezwolenia na prowadzenie składu podatkowego, na zasadach, o których mowa w art. 84e.”;

8) w art. 54 ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Zmiana podmiotu prowadzącego skład podatkowy lub miejsca prowadzenia składu podatkowego, którego dotyczy zezwolenie wyprowadzenia, lub podatnika, o którym mowa w art. 13 ust. 3, wymaga uzyskania nowego zezwolenia wyprowadzenia, z wyłączeniem:

- 1) następców prawnych lub podmiotów przekształconych w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;
- 2) wykonywania działalności na podstawie zezwolenia wyprowadzenia, które posiadał zmarły przedsiębiorca, na zasadach, o których mowa w art. 84a;
- 3) wstąpienia jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z zezwolenia wyprowadzenia, na zasadach, o których mowa w art. 84e.”;

9) w art. 56 ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. Zmiana podmiotu prowadzącego działalność jako podmiot pośredniczący wymaga uzyskania nowego zezwolenia na prowadzenie działalności jako podmiot pośredniczący, z wyłączeniem:

- 1) następców prawnych lub podmiotów przekształconych w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;
- 2) wykonywania działalności na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności jako podmiot pośredniczący, które posiadał zmarły przedsiębiorca, na zasadach, o których mowa w art. 84a;
- 3) wstąpienia jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z zezwolenia na prowadzenie działalności jako podmiot pośredniczący, na zasadach, o których mowa w art. 84e.”;

10) w art. 57 ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. Zmiana miejsca odbioru wyrobów akcyzowych lub zarejestrowanego odbiorcy wymaga uzyskania nowego zezwolenia na nabywanie wyrobów akcyzowych jako zarejestrowany odbiorca lub nowego zezwolenia na jednorazowe nabycie wyrobów akcyzowych jako zarejestrowany odbiorca, z wyłączeniem:

- 1) następców prawnych lub podmiotów przekształconych w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;
- 2) wykonywania działalności na podstawie zezwolenia na nabywanie wyrobów akcyzowych jako zarejestrowany odbiorca, które posiadał zmarły przedsiębiorca, na zasadach, o których mowa w art. 84a;
- 3) wstąpienia jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z zezwolenia na nabywanie wyrobów akcyzowych jako zarejestrowany odbiorca, na zasadach, o których mowa w art. 84e.”;

11) w art. 62a ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Zmiana zarejestrowanego wysyłającego wymaga uzyskania nowego zezwolenia na wysyłanie wyrobów akcyzowych jako zarejestrowany wysyłający, z wyłączeniem:

- 1) następców prawnych lub podmiotów przekształconych w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;
- 2) wykonywania działalności na podstawie zezwolenia na wysyłanie wyrobów akcyzowych jako zarejestrowany wysyłający, które posiadał zmarły przedsiębiorca, na zasadach, o których mowa w art. 84a;
- 3) wstąpienia jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z zezwolenia na wysyłanie wyrobów akcyzowych jako zarejestrowany wysyłający, na zasadach, o których mowa w art. 84e.”;

12) w art. 64 po ust. 1a dodaje się ust. 1b w brzmieniu:

„1b. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 14, przy ocenie spełnienia warunku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, uwzględnia się również okres, w którym procedura zawieszenia poboru akcyzy była stosowana przez zmarłego przedsiębiorcę.”;

13) w art. 81 ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Zmiana przedstawiciela podatkowego lub sprzedawcy określonych w zezwoleniu na wykonywanie czynności w charakterze przedstawiciela podatkowego wymaga uzyskania nowego zezwolenia, z wyłączeniem:

- 1) następców prawnych lub podmiotów przekształconych w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;
- 2) wykonywania działalności na podstawie zezwolenia na wykonywanie czynności w charakterze przedstawiciela podatkowego, które posiadał zmarły przedsiębiorca, na zasadach, o których mowa w art. 84a;
- 3) wstąpienia jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z zezwolenia na wykonywanie czynności w charakterze przedstawiciela podatkowego, na zasadach, o których mowa w art. 84e.”;

14) w dziale III po rozdziale 8 dodaje się rozdział 8a w brzmieniu:

„Rozdział 8a

Przepisy szczególne dotyczące przedsiębiorstwa w spadku

Art. 84a. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku nie wygasają decyzje oraz zezwolenia akcyzowe, o których mowa w art. 20a ust. 4, art. 64 ust. 3, art. 65 ust. 8 oraz art. 84 ust. 1, które posiadał zmarły przedsiębiorca, jeżeli:

- 1) zarząd sukcesyjny został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, który posiadał decyzję lub zezwolenie akcyzowe;
- 2) po śmierci przedsiębiorcy, który posiadał decyzję lub zezwolenie akcyzowe zostanie zapewniona ciągłość zarządu sukcesyjnego;
- 3) przedsiębiorstwo w spadku, zarządca sukcesyjny, następcy zmarłego przedsiębiorcy oraz małżonek zmarłego przedsiębiorcy spełniają warunki określone w art. 84b–84d;
- 4) zarządca sukcesyjny złoży wniosek o zmianę decyzji lub zezwolenia akcyzowego, w terminie 7 dni od dnia śmierci przedsiębiorcy, poprzez dodanie do dotychczasowej nazwy posiadacza decyzji lub zezwolenia oznaczenia „w spadku”;
- 5) zmarły przedsiębiorca posiadał miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium kraju – w przypadku decyzji, o których mowa w art. 20a ust. 4.

Art. 84b. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku może być wykonywana działalność na podstawie zezwolenia akcyzowego, które posiadał zmarły przedsiębiorca, jeżeli:

- 1) przedsiębiorstwo w spadku spełnia łącznie następujące warunki:
  - a) w przypadku zezwolenia na prowadzenie składu podatkowego – prowadzi co najmniej jeden rodzaj działalności polegającej na produkcji, przeładowywaniu lub magazynowaniu wyrobów akcyzowych, w tym będących własnością innych podmiotów,
  - b) jest podatnikiem podatku od towarów i usług, z wyłączeniem zezwolenia na prowadzenie składu podatkowego, o którym mowa w art. 48 ust. 2,
  - c) nie posiada zaległości z tytułu cła i podatków stanowiących dochód budżetu państwa oraz nie jest prowadzone z jego majątku postępowanie egzekucyjne,
  - d) złoży zabezpieczenie akcyzowe, z zastrzeżeniem art. 64 ust. 1,
  - e) nie zostało cofnięte, ze względu na naruszenie przepisów prawa, którekolwiek z udzielonych mu zezwoleń, o których mowa w art. 84 ust. 1, jak również

koncesja lub zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej ani nie została wydana decyzja o zakazie wykonywania przez nie działalności regulowanej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, w zakresie wyrobów akcyzowych,

- f) nie posiada, jako płatnik, zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne;
- 2) zarządca sukcesyjny spełnia łącznie następujące warunki:
- a) nie został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, przeciwko mieniu, przeciwko obrotowi gospodarczemu, przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi lub przestępstwo skarbowe,
  - b) w przypadku zezwolenia na prowadzenie składu podatkowego lub zezwolenia na nabywanie wyrobów akcyzowych jako zarejestrowany odbiorca – posiada tytuł prawny do korzystania z miejsca, w którym prowadzony jest skład podatkowy lub znajduje się miejsce przeznaczone do odbierania wyrobów akcyzowych, jeżeli tytułem prawnym jest umowa zawarta przez zmarłego przedsiębiorcę, w miejsce którego wstąpił zarządca sukcesyjny,
  - c) nie zostało cofnięte, ze względu na naruszenie przepisów prawa, którekolwiek z udzielonych mu zezwoleń, o których mowa w art. 84 ust. 1, jak również koncesja lub zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej ani nie została wydana decyzja o zakazie wykonywania działalności regulowanej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, w zakresie wyrobów akcyzowych,
  - d) nie jest prowadzone z jego majątku postępowanie egzekucyjne w związku z działalnością prowadzoną przy użyciu przedsiębiorstwa w spadku;
- 3) nie jest prowadzone wobec któregokolwiek z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy lub małżonka przedsiębiorcy postępowanie egzekucyjne, w związku z działalnością prowadzoną przy użyciu przedsiębiorstwa w spadku.

Art. 84c. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku może być wykonywana działalność na podstawie decyzji o wpisie do rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych, którą posiadał zmarły przedsiębiorca, jeżeli:

- 1) przedsiębiorstwo w spadku spełnia łącznie następujące warunki:
  - a) nie posiada zaległości z tytułu cła i podatków stanowiących dochód budżetu państwa oraz nie jest prowadzone z jego majątku postępowanie egzekucyjne,
  - b) złoży zabezpieczenie akcyzowe,
  - c) nie zostało cofnięte, ze względu na naruszenie przepisów prawa, którekolwiek z udzielonych mu zezwoleń, o których mowa w art. 84 ust. 1, jak również koncesja lub zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej ani nie została wydana decyzja o zakazie wykonywania działalności regulowanej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, w zakresie wyrobów akcyzowych,
  - d) nie posiada, jako płatnik, zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne;
- 2) zarządca sukcesyjny spełnia łącznie następujące warunki:
  - a) nie został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, przeciwko mieniu, przeciwko obrotowi gospodarczemu, przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi lub przestępstwo skarbowe,
  - b) nie zostało cofnięte, ze względu na naruszenie przepisów prawa, którekolwiek z udzielonych mu zezwoleń, o których mowa w art. 84 ust. 1, jak również koncesja lub zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej ani nie została wydana decyzja o zakazie wykonywania działalności regulowanej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, w zakresie wyrobów akcyzowych,
  - c) nie jest prowadzone z jego majątku postępowanie egzekucyjne w związku z działalnością prowadzoną przy użyciu przedsiębiorstwa w spadku;
- 3) nie jest prowadzone wobec któregośkolwiek z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy lub małżonka przedsiębiorcy postępowanie egzekucyjne, w związku z działalnością prowadzoną przy użyciu przedsiębiorstwa w spadku.

Art. 84d. 1. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku może być stosowane zwolnienie z obowiązku złożenia zabezpieczenia akcyzowego, jeżeli:

- 1) przedsiębiorstwo w spadku spełnia następujące warunki:
  - a) jego sytuacja finansowa i posiadany majątek zapewniają wywiązywanie się ze zobowiązań podatkowych oraz obowiązku zapłaty opłaty paliwowej,
  - b) nie posiada zaległości z tytułu cła, podatków stanowiących dochód budżetu państwa, opłaty paliwowej oraz nie jest prowadzone z jego majątku postępowanie egzekucyjne,
  - c) zobowiązało się do zapłacenia, na pierwsze pisemne żądanie właściwego naczelnika urzędu skarbowego, kwoty akcyzy oraz kwoty opłaty paliwowej, przypadających do zapłaty z tytułu powstania zobowiązania podatkowego oraz obowiązku zapłaty opłaty paliwowej,
  - d) nie posiada, jako płatnik, zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne;
- 2) zarządca sukcesyjny spełnia następujące warunki:
  - a) posiada miejsce zamieszkania na terytorium kraju,
  - b) nie jest prowadzone z jego majątku postępowanie egzekucyjne w związku z działalnością prowadzoną przy użyciu przedsiębiorstwa w spadku;
- 3) nie jest prowadzone wobec któregokolwiek z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy lub małżonka przedsiębiorcy postępowanie egzekucyjne, w związku z działalnością prowadzoną przy użyciu przedsiębiorstwa w spadku.

2. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku może być stosowana zgoda na złożenie zabezpieczenia ryczałtowego, jeżeli:

- 1) przedsiębiorstwo w spadku spełnia następujące warunki:
  - a) jego sytuacja finansowa i majątek zapewniają wywiązywanie się ze zobowiązań podatkowych oraz obowiązku zapłaty opłaty paliwowej,
  - b) nie posiada zaległości z tytułu cła, podatków stanowiących dochód budżetu państwa, opłaty paliwowej oraz nie jest prowadzone z jego majątku postępowanie egzekucyjne,
  - c) nie posiada, jako płatnik, zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne;
- 2) zarządca sukcesyjny spełnia następujące warunki:
  - a) posiada miejsce zamieszkania na terytorium kraju,

- b) nie jest prowadzone z jego majątku postępowanie egzekucyjne w związku z działalnością prowadzoną przy użyciu przedsiębiorstwa w spadku;
- 3) nie jest prowadzone wobec któregokolwiek z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy lub małżonka przedsiębiorcy postępowanie egzekucyjne, w związku z działalnością prowadzoną przy użyciu przedsiębiorstwa w spadku.

Art. 84e. 1. W trakcie trwania zarządu sukcesyjnego, na wniosek zarządcy sukcesyjnego, za pisemną zgodą następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy, właściwy naczelnik urzędu skarbowego zmienia decyzję lub zezwolenie akcyzowe, o których mowa w art. 20a ust. 4, art. 64 ust. 3, art. 65 ust. 8 oraz art. 84 ust. 1, przez zmianę podmiotu posiadającego decyzję lub zezwolenie akcyzowe z przedsiębiorstwa w spadku na jednego z następców prawnych, pod warunkiem że ten następca prawny zapewnia spełnienie warunków wymaganych do uzyskania tej decyzji lub zezwolenia.

2. Z dniem, w którym stała się wykonalna decyzja zmieniająca decyzję lub zezwolenie, o których mowa w art. 20a ust. 4, art. 64 ust. 3, art. 65 ust. 8 lub art. 84 ust. 1, następca prawny wskazany w tej decyzji lub zezwoleniu wstępuje w prawa i obowiązki wynikające ze zmienionej decyzji lub zmienionego zezwolenia akcyzowego.

Art. 84f. W przypadku gdy za życia przedsiębiorcy zaistniała przesłanka do wydania decyzji o wykreśleniu pośredniczącego podmiotu tytoniowego z rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych, cofnięcia decyzji lub zezwolenia akcyzowego, o których mowa w art. 64 ust. 3, art. 65 ust. 8 oraz art. 84 ust. 1, a nie została wydana decyzja o wykreśleniu albo decyzja lub zezwolenie nie zostało cofnięte za życia przedsiębiorcy, właściwy naczelnik urzędu skarbowego wydaje decyzję o wykreśleniu albo cofa decyzję lub zezwolenie w stosunku do przedsiębiorstwa w spadku lub następcy prawnego przedsiębiorcy, któremu przysługują prawa i obowiązki wynikające z tej decyzji lub tego zezwolenia.”;

15) w art. 130:

- a) po ust. 4a dodaje się ust. 4b w brzmieniu:

„4b. W przypadku śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną znaki akcyzy, które otrzymał zmarły przedsiębiorca, przejmuje z mocy prawa:

- 1) przedsiębiorstwo w spadku, w przypadku gdy zarząd sukcesyjny został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy;
- 2) osoba, o której mowa w art. 14 ustawy z dnia .... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, dokonująca czynności, o których mowa

w art. 13 tej ustawy, w przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy.”,

b) ust. 5 i 6 otrzymują brzmienie:

„5. Znaki akcyzy mogą być przekazane:

- 1) następcom prawnym lub podmiotom przekształconym w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;
- 2) jednemu z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy, który wstąpił w prawa i obowiązki wynikające z decyzji oraz zezwoleń, o których mowa odpowiednio w art. 20a ust. 4 oraz art. 84 ust. 1, na zasadach, o których mowa w art. 84e;
- 3) przedsiębiorstwu w spadku przez osoby, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy, w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną.

6. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb przekazania znaków akcyzy:

- 1) następcom prawnym lub podmiotom przekształconym w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa,
- 2) jednemu z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy, który wstąpił w prawa i obowiązki wynikające z decyzji oraz zezwoleń, o których mowa odpowiednio w art. 20a ust. 4 oraz art. 84 ust. 1, na zasadach, o których mowa w art. 84e,
- 3) przedsiębiorstwu w spadku przez osoby, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy, w przypadku

ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną

– uwzględniając konieczność kontroli nad przekazaniem znaków akcyzy oraz identyfikacji rodzaju i liczby przekazywanych znaków akcyzy.”.

Art. 95. W ustawie z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2065, z późn. zm.⁷⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Celem kas, z zastrzeżeniem art. 13aa, jest gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia na zasadach określonych w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 2077, z 2017 r. poz. 60 i 2486 oraz z 2018 r. poz. ...).”;

2) po art. 13a dodaje się art. 13aa w brzmieniu:

„Art. 13aa. 1. Kasa prowadzi rachunek związany z działalnością gospodarczą po śmierci przedsiębiorcy, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny w rozumieniu ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...).

2. W okresie od dnia ustanowienia do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego dostęp do środków zgromadzonych na rachunku, o którym mowa w ust. 1, oraz prawo do wydawania dyspozycji przysługują zarządcy sukcesyjnemu.

3. Zarządca sukcesyjny niezwłocznie informuje kasę o osobach, które go powołały, a także o osobach, które uzyskały tytuł prawny do spadku po członku kasy.”;

3) w art. 13d w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Kasa jest obowiązana udzielić członkowi kasy albo osobie, która uzyskała tytuł prawny do spadku po członku kasy lub zarządcy sukcesyjnemu, zbiorczej informacji o:”.

Art. 96. W ustawie z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 165) w art. 71 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Podatnikiem podatku od gier jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, w tym przedsiębiorstwo w spadku

---

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 2486 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 62, 106 i 138.

w rozumieniu ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), w przypadku gdy ustanowiono zarząd sukcesyjny, w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, która urządza gry hazardowe na podstawie udzielonej koncesji lub udzielonego zezwolenia, z wyłączeniem loterii promocyjnych, podmiot zarządzający gry objęte monopolem państwa oraz uczestnik turnieju gry w pokera organizowanego przez podmiot posiadający koncesję na prowadzenie kasyna gry.”.

Art. 97. W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 160 i 138) w art. 108 w ust. 2 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) skreślenia lekarza z listy członków okręgowej izby lekarskiej z przyczyn określonych w art. 7 pkt 5 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (Dz.U. z 2018 r. poz. 168) albo wygaśnięcia prawa wykonywania zawodu pielęgniarstwa z przyczyn określonych w art. 42 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położniczych (Dz. U. z 2018 r. poz. 123) – w przypadku indywidualnej praktyki zawodowej.”.

Art. 98. W ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2017 r. poz. 2126) w art. 38 w ust. 1 uchyla się pkt 3.

Art. 99. W ustawie z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (Dz. U. poz. 1206 i 1948) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w ust. 1 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6–8 w brzmieniu:
  - „6) przedsiębiorstwie w spadku – oznacza to przedsiębiorstwo w spadku, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ....), zwanej dalej „ustawą o zarządzie sukcesyjnym”;
  - 7) zarządzie sukcesyjnym – oznacza to zarząd sukcesyjny w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym;
  - 8) zmarłym przedsiębiorcy – oznacza to zmarłego przedsiębiorcę, o którym mowa w art. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.”;
- 2) w art. 8 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Jeżeli w okresie opodatkowania zmarł przedsiębiorca okrętowy, podatnikiem zryczałtowanego podatku w okresie od otwarcia spadku do dnia:

  - 1) wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo

- 2) wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarządca sukcesyjny nie został powołany i osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2017 r. poz. 869 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 106 i ...)
– nie dłużej jednak niż do końca okresu opodatkowania, jest przedsiębiorstwo w spadku; przedsiębiorstwo w spadku kontynuuje opodatkowanie zryczałtowanym podatkiem na zasadach jakie obowiązywały zmarłego przedsiębiorcę.”;
- 3) po art. 13 dodaje się art. 13a w brzmieniu:
„Art. 13a. Przepisy art. 9–11 i art. 13 obowiązane jest stosować odpowiednio przedsiębiorstwo w spadku.”.

Rozdział 14

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 100. Ustawę stosuje się, jeżeli śmierć przedsiębiorcy nastąpiła po dniu 31 maja 2018 r.

Art. 101. Do umów zawartych przez przedsiębiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepis art. 29 stosuje się po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 102. Do umów o pracę zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 66 i art. 79, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 103. Do postępowań administracyjnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 62, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 104. Do postępowań w sprawach cywilnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 64, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 105. Do postępowań egzekucyjnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 65, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 106. Do nabycia, które nastąpiło od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 67, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 107. Do postępowań podatkowych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 75, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 108. Do postępowań przed sądami administracyjnymi wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 84, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 109. Do postępowań w przedmiocie ogłoszenia upadłości wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 85, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 110. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 czerwca 2018 r.

UZASADNIENIE

I.	Potrzeba regulacji	3
II.	Cel regulacji.....	8
III.	Tytuł ustawy	9
IV.	Zakres regulacji.....	9
1.	Zmiany w zakresie prawa prywatnego (materialnego i procesowego).....	11
1.1.	Przedsiębiorstwo w spadku	12
1.2.	Właściciele przedsiębiorstwa w spadku	15
1.3.	Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego – uwagi wprowadzające	18
1.4.	Ustanowienie zarządu sukcesyjnego	21
1.5.	Czynności zachowawcze	32
1.6.	Zarząd sukcesyjny	38
1.7.	Okoliczności powodujące, że zarządca sukcesyjny nie może pełnić swojej funkcji.....	59
1.8.	Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego	63
1.9.	Zmiany w Kodeksie cywilnym.....	66
1.10.	Zmiany w zakresie procedury cywilnej.....	68
1.11.	Dostęp do środków na rachunku bankowym i rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.....	72
1.12.	Czynności notarialne związane z zarządem sukcesyjnym	74
2.	Zmiany w zakresie prawa administracyjnego	77
2.1.	Utrzymanie w mocy decyzji administracyjnych	77
2.2.	Promesy udzielone przedsiębiorcy	91
2.3.	Utrzymanie w mocy wpisu do rejestru działalności regulowanej albo innego rejestru	92
2.4.	Udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniach administracyjnych i sądowo-administracyjnych	96
2.5.	Postępowanie egzekucyjne w administracji	97
2.6.	Ujawnianie informacji o zarządcy sukcesyjnym w CEIDG.....	100
3.	Zmiany w zakresie prawa pracy	105
3.1.	Kontynuacja stosunków pracy.....	106
3.2.	Porozumienie o kontynuacji stosunku pracy na dotychczasowych zasadach	107
3.3.	Możliwość powrotu do pracy pracowników po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego (pierwszeństwo w zatrudnieniu)	110
4.	Zarząd sukcesyjny a upadłość.....	112
4.1.	Zdolność upadłościowa zmarłego przedsiębiorcy w okresie zarządu sukcesyjnego	113
4.2.	Niewypłacalność zmarłego przedsiębiorcy w okresie zarządu sukcesyjnego.....	113
4.3.	Skutki ogłoszenia upadłości w okresie zarządu sukcesyjnego.....	114
4.4.	Skład masy upadłości	115

4.5.	Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej przez zarządcę sukcesyjnego	115
5.	Zmiany w zakresie prawa podatkowego, opłaty skarbowej i rachunkowości.....	116
5.1.	Przedsiębiorstwo w spadku jako podatnik	116
5.2.	Kontynuacja korzystania z numeru NIP	118
5.3.	Podatek dochodowy od przedsiębiorstwa w spadku	119
5.4.	Podatek VAT	128
5.5.	Akcyza.....	132
5.6.	Pozostałe podatki od działalności przedsiębiorstwa w spadku i opłata skarbowa.....	139
5.7.	Ordynacja podatkowa.....	139
5.8.	Rachunkowość.....	142
5.9.	Zmiany w ustawie o podatku od spadków i darowizn	144
6.	Pracownicze programy emerytalne	145
7.	Wpływ projektu na sektor MŚP.....	146
8.	Kwestie intertemporalne.....	147
9.	Termin wejścia w życie	147
V.	Informacje dodatkowe	148
VI.	Zgłoszenie lobbingowe	148
VII.	Oświadczenie o zgodności projektowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.....	148
VIII.	Ocena, czy projekt ustawy będzie podlegał notyfikacji zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych	148
IX.	Wpis do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów.....	148

I. Potrzeba regulacji

Działalność prowadzona indywidualnie przez osoby fizyczne jest zdecydowanie najpopularniejszą formą wykonywania działalności gospodarczej w Polsce. Potwierdzają to m.in. dane z rejestru REGON. Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. w rejestrze REGON wpisanych było blisko 3 miliony osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą i niemal 300 tysięcy spółek cywilnych, a wszystkich spółek handlowych – niewiele ponad 500 tysięcy. Taka struktura form wykonywania działalności gospodarczej utrzymuje się – w samym 2016 r. jednoosobowa firma była wybierana przez ponad 80% osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

W Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) wpisanych jest natomiast ok. 2,4 mln przedsiębiorców (aktywnych i tych, którzy zawiesili wykonywanie działalności gospodarczej).

Wielu przedsiębiorców będących osobami fizycznymi osiąga wielomilionowe obroty oraz tworzy miejsca pracy dla dziesiątek, a nawet setek osób. Stworzone przez osoby fizyczne przedsiębiorstwa stanowią istotny element regionalnego i krajowego rynku.

W świetle danych Instytutu Biznesu Rodzinnego firmy rodzinne stanowią 36% wszystkich polskich przedsiębiorstw oraz wytwarzają 10% PKB naszego kraju. Zgodnie z innymi badaniami w Polsce w 2014 r. firmy rodzinne stanowiły ok. 1–1,2 mln podmiotów gospodarczych, z czego duży odsetek stanowiły firmy jednoosobowe, reprezentujące sektor MŚP, które generowały prawie 40% polskiego PKB oraz dawały zatrudnienie dla ok. 50% polskich pracowników¹⁾.

Najważniejszymi cechami charakteryzującymi firmy rodzinne są: budowanie przedsiębiorstwa na własności, sukcesja rodzinna oraz zaangażowanie rodziny w prowadzenie biznesu. Jak wskazała w swoim badaniu M. Szczepkowska (2010), firmy rodzinne lepiej radzą sobie w trakcie kryzysu gospodarczego i charakteryzują się „większą przeżywalnością” dzięki m.in. silniejszej motywacji jej pracowników. Właściciele utożsamiają się ze swoim przedsiębiorstwem, podejmując zdwojone wysiłki, aby odnieść sukces i zapobiec niepowodzeniu.

---

¹⁾ Zaobserwowane różnice między wynikami badań mogą wynikać z odmiennego rozumienia pojęcia „firm rodzinnych” przyjętego na potrzeby analizy statystycznej – przedsięwzięcia te przybierają różne formy prawne.

Jednym z podstawowych wyzwań stojących przed firmami rodzinnymi jest kwestia sukcesji pokoleniowej. Zaprzestanie prowadzenia danego przedsiębiorstwa następuje często już w drugim pokoleniu, tj. w pokoleniu dzieci założycieli. Jak wskazali w swoim badaniu J. Jeżak, W. Popczyk i A. Winnicka-Popczyk (2004), aż 70% firm rodzinnych nie przechodzi w ręce kolejnego pokolenia. Szereg innych badań (m.in. E&Y, PwC) potwierdza skalę tego zjawiska.

Wśród osób fizycznych, które rozpoczynały działalność gospodarczą na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, spora grupa zbliża się lub osiągnęła już wiek podeszły, zwiększający statystyczne prawdopodobieństwo śmierci bądź poważnych chorób. Obecnie w CEIDG jest wpisanych ponad blisko 200 tysięcy osób, które ukończyły 65. rok życia²⁾. W CEIDG ujawnionych jest blisko 103,5 tys. przedsiębiorców, będących współnikami spółek cywilnych, spośród których ukończone sześćdziesiąt pięć lat ma przeszło 21 tys. osób³⁾. W perspektywie najbliższych 10–20 lat problem sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej będzie dotyczył coraz liczniejszej grupy przedsiębiorców.

Ponadto należy mieć na uwadze przypadki nagłych chorób lub nieszczęśliwych wypadków, w wyniku których przedsiębiorstwo traci jedyną osobę uprawnioną do zarządzania nim.

W aktualnym stanie prawnym istnieją pewne instrumenty pozwalające na tworzenie i realizację planów sukcesji przedsiębiorstw. Jak jednak pokazują analizy – większość przedsiębiorców nie sporządza takich planów, pozostawiając nierozwiązanym problem sukcesji przedsiębiorstwa. W wielu przypadkach konieczna staje się likwidacja w momencie śmierci przedsiębiorcy czy też innych zdarzeń uniemożliwiających ich dalsze funkcjonowanie (jak np. poważna choroba). Rodzi to wiele zagrożeń dla majątku przedsiębiorstwa, zatrudnionych pracowników i obrotu gospodarczego, w tym wierzycieli.

Problem planowania sukcesji w firmach rodzinnych został dostrzeżony również na poziomie europejskim. W świetle danych statystycznych Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego około 450 tys. firm zatrudniających około 2 mln pracowników staje przed wyzwaniem zapewnienia ciągłości prowadzenia

---

²⁾ Dane własne Ministerstwa Rozwoju.

³⁾ Dane własne Ministerstwa Rozwoju na podstawie wpisów w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej według stanu na marzec 2017 r.

przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Ze względu na nieudane sukcesje zamykanych jest w państwach członkowskich ok. 150 tysięcy firm rocznie, co w konsekwencji prowadzi do likwidacji 600 tysięcy miejsc pracy⁴⁾ – dane te obejmują również Polskę.

Z badania przeprowadzonego przez Instytut Biznesu Rodzinnego wynika, że aż 70% właścicieli firm rodzinnych chce przekazać biznes swoim następcom prawnym, jednakże 41,5% z nich nie myślało o tym, jak tego dokonać, 31% zainteresowało się problematyką sukcesji, ale nie ma dokładnego planu działania. Tylko 9,2% respondentów odpowiedziało, że są dobrze przygotowani na przekazanie biznesu swoim następcom.

W obecnym stanie prawnym wraz ze śmiercią przedsiębiorcy *de facto* kończy się byt prawny prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa jako „organizmu gospodarczego”. Wiąże się z tym szereg problemów dotyczących sfery prawa prywatnego i publicznego, które w praktyce uniemożliwiają lub znacząco utrudniają kontynuację czy wznowienie działalności przedsiębiorstwa przez następców prawnych przedsiębiorcy.

Do najważniejszych z nich należą:

- 1) brak „ośrodka decyzyjnego” – jednej osoby uprawnionej do prowadzenia spraw przedsiębiorstwa i samodzielnej reprezentacji wszystkich następców prawnych;
- 2) ograniczone możliwości posługiwania się, choćby tymczasowo, firmą przedsiębiorcy, która identyfikuje w obrocie prawnym nie tylko jego, ale także jego przedsiębiorstwo;
- 3) wygaśnięcie umów o pracę zawartych przez przedsiębiorcę i – co do zasady – pełnomocnictw dla pracowników i współpracowników;
- 4) wygaśnięcie lub brak faktycznej możliwości wykonywania umów cywilnoprawnych związanych z działalnością przedsiębiorstwa;
- 5) wygaśnięcie decyzji administracyjnych niezbędnych do prowadzenia danego rodzaju działalności gospodarczej (np. koncesje, licencje i zezwolenia);
- 6) ograniczone możliwości przejęcia uprawnień i obowiązków podatkowych (zob. np. art. 97 § 2 Ordynacji podatkowej);

---

⁴⁾ Sekcja 4.2.2 Opinii Sekcji Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji w sprawie przedsiębiorstw rodzinnych w Europie jako źródła ponownego wzrostu gospodarczego i lepszych miejsc pracy z 14 lipca 2015 r. Dokument został zamieszczony na stronie <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.int-opinions.34702>.

- 7) trudności z dostępem do rachunku bankowego prowadzonego na potrzeby działalności przedsiębiorstwa i z dokonywaniem z niego wypłat;
- 8) obowiązek zwrotu pomocy publicznej otrzymanej na podstawie umów, które nie zostały jeszcze wykonane, w całości wraz z odsetkami od dnia jej przekazania przez podmiot finansujący.

Dodatkowo czas trwania procedur związanych ze stwierdzeniem nabycia spadku i jego działem, zwłaszcza w przypadku braku aktywności, porozumienia czy współpracy między spadkobiercami, nierzadko trwa wiele miesięcy.

W aktualnym stanie prawnym zachowanie pełnej ciągłości działalności przedsiębiorstwa jest zatem w praktyce niemożliwe. W grę wchodzić może jedynie wznowienie tej działalności, a długość okresu, który upłynie od śmierci przedsiębiorcy do ponownego podjęcia działalności, zależy od sytuacji osobistej przedsiębiorcy, zgodności planów następców prawnych oraz ich gotowości do wspólnego zaangażowania się w działania mające na celu kontynuację prowadzenia przedsiębiorstwa. Okres ten wydłuża konieczność uzyskania zgód sądu opiekuńczego w częstym przypadku, gdy do kręgu spadkobierców należą małoletnie dzieci przedsiębiorcy. Co najmniej do czasu prawomocnego stwierdzenia nabycia spadku (zapisu windykacyjnego) albo zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia, a w praktyce – do czasu działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo – prowadzenie przedsiębiorstwa uniemożliwia często brak podmiotu umocowanego do zarządzania nim, czyli do samodzielnego, płynnego podejmowania podstawowych decyzji biznesowych. Nawet w przypadku woli kontynuacji relacji biznesowych zmarłego przedsiębiorcy czy przejęcia jego zakładu pracy przez jednego lub niektórych następców prawnych szanse na kontynuację działalności przedsiębiorstwa są silnie uzależnione od szeregu okoliczności, które wpływają na sprawność procedur spadkowych. Problem ten dotyka również osoby trzecie – kooperantów, konsumentów, pracowników zmarłego przedsiębiorcy, którzy muszą oczekiwać na ostateczne ustalenie kręgu spadkobierców i dopełnienie formalności, by dochodzić swych roszczeń, skorzystać ze swych uprawnień albo podjąć dalszą współpracę.

Wznowienie działalności przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy wymaga nie tylko uregulowania spraw spadkowych, ale także rejestracji działalności, najczęściej pozyskania na nowo pracowników, kooperantów i klientów, a także uzyskania

koniecznych pozwoleń i zgód organów administracji publicznej. Rozpoczęcie na nowo działalności przedsiębiorstwa może być więc odsunięte w czasie, niezależnie od woli spadkobierców zainteresowanych kontynuacją działalności przedsiębiorstwa. Trudności w płynnej kontynuacji działalności przedsiębiorstwa oraz formalności związane z jej wznowieniem mogą wręcz zniechęcać następców prawnych do podjęcia odpowiednich działań.

Podobna sytuacja dotyczy prowadzenia wspólnej działalności gospodarczej w formie spółek cywilnych. Śmierć wspólnika niejednokrotnie powodować może zagrożenie dla istnienia spółki, co dotyczy w szczególności popularnych spółek dwuosobowych.

W obecnym stanie prawnym osoby fizyczne będące przedsiębiorcami – chcąc uniknąć powyższych problemów – mogą dokonać przekształcenia prowadzonej samodzielnie działalności gospodarczej w inną formę prawną, tj. spółkę prawa handlowego, korzystając z dwóch podstawowych rozwiązań, tj.:

- 1) przekształcenie przedsiębiorcy w spółkę kapitałową, w praktyce najczęściej w jednoosobową spółkę z o.o.;
- 2) wniesienie przedsiębiorstwa aportem do wcześniej założonej spółki prawa handlowego.

Przekształcenie przedsiębiorcy w jednoosobową spółkę z o.o. ma tę zaletę, że zapewnia stosunkowo szeroką sukcesję praw i obowiązków. Ta forma prawna ma jednakże istotną różnicę, w stosunku do jednoosobowej działalności gospodarczej, w obszarze prawa podatkowego. W przypadku transferu zysków do prywatnego majątku (co jest powszechne w przypadku przedsiębiorców, dla których działalność gospodarcza jest źródłem utrzymania) następuje dwukrotne opodatkowanie – spółka z o.o. płaci podatek od uzyskanego dochodu, a następnie osoba fizyczna uiszcza podatek od wypłacanej dywidendy. Wniesienie przedsiębiorstwa osoby fizycznej aportem do spółki prawa handlowego jest z kolei procesem skomplikowanym, a z pewnością tak postrzeganym przez przedsiębiorców.

W obecnym stanie prawnym możliwe jest także złożenie wniosku o zabezpieczenie spadku m.in. przez ustanowienie zarządcy tymczasowego do zarządu przedsiębiorstwem. Nie usuwa to jednak opisanych wyżej problemów. Zaangażowanie sądu, tj. wszczęcie i przeprowadzenie postępowania w przedmiocie zabezpieczenia spadku przez ustanowienie zarządu tymczasowego, łączy się w sposób nieunikniony z przedłużeniem

stanu, w którym brak jest narzędzi do sprawnego zarządzania przedsiębiorstwem. Ustanowienie zarządcy tymczasowego nie rozwiązuje ponadto takich problemów jak np. brak możliwości wykonywania koncesji czy zezwoleń, korzystania z firmy zmarłego przedsiębiorcy, jego numeru NIP itd.

Zobrazowana powyżej skala problemów uzasadnia podjęcie działań zmierzających do wprowadzenia zmian legislacyjnych, które ułatwią kontynuację działalności przedsiębiorstwa osoby fizycznej po jej śmierci, w okresie między otwarciem spadku a jego działaniem. Celem jest stworzenie mechanizmu, który pozwoli na zarząd majątkiem zgodnie z wolą samego przedsiębiorcy albo jego następców prawnych jako właścicieli przedsiębiorstwa i na skutek ich działań. Dzięki niemu sądy nie będą musiały być, co do zasady, angażowane w sprawy zapewnienia kontynuacji działalności zmarłego, które mogą zostać załatwione samodzielnie przez osoby zainteresowane.

II. Cel regulacji

Podstawowym celem regulacji jest zapewnienie przedsiębiorcom będącym osobami fizycznymi warunków do zachowania ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa po ich śmierci, przy uwzględnieniu, że przedsiębiorstwo należy postrzegać jako dobro prawne, mające nie tylko wartość majątkową i gospodarczą, ale także społeczną.

Dodatkowym celem regulacji jest wzmocnienie ochrony praw osób trzecich, związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, w tym przede wszystkim pracowników, kontrahentów, konsumentów i innych podmiotów współpracujących z przedsiębiorcą. W obecnym stanie prawnym, nawet jeżeli po śmierci przedsiębiorcy osobom trzecim formalnie przysługują roszczenia lub uprawnienia związane z działalnością gospodarczą przedsiębiorcy, możliwość ich wykonania odsuwa się w czasie lub wręcz staje się iluzoryczna. Dzieje się tak choćby dlatego, że krąg osób, do których można kierować roszczenia (np. z tytułu rękojmi lub gwarancji) czy składać oświadczenia, jest przez dłuższy czas nieustalony.

Dzięki kontynuacji funkcjonowania przedsiębiorstwa, które będzie w dalszym ciągu generować zyski, zachowane zostaną miejsca pracy, konsumenci będą mogli łatwiej korzystać ze swych uprawnień, regulowane będą zobowiązania wobec kontrahentów oraz zobowiązania publicznoprawne, a ponadto zwiększą się szanse na dalszy rozwój przedsiębiorstwa, budowanego niekiedy osobistymi staraniami przedsiębiorcy i członków jego rodziny przez wiele lat.

III. Tytuł ustawy

Zgodnie z przepisami § 18 i § 19 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”⁵⁾ tytuł projektowanej ustawy w sposób opisowy, zwięźle informuje o zakresie przedmiotowym ustawy.

IV. Zakres regulacji

Wprowadzenie do porządku prawnego rozwiązań umożliwiających kontynuację funkcjonowania przedsiębiorstwa osoby fizycznej po jej śmierci będzie wymagało wprowadzenia do systemu prawa nowej ustawy kompleksowo regulującej funkcjonowanie przedsiębiorstwa w okresie tzw. zarządu sukcesyjnego, jak również obejmie zmianę szeregu ustaw z zakresu szeroko rozumianego prawa cywilnego, prawa administracyjnego, prawa pracy oraz prawa podatkowego.

Zmiany będą obejmować następujące akty normatywne:

- 1) ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego⁶⁾ (k.p.a.);
- 2) ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁷⁾ (k.c.);
- 3) ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁸⁾ (k.p.c.);
- 4) ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁹⁾ (p.e.a.);
- 5) ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy¹⁰⁾ (k.p.);
- 6) ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn¹¹⁾;
- 7) ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie¹²⁾;
- 8) ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych¹³⁾;
- 9) ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych¹⁴⁾;

---

⁵⁾ Dz. U. z 2016 r. poz. 283.

⁶⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 1257, z późn. zm.

⁷⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 459, z późn. zm.

⁸⁾ Dz. U. z 2018 r. poz. 155, ze zm.

⁹⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 1201, z późn. zm.

¹⁰⁾ Dz. U. z 2018 r. poz. 108, ze zm.

¹¹⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 833, z późn. zm.

¹²⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2291.

¹³⁾ Dz. U. z 2018 r. poz. 200, ze zm.

¹⁴⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2343, ze zm.

- 10) ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁵⁾;
- 11) ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej¹⁶⁾;
- 12) ustawa z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników¹⁷⁾;
- 13) ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne¹⁸⁾;
- 14) ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa¹⁹⁾;
- 15) ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe²⁰⁾;
- 16) ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych²¹⁾;
- 17) ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne²²⁾;
- 18) ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa²³⁾;
- 19) ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków²⁴⁾;
- 20) ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym²⁵⁾;
- 21) ustawa z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne²⁶⁾;
- 22) ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze²⁷⁾;
- 23) ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi²⁸⁾;
- 24) ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe²⁹⁾;
- 25) ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym³⁰⁾;

---

¹⁵⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2342, ze zm.

¹⁶⁾ Dz. U. z 2016 r. poz. 1068, z późn. zm.

¹⁷⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 869, z późn. zm.

¹⁸⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 220, z późn. zm.

¹⁹⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 201, z późn. zm.

²⁰⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 1876, z późn. zm.

²¹⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 1778, z późn. zm.

²²⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2157, z późn. zm.

²³⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 1368.

²⁴⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 328, z późn. zm.

²⁵⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2200, z późn. zm.

²⁶⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2211.

²⁷⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 959, z późn. zm.

²⁸⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 1369, z późn. zm.

²⁹⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2344, z późn. zm.

- 26) ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług³¹⁾;
- 27) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy³²⁾;
- 28) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych³³⁾;
- 29) ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej³⁴⁾;
- 30) ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych³⁵⁾;
- 31) ustawa z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym³⁶⁾;
- 32) ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o organizacji rynku rybnego³⁷⁾;
- 33) ustawa z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym³⁸⁾;
- 34) ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych³⁹⁾;
- 35) ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych⁴⁰⁾;
- 36) ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁴¹⁾;
- 37) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze⁴²⁾;
- 38) ustawa z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych⁴³⁾.

1. Zmiany w zakresie prawa prywatnego (materialnego i procesowego)

Celem ustawy jest stworzenie ram prawnych dla płynnej kontynuacji działalności wykonywanej wcześniej przez zmarłego przedsiębiorcę – osobę fizyczną po jej śmierci, do czasu ustalenia następców prawnych przedsiębiorcy i rozstrzygnięcia o dalszych

---

³⁰⁾ Dz. U. z 2016 r. poz. 2077, z późn. zm.

³¹⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 1221, z późn. zm.

³²⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.

³³⁾ Dz. U. z 2016 r. poz. 1449.

³⁴⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2168, z późn. zm.

³⁵⁾ Dz. U. z 2018 r. poz. 300.

³⁶⁾ Dz. U. z 2014 r. poz. 511, z późn. zm.

³⁷⁾ Dz. U. z 2018 r. poz. 262.

³⁸⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 43, z późn. zm.

³⁹⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2065, z późn. zm.

⁴⁰⁾ Dz. U. z 2018 r. poz. 165.

⁴¹⁾ Dz. U. z 2018 r. poz. 160, z późn. zm.

⁴²⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 2126.

⁴³⁾ Dz. U. z 2016 r. poz. 1206, z późn. zm.

losach przedsiębiorstwa. Ustawa reguluje w związku z tym zasady tymczasowego zarządzania przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy, który wykonywał we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG, oraz kontynuowania działalności gospodarczej wykonywanej z wykorzystaniem tego przedsiębiorstwa.

Z rozwiązań zawartych w ustawie będą mogli skorzystać przedsiębiorcy wpisani w chwili śmierci do CEIDG. Ustawa posługuje się pojęciem przedsiębiorcy w takim znaczeniu. Przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, którzy nie są wpisani do CEIDG, nie będą mogli ustanowić zarządu sukcesyjnego. Jest to związane z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa obrotu, czemu służy przede wszystkim ujawnianie zarządcy sukcesyjnego i zmian w zakresie zarządu sukcesyjnego w CEIDG. Pozwoli to osobom trzecim zweryfikować sytuację prawną przedsiębiorstwa i umocowanie zarządcy sukcesyjnego.

Korzystanie z rozwiązań przewidzianych w ustawie jest w pełni dobrowolne. Od przedsiębiorcy, a po jego śmierci – od jego następców prawnych, właścicieli przedsiębiorstwa będzie zależało, czy chcąc zapewnić ciągłość działalności przedsiębiorstwa, skorzystają oni z objętych ustawą narzędzi, w szczególności, czy ustanowiony zostanie zarząd sukcesyjny.

1.1. Przedsiębiorstwo w spadku

Przedsiębiorstwo w spadku to, ogólnie rzecz ujmując, masa majątkowa obejmująca składniki niematerialne i materialne służące do wykonywania działalności gospodarczej, poddana zarządowi sukcesyjnemu, o ile zostanie on ustanowiony. Będzie ona obejmowała przede wszystkim przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c., które w chwili śmierci przedsiębiorcy w całości znajdowało się w majątku przedsiębiorcy.

Nie każdy przedsiębiorca wpisany do CEIDG posiada jednak przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym⁴⁴⁾. Dla przyjęcia, że istnieje przedsiębiorstwo w spadku, nie jest konieczne, by w majątku przedsiębiorcy znajdowało się przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c., tj. by składniki majątkowe przeznaczone do wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę były w odpowiednim stopniu zorganizowane. Ustawa nie ogranicza możliwości skorzystania z zarządu sukcesyjnego do takich przypadków.

---

⁴⁴⁾ Zob. R. Morek [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 55¹ k.c.

Jeżeli do majątku przedsiębiorcy w chwili jego śmierci wchodziło kilka przedsiębiorstw w rozumieniu art. 55¹ k.c., wszystkie te przedsiębiorstwa będą natomiast objęte jednym przedsiębiorstwem w spadku.

W praktyce bardzo często przedsiębiorca wykorzystuje w swojej działalności gospodarczej przedsiębiorstwo, do którego prawo przysługuje także jego małżonkowi. W razie śmierci przedsiębiorcy, jeżeli jego małżonek chce prowadzić to przedsiębiorstwo, boryka się z trudnościami opisanymi powyżej, mimo że jego prawo do przedsiębiorstwa przynajmniej w części nie wynika z powołania do spadku.

Dlatego ustawa przyznaje małżonkowi możliwość skorzystania z narzędzi, które pozwolą na płynną kontynuację działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy i podjęcie inicjatywy w tym zakresie. W tym celu w art. 2 ust. 2 wskazano, że przedsiębiorstwo jest w całości objęte przedsiębiorstwem w spadku, jeżeli prawo do przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c. przysługuje w chwili śmierci przedsiębiorcy w całości przedsiębiorcy i jego małżonkowi. Nie ma przy tym znaczenia ustrój majątkowy obowiązujący małżonków. Niezależnie od tego, czy małżonkowi przysługiwał udział w majątku wspólnym małżonków obejmującym przedsiębiorstwo, czy udział w prawie do przedsiębiorstwa wchodzi do majątku osobistego małżonka (np. wskutek nabycia wspólnie przedsiębiorstwa przez małżonków pozostających w ustroju rozdzielności majątkowej), przedsiębiorstwo zostanie w całości objęte przedsiębiorstwem w spadku, jeżeli uprawnieni postanowią skorzystać z narzędzi przewidzianych w ustawie.

Wobec objęcia udziału małżonka w przedsiębiorstwie masą majątkową, jaką jest przedsiębiorstwo w spadku, i ustanowienia zarządcy sukcesyjnego małżonek utraci możliwość bezpośredniego, samodzielnego zarządzania swoim udziałem we współwłasności składników przedsiębiorstwa. Uzyska jednak uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego lub wyrażenia zgody na jego powołanie przez inną osobę uprawnioną, a także status właściciela przedsiębiorstwa w spadku, który oznacza przede wszystkim, że do dokonania czynności przekraczających zwykły zarząd konieczna będzie zgoda małżonka oraz że przysługuje mu prawo do żądania wypłaty zysku generowanego przez przedsiębiorstwo.

Inną częstą w praktyce sytuacją, gdy do przedsiębiorstwa wykorzystywanego do wykonywania działalności gospodarczej współuprawnionych jest kilka osób, jest spółka cywilna. Ustawa przewiduje szczególne regulacje dotyczące spółek cywilnych

(art. 45–47). Specyfika spółki cywilnej, której majątek jest objęty współwłasnością łączną, powoduje, że przepisy ustawy o przedsiębiorstwie w spadku należy stosować odpowiednio do udziału wspólnika w majątku wspólnym wspólników spółki cywilnej.

W innych przypadkach, gdy przedsiębiorstwo jest przedmiotem wspólnego prawa, ustawa nie ingeruje w korzystanie z tego prawa przez osoby trzecie. Zarząd majątkiem, sprawowany przez zarządcę sukcesyjnego, będzie dotyczył jedynie mienia zmarłego przedsiębiorcy (np. udziału przedsiębiorcy we współwłasności). Pozostali współuprawnieni będą mogli dysponować swoimi prawami na ogólnych zasadach.

Do przedsiębiorstwa w spadku będą zaliczane składniki niematerialne i materialne, przeznaczone do wykonywania działalności gospodarczej, nabyte przez zarządcę sukcesyjnego w ramach zarządu sukcesyjnego albo przez osobę uprawnioną, dokonującą czynności zachowawczych w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego. Składniki te wejdą do wyodrębnionej masy majątkowej – przedsiębiorstwa w spadku, nie zaś w częściach do majątku każdego z następców prawnych przedsiębiorcy czy małżonka przedsiębiorcy. Dzięki temu w okresie zarządu sukcesyjnego zachowana zostanie integralność przedsiębiorstwa.

Wyodrębnienie przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu ustawy ma znaczenie w sferze prawa cywilnego przede wszystkim, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny. Wówczas do tej masy majątkowej będą odnosiły się działania zarządcy sukcesyjnego. Jeżeli zarząd sukcesyjny został ustanowiony po śmierci przedsiębiorcy, w przedsiębiorstwie w spadku odniosą też skutek czynności zachowawcze, dokonane po śmierci przedsiębiorcy.

Niezwłocznie po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego zarządca jest zobowiązany sporządzić i złożyć przed notariuszem wykaz inwentarza przedsiębiorstwa w spadku (art. 27 ust. 1 ustawy). Do wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosowane będą przepisy o wykazie inwentarza spadku, a zatem art. 1031¹ § 1 i 2 oraz art. 1031² k.c., a także art. 636³ § 2 k.p.c. Wykaz będzie objęty protokołem sporządzonym przez notariusza. W wykazie powinny zostać z należytą starannością ujawnione przedmioty należące do przedsiębiorstwa w spadku, z podaniem ich wartości według stanu i cen z chwili otwarcia spadku, a także długi spadkowe

związane z działalnością gospodarczą zmarłego przedsiębiorcy i ich wysokość według stanu z chwili śmierci przedsiębiorcy (por. art. 1031¹ § 3 k.c.).

Obowiązek sporządzenia wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku jest uzasadniony potrzebą ustalenia podstawowych elementów przedsiębiorstwa w spadku, których dotyczy zarząd sukcesyjny, i tym samym granic, w jakich może działać zarządca sukcesyjny. Nie jest to jednocześnie obowiązek nadmiernie uciążliwy. Przepisy o wykazie inwentarza spadku, które będą stosowane w omawianym przypadku odpowiednio, zostały wprowadzone w celu zapewnienia stosunkowo prostego, szybkiego i mało kosztownego sposobu określenia granicy odpowiedzialności w związku z tym, że przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza stało się zasadą⁴⁵).

Przedsiębiorstwo w spadku nie posiada zdolności prawnej w sferze prawa cywilnego, w szczególności nie jest osobą prawną ani jednostką organizacyjną, o której mowa w art. 33¹ k.c. W sensie faktycznym przedsiębiorstwo w spadku stanowi jednak swoistą jednostkę organizacyjną „utworzoną” przez następców prawnych lub małżonka przedsiębiorcy i zarządzaną przez zarządcę sukcesyjnego. Ustawa nie przyznaje tej jednostce osobowości prawnej ani zdolności prawnej w rozumieniu art. 33 i art. 33¹ k.c. Przedsiębiorstwo w spadku zyskuje jednak (podobnie jak spółka cywilna) podmiotowość w zakresie niektórych podatków. Niektóre ustawy podatkowe przyznają mu status podatnika, będącego jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej. Podatnik ten może „powstać” także wówczas, gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony i istnieć w okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia upływu terminu do powołania pierwszego zarządcy sukcesyjnego – jeżeli osoba dokonująca czynności zachowawczych dokona odpowiedniego zgłoszenia naczelnikowi urzędu skarbowego (o czym szerzej w pkt 5.1.). Przedsiębiorstwo w spadku zostało także uznane za płatnika składek w odniesieniu do osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie.

1.2. Właściciele przedsiębiorstwa w spadku

W art. 3 ustawa określa krąg osób, którym przysługują prawa do przedsiębiorstwa w spadku. Ustawa posługuje się sformułowaniem „własność” przedsiębiorstwa w spadku w odniesieniu do sytuacji, w której prawa do tego mienia przysługują jednemu albo kilku podmiotom. Jest to, oczywiście, uproszczenie, gdyż składniki niematerialne i materialne,

---

⁴⁵ Ustawą z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 539).

o których mowa w art. 55¹ k.c., mają różnorodny charakter i nie wszystkie mogą być przedmiotem prawa własności.

a) Spadkobierca i zapisobierca windykacyjny

W rozumieniu ustawy właścicielem przedsiębiorstwa w spadku jest przede wszystkim osoba, która nabyła prawo do przedsiębiorstwa w spadku na skutek powołania do spadku, czyli spadkobierca ustawowy albo testamentowy przedsiębiorcy.

Właścicielem przedsiębiorstwa w spadku jest zapisobierca windykacyjny, jeżeli zapis windykacyjny, który uczynił przedsiębiorca w testamencie, miał za przedmiot przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie. Co do rozumienia pojęć zapis windykacyjny oraz przesłanek jego uczynienia, pełną aktualność na gruncie ustawy zachowują odpowiednie regulacje Kodeksu cywilnego (zob. zwłaszcza art. 981¹ i n. k.c.). Status właściciela przedsiębiorstwa w spadku nie przysługuje zapisobiercy windykacyjnemu, jeżeli przedmiot zapisu windykacyjnego są poszczególne składniki majątkowe, nawet jeżeli wchodziły one w skład przedsiębiorstwa za życia przedsiębiorcy.

A priori można byłoby założyć, że w przypadku gdy przedsiębiorstwo jest przedmiotem zapisu windykacyjnego, nie będzie potrzebny zarząd sukcesyjny. Zapisobierca windykacyjny zostaje bowiem wskazany przez przedsiębiorcę jako osoba powołana do kontynuowania działalności z wykorzystaniem przedsiębiorstwa i nabywa jego własność z chwilą otwarcia spadku. W praktyce często powstaje jednak potrzeba zapewnienia ciągłości działalności w okresie od dnia otwarcia spadku (śmierci przedsiębiorcy) do czasu formalnego potwierdzenia praw zapisobiercy windykacyjnego do przedsiębiorstwa (w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku albo w akcie poświadczenia dziedziczenia) i jego faktycznego objęcia. Dodatkowo przedsiębiorstwo często stanowi przedmiot wspólności majątkowej albo współwłasności przedsiębiorcy i jego małżonka, wobec czego zapisobierca windykacyjny nie może natychmiast samodzielnie przejąć przedsiębiorstwa i kontynuować w nim działalności w sposób niezakłócony.

Dla przyjęcia, że dana osoba jest właścicielem przedsiębiorstwa w spadku, nie jest wystarczające, że osoba ta rości sobie prawa do spadku albo przedmiotu zapisu windykacyjnego, które nie zostały we właściwej drodze potwierdzone. Ustawa posługuje się pojęciem właściciela przedsiębiorstwa w spadku w odniesieniu do rzeczywistych następców prawnych, tj. osób, których prawa do spadku albo zapisu windykacyjnego

zostały potwierdzone w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, w zarejestrowanym akcie poświadczenia dziedziczenia albo w europejskim poświadczeniu spadkowym.

Ustawa nie kwalifikuje zapisobiercy zwykłego jako właściciela przedsiębiorstwa w spadku. Do tej kategorii zalicza się bowiem osoby, które z chwilą otwarcia spadku posiadają lub uzyskują tytuł prawny do przedsiębiorstwa. Tymczasem zapis zwykły powoduje jedynie powstanie roszczenia (wierzytelności) o przeniesienie przedmiotu zapisu na zapisobiercę. Co więcej roszczenie to staje się wymagalne nie z chwilą śmierci spadkodawcy, a niezwłocznie po ogłoszeniu testamentu, chyba że spadkodawca inaczej postanowił (art. 970 k.c.). Sytuację komplikuje fakt, że zapis zwykły może być uczyniony pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu, a ponadto możliwe jest uczynienie zapisu dalszego. Istnienie prawa obligacyjnego nie uprawnia do decydowania o zarządzaniu jego przedmiotem. Przedsiębiorca ma możliwość skorzystania z zapisu o silniejszym, rzeczowym skutku, tj. z zapisu windykacyjnego ze wszystkimi konsekwencjami przewidzianymi w ustawie. Zapisobierca zwykły może natomiast stać się właścicielem przedsiębiorstwa w spadku na skutek wykonania zapisu, czyli przeniesienia jego przedmiotu na zapisobiercę. Ustawa nie wprowadza przy tym żadnych szczegółowych regulacji w zakresie wykonania zapisów czy poleceń zawartych w testamencie przedsiębiorcy. W tym zakresie pełną aktualność zachowują dotychczasowe reguły wynikające z prawa spadkowego.

b) Małżonek przedsiębiorcy

Małżonek przedsiębiorcy jest w rozumieniu ustawy właścicielem przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli w chwili śmierci przedsiębiorcy przedsiębiorstwo stanowiło w całości mienie przedsiębiorcy i jego małżonka (na zasadach wspólności majątkowej małżeńskiej lub z innego tytułu) i jeżeli posiada on udział w przedsiębiorstwie w spadku. Przy spełnieniu tych warunków status właściciela przedsiębiorstwa w spadku będzie małżonkowi przedsiębiorcy przysługiwał także wówczas, gdy nie należy on do kręgu spadkobierców ani nie jest zapisobiercą windykacyjnym (zob. pkt 1.1).

c) Nabywca udziału w przedsiębiorstwie

Jeżeli po śmierci przedsiębiorcy nastąpiło zbycie przedsiębiorstwa albo udziału w przedsiębiorstwie (w tym zbycie spadku obejmującego to mienie), właścicielem przedsiębiorstwa w spadku jest osoba, która nabyła przedsiębiorstwo w spadku albo

udział w przedsiębiorstwie w spadku bezpośrednio od osoby, o której mowa w pkt a lub b powyżej, w tym osoba prawna albo jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1 k.c., do której wniesiono przedsiębiorstwo tytułem wkładu. Dzięki temu zbycie udziału w przedsiębiorstwie nie będzie niweczyło możliwości korzystania z instytucji zarządu sukcesyjnego. Trzeba jednak zastrzec, że nabycie przedsiębiorstwa w spadku przez jedną osobę powoduje, że zarząd sukcesyjny wygasa (zob. szerzej w pkt 1.8).

O tym, jak silny będzie wpływ poszczególnych osób na decyzje dotyczące prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, decyduje wielkość ich udziałów w przedsiębiorstwie w spadku. Będzie ona ustalana według wielkości udziałów spadkowych lub udziałów we współwłasności przedsiębiorstwa. Przykładowo, jeżeli mienie objęte przedsiębiorstwem w spadku wchodziło do majątku wspólnego małżonków, a do kręgu spadkobierców ustawowych przedsiębiorcy należy małżonek i troje dzieci przedsiębiorcy, udział małżonka w przedsiębiorstwie w spadku będzie wynosił $\frac{5}{8}$ ($\frac{1}{2}$ z tytułu współwłasności oraz $\frac{1}{8}$ z tytułu powołania do spadku z ustawy), a udział każdego z dzieci przedsiębiorcy – $\frac{1}{8}$ (zgodnie z art. 931 § 1 k.c. $\frac{1}{4}$ z $\frac{1}{2}$ przedsiębiorstwa, która weszła do spadku).

1.3. Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego – uwagi wprowadzające

Zarząd sukcesyjny to podstawowa, centralna instytucja ustawy. Jest to tymczasowy zarząd przedsiębiorstwem po śmierci jego właściciela czy inaczej – prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku. Stworzenie instytucji zarządu sukcesyjnego stanowi alternatywne rozwiązanie dla tworzenia planów sukcesji, jak również remedium dla przypadków niepodjęcia lub niezakończenia realizacji planów sukcesyjnych przedsiębiorcy.

Zarządca sukcesyjny może, ale nie musi być przedsiębiorcą. Jeżeli określona osoba, która pełni funkcję zarządcy sukcesyjnego, będzie w sposób zorganizowany i ciągły profesjonalnie zajmowała się działalnością polegającą na zarządzaniu cudzym majątkiem, na ogólnych zasadach, będzie przedsiębiorcą. Działalności zarządcy sukcesyjnego w tym zakresie będzie dotyczył jego wpis w CEIDG ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku nie jest natomiast wykonywaniem działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, gdyż zarządca sukcesyjny, w swoisty sposób, zastępuje właścicieli przedsiębiorstwa w spadku

i nie działa na własny rachunek. Skutki czynności zarządcy sukcesyjnego następują bezpośrednio w majątku właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. W zakresie prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku zarządca sukcesyjny nie działa zatem we własnym imieniu w rozumieniu art. 43¹ k.c. i w rozumieniu art. 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej⁴⁶⁾. Występowanie przez zarządcę sukcesyjnego formalnie w imieniu własnym nie zmienia tej kwalifikacji.

W zakresie nieuregulowanym w ustawie (np. w zakresie kontroli, kar administracyjnych i innych sankcji, jakie mogą być nakładane na przedsiębiorców) do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego stosuje się jednak odpowiednio przepisy o wykonywaniu działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę. Oznacza to, że do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku będą stosowane przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, a także przepisy ustaw odrębnych regulujących wykonywanie działalności gospodarczej, jeżeli tylko ze względu na przedmiot działalności wykonywanej w ramach zarządu sukcesyjnego albo działań podjętych przez zarządcę sukcesyjnego przepisy te powinny znaleźć zastosowanie. Nie będzie stał temu na przeszkodzie fakt, że zarządca sukcesyjny działa na cudzy rachunek i z bezpośrednim skutkiem dla innych osób. Na zasadach określonych w ustawie osoby te ponoszą odpowiedzialność za wszystkie zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku.

Zarządca sukcesyjny będzie m.in. wykonywał wszystkie obowiązki, które przepisy prawa nakładają na przedsiębiorców w relacjach z konsumentami. Obowiązki zarządcy obejmują zarówno realizację uprawnień konsumentów, które wynikają z umów zawartych przez zmarłego przedsiębiorcę (np. uprawnienia z tytułu rękojmi czy gwarancji dotyczących sprzedanych przez przedsiębiorcę towarów), jak również wykonywania obowiązków wobec konsumentów w relacjach nawiązywanych przez zarządcę sukcesyjnego już po śmierci przedsiębiorcy, czyli w ramach prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Chodzi w szczególności o obowiązki wynikające z ustawy o prawach konsumenta, z przepisów Kodeksu cywilnego o rękojmi i gwarancji (art. 556

---

⁴⁶⁾ W przepisach tych w istocie chodzi bowiem o prowadzenie przedsiębiorstwa na własny rachunek (zob. E. Gniewek [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 43¹ k.c.), a w każdym razie ze skutkiem dla siebie (por. M. Kępiński [w:] M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449¹¹*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 43¹ k.c.).

i n. oraz art. 577 i n. k.c.) oraz z przepisów ustawy o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego⁴⁷⁾.

Ustawa nie ogranicza zatem uprawnień konsumenckich. Znacznie ułatwia ich realizację przez wskazanie osoby, która jest obowiązana do wykonywania odpowiadających tym uprawnieniom obowiązków (np. rozpoznanie reklamacji) i której konsument może złożyć oświadczenie związane z umową (np. realizując wynikające z umowy albo z ustawy prawo odstąpienia). Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku będzie także poddane regulacjom ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w tym w zakresie stosowania niedozwolonych postanowień umownych czy naruszania zbiorowych interesów konsumentów.

Przepisy o wykonywaniu działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę stosuje się odpowiednio także do czynności zachowawczych (art. 13) dokonywanych przez osobę uprawnioną (art. 14). Ustawa przyznaje określonym osobom uprawnienie do dokonywania czynności zachowawczych z uwagi na ich relacje ze zmarłym przedsiębiorcą lub status wynikający z prawa spadkowego. Są to okoliczności obiektywne, które nie mogą skutkować traktowaniem osób uprawnionych jak przedsiębiorców, niezależnie od tego, czy wyrażają one wolę kontynuacji działalności gospodarczej zmarłego. Osoby te mogą w okresie przewidzianym na powołanie zarządcy sukcesyjnego dokonywać sprzedaży zapasów, zaspokajać długi zmarłego, przyjmować należności czy zarządzać majątkiem przedsiębiorstwa w ramach uprawnień spadkobiercy czy zapisobiercy windykacyjnego, bez woli wykonywania działalności gospodarczej. Dlatego odpowiednie stosowanie przepisów o wykonywaniu działalności gospodarczej do czynności zachowawczych będzie następowało tylko w przypadku, gdy osoba, o której mowa w art. 14, wyrazi wolę kontynuacji działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy. Wyrazem tej woli będzie chęć zachowania i posługiwania się numerem NIP zmarłego przedsiębiorcy, która przejawiać się będzie w dokonaniu właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, na podstawie art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (zob. szerzej w pkt 5.1.).

---

⁴⁷⁾ Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego.

1.4. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego

Do ustanowienia zarządu sukcesyjnego konieczne jest:

- 1) powołanie zarządcy sukcesyjnego;
- 2) zgoda osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji;
- 3) dokonanie wpisu do CEIDG.

Zarządca sukcesyjny będzie mógł być powołany niezależnie od tego, czy przedsiębiorca przed śmiercią zawiesił działalność gospodarczą czy nie.

Przeszkodą do ustanowienia zarządu sukcesyjnego jest natomiast uprzednie ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy (por. art. 59 ust. 1 pkt 5 ustawy). Informacja ta podlega wpisowi do CEIDG – przekazują ją sądy upadłościowe (zob. art. 31 ust. 3 pkt 6 lit. a oraz art. 25 ust. 1 pkt 14 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej).

Ze względu na szeroki zakres uprawnień i obowiązków zarządcy sukcesyjnego dla bezpieczeństwa i pewności obrotu:

- ustanowienie zarządu sukcesyjnego wymaga zgody osoby powoływanej jako zarządca sukcesyjny – wyrażonej w formie wymaganej do powołania zarządcy (forma pisemna, jeśli zarządcę powołuje przedsiębiorca oraz forma aktu notarialnego w razie powołania zarządcy po śmierci przedsiębiorcy),
- zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony dopiero na skutek dokonania wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego albo zastrzeżenia, że prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym, ale oczywiście nie wcześniej niż z chwilą śmierci przedsiębiorcy; w tym sensie, w przypadku gdy zarządca sukcesyjny zostaje powołany po śmierci przedsiębiorcy, wpis ten ma charakter konstytutywny.

Jeżeli przedsiębiorca powoła za życia zarządcę sukcesyjnego, zarząd sukcesyjny zostanie, co do zasady, ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy. Ustawa przewiduje jednak w tym zakresie wyjątki. Chodzi tutaj o sytuacje, gdy:

- 1) zamiast daty zgonu w sporządzonym akcie zgonu wskazano datę znalezienia zwłok (zgodnie z art. 95 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego następuje to wówczas, gdy data i godzina zgonu nie jest znana);
- 2) zgon przedsiębiorcy zostaje stwierdzony w postanowieniu sądu (z uwagi na fakt, że nie sporządzono aktu zgonu, mimo że śmierć jest niewątpliwa – zob. art. 535 k.p.c.);
- 3) przedsiębiorca został uznany za zmarłego (art. 29–32 k.c.).

W opisanych wyżej wyjątkowych sytuacjach nie może dochodzić do ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy. Są to bowiem przypadki, gdy chwila śmierci nie jest znana (pkt 1) albo zostaje ustalona jako chwila najbardziej prawdopodobna, w postępowaniu sądowym, często po znacznym czasie po śmierci przedsiębiorcy. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci powodowałoby więc, że dopiero po miesiącach, a nawet latach (zob. art. 29 k.c.) okazywałoby się, że od określonej chwili w przeszłości osoba powołana na zarządcę sukcesyjnego posiadała obowiązki zarządcy sukcesyjnego, w tym np. obowiązki wobec wszystkich pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwie.

Powyższe okoliczności nie wykluczają jednak powołania zarządcy sukcesyjnego na zasadach określonych w art. 12, w terminie określonym w jego ust. 10.

Na zarządcę sukcesyjnego będzie mogła być powołana wyłącznie osoba fizyczna, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, niezależnie od tego, czy jest spokrewniona, czy nie, z przedsiębiorcą oraz bez względu na to, czy trudni się profesjonalnie zarządem majątkiem.

Należy podkreślić, że nie ma żadnych przeszkód, by na zarządcę sukcesyjnego został powołany właściciel przedsiębiorstwa w spadku. Należy założyć, że funkcję zarządcy sukcesyjnego pełnić będzie często jeden ze spadkobierców, zapisobierca windykacyjny lub małżonek bądź osoba wskazana przez przedsiębiorcę za życia. Pozwoli to na najbardziej płynną kontynuację funkcjonowania przedsiębiorstwa mimo śmierci przedsiębiorcy.

Funkcji zarządcy sukcesyjnego nie może pełnić osoba, wobec której prawomocnie orzeczono zakaz prowadzenia działalności gospodarczej. Dotyczy to zarówno zakazu, o którym mowa w art. 373 ust. 1 i w art. 374 ust. 1 Prawa upadłościowego, orzeganego przez sąd upadłościowy, jak i orzeganego przez sąd karny jako środek karny albo środek zabezpieczający zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, o którym mowa w Kodeksie karnym lub Kodeksie karnym skarbowym. W drugim przypadku chodzi o zakaz, który obejmuje działalność gospodarczą wykonywaną przez przedsiębiorcę (tj. działalność w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG lub zakaz obejmujący działalność gospodarczą w zakresie zarządu majątkiem).

Należy wyjaśnić, że zakaz prowadzenia działalności gospodarczej jest przeszkodą do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego. Spełnienie tego warunku jest zatem istotne od chwili śmierci przedsiębiorcy, tj. od momentu, gdy zarządca sukcesyjny rozpoczyna pełnienie swojej funkcji. Dlatego okoliczność ta nie jest weryfikowana na etapie wpisu zarządcy sukcesyjnego do CEIDG na podstawie wniosku przedsiębiorcy. Jeżeli natomiast zarządca sukcesyjny jest powoływany na podstawie art. 12 ustawy, konieczne jest złożenie przez zarządcę sukcesyjnego, pod rygorem odpowiedzialności karnej, oświadczenia o braku orzeczonych zakazów prowadzenia działalności gospodarczej (zob. pkt 1.4. lit. b).

Ustawa nie przewiduje żadnych szczególnych kwalifikacji czy dodatkowych warunków, jakie musi spełniać zarządca sukcesyjny. Nie należy bowiem zarządcy sukcesyjnemu stawiać bardziej wygórowanych warunków formalnych niż przewidziane dla przedsiębiorcy – osoby fizycznej albo prokurenta (zob. art. 109² § 2 k.c.), zwłaszcza, że zarządcą sukcesyjnym może być spadkobierca lub małżonek przedsiębiorcy, który przedsiębiorcą nie jest.

a) Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę

Podstawowym sposobem ustanowienia zarządu sukcesyjnego jest powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za życia i dokonanie stosownego wpisu w CEIDG. Przedsiębiorca może powołać zarządcę sukcesyjnego na dwa sposoby:

- 1) może określoną osobę wskazać do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego albo
- 2) może zastrzec, że wskazany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym.

Oba powyższe przypadki stanowią powołanie zarządcy sukcesyjnego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1.

W związku z powyższym konieczna jest zmiana art. 109¹ § 1 k.c. poprzez wyraźne upoważnienie przedsiębiorców – osób fizycznych do udzielania prokury, po uzyskaniu wpisu w CEIDG (zob. pkt 1.9 lit. a).

Przedsiębiorca będzie mógł powołać zarządcę sukcesyjnego w drodze jednostronnej czynności prawnej – przez oświadczenie złożone na piśmie pod rygorem nieważności. Takiej samej formy wymaga zgoda osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego. Dotyczy to również przypadków, gdy powołanie zarządcy sukcesyjnego polega na zastrzeżeniu, że stanie się nim wskazany prokurent.

Powinność złożenia wniosku o zmianę wpisu w CEIDG, obejmującą powołanie zarządcy, spoczywa na przedsiębiorcy. Ustawa nie wprowadza jednak terminu na dokonanie tej czynności. Do decyzji przedsiębiorcy pozostawiono, czy po powołaniu zarządcy sukcesyjnego zostanie złożony wniosek do CEIDG. Jeżeli jednak przedsiębiorca niełoży takiego wniosku, nie dojdzie do ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą jego śmierci. Zarząd sukcesyjny będzie mógł zostać ustanowiony wyłącznie w wyniku powołania zarządcy sukcesyjnego przez inne osoby uprawnione na podstawie art. 12 ustawy (wynika to z art. 10 ustawy).

Funkcję zarządcy sukcesyjnego w jednym czasie może pełnić tylko jedna osoba (art. 11 ust. 1), nawet w przypadku, gdy przedsiębiorca prowadził kilka przedsiębiorstw w rozumieniu art. 55¹ k.c. Oznacza to, że:

- przedsiębiorca nie może powołać kilku zarządców sukcesyjnych w celu zarządu przedsiębiorstwem w spadku lub jego „częścią” – rozwiązanie to jest konieczne, by uniknąć wątpliwości co do zakresu umocowania każdego z zarządców,
- do dokonania zmiany osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego przez osobę uprawnioną konieczne jest zaistnienie jednego z ustawowych przypadków, w których wygasa umocowanie wcześniej powołanego zarządcy sukcesyjnego (tj. jego odwołanie, rezygnacja, śmierć, utrata pełnej zdolności do czynności prawnych albo prawomocne orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej).

Powyższe rozwiązania zapobiegają powstawaniu sporów kompetencyjnych między kilkoma zarządcami sukcesyjnymi. W art. 11 ust. 2 przewidziano jednak możliwość powołania przez przedsiębiorcę zarządcy sukcesyjnego, na wypadek, gdyby powołany w pierwszej kolejności zarządca sukcesyjny zrezygnował z tej funkcji lub nie mógł jej pełnić z powodu śmierci, utraty pełnej zdolności do czynności prawnych, odwołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę albo uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie, o którym mowa w art. 8 ust. 2. Ustawa wykorzystuje zatem znaną w prawie spadkowym konstrukcję podstawienia zwykłego (por. art. 963 k.c.).

Z chwilą ziszczenia się jednego ze zdarzeń, na wypadek których powołano zarządcę podstawionego, niezależnie od tego, czy będzie to miało miejsce przed czy po śmierci przedsiębiorcy, nastąpi skutek powołania zarządcy sukcesyjnego w osobie zarządcy podstawionego. Jeżeli zdarzenia, o których mowa w art. 11 ust. 2, zaszły przed śmiercią przedsiębiorcy (np. uprawomocnił się przed śmiercią przedsiębiorcy zakaz prowadzenia

działalności gospodarczej przez zarządcę sukcesyjnego powołanego w pierwszej kolejności), a przedsiębiorca powołał zarządcę podstawionego i dokonał wpisu do CEIDG, zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy. Będą bowiem w chwili śmierci przedsiębiorcy spełnione wszystkie wymogi, o których mowa w art. 8 ustawy. Jeżeli natomiast zdarzenia wskazane w art. 11 ust. 2 ustawy nastąpią przed śmiercią przedsiębiorcy, a ten nie powoła zarządcy sukcesyjnego na wypadek ich zajścia, nawet jeżeli zarządca sukcesyjny nie zostanie wykreślony z CEIDG do chwili śmierci przedsiębiorcy, zarząd sukcesyjny będzie mógł zostać ustanowiony jedynie w trybie przewidzianym w art. 12 ustawy. W przeciwnym razie wystąpiłyby bowiem skutki przewidziane dla pełnej ciągłości działalności (np. automatyczne przedłużenie wszystkich stosunków pracy), mimo że w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do czasu powołania zarządcy sukcesyjnego nie byłoby osoby umocowanej do wykonywania zarządu sukcesyjnego.

b) Powołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy

Uwzględniając fakt, że obecnie przedsiębiorcy stosunkowo rzadko decydują się na uregulowanie kwestii sukcesji za życia, jak również z uwagi na to, że śmierć przedsiębiorcy może mieć charakter nagły, ustawa przewiduje możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego także po śmierci przedsiębiorcy.

Zarząd sukcesyjny będzie mógł zostać ustanowiony na skutek działania osób, które będą zainteresowane kontynuacją działalności przedsiębiorstwa.

Zarządcę sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy może powołać:

- 1) małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku albo
- 2) osoba, która przyjęła zapis windykacyjny, którego przedmiotem jest przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie, a jeżeli nie ogłoszono testamentu, w którym został uczyniony taki zapis windykacyjny – osoba, która przyjęła spadek.

Jeżeli zatem ogłoszono testament, w którym uczyniony został zapis windykacyjny mający za przedmiot przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie – oprócz małżonka, do powołania zarządcy sukcesyjnego uprawniona będzie osoba, która przyjęła taki zapis windykacyjny, jeżeli natomiast nie ogłoszono testamentu, w którym został uczyniony taki zapis – osoba, która przyjęła spadek. W przypadku gdy ogłoszono

testament – będzie to spadkobierca testamentowy, który przyjął spadek, w pozostałych przypadkach – spadkobierca ustawowy, który przyjął spadek.

Uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego przysługuje zatem osobie, która jest prawdopodobnym właścicielem przedsiębiorstwa w spadku oraz do momentu powoływania zarządcy sukcesyjnego swego prawa nie zbyła (czyli nadal przysługuje jej udział w przedsiębiorstwie w spadku). Osoba powołująca zarządcę sukcesyjnego musi również przez złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku wyrazić gotowość do poniesienia konsekwencji związanych z ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, w szczególności do poniesienia odpowiedzialności za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku. Brak oświadczenia o przyjęciu spadku któregokolwiek ze spadkobierców, przy umożliwieniu działania zarządcy sukcesyjnego przez cały okres od dnia ustanowienia zarządu do dnia złożenia oświadczenia w tym przedmiocie na zasadach ogólnych (tj. zgodnie z art. 1012 k.c. przez okres sześciu miesięcy od dnia, kiedy spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania), rodziłoby poważne ryzyko dla wierzycieli. Mogłoby bowiem okazać się, że wszystkie osoby uprawnione odrzuciły spadek (zapis windykacyjny).

Trzeba przy tym podkreślić, że nie wymaga się od osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy dysponowania formalnym potwierdzeniem jej praw do spadku, tj. prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, aktem poświadczenia dziedziczenia ani europejskim poświadczeniem spadkowym. Instytucja zarządu sukcesyjnego ma bowiem umożliwić kontynuację działalności przedsiębiorstwa także w sytuacji, gdy ostateczne potwierdzenie kręgu spadkobierców napotyka na przeszkody, które oddalają je w czasie (np. nieobecność części spadkobierców w kraju czy fakt, że do kręgu spadkobierców należą małoletni). Niemniej od osoby powołującej zarządcę wymaga się działania w dobrej wierze, a zatem na podstawie najlepszej wiedzy co do kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Dlatego też osoba powołująca zarządcę sukcesyjnego będzie zobowiązana złożyć pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń o przysługującym jej udziale w przedsiębiorstwie w spadku oraz znanych jej innych osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, a także o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, oraz o znanych testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów.

Do powołania zarządcy sukcesyjnego wymagana jest zgoda osób, którym łącznie (uwzględniając również osobę powołującą zarządcę) przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100. Jeżeli powołanie zarządcy sukcesyjnego następuje przed potwierdzeniem praw do spadku, dla ustalenia tej większości bierze się pod uwagę krąg wszystkich osób znanych osobie powołującej zarządcę sukcesyjnego, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w chwili powoływania zarządcy sukcesyjnego. Ustaleniu tych okoliczności służyć będą wskazane wyżej oświadczenia składane do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.

Do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy konieczne będzie zachowanie formy aktu notarialnego. Udział notariusza w czynności powołania zarządcy sukcesyjnego zapewni, że osoba składająca ww. oświadczenia będzie miała odpowiednie rozeznanie co do okoliczności, które mają wpływ na treść składanych oświadczeń. Notariusz może przy tym zwracać się do organów administracji publicznej oraz organów wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej o udzielenie informacji lub wydanie dokumentów stanowiących dowód faktu istotnego dla powołania zarządcy sukcesyjnego (zob. projektowany art. 95zj Prawa o notariacie). Jeżeli natomiast w toku sporządzania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego ujawnią się okoliczności wskazujące na uzasadnione wątpliwości co do kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, powodujące brak możliwości stwierdzenia, że wymagana większość tych osób wyraziła zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego, notariusz odmówi sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego (zob. projektowany art. 95ze Prawa o notariacie).

Jeżeli przed powołaniem zarządcy sukcesyjnego doszło do uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, do zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, zarządcę sukcesyjnego będzie mogła powołać tylko osoba, która jest właścicielem przedsiębiorstwa w spadku zgodnie z tymi dokumentami. Będą one również stanowiły podstawę do ustalenia kręgu osób, którym przysługują udziały w przedsiębiorstwie w spadku z tytułu spadkobrania albo nabycia zapisu windykacyjnego oraz wielkości tych udziałów. Składanie oświadczeń dotyczących istnienia lub nieistnienia osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, oraz o znanych testamentach lub ich braku nie będzie konieczne.

Zgoda na powołanie zarządcy sukcesyjnego oraz zgoda osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji wymaga formy aktu notarialnego, przy czym osobista obecność wszystkich tych osób przy powoływaniu zarządcy sukcesyjnego nie jest konieczna (zob. szerzej w pkt 1.12).

Jeżeli do kręgu osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego należy osoba, która nie ma zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedstawiciela ustawowego tej osoby albo wyrażenie zgody na jego powołanie nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego. Przepis art. 12 ust. 5 ustawy wyłącza zatem stosowanie do czynności, jaką jest powołanie zarządcy sukcesyjnego art. 101 § 3, art. 156 i art. 175 k.r.i.o.

W praktyce często występują sytuacje, gdy spadkobiercami są osoby niemające pełnej zdolności do czynności prawnych (najczęściej małoletnie dzieci zmarłego, względnie osoby całkowicie lub częściowo ubezwłasnowolnione). Zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przedstawiciele ustawowi takich osób nie mogą dokonywać czynności przekraczających zwykły zarząd bez zezwolenia sądu opiekuńczego. Wykładnia, zgodnie z którą zgoda przedstawiciela ustawowego spadkobiercy nieposiadającego pełnej zdolności do czynności prawnych na powołanie zarządcy sukcesyjnego jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu, a tym samym – wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego, wyłączyłaby w praktyce w wielu przypadkach możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Czas oczekiwania na uzyskanie prawomocnego zezwolenia sądu wynosi bowiem w praktyce kilka miesięcy.

Samo powołanie zarządcy sukcesyjnego nie narusza przy tym, co do zasady, interesu spadkobiercy niemającego pełnej zdolności do czynności prawnych. Dlatego kontrola sądu opiekuńczego w tym zakresie nie jest konieczna. Zezwolenie sądu opiekuńczego pozostanie wymagane w przypadku zgody właściciela przedsiębiorstwa w spadku, który nie posiada pełnej zdolności do czynności prawnych, na dokonanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu.

Osoba powołana na zarządcę sukcesyjnego, poza zgodą na pełnienie tej funkcji, składa również przed notariuszem oświadczenie o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów prowadzenia działalności gospodarczej (art. 8 ust. 2 ustawy), pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń. Złożenie tego oświadczenia służy zweryfikowaniu, czy osoba ta może pełnić swą funkcję, który to

skutek w tym przypadku następuje od momentu dokonania wpisu zarządcy sukcesyjnego do CEIDG na podstawie zgłoszenia dokonanego przez notariusza (art. 12 ust. 11 ustawy).

Uprawnienie do powołania pierwszego zarządcy sukcesyjnego będzie przysługiwało wskazanym wyżej osobom uprawnionym przez okres dwóch miesięcy, zasadniczo, od dnia śmierci przedsiębiorcy. Z uwagi na doniosłe skutki, jakie są związane z ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, termin do powołania zarządcy sukcesyjnego musi być w każdym przypadku określony bardzo precyzyjnie. Ustawa wskazuje w związku z tym, że w przypadku gdy akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu, termin dwóch miesięcy na powołanie zarządcy biegnie od dnia znalezienia zwłok (zob. art. 95 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego, zgodnie z którym akt zgonu zawiera datę i godzinę znalezienia zwłok, jeżeli nie jest znana data i godzina zgonu). W przypadku gdy akt zgonu nie został sporządzony, mimo że śmierć przedsiębiorcy jest niewątpliwa (zob. art. 535 k.p.c.), termin na powołanie zarządcy sukcesyjnego biegnie zaś od dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu stwierdzającego zgon, które to postanowienie określa chwilę śmierci (art. 538 k.p.c.).

Termin dwóch miesięcy, przewidziany w art. 12 ust. 10 ustawy, uwzględnia cel ustawy, jakim jest uregulowanie tymczasowych zasad zarządu przedsiębiorstwem w spadku bezpośrednio po śmierci przedsiębiorcy, w czasie, gdy istnieją realne szanse na stosunkowo płynną kontynuację bądź wznowienie działalności przedsiębiorstwa. Zbyt długie utrzymywanie stanu niepewności, np. co do możliwości powrotu pracowników do pracy, sposobu rozliczeń podatkowych czy wykonywania kontraktów handlowych, mogłoby negatywnie oddziaływać na bezpieczeństwo obrotu i prawa osób trzecich.

Obowiązek zgłoszenia do CEIDG zarządcy sukcesyjnego powołanego na podstawie art. 12 ustawy spoczywa na notariuszu. Zgłoszenie powinno nastąpić niezwłocznie, nie później niż następnego dnia roboczego po powołaniu zarządcy sukcesyjnego. Gwarantuje to, że zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony w pierwszym możliwym terminie.

c) Skutki powołania zarządcy sukcesyjnego przez osobę nieuprawnioną

Po powołaniu zarządcy sukcesyjnego może okazać się, że osoby, które uważały się za następców prawnych przedsiębiorcy, nie dysponowały jednak prawami do przedsiębiorstwa w spadku – tj. faktycznie nie są one właścicielami przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu ustawy. Nie oznacza to automatycznie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego ani nie powoduje, co do zasady, że czynności zarządcy sukcesyjnego stają

się bezskuteczne albo nieważne. Osoba rzeczywiście uprawniona nie musi ich tym samym potwierdzać.

W takim przypadku możliwe jest odwołanie zarządcy sukcesyjnego na ogólnych zasadach (art. 54 ustawy). Nie jest to jednak konieczne – zależy od woli osób do tego uprawnionych. Umocowanie zarządcy sukcesyjnego do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku na rachunek jego rzeczywistych właścicieli wynika z ustawy oraz z czynności, jaką jest powołanie zarządcy sukcesyjnego przez osobę uprawnioną. Skuteczność tej czynności nie jest uzależniona od tego, czy osoba powołująca zarządcę sukcesyjnego należy do kręgu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Do powołania zarządcy jest uprawniona osoba wskazana w art. 12 ust. 1 ustawy, która złożyła oświadczenia przewidziane w art. 12 ust. 6, ujawniając m.in. wszystkie znane jej osoby, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku (art. 12 ust. 4 ustawy). Procedura art. 12 ustawy wymaga działania zgodnie z najlepszą wiedzą osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego. Fakt, że następnie okazało się, iż oświadczenia, na których opierało się powołanie zarządcy sukcesyjnego, nie były zgodne z rzeczywistością nie oznacza, że zarządcę powołała osoba nieuprawniona.

W opisanej wyżej sytuacji czynności zarządcy sukcesyjnego będą ważne i skuteczne, nie będą wymagały również potwierdzenia przez osoby pominięte w procedurze powoływania zarządcy. Jedynie w przypadku, gdy powołanie zarządcy sukcesyjnego nastąpiło z naruszeniem art. 12, ustawa przewiduje, że do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego stosuje się przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (art. 752 i n. k.c.). Dotyczy to w szczególności przypadku, gdy krąg osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, nie został ustalony przy uwzględnieniu wszystkich osób znanych osobie powołującej zarządcę (naruszenie art. 12 ust. 3 ustawy), co może być w szczególności konsekwencją złożenia fałszywych oświadczeń przez tę osobę. Zastosowanie przepisów o *negotiorum gestio* oznacza, że do czynności prawnych zarządcy sukcesyjnego będą stosowane przepisy art. 103 i art. 104 k.c. Przyjmuje się bowiem, że dokonując czynności prawnych w imieniu *domini negotii*, gestor działa jako rzekomy pełnomocnik. Przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia nie umocowują prowadzącego sprawę do dokonywania czynności prawnych w imieniu osoby, której sprawę prowadzi, ani nie przyznają mu kompetencji do dokonywania czynności prawnych wchodzących w obręb prowadzonych przez niego

spraw w imieniu własnym na rachunek tej osoby z bezpośrednim skutkiem dla niej⁴⁸⁾. W płaszczyźnie zewnętrznej funkcja legitymizacyjna prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia jest zatem realizowana tylko w razie potwierdzenia czynności przez osobę zainteresowaną, a nie będzie uzasadniała skuteczności czynności dokonanej z osobą trzecią⁴⁹⁾.

Osoba, która w złej wierze powołała zarządcę sukcesyjnego lub wyraziła na to zgodę, mimo że nie była do tego uprawniona, ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez zarządcę sukcesyjnego, powołanego z naruszeniem przepisów art. 12, solidarnie z zarządcą sukcesyjnym (np. gdy po powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez osoby z kręgu spadkobierców ustawowych zostanie odnaleziony testament). Zła wiara będzie wystarczająca dla przypisania wskazanej osobie odpowiedzialności – nie będzie konieczne wykazywanie w tym przypadku winy, czego wymaga art. 415 k.c.

Jako przesłankę odpowiedzialności w opisanym przypadku przyjęto kryterium złej wiary, dobrze znane prawu cywilnemu (zob. np. art. 169 § 1, art. 172 § 1 czy art. 225 k.c. oraz art. 6 § 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece). Pod pojęciem dobrej albo złej wiary należy rozumieć kwalifikację prawną stanu wiedzy (rzeczywistego albo prawdopodobnego, na podstawie okoliczności sprawy) danej osoby. Kwalifikacja ta dokonywana jest na podstawie kryterium posiadania albo braku wiedzy (przekonania) o określonych okolicznościach⁵⁰⁾. W orzecznictwie przyjmuje się, że w złej wierze jest ten, kto powołując się na prawo lub stosunek prawny, wie, a przynajmniej na podstawie okoliczności powinien wiedzieć, że one nie istnieją (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2013 r., sygn. II CSK 495/12). W analizowanej sytuacji w złej wierze będzie zatem osoba, która wiedziała lub z łatwością mogła się dowiedzieć o tym, że nie jest spadkobiercą lub zapisobiercą, względnie małżonkiem uprawnionym do powołania zarządcy sukcesyjnego albo osobą uprawnioną do wyrażenia zgody na jego powołanie.

Przyjęcie generalnej konieczności potwierdzania czynności dwustronnych (art. 103 k.c.) i skutku nieważności czynności jednostronnych (art. 104 k.c.) w każdym przypadku, gdy okaże się, że osoba powołująca zarządcę sukcesyjnego lub wyrażająca na to zgodę nie

---

⁴⁸⁾ R. Morek [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 752 k.c.

⁴⁹⁾ Wyrok SN z 8 listopada 2016 r., III CSK 368/15.

⁵⁰⁾ P. Sobolewski [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 7 k.c.

miała udziału w przedsiębiorstwie w spadku, nie byłoby rozwiązaniem właściwym. Stwarzałoby to poważne zagrożenie dla pewności obrotu. Mogłoby zdarzyć się tak, że osoby powołujące zarządcę sukcesyjnego działały na podstawie swojej najlepszej wiedzy co do ich praw do spadku oraz z korzyścią dla przedsiębiorstwa i jego właścicieli. Mimo to, jeżeli następnie okazałoby się, że np. istniał testament, o którym osoby te nie wiedziały (i nawet przy dołożeniu należytej staranności nie mogły dowiedzieć się), podważona zostałaby automatycznie ważność albo skuteczność wszystkich czynności prawnych, jakich dokonał zarządca sukcesyjny w okresie, który może trwać, co do zasady, dwa lata. Skutki takie wydają się nie do przyjęcia ze względu na interesy osób trzecich, w tym konsumentów, którzy zawrą umowy z zarządcą sukcesyjnym, oraz dla pewności obrotu. Takie rozwiązanie mogłoby ponadto powodować generalną nieufność do podmiotów korzystających z zarządu sukcesyjnego. Tym bardziej, że kontrahenci i konsumenci nie będą mieli zwykle możliwości zweryfikowania, czy zarządcę sukcesyjnego powołała osoba uprawniona czy nie. Nie można, co do zasady, obciążać ich negatywnymi skutkami błędu co do okoliczności istotnych dla powołania zarządcy.

Jeżeli jednak przy powoływaniu zarządcy sukcesyjnego naruszono art. 12 ustawy, np. osoba powołująca zarządcę sukcesyjnego złożyła fałszywe oświadczenia co do swoich praw do spadku, pewność obrotu musi ustąpić potrzebie ochrony osób, których interesy zostały w sposób świadomy naruszone albo pominięte. Jeżeli natomiast zarządcę sukcesyjnego powołała „niewłaściwa” osoba, ale w dobrej wierze, umocowanie zarządcy sukcesyjnego nie zostanie podważone. Będzie on natomiast ponosił odpowiedzialność za naruszenie swoich obowiązków i odpowiedzialność odszkodowawczą na ogólnych zasadach – zarówno wobec właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, jak i wobec osób trzecich.

1.5. Czynności zachowawcze

W ustawie przyjmuje się, że w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego osoby, o których mowa w art. 14 ustawy (małżonek lub prawdopodobny spadkobierca przedsiębiorcy albo zapisobierca windykacyjny nabywający przedsiębiorstwo), mogą dokonywać czynności koniecznych do zachowania (i) majątku przedsiębiorstwa w spadku lub (ii) możliwości prowadzenia tego

przedsiębiorstwa. Regulacja ta przewiduje zatem uprawnienie do dokonywania tzw. czynności zachowawczych.

Osobami uprawnionymi do dokonywania czynności, o których mowa w art. 13, są:

- 1) małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, lub
- 2) spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy (jeżeli nie ogłoszono testamentu), albo
- 3) spadkobierca testamentowy przedsiębiorcy albo zapisobierca windykacyjny, któremu zgodnie z ogłoszonym testamentem przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku.

Katalog osób uprawnionych do dokonywania czynności zachowawczych opiera się na obiektywnych okolicznościach, możliwych do ustalenia przez osobę zamierzającą dokonać czynności. Po pierwsze, czynności zachowawczych może dokonywać małżonek, któremu przysługuje prawo do przedsiębiorstwa (niezależnie od tego, czy wynika ono ze wspólności majątkowej czy z klasycznej współwłasności w warunkach rozdzielności majątkowej). Po drugie, uprawnionymi są również osoby, które mogą zasadnie przypuszczać, że są spadkobiercą albo zapisobiercą windykacyjnym nabywającym przedsiębiorstwo. W najczęstszych przypadkach, gdy przedsiębiorca nie pozostawił testamentu, będzie to spadkobierca ustawowy. Jeżeli ogłoszono testament, uprawnienie do dokonywania czynności zachowawczych – obok małżonka – przysługiwało będzie spadkobiercy testamentowemu, chyba że w testamencie uczyniono zapis windykacyjny obejmujący przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie. Wówczas uprawnienie do dokonywania czynności zachowawczych przysługuje zapisobiercy windykacyjnemu.

Po uprawomocnieniu się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego czynności zachowawczych będzie mógł dokonywać wyłącznie właściciel przedsiębiorstwa w spadku. W każdym przypadku, na ogólnych zasadach, będzie to dotyczyło tylko osób, które posiadają pełną zdolność do czynności prawnych.

Zgodnie też z ogólnymi regułami dokonywania czynności zachowawczych, będzie je mogła wykonywać indywidualnie każda z osób uprawnionych, niezależnie od tego, czy działa w porozumieniu z innymi uprawnionymi⁵¹⁾.

Omawiana regulacja dotyczy zarówno czynności faktycznych, jak i prawnych, które zmierzają do zachowania wspólnych praw i realizacji wspólnych interesów współwłaścicieli związanych z przedsiębiorstwem w spadku.

Należy podkreślić, że przynajmniej w przypadku niektórych rodzajów działalności gospodarczej niezwłoczne podjęcie określonych czynności (np. sprzedaż zapasów, które ulegają szybkiemu zepsuciu) może być decydujące dla zachowania możliwości kontynuacji tej działalności po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego albo konieczne do uniknięcia poważnej szkody. By cel ustawy mógł zostać w pełni osiągnięty, regulacja dotycząca czynności zachowawczych w okresie od śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego jest zatem niezbędna.

Trzeba zauważyć, że już w obecnym stanie prawnym uprawnienie współwłaścicieli przedsiębiorstwa do dokonywania czynności zmierzających do zachowania wspólnego prawa wynika z art. 1035 k.c. w zw. z art. 209 k.c.⁵²⁾. W celu dostosowania zakresu tej ogólnej regulacji do materii i celu ustawy przyjęto, że czynności ww. osób mogą zmierzać do zachowania nie tylko majątku (przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym), ale również możliwości prowadzenia (kontynuacji działania) przedsiębiorstwa w znaczeniu funkcjonalnym. Możliwość prowadzenia przedsiębiorstwa można obrazowo nazwać jego potencjałem gospodarczym. *Zachowanie* majątku lub możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa należy rozumieć analogicznie jak na gruncie art. 209 k.c. Czynność zachowawcza może więc zmierzać do zapobieżenia całkowitej utracie majątku albo możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa lub do uniknięcia pogorszenia stanu majątku lub ograniczenia możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa⁵³⁾. Innymi słowy czynności zachowawcze służą ochronie przedsiębiorstwa w sensie przedmiotowym lub funkcjonalnym przed pogorszeniem jego stanu.

---

⁵¹⁾ Zob. np. wyrok SN z 30 października 2013 r., II CSK 673/12.

⁵²⁾ K. Osajda [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 1035 k.c.

⁵³⁾ Por. np. K. Górka [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 209 k.c.: „Kluczowe znaczenie dla klasyfikacji danej czynności, jako zachowawczej jest uznanie, że zmierza ona do ochrony wspólnego prawa. Czynności zachowawcze są zatem ukierunkowane na ochronę wspólnego prawa własności przed *utrata* lub *uszczerpieniem*”.

Ustawa jednocześnie wskazuje otwarty katalog czynności, które mogą być podejmowane we wskazanych celach zachowawczych. Są to:

- 1) zaspokajanie wymagalnych roszczeń, które wynikają z zobowiązań przedsiębiorcy związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – czyli takich, które powstały przed śmiercią przedsiębiorcy i przeszły na współwłaścicieli przedsiębiorstwa;
- 2) przyjmowanie należności, wynikających z ww. zobowiązań – przy czym należności te zasilą majątek tworzący przedsiębiorstwo w spadku, nie zaś majątek osobisty osoby podejmującej czynność zachowawczą;
- 3) zbywanie zapasów, czyli rzeczowych aktywów obrotowych w rozumieniu ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. 1 pkt 19) – kategoria ta obejmuje materiały nabyte w celu zużycia na własne potrzeby, wytworzone lub przetworzone przez jednostkę produkty gotowe (wyroby i usługi) zdadne do sprzedaży lub w toku produkcji, półprodukty oraz towary nabyte w celu odprzedaży w stanie nieprzetworzonym.

W niektórych przypadkach (np. w przypadku hotelu) ciągłość bieżącej działalności jest nieodzowna dla zachowania możliwości kontynuacji działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy albo dla uniknięcia poważnej szkody po stronie właścicieli przedsiębiorstwa. Z tej przyczyny ustawa dopuszcza również szczególny rodzaj czynności zachowawczych, tj. dokonywanie przez osobę uprawnioną czynności zwykłego zarządu w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej wykonywanej przez przedsiębiorcę przed śmiercią. Jest to możliwe właśnie w przypadkach, gdy ciągłość działalności jest konieczna do zachowania możliwości jej kontynuacji lub uniknięcia poważnej szkody. Przykładem takiej sytuacji może być ryzyko utraty znacznej części klientów lub kluczowego kontrahenta wskutek braku ciągłości działalności operacyjnej czy wysokie koszty zatrzymania produkcji i ponownego rozruchu przedsiębiorstwa (np. pieców). Typowe obszary czynności zwykłego zarządu to sprzedaż towarów i świadczenie usług, przyjmowanie opłat, prowizji i innych przychodów z tym związanych, dokonywanie zapłaty na rzecz dostawców towarów i usług czy wypłaty na rzecz pracowników⁵⁴).

Jeżeli zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny, czynności dokonane w ramach uprawnienia do dokonywania czynności zachowawczych odniosą skutek w majątku przedsiębiorstwa w spadku, co wynika z art. 2 ust. 3 ustawy. Zobowiązania wynikające

---

⁵⁴ A. Helin, *Ustawa o rachunkowości. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 48b ustawy.

z tych czynności będą stanowiły zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku, co oznacza, że odpowiedzialność za nie będzie podlegała takim samym zasadom jak odpowiedzialność za zobowiązania powstałe po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego.

Jeżeli natomiast zarząd sukcesyjny nie zostanie ustanowiony, odpowiedzialność za czynności zachowawcze poddana zostanie regułom, które znajdują zastosowanie w przypadku działania na podstawie art. 209 k.c. Czynności zachowawcze opierają się na wzajemnej reprezentacji interesów jednych współwłaścicieli przez drugich. Charakterystyczną cechą tej wzajemnej reprezentacji jest to, że współwłaściciel podejmuje czynność zachowawczą w imieniu własnym, ale w interesie wszystkich. Współwłaściciel dokonujący czynności zachowawczej na podstawie art. 209 k.c. działa więc w imieniu własnym, choć częściowo na rachunek innych współwłaścicieli (zastępstwo pośrednie)⁵⁵⁾. Podobnie w art. 15 ustawy przyjęto, że osoba dokonująca czynności zachowawczych działa w imieniu własnym, ale na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku.

Czynności zachowawcze, o których mowa w art. 13 ustawy, odniosą przy tym skutek w majątku właścicieli przedsiębiorstwa w spadku niezależnie od tego, czy osobie, która ich dokonuje, również będzie przysługiwał taki status. To odróżnia czynności dokonywane na podstawie art. 13 ustawy od klasycznych czynności zachowawczych, o których mowa w art. 209 k.c.

W przypadku osoby działającej na podstawie art. 13 ustawy, inaczej niż w odniesieniu do zarządcy sukcesyjnego (por. art. 21 ust. 1 i art. 32 ust. 1 ustawy), nie przewidziano braku odpowiedzialności działającego za zobowiązania wynikające z dokonanych czynności. Jeżeli zatem okaże się, że osoba dokonująca rzeczonych czynności nie była właścicielem przedsiębiorstwa w spadku, pozostanie ona zobowiązana w stosunku do drugiej strony czynności, ale jako zastępca pośredni będzie miała obowiązek przenieść uzyskane prawa na właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, którzy z kolei powinni zwolnić dokonującego czynności zachowawczych z zaciągniętych zobowiązań⁵⁶⁾. Zastosowanie konstrukcji zastępstwa pośredniego w opisanym przypadku jest konieczne przede wszystkim z uwagi

---

⁵⁵⁾ Zob. P. Księżak [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 209 k.c.

⁵⁶⁾ Co do skutków czynności dokonywanych przez zastępcę pośredniego zob. R. Morek [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 734 k.c.

na potrzebę ochrony bezpieczeństwa obrotu i praw osób, które będą drugą stroną czynności zachowawczych, w szczególności dokonywanych na podstawie art. 13 ust. 2 ustawy.

Dodatkowo w art. 16 przewidziano, że jeżeli osoba dokonująca czynności zachowawczej działała w złej wierze, nie będąc do jej dokonania uprawniona, ponosi ona odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez dokonanie tej czynności. Wskazany przepis statuuje zastrzoną w stosunku do zasad ogólnych odpowiedzialność w takim przypadku przez wyłączenie obowiązku wykazywania winy, co byłoby konieczne przy zastosowaniu reguł odpowiedzialności deliktowej na zasadzie ogólnej (art. 415 k.c.). Trzeba jednak podkreślić, że przepis art. 16 nie wyłącza możliwości przypisania osobie, o której mowa w art. 14, odpowiedzialności odszkodowawczej na innej podstawie prawnej, w szczególności na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego. Zachowanie tej osoby może wypełniać jednocześnie przesłanki z art. 16 ustawy, jak i przesłanki innego czynu niedozwolonego, np. deliktu z art. 415 k.c. Wybór podstawy prawnej roszczenia należy do poszkodowanego, a w razie sporu ocenia ją sąd w procesie subsumpcji, biorąc pod uwagę wszystkie możliwe podstawy prawne odpowiedzialności (*iura novit curia*).

Powyższe regulacje dotyczące czynności zachowawczych wymagają dostosowania innych rozwiązań ustawy. Przede wszystkim, osoba, która będzie dokonywała tych czynności, podobnie jak zarządca sukcesyjny będzie uprawniona do posługiwania się firmą zmarłego przedsiębiorcy z oznaczeniem „w spadku”, jeżeli dokona zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego (art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników). Możliwe będzie również w ramach czynności zachowawczych wykonywanie umowy związanej z działalnością zmarłego przedsiębiorcy. Jeżeli osoba dokonująca czynności zachowawczych dokona zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa wobec właściwego naczelnika urzędu skarbowego – będzie mogła dokonywać potrzebnych czynności także jako podatnik VAT, gdyż rejestracja zmarłego przedsiębiorcy zostanie przywrócona ze skutkiem od chwili śmierci. Ponadto zachowanie koniecznej ciągłości działalności przedsiębiorstwa może wymagać utrzymania w mocy (przedłużenia) stosunków pracy. Dlatego w ramach czynności zachowawczych osoba do nich uprawniona będzie mogła zawrzeć z pracownikiem porozumienie o kontynuacji stosunku pracy (zob. pkt 3.2. poniżej).

Powyższe zasady dokonywania czynności zachowawczych będą obowiązywały także w okresach, gdy już po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego nie działa zarządca sukcesyjny z uwagi na odwołanie, rezygnację, śmierć, utratę pełnej zdolności do czynności prawnych czy prawomocne orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, o którym mowa w art. 8 ust. 2 ustawy – do dnia powołania kolejnego zarządcy albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

1.6. Zarząd sukcesyjny

Jako generalne założenie przy konstruowaniu regulacji ustawowej przyjęto, że tymczasowy zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem zmarłego przedsiębiorcy powinien być powierzony jednej osobie, co upodabnia zarząd sukcesyjny do działalności gospodarczej prowadzonej przez osobę fizyczną.

W przeciwieństwie do prokury zarząd sukcesyjny obejmuje nie tylko umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku, ale także zobowiązanie do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku (art. 18). Z funkcją zarządcy sukcesyjnego wiążą się obowiązki, m.in. w sferze prawa podatkowego, prawa pracy czy w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Zarząd sukcesyjny nie będzie mógł być przeniesiony. Zarządca sukcesyjny będzie jednak mógł, podobnie jak prokurent, ustanowić pełnomocnika do poszczególnej czynności lub pewnego rodzaju czynności (art. 19). Ustawa nie wprowadza dalszych ograniczeń co do zakresu umocowania pełnomocnika czy też liczby pełnomocników.

Z uwagi na bezpieczeństwo osób trzecich zarządu sukcesyjnego (podobnie jak prokury) nie można ograniczyć ze skutkiem wobec osób trzecich (art. 20).

a) Status zarządcy sukcesyjnego

Ustawa przewiduje, że zarządca sukcesyjny działa w imieniu własnym, na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Instytucja zarządu sukcesyjnego jest specyficzna na tyle, że nie odpowiada w pełni żadnej z form przedstawicielstwa ani klasycznemu zastępstwu pośredniemu.

Jak wskazuje się w doktrynie, zastępstwo pośrednie polega na tym, że „[...] skutki działania zastępcy pośredniego realizują się w jego sferze prawnej. Zastępca pośredni dokonuje czynności prawnej we własnym imieniu. Skutki tej czynności, polegające na nabyciu praw lub zaciągnięciu zobowiązań, dotyczą jego sfery majątkowej. Działa on

jednak na cudzy rachunek, co oznacza, iż w ostatecznym rozliczeniu skutki te powinny być przeniesione na inną osobę (zastąpionego). Z osobą tą zastępca pośredni pozostaje z reguły w oddzielnym stosunku umownym (stosunku wewnętrznym), na podstawie którego zobowiązany jest przenieść na tę osobę nabyte dla niej prawa, z kolei zaś osoba ta zobowiązana jest przejąć zaciągnięte przez niego zobowiązania (zwolnić go z długu wobec osoby trzeciej)⁵⁷⁾. Różnica pomiędzy zastępstwem pośrednim a przedstawicielstwem widoczna jest w szczególności w stosunkach zewnętrznych zastępcy i przedstawiciela. Zastępca pośredni nie ujawnia bowiem osobie trzeciej (swemu kontrahentowi) osoby, w której interesie działa. W wyniku dokonanej przez niego czynności prawnej nie dochodzi do powstania stosunku pomiędzy osobą trzecią (kontrahentem) a zastąpionym⁵⁸⁾.

Status zarządcy sukcesyjnego odróżnia się od opisanego wyżej typowego zastępstwa pośredniego (jakie występuje np. w stosunku komisju) tym, że skutki czynności zarządcy sukcesyjnego dotyczą bezpośrednio przede wszystkim majątku tworzącego przedsiębiorstwo w spadku – do niego wchodzi nabyte prawa. Zarządca sukcesyjny – działając w ramach swojej funkcji – nie nabywa zatem praw ani nie zaciąga zobowiązań do swojego majątku osobistego i nie jest konieczne dokonanie odrębnych czynności przenoszących te prawa lub zobowiązania na osoby faktycznie dysponujące prawami do przedsiębiorstwa. Z mocy ustawy skutki te dotyczą masy majątkowej, jaką jest przedsiębiorstwo w spadku, a w sensie podmiotowym – właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Można tu odnaleźć analogię do statusu syndyka wobec zarządzanej przez niego – na rzecz upadłego – masy upadłości. Podobnie jak syndyk zarządca sukcesyjny z mocy prawa, na skutek zajścia określonego zdarzenia – ustanowienia zarządu sukcesyjnego – uzyskuje umocowanie do zarządzania przedsiębiorstwem w spadku, co w zakresie czynności zwykłego zarządu odsuwa jego współwłaścicieli od zarządzania tym mieniem. Oświadczeń i doręczeń pism w sprawach objętych zarządem sukcesyjnym dokonuje się wobec zarządcy sukcesyjnego. Dla tych celów osoba trzecia (np. kontrahent, konsument, pracownik itd.) nie będzie zatem musiała uzyskać wiedzy co do kręgu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, który przynajmniej początkowo może nie być potwierdzony.

---

⁵⁷⁾ Z. Radwański (red.), *Prawo cywilne – część ogólna, System Prawa Prywatnego. Tom 2*, Warszawa 2008, s. 478.

⁵⁸⁾ *Ibidem*.

Osoby, na rachunek których działa zarządca sukcesyjny, mają ograniczone możliwości wpływania osobno na jego czynności. Zachowują kompetencję do podejmowania decyzji jedynie w zakresie czynności przekraczających zwykły zarząd. W zakresie rozumienia pojęcia czynności przekraczających zwykły zarząd aktualność zachowuje ugruntowane orzecznictwo i wypowiedzi doktryny, formułowane w odniesieniu do tego pojęcia na gruncie art. 98 k.c. i art. 199 k.c. Należy w szczególności zauważyć, że sklasyfikowanie danej czynności do tej kategorii nie wynika z samej tylko natury czynności, ale może zależeć od szeregu innych czynników. Pojęcie to ma charakter względny⁵⁹⁾. Zakres zwykłego zarządu zależy bowiem od rodzaju rzeczy i innych okoliczności, takich jak np. wpływu czynności na całokształt stosunków związanych z rzeczą. Dlatego ta sama czynność może mieścić się w granicach zarządu jedną rzeczą, a przekraczać je w odniesieniu do innej rzeczy, a nawet, w zależności od okoliczności, w odniesieniu do tej samej rzeczy, ale w różnym czasie. Przykładowo wydzierżawienie nieruchomości jest z reguły czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu, ale jeżeli np. wydzierżawienie nieruchomości jest kontynuacją jej dotychczasowego sposobu użytkowania, a zwłaszcza gdy nie chodzi o dzierżawę wieloletnią, to czynność taką można zakwalifikować jako czynność z zakresu zwykłego zarządu⁶⁰⁾.

W obrębie czynności przekraczających zwykły zarząd mogą znajdować się nie tylko czynności rozporządzające, ale również czynności prawne zobowiązujące lub zobowiązująco-rozporządzające. Ponadto do tej kategorii trzeba będzie zaliczyć wszelkie inne działania, w tym także o charakterze faktycznym, których doniosłość z punktu widzenia losów rzeczy wspólnej jest zbliżona do doniosłości aktów rozporządzających. Zwraca się uwagę, że o skategoryzowaniu danej czynności jako przekraczającej zwykły zarząd decyduje zmiana przeznaczenia rzeczy wspólnej, całkowita zmiana dotychczasowego sposobu korzystania z przedmiotu współwłasności, interes wszystkich współwłaścicieli w dokonaniu tej czynności (nie może ona bowiem naruszać ani zagrażać interesom niedziałających współwłaścicieli) czy wreszcie nadzwyczajny rozmiar wydatków wiążących się z daną czynnością⁶¹⁾.

---

⁵⁹⁾ K. Górka [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 199 k.c.

⁶⁰⁾ P. Księżak [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 199 k.c.

⁶¹⁾ K. Górka [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 199 k.c.

Należy podkreślić, że dokonując oceny, czy dana czynność przekracza zakres zwykłego zarządu przedsiębiorstwem w spadku, należy brać pod uwagę jej wpływ na przedsiębiorstwo w spadku jako całość, nie zaś oceniać ją w odniesieniu do poszczególnych składników majątkowych przedsiębiorstwa.

Zgody na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd udzielić muszą co do zasady wszystkie osoby, którym w czasie dokonywania czynności przysługuje status właściciela przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 ustawy. Zgoda powinna być udzielona w takiej samej formie, jaka jest wymagana do dokonania danej czynności. Należy przy tym wyjaśnić, że zgoda, o której mowa w art. 22 ust. 2 ustawy, nie jest zgodą osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 § 1 k.c. Właściciela przedsiębiorstwa w spadku, na rzecz którego działa zarządca sukcesyjny, nie można uznać za osobę trzecią w stosunku do zarządcy sukcesyjnego. Zgoda na czynność przekraczającą zwykły zarząd zbliża się raczej do zgody wyrażanej przez współwłaścicieli na podstawie art. 199 k.c. Analogicznie jak w tym przypadku, zgoda na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu przez zarządcę sukcesyjnego powinna być udzielona najpóźniej w chwili dokonania czynności⁶²⁾.

Przed uprawomocnieniem się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniem aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniem europejskiego poświadczenia spadkowego, jak również w sytuacji, gdy wśród właścicieli przedsiębiorstwa w spadku nie ma jednomyślności co do dokonania danej czynności, zarządca może natomiast zwrócić się do sądu z wnioskiem o udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd.

Zarządca sukcesyjny może także pozywać i być pozywany w sprawach wynikających z zarządu sukcesyjnego (por. art. 935 § 1 k.p.c. *in fine*). Zarządcy sukcesyjnemu została zatem przyznana formalna legitymacja procesowa. Będzie on działał w postępowaniu we własnym imieniu, ale na rzecz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku – to oni pozostaną stroną w znaczeniu materialnym. Ponieważ ustanowienie zarządu sukcesyjnego wyłącza możliwość samodzielnego zarządzania przedsiębiorstwem w spadku przez jego współwłaścicieli, należy przyjąć, że podobnie jak w przypadku syndyka i zarządcy nieruchomości (art. 935 k.p.c.) podstawienie procesowe ma w tym przypadku charakter bezwzględny.

---

⁶²⁾ Ibidem.

Bezpośrednią konsekwencją powyższych założeń jest fakt, że zarządca sukcesyjny nie ponosi osobistej odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Odpowiedzialność ta obciąża bezpośrednich „beneficjentów” działań zarządcy sukcesyjnego – właścicieli przedsiębiorstwa w spadku.

W zamierzeniu projektodawcy wprowadzenie do systemu prawa nowej instytucji – zarządu sukcesyjnego – nie będzie wyłączać możliwości zastosowania innych instytucji prawnych przewidzianych w przepisach prawa dla zarządu spadkiem albo jego zorganizowaną częścią (kurator spadku, wykonawca testamentu). W ustawie dostrzeżono jednak problem potencjalnego nakładania się uprawnień i obowiązków ciążących na zarządcy sukcesyjnym i kuratorze spadku albo wykonawcy testamentu. Rozwiązano go przez przyjęcie, że jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny, zarząd spadkiem wykonywany przez kuratora spadku albo wykonawcę testamentu nie obejmuje przedsiębiorstwa w spadku.

Kurator spadku ustanawiany jest przez sąd. Przyznanie mu uprawnień zarządcy sukcesyjnego wykraczałoby poza założenie, że decyzja o kontynuowaniu działalności gospodarczej powinna wynikać z decyzji samego przedsiębiorcy, względnie jego następców prawnych. Dodatkowo, w praktyce, skorzystanie przez sąd z instytucji kuratora spadku będzie miało miejsce najczęściej już po okresie dwóch miesięcy, w których można powołać zarządcę sukcesyjnego. Tym samym kuratorowi spadku nie powinny przysługiwać uprawnienia zarządcy sukcesyjnego.

Umocowanie wykonawcy testamentu różni się od zakresu praw i obowiązków zarządcy sukcesyjnego. Te dwie funkcje także powinny zatem zostać „rozdzielone” na przedsiębiorstwo i pozostałą część spadku. Nawet jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, a sam przedsiębiorca powołał wykonawcę testamentu, należy przyznać osobom uprawnionym możliwość wyłączenia jego umocowania do zarządu mieniem stanowiącym przedsiębiorstwo w spadku przez powołanie zarządcy sukcesyjnego. Trzeba pamiętać, że zarząd sukcesyjny służy realizacji prawa do zarządzania majątkiem właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na ich rachunek i z bezpośrednim skutkiem dla nich. Nie byłoby zasadne wyłączenie możliwości skorzystania z istniejących w tym zakresie możliwości wynikających z ustawy, np. z trybu przejścia decyzji związanych z przedsiębiorstwem czy z utrzymania w mocy

stosunków pracy nawiązanych przez przedsiębiorcę, jedynie z uwagi na fakt, że spadkodawca ustanowił wykonawcę testamentu.

b) Posługiwanie się firmą przedsiębiorcy po jego śmierci

W sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku zarządca sukcesyjny posługuje się dotychczasową firmą przedsiębiorcy z dodatkowym oznaczeniem „w spadku”.

Firma przedsiębiorcy identyfikuje i odróżnia przedsiębiorcę od innych podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym. Skoro wprowadza się możliwość kontynuowania działalności z wykorzystaniem przedsiębiorstwa zmarłego przedsiębiorcy, uzasadnione jest posługiwanie się w obrocie prawnym tą samą firmą uzupełnioną o dodatkowe oznaczenie jednoznacznie wskazujące na sytuację prawną przedsiębiorstwa. Jest to tym bardziej istotne, że w omawianym okresie nie będzie jeszcze niejednokrotnie wiadomo, kto stanie się ostatecznie właścicielem przedsiębiorstwa w spadku oraz w jakiej formie prawnej będzie ono w przyszłości funkcjonowało. Przyjęcie innego rozwiązania, np. poprzez wprowadzenie obowiązku działania pod firmą uwzględniającą imiona i nazwiska, ewentualnie także dodatkowe oznaczenie, wszystkich spadkobierców, byłoby w praktyce nadmiernie uciążliwe, a niekiedy niemożliwe do wykonania, np. w przypadku, gdy krąg spadkobierców nie zostanie ustalony w krótkim czasie po otwarciu spadku.

Zarządca sukcesyjny będzie posługiwał się imieniem i nazwiskiem zmarłego przedsiębiorcy bez odrębnej zgody spadkobierców. Rezygnacja z obowiązku uzyskiwania zgody na posługiwanie się oznaczeniem obejmującym imię i nazwisko zmarłego przedsiębiorcy ma przede wszystkim na celu zapewnienie niezwłocznej kontynuacji działalności przedsiębiorstwa. Dla oznaczenia np. strony umowy nie będzie konieczne wskazywanie danych osobowych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, na rachunek których działa zarządca sukcesyjny.

Niemniej, po potwierdzeniu kręgu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, informacja w tym zakresie powinna być przez zarządcę sukcesyjnego przekazana na żądanie drugiej strony dokonywanej czynności (np. konsumenta, kontrahenta, pracownika). Właściciele przedsiębiorstwa w spadku ponoszą bowiem odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku, zaś odpowiadające im

uprawnienia osób trzecich mogą być realizowane już po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego (np. uprawnienia z rękojmi czy gwarancji).

c) Podstawowe kompetencje zarządcy sukcesyjnego

Od chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego zarządca sukcesyjny wykonuje prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy wynikające z prowadzonej przez niego działalności gospodarczej oraz prawa i obowiązki w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Dotyczy to wszystkich praw i obowiązków, niezależnie od źródła ich powstania. Mogą one wynikać przede wszystkim z czynności prawnych i innych zdarzeń wywołujących skutki w sferze prawa cywilnego (np. polubowne rozstrzygnięcia uzgodnione pomiędzy stronami w trakcie trwania odpowiednich postępowań o charakterze pozasądowym) oraz z przepisów prawa, np. z ustawy o prawach konsumenta. Zarządca sukcesyjny będzie wykonywał także obowiązki o charakterze publicznoprawnym, wynikające np. z zaleceń pokontrolnych czy z decyzji administracyjnych, które są związane z działalnością gospodarczą i pozostają aktualne mimo śmierci przedsiębiorcy albo powstały później. Na zasadach określonych w ustawie (art. 35 i nast.) zarządca sukcesyjny może również wykonywać prawa i obowiązki wynikające z koncesji, zezwoleń, licencji, zgód i pozwoleń (zob. pkt 2.1), jak również złożyć wniosek o zmianę wpisu we właściwym rejestrze, dzięki czemu nie zostanie z niego wykreślony przedsiębiorca (zob. pkt 2.3).

Zarządca sukcesyjny może pozywać i być pozywany, a także brać udział w postępowaniach administracyjnych, podatkowych oraz sądownoadministracyjnych. Jako osoba uprawniona i zobowiązana do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku zarządca sukcesyjny będzie także mógł występować w postępowaniach pozasądowych prowadzonych nie tylko pomiędzy przedsiębiorcami, ale również z udziałem konsumentów.

Zarządca sukcesyjny w ramach zarządu przedsiębiorstwem w spadku w szczególności:

- 1) może dokonywać samodzielnie czynności w zakresie zwykłego zarządu;
- 2) w zakresie przekraczającym zwykły zarząd – może dokonywać czynności po uzyskaniu zgody właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, którym w chwili dokonywania czynności przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, a w jej braku – za zezwoleniem sądu;

- 3) może zaciągać zobowiązania, które są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku;
- 4) dokonuje czynności prawnych i faktycznych związanych z zatrudnieniem w przedsiębiorstwie, w tym reguluje zobowiązania wobec osób zatrudnionych;
- 5) jest uprawniony do zawierania, wykonywania i rozwiązywania umów, w tym także umów zawartych przed śmiercią przedsiębiorcy, o ile nie wygasły;
- 6) reguluje zobowiązania prywatnoprawne i publicznoprawne związane z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa;
- 7) występuje w postępowaniach cywilnych, administracyjnych, podatkowych, przed sądami administracyjnymi oraz w postępowaniach pozasądowych w sprawach dotyczących przedsiębiorstwa – na opisanych niżej zasadach;
- 8) może dysponować rachunkiem bankowym przedsiębiorcy wykorzystywanym przy prowadzeniu przedsiębiorstwa.

d) Stosunki między zarządcą sukcesyjnym a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku

W ustawie przyjęto, że do wynagrodzenia zarządcy sukcesyjnego znajdą zastosowanie odpowiednio przepisy o zleceniu (art. 735 k.c.). Oznacza to przede wszystkim, że funkcja zarządcy sukcesyjnego może być wykonywana zarówno odpłatnie, jak i nieodpłatnie. Jeżeli zarządca sukcesyjny nie zobowiązał się wykonać swojej funkcji bez wynagrodzenia, za wykonywanie zarządu należy się wynagrodzenie odpowiadające wykonanej pracy.

Osoby, na rzecz których działa zarządca sukcesyjny, mogą zawrzeć umowę z zarządcą sukcesyjnym regulującą wysokość wynagrodzenia, a także dodatkowe zobowiązania między tymi osobami. Ustawa nie ingeruje jednak w te kwestie, pozostawiając swobodę kształtowania więzi umownych (stosunków wewnętrznych) osobom zainteresowanym, np. w umowie zlecenia. Umowa taka będzie zawierana przez osobę albo osoby, które powołały zarządcę sukcesyjnego. Jeżeli okaże się, że zleceniodawcą nie była osoba, na rzecz której działał zarządca sukcesyjny, na ogólnych zasadach stosowane będą przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia. Warto dodać, że sytuacja ta nie jest objęta art. 33, który odnosi się do prowadzenia spraw bez zlecenia przez zarządcę sukcesyjnego. W omawianym przypadku dojdzie natomiast do prowadzenia spraw właścicieli przedsiębiorstwa w spadku przez osoby, które powołały zarządcę sukcesyjnego.

Stosowanie przepisów art. 752 i n. k.c. nie będzie zatem uzależnione od tego, czy doszło przy powoływaniu zarządcy sukcesyjnego do naruszenia art. 12 ustawy czy nie.

Zarządca sukcesyjny będzie zobowiązany do sporządzenia niezwłocznie po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku (zob. pkt 1.1).

Ustawa przewiduje regulacje dotyczące wypłaty właścicielom przedsiębiorstwa w spadku zysku generowanego przez przedsiębiorstwo. Osoby te mają prawo do udziału w zyskach i uczestniczą w stratach z działalności prowadzonej z wykorzystaniem przedsiębiorstwa w spadku, w takim stosunku, w jakim przysługuje im udział w przedsiębiorstwie w spadku. Realizacja tego uprawnienia będzie możliwa po stwierdzeniu kręgu spadkobierców (w drodze prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, europejskiego poświadczenia spadkowego bądź zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia).

Właściciele przedsiębiorstwa w spadku mogą żądać podziału i wypłaty całości zysku z upływem roku od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego i z końcem każdego kolejnego roku za rok poprzedni. Wypłacie podlega zysk pomniejszony o należności publicznoprawne (np. zaliczkę na podatek dochodowy, VAT) i niepokryte straty. Zysk – w odpowiednich częściach – wypłaca zarządca sukcesyjny.

Zarządca sukcesyjny może wypłacać właścicielom przedsiębiorstwa w spadku zaliczki na poczet przewidywanego zysku z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, chyba że byłoby to sprzeczne z zasadami prawidłowej gospodarki. Jest to rozwiązanie konieczne, gdyż zysk przedsiębiorstwa jest często podstawowym źródłem utrzymania rodziny.

Podobne zasady są w zwięzły sposób uregulowane dla spółki cywilnej – zgodnie z art. 868 k.c. z końcem każdego roku obrachunkowego wspólnicy mogą żądać podziału i wypłaty zysku, co – jak się przyjmuje – nie wyklucza zaliczkowych wypłat na konto wypracowanego przez spółkę zysku⁶³). Analogiczną regulację przewidziano dla spółki jawnej (art. 52 § 1 k.s.h.).

W przypadku przedsiębiorstwa w spadku zaliczki mogą być jednak wypłacane właścicielom przedsiębiorstwa w spadku wyłącznie ze środków pieniężnych oraz tylko wówczas, gdy nie narusza to zasad prawidłowej gospodarki. Jest to motywowane

---

⁶³) A. Nowacki [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 868 k.c.

koniecznością zabezpieczenia majątku przedsiębiorstwa przed nadmiernym uszczupleniem.

Właścicielom przedsiębiorstwa w spadku, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w chwili wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, będzie przysługiwało uprawnienie do żądania przedstawienia im sprawozdania z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Sprawozdanie takie powinno również zawierać wskazanie stanu przedsiębiorstwa w spadku na chwilę wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Uzasadnieniem takiego obowiązku jest potrzeba zapewnienia informacji o stanie przejmowanego przedsiębiorstwa oraz umożliwienie dalszego prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem tego przedsiębiorstwa.

Niezwłocznie po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego osoba, która pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego w chwili wygaśnięcia zarządu, ma obowiązek wydać przedsiębiorstwo w spadku jego właścicielom, a jeżeli zarząd wygasł przed uprawomocnieniem się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniem aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniem europejskiego poświadczenia spadkowego – osobie, która przyjęła spadek. Jeżeli nie ma takiej osoby – ostatni zarządca sukcesyjny powinien złożyć do sądu wniosek o zabezpieczenie spadku.

Ustawa przyznaje prawo do żądania informacji, nie nakłada jednak na zarządcę obowiązku automatycznego przedstawienia sprawozdania. Trzeba założyć, że zasadniczo zarządca sukcesyjny będzie miał bieżący kontakt z osobami, na rzecz których działa, a relacja między tymi osobami będzie oparta na stosunku zaufania. W związku z tym uznano, że nie należy obciążać zarządcy sukcesyjnego bezwzględnym obowiązkiem sprawozdawczym.

e) Ograniczenie zarządu majątkiem osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych

Ustawa przewiduje możliwość ograniczenia zarządu majątkiem przedsiębiorstwa w spadku z uwagi na potrzebę ochrony interesów małoletniego lub innej osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych, której przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. W czasie zarządu sukcesyjnego zwykły zarząd majątkiem takiej osoby (w zakresie w jakim wchodzi on w skład przedsiębiorstwa w spadku) powierzony zostaje zarządcy sukcesyjnemu, a tym samym – niejako odsunięte zostają od niego osoby sprawujące władzę rodzicielską, opiekę albo kuratelę. W tym okresie sąd opiekuńczy nie

mógłby więc na ogólnych zasadach ingerować w zwykły zarząd majątkiem osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych przez wydawanie odpowiednich zarządzeń w stosunku do rodziców, opiekunów czy kuratorów (zob. art. 109, art. 168 i art. 178 § 2 k.r.i.o.). Ochrona osób niemających pełnej zdolności do czynności prawnych uległaby zatem osłabieniu w stosunku do przypadku, gdy zarząd majątkiem jest wykonywany w ramach władzy rodzicielskiej, opieki czy kurateli.

Ustawa przewiduje w związku z tym, że zarząd sukcesyjny majątkiem osoby, która nie ma zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, może być przez sąd opiekuńczy ograniczony, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego sprawowania zarządu majątkiem tej osoby. W takim przypadku sąd opiekuńczy określa, jakie czynności w zakresie zarządu majątkiem takiej osoby nie mogą być przez zarządcę sukcesyjnego dokonywane bez zezwolenia, albo poddaje zarządcę sukcesyjnego innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun. Jest to regulacja analogiczna do art. 109 § 2 pkt 2 w zw. z art. 109 § 1 k.r.i.o. Ustawa przyznaje sądowi opiekuńczemu możliwość zastosowania wobec zarządcy sukcesyjnego takich środków, jakie sąd ten mógłby stosować w ramach ograniczenia władzy rodzicielskiej w zakresie zarządu majątkiem dziecka, z zastrzeżeniem, że nie jest możliwe całkowite pozbawienie zarządcy sukcesyjnego prawa zarządu majątkiem osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych przez ustanowienie kuratora (por. art. 109 § 3 k.r.i.o.). Ustanowienie kuratora powodowałoby bowiem konieczność współdecydowania przez niego we wszystkich sprawach zarządu sukcesyjnego, gdyż majątku osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych nie da się wyodrębnić z majątku przedsiębiorstwa w spadku, które istnieje przed dokonaniem działu spadku (zob. art. 1035 w zw. z art. 199 i n. k.c.). Ustanowienie kuratora np. dla małoletniego spadkobiercy przedsiębiorcy niweczyłoby cele, jakim służy zarząd sukcesyjny. Okoliczności te muszą być przez sąd opiekuńczy brane pod uwagę także przy podejmowaniu decyzji o ograniczeniu zarządu sukcesyjnego, tj. przy wyborze właściwego środka. W zależności od przedmiotu i skali działalności przedsiębiorstwa objętego zarządem sukcesyjnym, sąd opiekuńczy może określić, jakie czynności nie mogą być dokonywane bez zezwolenia sądu. Czynności te mogą zostać określone zarówno przez wskazanie ich rodzaju, jak i przedmiotu⁶⁴). Sąd opiekuńczy może także poddać zarządcę sukcesyjnego stałemu

---

⁶⁴) Komentarz do przepisów KRO regulujących władzę rodzicielską [w:] J. Ignaczewski, *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem*, Warszawa 2015.

nadzorowi ze strony sądu opiekuńczego i obowiązku składania sądowi opiekuńczemu sprawozdań i rachunków z zarządu (zob. art. 165 i art. 166 k.r.i.o.). Najbardziej drastycznym ograniczeniem może być zaś zobowiązanie zarządcy sukcesyjnego do uzyskiwania zezwolenia we wszystkich ważniejszych sprawach, które dotyczą majątku osoby nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych (zob. art. 156 k.r.i.o.). Rozwiązanie to powinno być traktowane jako ostateczność w przypadku bardzo poważnego zagrożenia interesów majątkowych osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych.

Ograniczenie zarządu sukcesyjnego może być stosowane tylko w przypadku, gdy jest to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego zarządu majątkiem osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych. W świetle tej przesłanki nie jest wystarczające występowanie jedynie potencjalnej możliwości naruszenia interesów majątkowych tej osoby. Powinny pojawić się takie okoliczności, które świadczą o wykonywaniu zarządu w sposób nieprawidłowy albo o poważnym i realnym ryzyku zaistnienia takiej sytuacji. Ingerencję sądu opiekuńczego powinny uzasadniać jedynie przypadki, w których zagrożenie dotyczy istotnych interesów dziecka i jest poważne⁶⁵). Sąd opiekuńczy powinien ponadto stosować środki adekwatne do sytuacji i ryzyka dla interesów majątkowych osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych. Decydując o ograniczeniu zarządu sukcesyjnego, sąd powinien brać pod uwagę potrzebę zachowania ciągłości działalności przedsiębiorstwa, w szczególności zaś fakt, że interesy majątkowe osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych mogą ucierpieć w wyniku zaprzestania tej działalności albo na skutek poważnych trudności w prowadzeniu przedsiębiorstwa, spowodowanych zbyt radykalnym ograniczeniem działań zarządcy sukcesyjnego.

f) Kontynuacja stosunków umownych

Niezwykle ważnym elementem działalności gospodarczej są umowy zawarte przez przedsiębiorcę. Rozwiązanie problemu sukcesji wymaga zatem uregulowania zasad, na jakich stosunki umowne nawiązane w zakresie działalności przedsiębiorstwa za życia przedsiębiorcy mogą być kontynuowane po jego śmierci.

---

⁶⁵) Zob. J. Słyk [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 109 k.r.i.o.

W aktualnym stanie prawnym zagadnienie obowiązywania umów zawartych przez zmarłego przedsiębiorcę w ramach działalności gospodarczej i faktycznej możliwości ich dalszego wykonywania rodzi wiele pytań i praktycznych trudności. W skład spadku wchodzi majątkowe prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy. Brzmienie art. 922 § 1 k.c. nie jest jednak wystarczającą podstawą, aby przyjąć, że kontynuacji po śmierci przedsiębiorcy podlegają wszystkie nawiązane przez niego stosunki umowne, tj. że mogą z nich po śmierci przedsiębiorcy powstawać nowe zobowiązania, które automatycznie obciążą spadkobierców.

Wiele wątpliwości może rodzić interpretacja w tym kontekście pojęcia praw i obowiązków zmarłego ściśle związanych z jego osobą, które nie wchodzi do spadku. W doktrynie⁶⁶⁾ wskazuje się, że do tej kategorii zalicza się:

- a) prawa, które mają zaspokajać jedynie określone indywidualne interesy ekonomiczne jednostki, której dane prawo służy, ze względu na określoną i indywidualną sytuację, w której ona się znajduje,
- b) prawa, których treść i zakres zależy od osobistych potrzeb podmiotu danego prawa,
- c) prawa i obowiązki stron, które zostały zastrzeżone lub określone w stosunkach zobowiązaniowych jedynie z tego względu, że wartość świadczenia zależy od osobistych przymiotów dłużnika lub jego umiejętności, a możliwość wykonania zobowiązania przez dłużnika zależy właśnie od nich,
- d) prawa i obowiązki wynikające ze stosunków prawnych opartych na osobistym oraz szczególnym zaufaniu jednej strony do drugiej, bądź na zaufaniu obopólnym.

Ocena, czy prawa i obowiązki wynikające z konkretnej umowy należy zakwalifikować w danym przypadku do jednej z powyższych kategorii, może nastroczać wiele wątpliwości. Trudno wymagać dokonywania takiej analizy przez spadkobierców przedsiębiorcy czy jego kontrahentów w celu podjęcia każdorazowej decyzji, czy umowa powinna być dalej wykonywana po śmierci przedsiębiorcy czy nie. Co więcej, w wielu przypadkach wykonanie umowy jest związane nie tyle ze ściśle osobistymi przymiotami czy nawet umiejętnościami zmarłego, ale z zawodowym, profesjonalnym charakterem tej działalności, wiedzą i doświadczeniem biznesowym zmarłego przedsiębiorcy. W tym zakresie pojawiają się kolejne wątpliwości, np. co do tego, czy przyjmując, że prawa i

---

⁶⁶⁾ Szeroko o tym zagadnieniu: W. Borysiak [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 922 k.c.

obowiązki wynikające z takiej umowy wchodzi w skład spadku, można mówić o niemożliwości świadczenia w rozumieniu przepisów k.c. spowodowanej śmiercią przedsiębiorcy. Nie jest też jasne, jak miałyby się wykonywanie umowy przez spadkobierców do uprawnień konsumentów i odpowiadających im obowiązków przedsiębiorców oraz jakie są losy umów, do których *essentialia negotii* należy status przedsiębiorcy, jeżeli miał go spadkodawca, a nie mają go jego spadkobiercy.

Dążąc do rozwiązania powyższych problemów, ustawa stwarza narzędzia, dzięki którym będzie faktycznie możliwe dalsze wykonywanie umów, i wprowadza zasadę, zgodnie z którą zarządca sukcesyjny może wykonywać prawa i obowiązki z wszystkich umów zawartych przez przedsiębiorcę w zakresie działalności jego przedsiębiorstwa (takim sformułowaniem posługuje się k.c. wielokrotnie w części szczegółowej prawa zobowiązań – zob. np. art. 554, art. 583, art. 709¹, art. 751, art. 758, art. 765 czy art. 774 k.c.), z wyłączeniem tych umów, których wykonanie zależy od osobistych przymiotów zmarłego.

Najbardziej płynna „kontynuacja” kontraktów handlowych będzie możliwa w przypadkach, gdy zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy. Umowa będzie mogła być w dalszym ciągu wykonywana przez zarządcę sukcesyjnego bez przeszkód i opóźnień. Takie rozwiązanie będzie najbardziej korzystne dla obu stron umowy.

Kontynuacja umów może rodzić więcej problemów w sytuacji, gdy przedsiębiorca nie powołał zarządcy sukcesyjnego. Do czasu ustanowienia zarządu sukcesyjnego żadna ze stron nie ma w takiej sytuacji faktycznej możliwości wykonywania swoich praw i obowiązków umownych. Wiąże się to przede wszystkim z nieustalonym do czasu prawomocnego stwierdzenia nabycia spadku czy zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia kręgiem następców prawnych przedsiębiorcy, którzy te prawa i obowiązki nabywają. Kontrahent lub konsument będący drugą stroną umowy nie posiada wiedzy o osobie lub osobach, które odpowiadają za wykonanie obowiązków umownych, nie może też często skutecznie skorzystać z wynikających z umowy uprawnień (np. złożyć oświadczenia woli związanego z umową). W aktualnym stanie prawnym, licząc na dalszą realizację umowy, osoby te musiałyby czekać co najmniej do potwierdzenia kręgu następców prawnych. Jeżeli spadkobierca lub zapisobierca windykacyjny zamierza wykonać te prawa i obowiązki, jego uprawnienie może być natomiast przez osoby trzecie

kwestionowane (por. art. 1027 k.c.). Z drugiej strony, następcy prawni przedsiębiorcy mogą zostać obciążeni skutkami opóźnienia w wykonaniu obowiązków umownych, w tym karami umownymi, także za okres gdy ich prawa do spadku nie były jeszcze potwierdzone. Skutki wynikające z ogólnych regulacji prawa umów (w tym skutki niewykonania zobowiązań), przewidziane dla sytuacji, w której zobowiązanie wynika z woli określonych stron i swobody umów, nie przystają zatem do sytuacji wynikającej z faktu dziedziczenia cudzych praw i obowiązków. Stwarza to problemy dla obu stron umowy.

Ustawa wprowadza regulacje, które zapobiegają negatywnym skutkom braku faktycznej możliwości realizacji umowy, takim jak np. obowiązek zapłaty odsetek, kar umownych, utrata uprawnienia do odstąpienia od umowy lub innych uprawnień stron, z uwagi na upływ terminów zawitych. Wykonywanie umowy w okresie od śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego zostaje, co do zasady, w swoisty sposób zawieszane. Ze świadczeniami, które są wymagalne, każda ze stron może się powstrzymać do czasu ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Jeżeli natomiast świadczenie nie jest wymagalne – termin jego spełnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego. To samo dotyczy terminów do wykonania innych obowiązków niż spełnienie świadczenia, a także terminów do realizacji uprawnień stron wynikających z umowy. Skutek ten nastąpi od chwili śmierci przedsiębiorcy.

Zawieszenie terminu polega na tym, że od dnia śmierci przedsiębiorcy termin nie biegnie (wstrzymuje się). Rozpoczyna ponownie bieg po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego. W zakresie skutków zawieszenia można posiłkować się instytucją zawieszenia biegu terminu przedawnienia. Na gruncie art. 121 k.c. wskazuje się, że zawieszenie biegu terminu polega na wstrzymaniu rozpoczęcia lub dalszego biegu tego terminu na czas występowania okoliczności utrudniających uprawnionemu dochodzenie roszczenia. Okresu trwania tych okoliczności nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu. Jeżeli zatem termin rozpoczął bieg, a następnie uległ zawieszeniu, to po ustaniu przyczyny zawieszenia biegnie on nadal (czas sprzed zawieszenia biegu terminu sumuje się z czasem po zawieszeniu)⁶⁷⁾. Oznacza to, że jeżeli termin, o którym mowa w art. 29 ust. 3 albo 4 ustawy, nie zaczął biec przed wystąpieniem przyczyny zawieszenia, rozpocznie on

---

⁶⁷⁾ P. Machnikowski [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 121 k.c.

bieg po dniu ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Jeżeli zaś termin rozpoczął bieg przed wystąpieniem tej przyczyny – termin ulegnie przedłużeniu o „czas trwania przeszkody”, czyli o okres od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

Od powyższych zasad ustawa przewiduje odstępstwo, które wynika z możliwości dokonywania czynności zachowawczych przez osoby, o których mowa w art. 14 ustawy.

Ustawa przewiduje, że od dnia, w którym osoba, o której mowa w art. 14 ustawy, zaofiaruje świadczenie wzajemne, druga strona traci prawo do powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia, ustaje też przyczyna zawieszenia biegu terminu spełnienia świadczenia wzajemnego.

Pojęcie „zaofiarowania świadczenia wzajemnego” należy rozumieć tak samo, jak na gruncie przepisów k.c. (zob. art. 488 § 2 k.c., art. 490 § 1 k.c., art. 496 k.c.). Zaofiarowanie świadczenia oznacza zatem, że dana osoba jest gotowa do spełnienia świadczenia i spełnienie to nie będzie ulegało wątpliwości⁶⁸⁾. O zaofiarowaniu świadczenia można mówić jedynie wówczas, gdy świadczenie jest rzeczywiste i zgodne z treścią zobowiązania. Zaofiarowanie świadczenia musi zatem polegać na dopełnieniu przez dłużnika tego wszystkiego, co w konkretnym przypadku jest konieczne do wykonania zobowiązania. Nie może to być np. świadczenie niewłaściwej jakości czy też oferowane w niewłaściwym miejscu albo też przedwcześnie⁶⁹⁾. Zaofiarowanie świadczenia musi mieć taki charakter, że będzie z niego wynikało, iż świadczenie rzeczywiście nastąpi niezwłocznie po tym, jak wierzyciel wyrazi wolę jego przyjęcia⁷⁰⁾. Innymi słowy, zaofiarowanie świadczenia oznacza, że wierzyciel może zasadnie przypuszczać, że niezwłocznie otrzyma dokładnie takie samo świadczenie, jakie uzyskałby od zmarłego przedsiębiorcy. Powyższe rozwiązania opierają się zatem na założeniu, że jeżeli osoba, o której mowa w art. 14 ustawy, podejmie się wykonania czynności zachowawczej, polegającej na spełnieniu świadczenia, ustaje przeszkoda w wykonaniu umowy. Skoro świadczenie może zostać spełnione zgodnie z umową przez stronę wykonującą prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy, nic nie stoi na przeszkodzie, aby zostało spełnione świadczenie wzajemne. Ustaje przeszkoda, która

---

⁶⁸⁾ M. Kondek [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 488 k.c.

⁶⁹⁾ K. Zagrobelny [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 486 k.c.

⁷⁰⁾ M. Kondek [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 486 k.c.

powoduje zawieszenie biegu terminu spełnienia świadczenia i uzasadnia powstrzymanie się z jego spełnieniem.

Odrębnego omówienia wymaga kwestia przejścia praw i obowiązków z umów o dofinansowanie, które stanowi pomoc publiczną albo pomoc *de minimis*. Umowy te, zgodnie z poglądami prezentowanymi w orzecznictwie, mają charakter cywilnoprawny. Wprowadzenie instytucji zarządy sukcesyjnego, umożliwiającej faktyczną kontynuację działalności przedsiębiorstwa zmarłego beneficjenta pomocy, uchyli ryzyko nakazu jej zwrotu w przypadku, gdy przedsiębiorstwo będzie realizowało zadania, z którymi wiąże się udzielenie pomocy, a przyszli beneficjenci spełniać będą warunki jej przyznania. Projektowane regulacje powinny znaleźć zastosowanie, o ile przepisy dotyczące pomocy przeznaczonej na ściśle określony cel nie przewidują innych rozwiązań w tym zakresie lub inaczej nie postanowiono w umowie o dofinansowanie.

g) Odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku i odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego

Szeroki zakres uprawnień zarządcy sukcesyjnego, działającego we własnym imieniu w ramach prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, powoduje konieczność określenia zakresu jego odpowiedzialności.

Zarządca sukcesyjny nie będzie, zasadniczo, odpowiadał majątkiem osobistym za zobowiązania przedsiębiorcy związane z jego działalnością gospodarczą i zaciągnięte w ramach prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Podobnie jak syndyk (art. 160 § 2 i 3 Prawa upadłościowego) albo zarządca nieruchomości (art. 938 § 1 k.p.c.), zarządca sukcesyjny ponosi jednak odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków. Jest to odpowiedzialność deliktowa⁷¹⁾. Podstawą odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego jest zasada winy. Odpowiedzialność za nienależyte wykonywanie obowiązków obejmuje zarówno winę umyślną, jak i winę nieumyślną, czyli lekkomyślność i niedbalstwo⁷²⁾.

---

⁷¹⁾ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 160 ustawy, S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 160 ustawy, P. Gil [w:] E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 938 k.p.c.

⁷²⁾ W odniesieniu do analogicznej regulacji dotyczącej syndyka: P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 160 ustawy, S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 160 ustawy.

Zarządca sukcesyjny ponosi także odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną spadkobiercom, zapisobiercy windykacyjnemu, małżonkowi przedsiębiorcy lub osobom trzecim na ogólnych zasadach. W grę wchodzi zarówno odpowiedzialność deliktowa (art. 415 i n. k.c.), jak i odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania (art. 471 i n. k.c.).

Zarządca sukcesyjny działa na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, którzy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku. Celem ustanowienia zarządu sukcesyjnego nie jest rozszerzenie ani ograniczenie zakresu odpowiedzialności osób, które uzyskują korzyści z prowadzenia przedsiębiorstwa, a umożliwienie funkcjonowania przedsiębiorstwa w okresie przejściowym.

Zobowiązania istniejące w chwili śmierci przedsiębiorcy stanowią długi spadkowe, za które odpowiedzialność regulują art. 1030 i n. k.c. Za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego jego właściciele odpowiadają natomiast na zasadach analogicznych to tych, jakie wiązałyby się z osobistym prowadzeniem działalności. Regułą jest, że jeżeli kilka osób zaciągnęło zobowiązanie dotyczące ich wspólnego mienia, są one zobowiązane solidarnie (art. 370 k.c.). Do relacji pomiędzy właścicielami przedsiębiorstwa w spadku znajdują zastosowanie ogólne normy dotyczące solidarności dłużników. W szczególności, jeżeli jeden z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku spełni świadczenie, będzie mógł żądać zwrotu od pozostałych współwłaścicieli w częściach, które przypadają na ich udział w przedsiębiorstwie w spadku (zob. art. 376 k.c.). Kwestia ta będzie miała znaczenie po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, w okresie trwania zarządu zobowiązania będzie bowiem wykonywał zarządca sukcesyjny z majątku przedsiębiorstwa w spadku.

W razie zbycia przedsiębiorstwa w spadku (lub udziału w nim) zastosowanie znajdują ogólne zasady odpowiedzialności określone w art. 55⁴ k.c.

Jak wyżej wskazano, w przypadku naruszenia art. 12, do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego stosuje się przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia. Oznacza to, że aby pominięty współwłaściciel mógł odpowiadać za zobowiązania wynikające z umowy, jej zawarcie musi zostać potwierdzone na zasadach wynikających z art. 103 k.c. (zob. pkt 1.3 lit. a). Potwierdzenie powoduje, że działanie zarządcy ma skutki zlecenia i rodzi odpowiedzialność bez ograniczeń. Brak

potwierdzenia umowy oznacza zaś, że pominięty przy powołaniu zarządcy sukcesyjnego współwłaściciel nie będzie odpowiadał za zobowiązania z niej wynikające.

Niemniej, należy zauważyć, że zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku mogą wynikać nie tylko z umów czy innych czynności prawnych, ale także np. z bezpodstawnego wzbogacenia, czynów niedozwolonych czy z aktów administracyjnych. Dlatego przyjęto, że odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku w części obciążającej właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, którzy nie uczestniczyli w powołaniu zarządcy sukcesyjnego na skutek naruszenia art. 12, będzie ograniczona, podobnie jak odpowiedzialność spadkobierców przyjmujących spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Przyjęto ograniczenie odpowiedzialności do wartości stanu czynnego przedsiębiorstwa na dzień, w którym osoba ta dowiedziała się o śmierci przedsiębiorcy. Ograniczenie to nie będzie jednakże dotyczyło zobowiązań powstałych po dniu, w którym właściciel przedsiębiorstwa w spadku dowiedział się o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego, chyba że niezwłocznie odwołał zarządcę sukcesyjnego, a w przypadku gdy nie był uprawniony (samodzielnie) do odwołania zarządcy sukcesyjnego – zażądał jego odwołania przez osobę uprawnioną. Ograniczenie to chroni zatem osoby, które na skutek działania innych osób z naruszeniem art. 12, w szczególności podejmowane w złej wierze, nie uczestniczyły w powołaniu zarządcy sukcesyjnego i nie mogły odmówić zgody na jego powołanie. Interesy wierzycieli muszą w takim przypadku ustąpić ochronie osób, których prawa zostały w sposób świadomy naruszone albo pominięte.

Osoba, która w złej wierze powołała zarządcę sukcesyjnego lub wyraziła na to zgodę, mimo że nie była do tego uprawniona, ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez zarządcę sukcesyjnego, powołanego z naruszeniem przepisów art. 12, solidarnie z zarządcą sukcesyjnym (zob. pkt 1.4 lit. c).

h) Zarządca sukcesyjny a spółka cywilna

Spółka cywilna jest popularną formą wykonywania działalności gospodarczej w Polsce. Tego rodzaju działalność jest często podstawowym lub jedynym źródłem dochodu rodzin wspólników spółki.

Śmierć przedsiębiorcy będącego wspólnikiem spółki cywilnej może utrudniać płynną kontynuację działalności w formie spółki cywilnej, zwłaszcza w przypadku najczęstszych

w praktyce spółek dwuosobowych. Ustawa zawiera w związku z tym rozwiązania, które umożliwią skorzystanie z instytucji zarządu sukcesyjnego także w takim przypadku.

Kodeks cywilny zawiera w art. 872 regulację pozwalającą spadkobiercom wspólnika na wejście do spółki. Wymaga to jednak odpowiedniego zastrzeżenia (w umowie spółki albo w uchwale wspólników) oraz wskazania przez spadkobierców jednej osoby, która będzie wykonywała ich prawa. W praktyce, w przypadku jakiegokolwiek sporu spadkobierców lub trudności w ustaleniu kręgu spadkobierców, trudno jest skorzystać z opisanej możliwości.

W ustawie przewidziano zatem, że kontynuację funkcjonowania spółki cywilnej na dotychczasowych zasadach może zapewnić ustanowienie zarządu sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za życia albo po jego śmierci przez osoby uprawnione.

Przede wszystkim, jeżeli zastrzeżono za życia przedsiębiorcy, że jego spadkobiercy wstępują w miejsce wspólnika, to prawa spadkobierców przedsiębiorcy w spółce wykonuje zarządca sukcesyjny. Od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentacji na zasadach dotychczasowych dla zmarłego wspólnika.

Opisana regulacja jest uzasadniona potrzebą zapewnienia spadkobiercom wspólnika wchodzącym do spółki (zgodnie z zastrzeżeniem, o którym mowa w art. 872 k.c.) możliwości rozpoczęcia wykonywania swych praw w jak najkrótszym okresie po otwarciu spadku. W obecnym stanie prawnym spadkobiercy wchodzący do spółki są obowiązani wskazać spółce jedną osobę, która będzie wykonywała ich prawa. W praktyce mogą tego dokonać dopiero po uzyskaniu prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo aktu poświadczenia dziedziczenia. Pozostali wspólnicy mogą bowiem kwestionować prawa do spadku do czasu prawomocnego ich potwierdzenia (por. art. 1027 k.c.). Zapewnienie spadkobiercom możliwości ich reprezentowania w spółce przez zarządcę sukcesyjnego przed definitywnym ustaleniem kręgu spadkobierców wzmocni ochronę ich praw, a w przypadku spółek posiadających jedynie dwóch wspólników – umożliwi dalsze funkcjonowanie spółki cywilnej.

Innym problemem praktycznym może być brak zastrzeżenia w umowie spółki cywilnej, że spadkobiercy przedsiębiorcy wchodzi w jego miejsce do spółki. Przy czym, można zakładać, że brak takiego zastrzeżenia nierzadko wynika nie tyle z wyraźnej woli pozbawienia spadkobierców wspólnika możliwości kontynuowania jego działalności w

ramach spółki cywilnej, co z faktu niezaplanowania przez wspólników sukcesji za życia ich działalności. Jest to więc ten sam problem, który jest główną przyczyną konieczności uregulowania kontynuacji działalności przedsiębiorstw prowadzonych jednoosobowo. W ustawie przewidziano w związku z tym możliwość wejścia do spółki cywilnej spadkobierców wspólnika także w przypadku braku stosownego zastrzeżenia, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny. W takich przypadkach należy jednak uzależnić wejście spadkobierców do spółki od zgody wszystkich pozostałych wspólników. Nie można jej domniemywać, skoro w umowie spółki cywilnej nie zawarto stosownego zastrzeżenia. Każdy ze wspólników może zatem sprzeciwić się wstąpieniu spadkobierców (na rachunek których działał będzie zarządca sukcesyjny) do spółki cywilnej w terminie 14 dni od dnia otrzymania przez danego wspólnika pisemnego zawiadomienia o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego. Takie zawiadomienie zarządca sukcesyjny powinien skierować do wszystkich pozostałych wspólników niezwłocznie po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego. Wspólnik wyraża sprzeciw przez oświadczenie na piśmie złożone zarządcy sukcesyjnemu.

Jednocześnie, do czasu wyrażenia zgody na wejście spadkobierców wspólnika do spółki lub upływu terminu na wyrażenie sprzeciwu, pozostali wspólnicy mogą sami podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki.

Ustawa wprowadza regulację, która ma na celu usunięcie ewentualnych wątpliwości, jakie mogłyby wystąpić w przypadku stosowania powyższych zasad do spółki cywilnej, której umowa zawarta została przez dwóch wspólników. Przewiduje, że umowa spółki cywilnej nie ulega rozwiązaniu z chwilą śmierci jednego ze wspólników dwuosobowej spółki cywilnej. W takim przypadku, spółka ulega rozwiązaniu najpóźniej z upływem terminu na powołanie zarządcy sukcesyjnego (art. 12 ust. 10), jeżeli nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny. Regulacja ta pozwoli na stosowanie regulacji przewidzianych w art. 45 i art. 46 ustawy i dzięki temu „uratowanie” spółki cywilnej, także w przypadku, gdy umowa spółki została zawarta przez dwóch wspólników, a jeden z nich zmarł.

Jedyny wspólnik spółki cywilnej może sam podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego (w przypadku, o którym mowa w art. 45), złożenia oświadczenia o zgodzie albo sprzeciwie wobec wejścia do spółki spadkobierców przedsiębiorcy (w przypadku, o którym mowa w art. 46) albo

bezskutecznego upływu terminu na powołanie zarządcy sukcesyjnego – jeżeli nie zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny.

Jedyny wspólnik spółki cywilnej może nie wyrazić zgody na wejście spadkobierców przedsiębiorcy do spółki (art. 46). W takim przypadku spółka cywilna ulega rozwiązaniu z dniem złożenia zarządcy sukcesyjnemu przez jedynego wspólnika oświadczenia na piśmie o sprzeciwie wobec wejścia do spółki spadkobierców przedsiębiorcy.

Należy zauważyć, że utrzymanie bytu spółki, mimo że na skutek śmierci wspólnika pozostaje w niej tylko jeden wspólnik, nie stanowi *novum* w prawie polskim. Takie rozwiązanie przewiduje art. 98 § 2 k.s.h. w przypadku śmierci albo utraty prawa do wykonywania zawodu przez wspólnika spółki partnerskiej. Wprawdzie spółka cywilna istotnie różni się od spółki partnerskiej (w szczególności – nie ma zdolności prawnej), jednak zasadne jest zastosowanie do niej analogicznej regulacji dla przypadku śmierci jednego ze wspólników.

Ustawa przewiduje przy tym, że tak jak właściciel przedsiębiorstwa w spadku wspólnik spółki cywilnej może złożyć wniosek o przeniesienie na niego decyzji administracyjnej wydanej wobec zmarłego wspólnika spółki (za zgodą właścicieli przedsiębiorstwa w spadku), a także wystąpić o wydanie decyzji na podstawie promesy udzielonej zmarłemu przedsiębiorcy – wspólnikowi spółki cywilnej.

1.7. Okoliczności powodujące, że zarządca sukcesyjny nie może pełnić swej funkcji

Ustawa przewiduje następujące okoliczności, które powodują, że zarządca sukcesyjny traci możliwość wykonywania zarządu sukcesyjnego:

- 1) odwołanie zarządcy sukcesyjnego,
- 2) rezygnacja zarządcy sukcesyjnego z tej funkcji,
- 3) śmierć zarządcy sukcesyjnego,
- 4) utrata przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych (całkowite albo częściowe ubezwłasnowolnienie),
- 5) uprawomocnienie się orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej przez zarządcę sukcesyjnego (art. 8 ust. 2 ustawy).

Gdy którakolwiek z tych okoliczności zajdzie przed śmiercią przedsiębiorcy, a przedsiębiorca nie powoła kolejnego zarządcy sukcesyjnego ani zarządcy podstawionego, z chwilą śmierci przedsiębiorcy nie zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny, nawet jeżeli

w chwili śmierci przedsiębiorcy będzie ujawniony w CEIDG zarządca sukcesyjny. Zarząd sukcesyjny będzie można ustanowić wyłącznie na zasadach przewidzianych w art. 12 ustawy.

Żadna z powyższych okoliczności nie powoduje automatycznego wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Jeżeli powyższe zdarzenia nastąpią po śmierci przedsiębiorcy, a przedsiębiorca nie skorzystał z możliwości podstawienia (zob. pkt 1.4 lit. a), zarządca przestanie pełnić swą funkcję. Osoby uprawnione, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2, mogą powołać wówczas kolejnego zarządcę sukcesyjnego w okresie miesiąca od dnia wykreślenia poprzedniego zarządcy z CEIDG. Dopiero na skutek bezskutecznego upływu tego terminu, zarząd sukcesyjny wygasa.

Jako zdarzenie, które powoduje rozpoczęcie biegu terminu na powołanie kolejnego zarządcy sukcesyjnego, przyjęto wykreślenie poprzedniego zarządcy z CEIDG, ponieważ jest to okoliczność, o której zaistnieniu i dacie osoby uprawnione do powołania zarządcy sukcesyjnego mogą w łatwy sposób powziąć wiedzę. Nie zachodzi więc ryzyko, że wiedzę taką (np. o orzeczeniu wobec zarządcy sukcesyjnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej) uzyskają ze znacznym opóźnieniem, które mogłoby uniemożliwić powołanie kolejnego zarządcy sukcesyjnego i spowodować wygaśnięcie zarządu.

a) Odwołanie zarządcy sukcesyjnego

Odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę będzie możliwe w każdym czasie. Przedsiębiorca może dokonać tego przez oświadczenie złożone w formie pisemnej pod rygorem nieważności. Łączy się to z obowiązkiem wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z CEIDG przez złożenie wniosku niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym.

Po śmierci przedsiębiorcy zarządca sukcesyjny może być natomiast odwołany przez osobę, która jest uprawniona do powołania zarządcy sukcesyjnego. Odpowiednio stosuje się zasady wynikające z art. 12, w szczególności odwołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy wymaga zachowania formy aktu notarialnego i na notariuszu ciąży obowiązek niezwłocznego zgłoszenia odwołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, zarządcę może odwołać tylko właściciel przedsiębiorstwa w

spadku. Różnica w trybie odwołania zarządcy sukcesyjnego w stosunku do art. 12 polega jedynie na tym, że do odwołania zarządcy wymagana będzie zgoda osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 1/2. Przewidziano zatem w tym przypadku wymóg mniejszej większości, niż w przypadku powołania zarządcy (85/100). Większość bezwzględna jako wymóg odwołania zarządcy z jednej strony zapobiega decyzjom, które mogą mieć decydujące znaczenie dla dalszego bytu zarządu sukcesyjnego (nieodwracalne wygaśnięcie zarządu po miesiącu od wykreślenia odwołanego zarządcy sukcesyjnego z CEIDG), podejmowanym przez osoby, które mają niewielki udział w przedsiębiorstwie w spadku. Z drugiej strony, bierze pod uwagę konieczność ochrony interesów właścicieli przedsiębiorstwa w spadku przed niewłaściwymi działaniami zarządcy, zwłaszcza, że może on zostać powołany bez udziału właścicieli przedsiębiorstwa w spadku – przez przedsiębiorcę za życia. Przyjęto zasadę analogiczną do obowiązującej w przypadku zwykłego zarządu rzeczą wspólną, czyli zasadę woli większości (art. 201 k.c.).

Ustawa przewiduje także szczególną regulację na wypadek, gdy zarządca sukcesyjny dopuszcza się rażącego naruszenia jego obowiązków. Może on być wówczas odwołany przez sąd, na wniosek każdej osoby, która ma w tym interes prawny. Chodzi o wyjątkowe przypadki, wynikające w szczególności z rażącego niedbalstwa zarządcy sukcesyjnego, zachodzącego wówczas, gdy nie tylko narusza on swoje obowiązki lub nie dokłada wymaganej od niego staranności, ale czyni to przy niezachowaniu podstawowych zasad prawidłowego zachowania się w danej sytuacji lub z innych powodów naganny⁷³⁾. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego w opisanym przypadku nie wymaga zgody właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Osoba uprawniona do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy może przy tym wnioskować, aby odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd było połączone z powołaniem kolejnego zarządcy sukcesyjnego. Do powołania zarządcy sukcesyjnego nie stosuje się w tym przypadku art. 12 ustawy, w szczególności nie jest wymagana zgoda osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100. W opisanym przypadku odwołanie i ewentualnie powołanie kolejnego zarządcy sukcesyjnego powinien zgłosić do CEIDG właściwy sąd niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po uprawomocnieniu się postanowienia w przedmiotowej sprawie.

---

⁷³⁾ Por. wyrok SN z 10 marca 2004 r., IV CK 151/03, wyrok SN z 26 stycznia 2006 r., V CSK 90/05.

b) Rezygnacja z funkcji zarządcy sukcesyjnego

Osoba powołana jako zarządca sukcesyjny może także zrezygnować z tej funkcji. Przed śmiercią przedsiębiorcy może to uczynić, składając przedsiębiorcy oświadczenie o rezygnacji w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W tym przypadku o rezygnacji zarządcy przedsiębiorca zawiadamia CEIDG, składając wniosek o zmianę wpisu, niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu, w którym doszło do niego oświadczenie o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego (zob. art. 61 k.c.). Osobie rezygnującej z funkcji zarządcy sukcesyjnego przyznano uprawnienie do złożenia wniosku o zmianę wpisu przedsiębiorcy obejmującą informację o rezygnacji (zob. dodawany art. 30 ust. 5 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej).

Po śmierci przedsiębiorcy rezygnacja zarządcy sukcesyjnego wymaga złożenia oświadczenia przed notariuszem. Notariusz sporządza stosowny protokół, a na podstawie informacji uzyskanych od zarządcy sukcesyjnego zawiadamia o rezygnacji znane zarządcy osoby, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, przesyłając im wypis protokołu rezygnacji. Notariusz dokonuje również w tym przypadku zgłoszenia rezygnacji zarządcy sukcesyjnego do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po złożeniu rezygnacji (zob. szerzej w pkt 1.12).

Aby uniknąć negatywnych skutków dla osób, na rzecz których działał zarządca sukcesyjny, i osób trzecich, po złożeniu oświadczenia o rezygnacji, zarządca sukcesyjny jest obowiązany działać jeszcze przez dwa tygodnie, chyba że wcześniej powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego. Zarządca sukcesyjny przestaje pełnić swą funkcję z upływem wskazanego okresu dwutygodniowego albo z chwilą wcześniejszego powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego.

c) Inne zdarzenia powodujące wygaśnięcie funkcji zarządcy sukcesyjnego

Skutki analogiczne do odwołania zarządcy sukcesyjnego wywołuje jego śmierć, utrata pełnej zdolności do czynności prawnych, a także prawomocne orzeczenie wobec zarządcy sukcesyjnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, o którym mowa w art. 8 ust. 2 ustawy. Zarządca sukcesyjny traci wówczas umocowanie do działania na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku.

Utrata przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych może być skutkiem prawomocnego orzeczenia wobec zarządcy całkowitego lub częściowego ubezwłasnowolnienia.

Zakaz prowadzenia przez zarządcę sukcesyjnego działalności gospodarczej może zostać orzeczony przez sąd upadłościowy na podstawie art. 373 ust. 1 Prawa upadłościowego. Sąd karny na podstawie przepisów Kodeksu karnego albo Kodeksu karnego skarbowego może natomiast orzec zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej tytułem środka karnego albo środka zabezpieczającego. Utratę możliwości pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego w przypadku zakazów orzekanych przez sąd karny powoduje zakaz prowadzenia działalności obejmujący działalność gospodarczą wykonywaną przez przedsiębiorcę lub działalność gospodarczą w zakresie zarządu majątkiem (art. 8 ust. 2). Zgodnie ze zmienianym ustawą art. 373 ust. 1 Prawa upadłościowego, sąd upadłościowy może w ramach orzeczonego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej pozbawić prawa pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego.

Informacja o śmierci zarządcy sukcesyjnego, utracie przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych lub o prawomocnym orzeczeniu wobec zarządcy sukcesyjnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej wymaga wpisu do CEIDG. O śmierci zarządcy sukcesyjnego, podobnie jak o śmierci przedsiębiorcy, CEIDG poweźmie wiadomość automatycznie z systemu PESEL. Przekazanie do CEIDG informacji o utracie pełnej zdolności prawnej przez zarządcę sukcesyjnego albo uprawomocnieniu się orzeczenia o zakazie prowadzenia przez niego działalności gospodarczej także nastąpi na takich samych zasadach, na jakich te informacje są przekazywane w odniesieniu do przedsiębiorcy. Informacje te będą przekazywane do CEIDG przez sądy upadłościowe i Krajowy Rejestr Karny (zob. szerzej w pkt 2.6). Jeżeli jednak opisane okoliczności nastąpią przed śmiercią przedsiębiorcy, niezwłocznie po powzięciu o nich informacji, powinien poinformować CEIDG sam przedsiębiorca, składając wniosek o zmianę wpisu.

1.8. Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego

Zarząd sukcesyjny będzie miał charakter tymczasowy. Zgodnie z podstawową zasadą, zarządca sukcesyjny będzie mógł prowadzić przedsiębiorstwo do czasu działu spadku, nie dłużej jednak niż przez okres dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Jeżeli sporządzono akt zgonu przedsiębiorcy, ale nie zawiera on daty zgonu, gdyż nie jest ona znana, tylko datę znalezienia zwłok (zob. art. 95 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego) – termin dwóch lat, po których wygasa zarząd sukcesyjny, liczy się od daty znalezienia zwłok. Natomiast w przypadku, gdy aktu zgonu nie sporządzono (co jest

sytuacją bardzo rzadką), a chwila śmierci została oznaczona przez sąd w postanowieniu stwierdzającym zgon przedsiębiorcy – termin ten biegnie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia stwierdzającego zgon. Regulacja ta ma na celu uniknięcie jakichkolwiek wątpliwości co do okresu, w jakim istnieje zarząd sukcesyjny.

Z ważnych przyczyn sąd, przed wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego, będzie mógł – na wniosek osoby, na rzecz której działa zarządca sukcesyjny, przedłużyć okres zarządu sukcesyjnego o określony czas, nie dłuższy jednak niż okres pięciu lat od dnia śmierci przedsiębiorcy.

Zarząd sukcesyjny wygaśnie natomiast wcześniej, nawet jeśli nie zostanie dokonany dział spadku, w następujących przypadkach:

- 1) z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli w tym okresie żaden ze spadkobierców przedsiębiorcy nie przyjął spadku ani zapisobierca windykacyjny nie przyjął zapisu windykacyjnego obejmującego przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie, chyba że zarządca sukcesyjny działa na rzecz małżonka przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku (termin ten również należy liczyć od daty znalezienia zwłok albo od daty uprawomocnienia się postanowienia sądu stwierdzającego zgon, w ww. przypadkach);
- 2) z dniem uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli spadek nabył jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości;
- 3) z dniem nabycia przedsiębiorstwa w spadku przez jedną osobę od spadkobiercy, zapisobiercy windykacyjnego lub małżonka przedsiębiorcy;
- 4) z upływem miesiąca od dnia, w którym zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG na skutek zaprzestania pełnienia swej funkcji z powodu śmierci, utraty pełnej zdolności do czynności prawnych, odwołania, rezygnacji albo uprawomocnienia się zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, o którym mowa w art. 8 ust. 2, chyba że w tym okresie powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego;
- 5) z dniem ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy.

Z uwagi na szczególny, tymczasowy charakter zarządu sukcesyjnego, najpóźniej z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, powinno zostać przesądzone, czy zarząd zostanie ustanowiony albo czy jest wolą osób uprawnionych, aby ustanowiony z inicjatywy przedsiębiorcy zarząd sukcesyjny funkcjonował. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego powinno wiązać się z zapewnieniem odpowiedzialności co najmniej jednej osoby za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku. Przyjęto zatem, że – w przypadku gdy zarządca sukcesyjny został powołany przez przedsiębiorcę za życia – zarząd sukcesyjny wygaśnie, jeżeli w okresie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy (otwarcia spadku) żaden ze spadkobierców nie przyjmie spadku, zapisobierca windykacyjny nie przyjmie zapisu windykacyjnego obejmującego przedsiębiorstwo, a jednocześnie zarządca sukcesyjny nie działa na rzecz małżonka przedsiębiorcy, który jest właścicielem przedsiębiorstwa w spadku.

W przypadkach, o których mowa w ww. pkt 2 i 3, majątkiem przedsiębiorstwa w spadku może samodzielnie dysponować jedna osoba uprawniona (zapisobierca windykacyjny, spadkobierca lub inna osoba – nabywca przedsiębiorstwa, w szczególności osoba prawna albo spółka osobowa). Każda z tych osób – o ile sama nie zamierza zarządzać przedsiębiorstwem – dysponuje „klasycznymi” sposobami powierzenia zarządu przedsiębiorstwem innej osobie (zlecenie, prokura itd.).

W przypadku odwołania zarządcy sukcesyjnego, jego rezygnacji albo śmierci, utraty pełnej zdolności do czynności prawnych albo prawomocnego orzeczenia zakazu prowadzenia przez niego działalności gospodarczej, o którym mowa w art. 8 ust. 2 ustawy, przez okres jednego miesiąca od dnia wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z CEIDG możliwe będzie powołanie kolejnego zarządcy sukcesyjnego. Rozwiązanie takie pozwoli uniknąć wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu okoliczności uniemożliwiającej kontynuowanie pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego. Zarząd sukcesyjny wygaśnie jednak, jeśli w terminie miesięcznym nie zostanie powołany kolejny zarządca sukcesyjny.

Zarząd sukcesyjny wygaśnie również w przypadku ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy. Z tą chwilą przedsiębiorstwo w spadku wchodzi bowiem do masy upadłości podlegającej odrębnym zasadom określonym w Prawie upadłościowym (zob. pkt 4).

1.9. Zmiany w Kodeksie cywilnym

Wprowadzenie instytucji zarządu sukcesyjnego pociąga za sobą potrzebę modyfikacji przepisów Kodeksu cywilnego.

a) Zmiany w zakresie prokury

Wprowadzenie instytucji zarządu sukcesyjnego wymaga wyraźnego uregulowania możliwości ustanawiania prokurenta przez przedsiębiorcę wpisanego do CEIDG. Zgodnie z ustawą przedsiębiorca będący osobą fizyczną może bowiem powołać zarządcę sukcesyjnego m.in. przez dokonanie zastrzeżenia, że wskazany przez niego prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym po śmierci przedsiębiorcy.

Przepis art. 109¹ § 1 k.c. stanowi obecnie, że „prokura jest pełnomocnictwem udzielonym przez przedsiębiorcę podlegającego obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców, które obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa”. W doktrynie przyjmuje się, że sformułowanie „rejestr przedsiębiorców” nie obejmuje CEIDG⁷⁴⁾, co oznacza, że przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi nie są uprawnieni do ustanawiania prokurenta. Zgadając się ze słusznością poglądu dotyczącego statusu CEIDG, nie można jednak znaleźć logicznego uzasadnienia dla rozróżniania uprawnień przedsiębiorców – osób fizycznych oraz przedsiębiorców niebędących osobami fizycznymi w zakresie prokury.

Wprowadzenie zmian w tym zakresie jest od wielu lat postulowane nie tylko przez przedstawicieli nauki prawa (spotykane są głosy powołujące się na względy celowościowe i *ratio legis* art. 109¹ § 1 k.c. oraz wykładnię historyczną⁷⁵⁾), ale także przez samych przedsiębiorców wpisanych do CEIDG, według których możliwość skorzystania z tej instytucji znacząco ułatwiłaby im wykonywanie działalności gospodarczej.

Należy przy tym zaznaczyć, że już obecnie przepisy k.c. wykazują w zakresie prokury wyraźną nieścisłość. Zwraca bowiem uwagę brzmienie art. 109⁷ § 4 k.c., który stanowi, że śmierć przedsiębiorcy ani utrata przez niego zdolności do czynności prawnych nie powoduje wygaśnięcia prokury. Przepis ten jest przedmiotem wielu sporów w doktrynie. Abstrahując od wątpliwości co do jego wartości normatywnej, w sytuacji, gdy sporna jest

⁷⁴⁾ Zob. np. J. Strzebińczyk [w:] E. Gniewek (red.), *Kodeks cywilny, Komentarz*, Warszawa 2013, Komentarz do art. 109¹, s. 264.

⁷⁵⁾ K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] (red.) A. Kidyba, *Komentarz. Kodeks cywilny, Tom I, Część ogólna*, Warszawa 2012, s. 660 i n.

możliwość udzielenia prokury przez przedsiębiorcę – osobę fizyczną, tak ogólna regulacja nie może odnieść swojego celu. Nie jest chociażby jasne, jak długo ma być skuteczna prokura i co ma prowadzić do jej wygaśnięcia⁷⁶⁾. Gdyby art. 109⁷ § 4 k.c. miał nadal obowiązywać, rodziłaby to daleko idące wątpliwości⁷⁷⁾ co do zakresu umocowania i skutków działań prokurenta po śmierci przedsiębiorcy. Te kwestie zostały uregulowane w ustawie o zarządzie sukcesyjnym. Jeżeli przedsiębiorca chce, aby prokura nie wygasła z chwilą jego śmierci, powinien poczynić stosowne zastrzeżenie. Wówczas z chwilą śmierci przedsiębiorcy prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym, którego zasady działania zostały określone w ustawie.

W konsekwencji uzupełnienia art. 109¹ § 1 k.c. o wyraźne stwierdzenie, że przedsiębiorca podlegający obowiązkowi wpisu do CEIDG może udzielić prokury, zmienione zostaną także odpowiednio art. 109⁷ § 2 oraz art. 109⁸ § 1 k.c.

b) Dział spadku obejmującego przedsiębiorstwo

W przepisie art. 1037 k.c. dodano § 3 wskazujący, że jeżeli do spadku należy przedsiębiorstwo, umowa o dział spadku powinna być zawarta w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi. W świetle obowiązujących przepisów nie jest bowiem jasne, czy umowa o dział spadku obejmująca przedsiębiorstwo wymaga formy szczególnej, o której mowa w art. 75¹ k.c., tj. czy należy zakwalifikować tę czynność jako zbycie przedsiębiorstwa⁷⁸⁾. Przepis art. 1037 § 3 k.c. usuwa tę wątpliwość.

W przepisie art. 1038 k.c. dodano § 3, zgodnie z którym częściowy sądowy dział spadku może nastąpić w szczególności z tego powodu, że w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo. Nie ma wątpliwości, że częściowy umowny dział spadku może nastąpić z każdego powodu (art. 1038 § 2 k.c.), na zasadzie autonomii woli spadkobierców.

Ustawa wprowadza także nowy przepis art. 1038¹ k.c., zgodnie z którym dział spadku obejmujący przedsiębiorstwo przeprowadza się z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia kontynuacji działalności gospodarczej wykonywanej przy jego wykorzystaniu. Reguła ta nie obowiązuje, jeżeli spadkobiercy oraz małżonek spadkodawcy, któremu przysługuje

---

⁷⁶⁾ Por. K. Osajda [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, Komentarz do art. 109⁷ k.c., L. Moskwa, P. Moskwa [w:] M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449¹¹*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 109⁷ k.c.

⁷⁷⁾ Zob. opinię Rady Legislacyjnej o projekcie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej z dnia 22 września 2017 r., dostępną na stronie [www: https://radalegislacyjna.gov.pl/](https://radalegislacyjna.gov.pl/).

⁷⁸⁾ Zob. szerzej m.in. J. Birenat, *Umowa o dział spadku*, Warszawa 2008, s. 170-172.

udział w przedsiębiorstwie, nie osiągnęli porozumienia co do kontynuacji tej działalności. Dążenie do kontynuacji działalności przedsiębiorstwa nie może bowiem podważać wolności działalności gospodarczej. Jeżeli strony nie ustaliły, w jaki sposób działalność w przedsiębiorstwie ma być kontynuowana, dział spadku jest momentem kończącym jego funkcjonowanie.

1.10. Zmiany w zakresie procedury cywilnej

Wprowadzenie instytucji zarządu sukcesyjnego pociąga za sobą potrzebę uzupełnienia lub modyfikacji przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

a)   **Udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniach sądowych**

Zarządcy sukcesyjnemu będzie przysługiwała zdolność sądowa i procesowa. Przyjęto, że zarządca sukcesyjny może pozywać i być pozywany w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz w sprawach wynikających z prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej.

Dodatkowo projektowany art. 181a k.p.c. umożliwi zarządcy sukcesyjnemu, w pewnym zakresie, występowanie w postępowaniach dotyczących przedsiębiorstwa, wszczętych przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego.

W mocy pozostanie zasada, zgodnie z którą śmierć strony powoduje zawieszenie postępowania z urzędu. Na wniosek zarządcy sukcesyjnego lub na wniosek drugiej strony sąd postanowi podjąć postępowanie z udziałem zarządcy sukcesyjnego, jeżeli postępowanie dotyczy spraw wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa zmarłej strony objętego zarządem sukcesyjnym. Chodzi tu o postępowania, których przedmiotem są zobowiązania albo wierzytelności zmarłego przedsiębiorcy powstałe w zakresie działalności przedsiębiorstwa.

Do katalogu okoliczności powodujących zawieszenie postępowania z urzędu dodano przypadek, gdy zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję, oraz przypadek wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jeżeli postępowanie toczyło się z udziałem zarządcy sukcesyjnego. Do podjęcia zawieszonych postępowania dochodzić będzie z dniem zgłoszenia się lub wskazania sądowi kolejnego zarządcy sukcesyjnego, a jeżeli zarząd wygaś – z chwilą zgłoszenia się lub wskazania sądowi następców prawnych zmarłego. Konsekwencją powyższych zmian jest regulacja, zgodnie z którą, jeżeli po roku od zawieszenia postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani następcy prawni

zmarłego, a postępowanie nie zostało podjęte z udziałem zarządcy sukcesyjnego, sąd może z urzędu zwrócić się do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku. Taki sam skutek powstanie w sytuacji, kiedy następcy prawni nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani w ciągu roku od dnia zawieszenia postępowania z powodu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Proponowane zmiany legislacyjne mają na celu umożliwienie zarządcy sukcesyjnemu działanie w postępowaniach sądowych dotyczących przedsiębiorstwa w spadku, co może mieć istotne znaczenie dla zachowania płynności finansowej przedsiębiorstwa. Co równie istotne, regulacje te pozwolą na realizację praw wierzycieli i zabezpieczenie ich interesów w okresie trwania zarządu sukcesyjnego.

b) Wniosek zarządcy sukcesyjnego o zabezpieczenie spadku

Zmiana brzmienia art. 635 § 2 k.p.c. polega na przyznaniu zarządcy sukcesyjnemu uprawnienia do złożenia wniosku o zabezpieczenie spadku.

c) Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego

Wobec wprowadzenia pewnych kompetencji sądu w związku z zarządem sukcesyjnym, w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale IV po rozdziale 6 k.p.c. dodano nowy rozdział 6a pt. „Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego”.

Sądem właściwym dla spraw dotyczących zarządu sukcesyjnego będzie sąd spadku, co wynika z faktu, że zarząd sukcesyjny jest ściśle związany ze sprawami spadkowymi. Jedynie w sprawach ograniczenia zarządu sukcesyjnego majątkiem osoby, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, właściwy będzie sąd opiekuńczy.

W dalszych przepisach dodawanego rozdziału przewidziano, że wniosek o wydanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu składa zarządca sukcesyjny. Rozwiązanie to jest konsekwencją ograniczenia swobody działania zarządcy sukcesyjnego jedynie do czynności zwykłego zarządu.

Opłata od wniosku o udzielenie przez sąd zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu, na ogólnych zasadach (art. 23 pkt 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych), będzie wynosiła 40 zł.

Wniosek o odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia jego obowiązków będzie zaś mógł złożyć każdy, kto ma w tym interes prawny. Jednocześnie

w postępowaniu w przedmiocie odwołania zarządcy sukcesyjnego każda osoba uprawniona do powołania zarządcy sukcesyjnego ma prawo zgłosić wniosek o powołanie kolejnego zarządcy sukcesyjnego. Rozwiązanie to powinno zapewnić trwanie zarządu sukcesyjnego, mimo odwołania zarządcy działającego z rażącym naruszeniem obowiązków.

Wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego z ważnych przyczyn na czas nie dłuższy niż pięć lat od dnia śmierci przedsiębiorcy będzie mogła złożyć każda osoba, na rzecz której działa zarządca sukcesyjny (tj. właściciel przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu ustawy).

W związku z uregulowaniem nowych czynności dokonywanych przez sąd (postępowań związanych z zarządem sukcesyjnym), konieczne są zmiany w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Dodano przepisy, zgodnie z którymi opłatę stałą w kwocie 300 zł pobiera się od wniosku o odwołanie zarządcy sukcesyjnego albo przedłużenie okresu zarządu sukcesyjnego. Jeżeli wnioski te zostały umieszczone w jednym piśmie lub wraz z innym wnioskiem, opłatę pobiera się od każdego z nich odrębnie.

d) Kurator spadku a zarząd sukcesyjny

Zmiana przepisu art. 667 k.p.c. poprzez dodanie § 3 wprowadza wyłączenie przedsiębiorstwa spod zarządu majątkiem spadkowym sprawowanego przez kuratora spadku, w sytuacji gdy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo, dla którego ustanowiono zarządcę sukcesyjnego.

Zmiana ta ma na celu uniknięcie kolizji uprawnień kuratora spadku z ustanowionym dla przedsiębiorstwa w spadku zarządcą sukcesyjnym w zakresie sprawowania zarządu przedsiębiorstwem zmarłego przedsiębiorcy.

e) Egzekucja w okresie zarządu sukcesyjnego

Zmiana przepisu art. 780 k.p.c. przewiduje wymóg uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko zarządcy sukcesyjnemu do prowadzenia egzekucji z majątku przedsiębiorstwa w spadku, poddanego jego pieczy. Jest to rozwiązanie analogiczne do obowiązującego obecnie wymogu uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko wykonawcy testamentu lub kuratorowi spadku.

Ponadto rozszerzono na zarządcę sukcesyjnego odesłanie do stosowania art. 788 k.p.c. (przejście uprawnień i obowiązków po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu) do przejścia obowiązków na spadkobierców, w przypadku wydania tytułu egzekucyjnego przeciwko spadkodawcy. Przesądzono także, że za przejście praw i obowiązków po wydaniu tytułu egzekucyjnego uważa się ustanowienie zarządcy sukcesyjnego (pierwszego lub kolejnego, w przypadku, gdy zarządca przestanie pełnić swoją funkcję), jak również wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego.

W art. 819 k.p.c., który reguluje zawieszenie egzekucji z urzędu z powodu śmierci wierzyciela lub dłużnika, dodano możliwość podjęcia postępowania egzekucyjnego z udziałem zarządcy sukcesyjnego w zakresie, w jakim dotyczy ono praw i obowiązków wynikających z działalności gospodarczej. Pozwoli to kontynuować po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego egzekucję wszczętą na wniosek albo z majątku przedsiębiorcy.

Ustawa dokonuje również zmiany w art. 837 k.p.c. co do zastrzeżenia w tytule egzekucyjnym o ograniczeniu odpowiedzialności dłużnika w toku egzekucji. Wprowadzono zasadę, że także zarządca sukcesyjny (obok obecnie przewidzianych w przepisie nabywcy majątku, zarządcy ustanowionego przez sąd, kuratora spadku i wykonawcy testamentu) może powoływać się na swoje ograniczenie odpowiedzialności bez wyraźnego zastrzeżenia w tytule egzekucyjnym.

Proponowane zmiany legislacyjne w zakresie przepisów procedury cywilnej o egzekucji są bezpośrednią konsekwencją wprowadzenia do systemu prawa instytucji zarządu sukcesyjnego oraz pozycji zarządcy sukcesyjnego, pozwalającej na sprawowanie wyłącznego zarządu majątkiem przedsiębiorstwa. Regulacja pozycjonuje zarządcę sukcesyjnego w ramach obowiązujących obecnie przepisów, nie dokonując istotnych zmian w zakresie kodeksowej regulacji procedury egzekucyjnej.

f) Badanie z urzędu czy w spadku jest przedsiębiorstwo

W związku z faktem, że na sądy (analogicznie jak na notariuszy) nałożony został obowiązek zgłaszania do CEIDG informacji o uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo o wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości, w projekcie przewidziano zmianę w art. 670 k.p.c. poprzez zobowiązanie sądu spadku do badania z urzędu, czy w spadku znajduje się

przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządem sukcesyjnym (por. art. 31 ust. 3b pkt 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej).

1.11. Dostęp do środków na rachunku bankowym i rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej

W celu zapewnienia zarządcy sukcesyjnemu dostępu do środków zgromadzonych na rachunkach przedsiębiorcy związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą, które stanowią składnik przedsiębiorstwa w spadku, ustawa wprowadza w tym zakresie analogiczne reguły w ustawie – Prawo bankowe oraz w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.

a) Dostęp zarządcy sukcesyjnego do środków na rachunkach

Zarządcy sukcesyjnemu zapewniony zostanie dostęp do rachunku zmarłego przedsiębiorcy w banku i odpowiednio do rachunku w kasie, związanego z działalnością gospodarczą, które to rachunki będą nadal prowadzone po śmierci przedsiębiorcy, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny. W Prawie bankowym oraz w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych przewidziano wprost, że bank lub kasa prowadzą rachunek po śmierci przedsiębiorcy, a w okresie od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego dostęp do środków zgromadzonych na rachunku oraz prawo wydawania dyspozycji przysługują zarządcy sukcesyjnemu. Banki i kasy powinny prowadzić rachunek także w okresie od chwili śmierci posiadacza do czasu ustanowienia zarządu sukcesyjnego. W przypadku kas oszczędnościowo-kredytowych rachunek jest nadal prowadzony niezależnie od tego, czy następcy prawni i zarządca sukcesyjny są członkami kasy. W tym sensie projektowana regulacja stanowi odstępstwo od zasady przewidzianej w art. 3 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. W celu uniknięcia zamykania kont przedsiębiorców ze względu na śmierć członka kasy, wprowadzono w tym przepisie stosowne zastrzeżenie.

W okresie od dnia ustanowienia do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego zarządca sukcesyjny będzie jedyną osobą posiadającą dostęp do rachunku bankowego związanego z działalnością gospodarczą zmarłego przedsiębiorcy. Aby zapewnić bankom i kasom informację o rzeczywistych beneficjentach środków zgromadzonych na takich rachunkach, zarządca sukcesyjny został przez ww. ustawy zobowiązany do niezwłocznego poinformowania banku albo kasy o osobach, które go powołały, a także –

po uprawomocnieniu się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego – o osobach, które uzyskały tytuł prawny do spadku po posiadaczu rachunku.

Uregulowanie kwestii dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku zmarłego przedsiębiorcy przez zarządcę sukcesyjnego ma istotny wpływ na bieżącą działalność przedsiębiorstwa związaną z regulowaniem zobowiązań prywatnoprawnych i publicznoprawnych.

Zarządca sukcesyjny będzie zobowiązany dokonywać płatności lub otrzymywać wpłaty za pośrednictwem rachunku bankowego lub rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej. Przykładowo, transakcje związane z działalnością gospodarczą, dokonywane między przedsiębiorcami oraz przekraczające kwotę wskazaną w art. 22 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej muszą być dokonywane za pośrednictwem rachunku bankowego; rozliczenia za pośrednictwem rachunku bankowego przewiduje także art. 61 § 1 ustawy – Ordynacja podatkowa (zapłata podatków przez podatników prowadzących działalność gospodarczą i obowiązanych do prowadzenia księgi rachunkowej lub podatkowej księgi przychodów i rozchodów), art. 87 ust. 2 ustawy o podatku od towarów i usług (zwrot różnicy podatku na rachunek bankowy podatnika) oraz art. 47 ust. 4b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (płatnik składek jest obowiązany opłacać należności z tytułu składek w formie bezgotówkowej w drodze obciążenia rachunku bankowego płatnika składek lub obciążenia rachunku płatniczego płatnika w instytucji płatniczej w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych).

b) Zbiorcza informacja o rachunkach i umowach dla zarządcy sukcesyjnego

Dodatkowo ustawa przewiduje przyznanie zarządcy sukcesyjnemu, obok dotychczasowych podmiotów uprawnionych, prawa do żądania zbiorczej informacji o rachunkach i umowach rachunku bankowego przedsiębiorcy. Analogiczne uprawnienie przewidziano w odniesieniu do informacji o rachunkach i umowach przedsiębiorcy będącego członkiem kasy oszczędnościowo-kredytowej. Proponowana zmiana ma zapewnić zarządcy sukcesyjnemu dostęp do pełnej informacji o środkach przedsiębiorcy, które mogą następnie być wykorzystywane przy prowadzeniu działalności gospodarczej z wykorzystaniem przedsiębiorstwa w spadku.

1.12. Czynności notarialne związane z zarządem sukcesyjnym

Ustawa wprowadza uprawnienia notariuszy w zakresie przyjmowania oświadczeń o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego oraz o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy. Zastrzeżenie formy aktu notarialnego dla czynności inicjujących ustanowienie zarządu sukcesyjnego lub mających wpływ na jego wygaśnięcie po śmierci przedsiębiorcy motywowane jest potrzebą jednoznacznego i pewnego dla uczestników obrotu potwierdzania wskazanych czynności, celem uniknięcia wątpliwości co do statusu przedsiębiorstwa w spadku i nieprawidłowości w tym zakresie. Przy dokonywaniu czynności notariusz będzie w szczególności mógł zwracać się do odpowiednich organów o informacje na podstawie art. 95da Prawa o notariacie.

Ustawa wprowadza do działu II ustawy – Prawo o notariacie rozdział 3c pt. *Czynności związane z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*. W rozdziale tym uregulowano akt powołania zarządcy sukcesyjnego poprzedzony protokołem powołania zarządcy sukcesyjnego i, analogicznie, akt odwołania zarządcy sukcesyjnego, również poprzedzony stosownym protokołem. Oświadczenie o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego będzie natomiast zawarte w protokole notarialnym. Nowe czynności notarialne uwzględniono także w art. 79 Prawa o notariacie, a protokoły powołania, odwołania i rezygnacji zarządcy sukcesyjnego w art. 104 § 3 Prawa o notariacie.

W związku z poszerzeniem katalogu czynności notarialnych zajdzie potrzeba nowelizacji rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej i określenie maksymalnych stawek za nowe czynności.

a) Czynności notarialne związane z powołaniem zarządcy sukcesyjnego

Powołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy będzie objęte aktem powołania zarządcy sukcesyjnego.

Przed przystąpieniem do sporządzenia tego aktu notariusz sporządzi protokół powołania zarządcy sukcesyjnego, pouczając wcześniej osoby biorące udział w tej czynności o obowiązku ujawnienia wszelkich okoliczności objętych treścią protokołu oraz odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń. W protokole tym zawarte zostaną w szczególności oświadczenia osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego o przysługującym jej udziale w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy oraz o znanych jej innych osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku.

Jeżeli zarządca jest powoływany przed uprawomocnieniem się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniem aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniem europejskiego poświadczenia spadkowego, osoba ta złoży także pod rygorem odpowiedzialności karnej oświadczenia o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, a także o znanych jej testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów (zob. art. 12 ust. 6 ustawy). Są to oświadczenia analogiczne do tych, jakie obecnie zawiera się w protokole dziedziczenia przed sporządzeniem aktu poświadczenia dziedziczenia w celu ustalenia kręgu spadkobierców. W protokole powołania zarządcy sukcesyjnego zawarte zostaną ponadto oświadczenia osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy większy niż 85/100, o zgodzie na powołanie zarządcy sukcesyjnego, a jeżeli oświadczenia te zostały już uprzednio złożone – informacja o dacie, miejscu i treści złożonych oświadczeń.

Ustanowienie zarządu sukcesyjnego wymaga zgody osoby powoływanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji oraz złożenia przez tę osobę oświadczenia o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów prowadzenia działalności gospodarczej (art. 8 ust. 2 ustawy). Oświadczenia w przedmiocie zgody i braku orzeczonych zakazów powinny być zawarte w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego. Jeżeli jednak zostały już uprzednio złożone, wystarczy zawrzeć w protokole informację o dacie, miejscu i treści złożonych oświadczeń.

Należy zaznaczyć, że zarówno zgoda osoby uprawnionej na powołanie zarządcy sukcesyjnego, jak i zgoda zarządcy na pełnienie funkcji, wymagają formy aktu notarialnego. Nie muszą jednak być zawarte w jednym akcie notarialnym.

Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać ponadto inne dane wymagane do zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG oraz wzmiankę o pouczeniu przez notariusza o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń.

Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego służy do potwierdzenia, że osoba powołująca zarządcę sukcesyjnego jest do tego uprawniona oraz że na powołanie zarządcy sukcesyjnego zostały wyrażone wymagane ustawą zgody. Notariusz odmawia sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli w toku sporządzania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego ujawnią się okoliczności wskazujące na

uzasadnione wątpliwości co do kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy, powodujące brak możliwości stwierdzenia, że wymagana większość tych osób wyraziła zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego.

Jeżeli powyższe wątpliwości nie zachodzą, notariusz sporządza akt powołania zarządcy sukcesyjnego, który zawiera przede wszystkim oświadczenie osoby uprawnionej o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, a ponadto datę i miejsce sporządzenia aktu, dane przedsiębiorcy, w tym firmę, numer NIP i główne miejsce wykonywania przez niego działalności gospodarczej, dane osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego i osób, które wyraziły na to zgodę, oraz wielkość ich udziału w przedsiębiorstwie w spadku, dane powołanego zarządcy sukcesyjnego wraz z adresem do doręczeń oraz podpis notariusza. W akcie powołania zarządcy sukcesyjnego należy ponadto wskazać protokół powołania zarządcy oraz zawrzeć wzmiankę o zgłoszeniu zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Do aktu powołania zarządcy sukcesyjnego stosuje się odpowiednio przepisy art. 93 (dotyczący oznakowania i połączenia arkuszy aktu notarialnego) oraz art. 94 (dotyczący odczytania aktu oraz przekreśleń i poprawek w akcie) Prawa o notariacie.

Należy podkreślić, że w świetle projektowanych zmian w Prawie o notariacie nie jest wymagana osobista obecność przy powoływaniu zarządcy sukcesyjnego wszystkich osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, i zarządcy sukcesyjnego. Do sporządzenia protokołu oraz aktu powołania zarządcy sukcesyjnego wystarczy obecność osoby powołującej zarządcę. Oświadczenia o zgodzie na powołanie zarządcy wymaganej większości osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, złożone w odrębnych aktach notarialnych, mogą zostać załączone do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego (wypisy aktów notarialnych). Do tego protokołu notariusz załącza także odpis aktu zgonu przedsiębiorcy.

b) Czynności notarialne związane z odwołaniem zarządcy sukcesyjnego

Odwołanie przed notariuszem zarządcy sukcesyjnego również wymaga sporządzenia aktu odwołania zarządcy, poprzedzonego stosownym protokołem. Dokumenty te będą zawierały informacje i oświadczenia analogiczne do tych, które są wymagane przy powołaniu zarządcy sukcesyjnego, z tym że na odwołanie zarządcy sukcesyjnego zgody udzielić muszą osoby, których udział w przedsiębiorstwie w spadku jest większy niż 1/2, zaś zgoda zarządcy sukcesyjnego nie jest wymagana.

c) Protokół rezygnacji zarządcy sukcesyjnego

Oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o rezygnacji z tej funkcji po śmierci przedsiębiorcy będzie składane do protokołu przed notariuszem. Protokół, poza oświadczeniem zarządcy o rezygnacji, powinien zawierać dane przedsiębiorcy, dane zarządcy sukcesyjnego oraz inne dane wymagane do zgłoszenia rezygnacji zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Do protokołu zarządca sukcesyjny składa także oświadczenie o znanych mu osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w rozumieniu ustawy, i adresach miejsc ich zamieszkania. Oświadczenie to służy umożliwieniu wykonania przez notariusza obowiązku zawiadomienia wskazanych w nim osób o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego przez przesłanie im wypisu protokołu rezygnacji.

d) Zmiany w protokole dziedziczenia

W związku z tym, że na notariuszy (analogicznie jak na sądy) nałożony został obowiązek zgłaszania do CEIDG informacji o zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo o wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości, dokonano nowelizacji art. 95c § 2 ustawy – Prawo o notariacie. Zmiana polega na obowiązku zamieszczania w protokole dziedziczenia oświadczenia, czy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządem sukcesyjnym.

2. Zmiany w zakresie prawa administracyjnego

2.1. Utrzymanie w mocy decyzji administracyjnych

Dla zapewnienia ciągłości działalności przedsiębiorstwa reguła, zgodnie z którą decyzja administracyjna wygasa z chwilą śmierci jej adresata, powinna zostać wyłączona w odniesieniu do decyzji takich jak koncesje, zezwolenia, licencje oraz pozwolenia związane z działalnością gospodarczą, które często wręcz warunkują dalszy byt przedsiębiorstwa jako organizmu gospodarczego. Niezbędne jest przede wszystkim wprowadzenie mechanizmu, który pozwoli zarządcy sukcesyjnemu wykonywać prawa i obowiązki wynikające z decyzji związanych z działalnością gospodarczą, uzyskanych przez przedsiębiorcę. Konieczność oczekiwania na wydanie nowych decyzji przez zarządcę sukcesyjnego albo następcę prawnego przedsiębiorcy (właściciela przedsiębiorstwa w spadku) wykluczałaby ciągłość działalności i podważałaby sens ustanawiania zarządu sukcesyjnego. Jako że zarząd sukcesyjny ma charakter

tymczasowy, potrzebny jest ponadto mechanizm przeniesienia decyzji związanych z działalnością gospodarczą na faktycznego nabywcę przedsiębiorstwa.

a) Decyzje związane z przedsiębiorstwem i zakres zastosowania regulacji

Ustawa wprowadza kategorię decyzji związanych z przedsiębiorstwem. Obejmuje ona koncesje, zezwolenia, licencje oraz pozwolenia związane z działalnością gospodarczą. Chodzi w szczególności o koncesje, zezwolenia i licencje, o których mowa w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej, a także o pozwolenia przewidziane w ustawach odrębnych, regulujących warunki wykonywania określonej działalności gospodarczej i z nią związane. Pojęcie „decyzji związanej z przedsiębiorstwem” nie obejmuje innych decyzji, których adresatem był zmarły przedsiębiorca, w tym nie obejmuje np. zgód na dokonanie koncentracji wydawanych na podstawie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów czy decyzji w sprawach zobowiązań podatkowych.

Zasady przewidziane w ustawie nie znajdują zastosowania do decyzji, które zgodnie z przepisami odrębnych ustaw mogą zostać wydane wyłącznie wobec osoby fizycznej. Tego rodzaju decyzje oraz warunki do ich uzyskania są bowiem ściśle związane z osobą przedsiębiorcy (np. licencja doradcy restrukturyzacyjnego czy licencja na trenowanie koni wydawana na podstawie ustawy o wyścigach konnych). Osobiste prawa i obowiązki wynikające z takich decyzji nie powinny podlegać sukcesji. Osoba, która kontynuuje działalność przedsiębiorcy, powinna uzyskać taką decyzję „na własne nazwisko” (np. zdać stosowny egzamin).

Jeżeli natomiast przepisy ustaw odrębnych przewidują, że adresatem określonej decyzji może być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna albo jednostka organizacyjna, oznacza to, że ustawodawca nie wiąże ściśle możliwości przyznania określonych uprawnień z przymiotami określonej osoby, a raczej z warunkami spełnianymi przez przedsiębiorstwo. Tym niemniej, niektóre warunki do uzyskania takich decyzji mogą mieć charakter osobisty (np. określony wiek, wykształcenie czy brak karalności). W takich przypadkach ustawa odrębna wskazuje, które z osób w strukturze organizacyjnej podmiotu powinny spełniać warunki osobiste (zob. np. art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym). Nie wyklucza to zatem również sukcesji uprawnień wynikających z decyzji na zasadach przewidzianych w ustawie o zarządzie sukcesyjnym

– warunki o charakterze osobistym musi jednak spełnić osoba wnioskująca o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem (zarządca sukcesyjny) albo o przeniesienie na nią decyzji (właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnik spółki cywilnej).

Niektóre decyzje, które mogą być istotne dla działalności gospodarczej prowadzonej przez zmarłego przedsiębiorcę, są związane nie tyle z jego osobą czy z działalnością gospodarczą, co ze składnikiem majątku. Typowym przykładem takich decyzji są pozwolenia na budowę lub decyzje o warunkach zabudowy związane z nieruchomością, której dotyczą. Przyjmuje się, że decyzje takie obejmują rzeczowe prawa administracyjne, które są zbywalne i mogą być nabyte w drodze dziedziczenia. Nie muszą być zatem w żadnej szczególnej procedurze przenoszone na spadkobierców właściciela nieruchomości. Prawa wynikające z takich decyzji przechodzą na spadkobierców z chwilą otwarcia spadku⁷⁹⁾. W doktrynie trafnie wskazuje się, że gdy stosunek między organem administracyjnym a drugim podmiotem tego stosunku dotyczy wprowadzie podmiotu zewnętrznego w stosunku do administracji, ale został nawiązany w celu uregulowania pozycji rzeczy, która znajduje się we władaniu tego podmiotu, stosunek administracyjny nie wygasa z chwilą zakończenia istnienia podmiotu stosunku, ale przechodzi na każdorazowy podmiot władający rzeczą. Na tle wskazanego rzeczowego stosunku administracyjnoprawnego występuje związanie podmiotowych praw cywilnych z prawami i obowiązkami administracyjnoprawnymi⁸⁰⁾. Przenoszenie praw i obowiązków wynikających z decyzji jest w takiej sytuacji zbyteczne.

W związku z powyższym, ustawa wyłącza stosowanie przepisów rozdziału 8 ustawy w przypadkach, gdy prawa i obowiązki wynikające z decyzji przechodzą z mocy prawa na następców prawnych przedsiębiorcy z chwilą jego śmierci

Poza powyższymi wyłączeniami, przepisy art. 36–43 ustawy, jako regulacja ogólna, znajdują zastosowanie do wszystkich koncesji, zezwoleń, licencji oraz pozwoleń wydanych wobec przedsiębiorcy i związanych z jego działalnością gospodarczą, jeżeli przepisy ustawy odrębnej nie będą stanowiły inaczej.

---

⁷⁹⁾ Wyrok WSA we Wrocławiu z 16 kwietnia 2013 r., II SA/Wr 108/13.

⁸⁰⁾ Zob. J. Starościak, *Stosunek administracyjnoprawny (w:) System prawa administracyjnego*, t. III, Ossolineum 1978, s. 33; por. J. Wszolek, *Sukcesja administracyjnoprawna w procesie inwestycyjnym – wybrane zagadnienia praktyczne*, MoP 2013, nr 22.

Przepisy ustawy o zarządzie sukcesyjnym, jako regulacja o charakterze ogólnym, znajdują zatem zastosowanie w przypadku decyzji związanych z przedsiębiorstwem, uregulowanych w ustawach materialnego prawa administracyjnego, które nie przewidują innych skutków śmierci przedsiębiorcy. Będą to przede wszystkim następujące ustawy:

- 1) ustawa o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym – w zakresie koncesji na wytwarzanie i obrót materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją,
- 2) ustawa o ochronie osób i mienia – w zakresie koncesji na ochronę osób i mienia,
- 3) ustawa o radiofonii i telewizji – w zakresie koncesji na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych,
- 4) ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi – w zakresie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych oraz na obrót hurtowy napojami alkoholowymi,
- 5) ustawa o grach hazardowych – w zakresie zezwolenia na loterie fantowe, gry bingo fantowe i loterie promocyjne,
- 6) ustawa o specjalnych strefach ekonomicznych – w zakresie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie danej specjalnej strefy ekonomicznej,
- 7) ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – w zakresie zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, zezwolenia na ochronę przed bezdomnymi zwierzętami, zezwolenia na prowadzenie schronisk dla bezdomnych zwierząt, a także grzebowisk i spalarni zwłok zwierzęcych i ich części,
- 8) ustawa o giełdach towarowych – w zakresie zezwolenia na prowadzenie rachunków lub rejestrów towarów giełdowych,
- 9) ustawa o odpadach – w zakresie zezwolenia na zbieranie odpadów lub na przetwarzanie odpadów, spalanie odpadów poza instalacjami i urządzeniami,
- 10) ustawa – Prawo o miarach – w zakresie zezwolenia na działalność w zakresie instalacji lub napraw oraz sprawdzania przyrządów pomiarowych,

- 11) ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków – w zakresie zezwolenia na zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków,
- 12) ustawa o mikroorganizmach i organizmach genetycznie modyfikowanych – w zakresie zezwolenia na prowadzenie zakładu inżynierii genetycznej,
- 13) ustawa – Prawo farmaceutyczne – w zakresie zezwolenia na podjęcie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania lub importu produktu leczniczego,
- 14) ustawa o rybołówstwie morskim – w zakresie specjalnego zezwolenia połowowego, zezwolenia na prowadzenie na obszarach morskich RP chowu lub hodowli organizmów morskich albo zarybiania,
- 15) ustawa o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami – w zakresie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie pośrednictwa kredytu hipotecznego,
- 16) ustawa – Prawo atomowe – w zakresie zezwoleń wynikających z prawa atomowego,
- 17) ustawa o systemie tachografów cyfrowych – w zakresie zezwolenia na prowadzenie warsztatu w zakresie instalacji, w tym aktywacji, naprawy lub sprawdzania pod względem zgodności z wymaganiami rozporządzenia Komisji (WE) nr 1360/2002 tachografów cyfrowych, w tym ich kalibracji,
- 18) ustawa o odpadach wydobywczych – w zakresie zezwolenia na prowadzenie obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych,
- 19) ustawa o transporcie kolejowym – w zakresie licencji na wykonywanie przewozów kolejowych osób lub rzeczy albo na świadczenie usług trakcyjnych,
- 20) ustawa o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego – w zakresie pozwolenia na nabywanie, przechowywanie, używanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego,
- 21) ustawa o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji – w zakresie budowli przeciwpowodziowych – w zakresie pozwolenia inwestycyjnego.

Przepisy szczegółowe, które na zasadzie *lex specialis derogat legi generali* wyłączają stosowanie przepisów art. 36–43 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, mogą przewidywać, że w przypadku śmierci przedsiębiorcy:

- 1) decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa,
- 2) znajdują zastosowanie szczególne zasady sukcesji praw i obowiązków wynikających z uzyskanej przez niego decyzji, określone w ustawie odrębnej.

Ad 1

W aktualnym stanie prawnym przepisy ustaw odrębnych rzadko przewidują skutki śmierci przedsiębiorcy dla bytu (obowiązki) decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Projektowana regulacja ma na celu wprowadzenie jednolitych zasad sukcesji praw i obowiązków związanych z działalnością gospodarczą osoby fizycznej. Ustawa obejmuje w związku z tym zmiany uchylające nieliczne przepisy ustaw odrębnych, które przewidują wygaśnięcie decyzji w przypadku śmierci przedsiębiorcy albo wykreślenia przedsiębiorcy z CEIDG. Zmiany te dotyczą:

- ustawy – Prawo energetyczne – w zakresie koncesji na wytwarzanie, przetwarzanie, magazynowanie lub przeładunek, przesyłanie, dystrybucję i obrót paliwami i energią lub przesyłanie CO₂ w celu podziemnego składowania (zmiana art. 42),
- ustawy – Prawo geologiczne i górnicze – w zakresie koncesji na poszukiwanie, rozpoznawanie złóż węglowodorów oraz kopalni stałych objętych własnością górniczą itp. (uchylenie pkt 3 w art. 38 ust. 1),
- ustawy – Prawo farmaceutyczne – w zakresie zezwolenia na prowadzenie hurtowni farmaceutycznej (uchylenie pkt 1 w art. 81 ust. 3),
- ustawy o transporcie drogowym – w zakresie zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego i licencji, a także zezwolenia na wykonywanie przewozów regularnych i przewozów regularnych specjalnych oraz zezwolenia na wykonywanie przewozu kabotażowego na terytorium RP (uchylenie pkt 2 w art. 16 ust. 1, zmiana art. 16 ust. 2 pkt 3),
- ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym – w zakresie zezwolenia na wykonywanie działalności brokerskiej (zmiana art. 34 ust. 6).

Ad 2

Zastosowanie reguł wynikających z ustawy jest wyłączone, jeżeli przepisy odrębnych ustaw przewidują szczególny tryb przejęcia przez inną osobę praw i obowiązków wynikających z tej decyzji (zob. obecne brzmienie art. 104 ustawy – Prawo farmaceutyczne lub art. 13 ust. 1 pkt 2 oraz art. 16 ust. 5 ustawy o transporcie drogowym).

Ustawa, co do zasady, nie usuwa szczególnych trybów sukcesji uprawnień wynikających z decyzji administracyjnych, przewidzianych w ustawach odrębnych. Dokonuje w nich jednak zmian, które pozwolą na stosowanie znanych już w praktyce mechanizmów sukcesji w sposób spójny z regulacjami ustawy o zarządzie sukcesyjnym.

W ustawie o transporcie drogowym uchyla się pkt 1 w art. 13 ust. 2, który przewiduje możliwość przeniesienia zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego lub licencji po śmierci przedsiębiorcy na spadkobiercę, który „wstąpił na miejsce przedsiębiorcy”. Oznacza to, że zastosowanie znajdą przepisy ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Przewidują one analogiczny mechanizm przeniesienia decyzji (w bardziej szczegółowo opisanej procedurze). Celem tej zmiany jest ujednoczenie kategorii podmiotów, które mogą wnioskować o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Jednocześnie w dodawanym art. 13a wyłączono stosowanie do licencji wspólnotowej oraz zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego przepisów, które dotyczą możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej przed wydaniem ostatecznej decyzji przenoszącej, w celu uniknięcia ewentualnych wątpliwości co do dopuszczalności takiej procedury na gruncie rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009, 1072/2009 i 1073/2009, które regulują warunki przewozów drogowych. Organ będzie jednak obowiązany wydać decyzję w przedmiocie przeniesienia licencji wspólnotowej oraz zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego w terminie 14 dni. Decyzji tej będzie nadawany rygor natychmiastowej wykonalności. Pozwoli to na szybką kontynuację działalności w zakresie objętym zezwoleniem lub licencją wspólnotową, przejmowanej przez właściciela przedsiębiorstwa w spadku czy wspólnika spółki cywilnej.

Ustawa wprowadza ponadto w art. 16 ust. 5a ustawy o transporcie drogowym regulację, dzięki której – jeżeli ustanowiony został zarząd sukcesyjny – zastosowanie znajdują przepisy dotyczące decyzji potwierdzającej możliwość wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem (art. 36 ust. 1 pkt 1 oraz art. 37–40 ustawy o zarządzie sukcesyjnym). Równocześnie wyłączono w takim przypadku stosowanie art. 16 ust. 5 ustawy o transporcie drogowym.

Rozwiązanie to jest konieczne, gdyż w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego mogłaby powstać kolizja między uprawnieniami spadkobiercy, o którym mowa w art. 16 ust. 5 ustawy o transporcie drogowym, a uprawnieniami zastrzeżonymi dla zarządcy sukcesyjnego.

Do licencji wspólnotowej oraz zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego także w tym przypadku nie znajdują zastosowania przepisy, które dotyczą możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przed wydaniem ostatecznej decyzji potwierdzającej taką możliwość. Celem tego wyłączenia jest uniknięcie wątpliwości co do dopuszczalności takiej procedury na gruncie rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009, 1072/2009 i 1073/2009, które regulują warunki przewozów drogowych. Jednocześnie, aby zapewnić możliwość jak najszybszego podjęcia czynności przez zarządcę sukcesyjnego w przypadku, gdy działalność przedsiębiorcy opierała się na zezwoleniu na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego lub na licencji wspólnotowej, w ustawie o transporcie drogowym wprowadzono termin 14 dni na wydanie decyzji w przedmiocie możliwości wykonywania takiego zezwolenia lub licencji przez zarządcę sukcesyjnego. Decyzji tej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Jeżeli natomiast zarząd sukcesyjny nie zostanie ustanowiony, można będzie skorzystać z obowiązującego już obecnie mechanizmu przewidzianego w art. 16 ust. 5 omawianej ustawy. W przepisie tym wprowadzono sześciomiesięczny termin na złożenie wniosku o zgodę na wykonywanie zezwolenia lub licencji (spójny z terminem przewidzianym w art. 36 ust. 1 pkt 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym).

W art. 104 Prawa farmaceutycznego, który przewiduje sukcesję uprawnień wynikających z zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej, ustawa wprowadza natomiast zmianę poszerzającą katalog podmiotów, które mogą wystąpić z wnioskiem o zmianę

zezwoleń w zakresie jej adresata – o zarządcę sukcesyjnego oraz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku nieobjętych aktualnie tym katalogiem.

b) Sukcesja praw i obowiązków wynikających z decyzji – uwagi ogólne

Wprowadzenie regulacji, zgodnie z którymi możliwa jest sukcesja decyzji związanych z przedsiębiorstwem wydanych wobec zmarłego przedsiębiorcy, jest konsekwencją podstawowego celu ustawy, jakim jest umożliwienie kontynuowania działalności gospodarczej przedsiębiorcy w możliwie najszerszym zakresie.

Ustawa nie wprowadza odstępstw w zakresie materialnych warunków wykonywania działalności gospodarczej w poszczególnych obszarach działalności, które to warunki są określone w przepisach odrębnych ustaw prawa administracyjnego materialnego. Regulacja ustawy nie odnosi się do materialnych wymogów uzyskania decyzji związanych z działalnością gospodarczą. Wprowadza tryb sukcesji praw i obowiązków wynikających z decyzji związanych z przedsiębiorstwem. Sukcesja ta następuje przy spełnieniu wspomnianych warunków, które wynikają z regulacji o charakterze materialnoprawnym.

Przewidziane mechanizmy sukcesji decyzji związanych z przedsiębiorstwem obejmują możliwość wydania:

- decyzji potwierdzającej możliwość wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez zarządcę sukcesyjnego;
- decyzji przenoszącej na właściciela przedsiębiorstwa w spadku (albo wspólnika spółki cywilnej) decyzję związaną z przedsiębiorstwem.

Powyższe decyzje będą wydawane przez organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem. Chodzi tu o organ pierwszej instancji właściwy w sprawie wydania danej decyzji związanej z przedsiębiorstwem.

Przepisy art. 36 i nast. ustawy o zarządzie sukcesyjnym przewidują określone skutki w zakresie bytu i obowiązywania decyzji związanych z przedsiębiorstwem w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Wykluczają skutek w postaci wygaśnięcia decyzji z chwilą śmierci przedsiębiorcy – określając jednocześnie późniejsze terminy, w jakich decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa:

- 1) jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny – z upływem trzech miesięcy od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, chyba że w tym terminie został złożony wniosek

o potwierdzenie możliwości wykonywania tej decyzji przez zarządcę sukcesyjnego (art. 37 ust. 1),

- 2) jeżeli nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny – z upływem sześciu miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, chyba że w tym terminie został złożony wniosek o przeniesienie decyzji na właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo współnika spółki cywilnej (art. 41 ust. 1 i 5).

Aby uniknąć negatywnych skutków „przedłużenia bytu” decyzji dla następców prawnych, którzy nie zamierzają korzystać z rozwiązań przewidzianych w ustawie, zastrzeżono, że osoba uprawniona do dokonywania czynności zachowawczych może zgłosić organowi, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, zaprzestanie działalności objętej tą decyzją. Zgłoszenie dokonane w terminie 6 miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy spowoduje wygaśnięcie decyzji związanej z przedsiębiorstwem z dniem jego dokonania, jeżeli nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny.

Jeżeli w ww. terminach zostaną złożone wnioski przewidziane w ustawie, byt (obowiązywanie) decyzji związanej z przedsiębiorstwem zostanie odpowiednio przedłużony. Dalsze przepisy ustawy wskazują, kiedy dojdzie wówczas do wygaśnięcia takiej decyzji.

Należy podkreślić, że oba wymienione wyżej „tryby sukcesji” praw i obowiązków wynikających z decyzji uregulowane zostały rozłącznie. Rozwiązaniem, które służy wykonywaniu uprawnień wynikających z decyzji związanych z przedsiębiorstwem w okresie zarządu sukcesyjnego, jest mechanizm potwierdzenia takiej możliwości na wniosek zarządcy sukcesyjnego. Inaczej mogłoby dojść do kolizji uprawnień właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo współnika spółki cywilnej i kompetencji zarządcy sukcesyjnego. Tryb przeniesienia decyzji ma zastosowanie w przypadku, gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony (wniosek złożony w terminie 6 miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy) albo wygasł (w terminie 6 miesięcy od dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego).

Jeśli zdarzy się tak, że złożony zostanie najpierw wniosek o przeniesienie decyzji, a następnie dojdzie do ustanowienia zarządu sukcesyjnego i złożony zostanie wniosek, o którym mowa w art. 37 ust. 1 ustawy, postępowanie z wniosku właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo współnika spółki cywilnej powinno zostać zawieszona do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Zawieszenie postępowania do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego nie stanowi żadnej z przesłanek zawieszenia postępowania, o której mowa w art. 97 § 1 k.p.a. W związku z tym, podstawą prawną do zawieszenia postępowania w przypadku wystąpienia opisanego zdarzenia jest art. 36 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Przepis ten reguluje:

- podjęcie zawieszono postępowania;
- formę zawieszenia postępowania albo podjęcia postępowania;
- zaskarżalność podjętego rozstrzygnięcia w zakresie zawieszenia albo podjęcia postępowania.

Postępowanie w takim przypadku będzie zawieszane, jak i podejmowane z urzędu. Należy wskazać, że zarówno wniosek, o którym mowa w art. 37 ust. 1 ustawy, jak i wniosek, o którym mowa w art. 41 ust. 1 albo 5 ustawy, będą składane do tego samego organu administracji publicznej, czyli do tego, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem. W związku z tym organ ten będzie mógł ustalić, czy zachodzi konieczność zawieszenia postępowania.

Organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, wydaje postanowienie o zawieszeniu postępowania albo podjęciu postępowania, na które nie przysługuje zażalenie. O wydaniu postanowienia w ww. zakresie organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, jest zobowiązany poinformować właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo współnika spółki cywilnej, którego to postanowienie dotyczy.

c) Decyzja potwierdzająca możliwość wykonywania decyzji przez zarządcę sukcesyjnego

Zarządca sukcesyjny może uzyskać potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem, jeżeli:

- 1) w terminie trzech miesięcy od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego złoży do organu administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania tej decyzji,
- 2) są spełnione warunki do uzyskania tej decyzji, określone w przepisach odrębnych ustaw, a zarządca sukcesyjny przedłoży dokumenty potwierdzające spełnienie tych warunków,

3) zarządca sukcesyjny oświadczy, że przyjmuje wszystkie warunki zawarte w tej decyzji i zobowiązuje się do wykonania związanych z nią obowiązków.

Warunki do uzyskania decyzji lub zawarte w decyzji, które mają charakter osobisty (np. określony wiek, wykształcenie, niekaralność), uważa się za spełnione, jeżeli spełnia je zarządca sukcesyjny.

Jeżeli zarządca sukcesyjny złoży stosowny wniosek oraz dokumenty i oświadczenie, o których mowa w ww. pkt 2 i 3, może wykonywać uprawnienia wynikające z decyzji związanej z przedsiębiorstwem od dnia złożenia wniosku (czyli przed wydaniem decyzji potwierdzającej). Jednocześnie od dnia złożenia wniosku zarządca sukcesyjny jest obowiązany wykonywać obowiązki związane z tą decyzją. Rozwiązanie to jest konieczne do zapewnienia ciągłości działalności gospodarczej, której dotyczy decyzja. Weryfikacja spełnienia ww. warunków nie powinna nastroczać zarządcy sukcesyjnemu poważniejszych trudności. Mają one bowiem często charakter obiektywny (np. określony wiek, wykształcenie, niekaralność, brak zaległości publicznoprawnych itp.). Warunki, które nie mają charakteru osobistego, wiążą się najczęściej z przedsiębiorstwem i zostały zweryfikowane przez właściwy organ przy udzielaniu decyzji (lub w toku ewentualnych kontroli). Zarządca sukcesyjny powinien przedłożyć dokumenty, które potwierdzają spełnienie warunków do uzyskania decyzji.

Aby jednak uniknąć negatywnych skutków wykonywania decyzji przed potwierdzeniem takiej możliwości przez organ, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, organ ten może w drodze postanowienia (na które przysługuje zażalenie) zakazać wykonywania decyzji przez zarządcę sukcesyjnego do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia wniosku. Przesłanką wydania takiego postanowienia jest okoliczność, że w ocenie organu wykonywanie decyzji przez zarządcę sukcesyjnego przed potwierdzeniem groziłoby naruszeniem przepisów prawa albo interesu publicznego. Postanowienie, na ogólnych zasadach (art. 125 w zw. z art. 110 k.p.a.) jest skuteczne i wykonalne z chwilą jego wydania. W szczególności wykonalności takiego postanowienia nie wstrzymuje wniesienie zażalenia (art. 143 k.p.a.).

Jeśli chodzi o obowiązki związane z decyzją, której adresatem był przedsiębiorca, a których termin wykonania upłynął w okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia złożenia wniosku, zarządca jest zobowiązany je wykonać niezwłocznie po dniu, w którym decyzja potwierdzająca stała się ostateczna.

Przepisy dotyczące potwierdzania możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy dany zarządca sukcesyjny przestał pełnić swą funkcję. Kolejny zarządca sukcesyjny może złożyć wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym jego poprzednik został wykreślony z CEIDG. Ostateczne postanowienie o zakazie wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez poprzedniego zarządcę wyłącza możliwość wykonywania decyzji od momentu złożenia wniosku przez jego następcę. Będzie on mógł wykonywać decyzję związaną z przedsiębiorstwem od momentu uzyskania ostatecznej decyzji potwierdzającej taką możliwość. W razie bezskutecznego upływu tego terminu, decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa.

Niespełnienie któregokolwiek z ww. warunków do dalszego wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem skutkuje obowiązkiem wydania przez właściwy organ decyzji odmawiającej potwierdzenia możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez zarządcę sukcesyjnego. Decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa z dniem, w którym decyzja odmowna stała się ostateczna. Oznacza bowiem ona, że w przedsiębiorstwie nie są spełnione warunki do wykonywania działalności objętej decyzją.

d) Decyzja przenosząca na właściciela przedsiębiorstwa w spadku decyzję

Właściciel przedsiębiorstwa w spadku może złożyć do organu administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, wniosek o przeniesienie na niego tej decyzji:

- w terminie sześciu miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy – jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony;
- w terminie sześciu miesięcy od dnia wygaśnięcia ustanowionego zarządu sukcesyjnego.

Zarządca sukcesyjny jest stroną postępowania, zainicjowanego wnioskiem właściciela przedsiębiorstwa w spadku.

Ustawa przewiduje, że decyzje związane z przedsiębiorstwem mogą zostać przeniesione na właściciela przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli:

- 1) warunki do uzyskania tej decyzji, określone w przepisach odrębnych ustaw, są spełnione,

- 2) przedłoży on dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, o których mowa w pkt 2,
- 3) oświadczy on, że przyjmuje wszystkie warunki zawarte w tej decyzji i zobowiązuje się do wykonania związanych z nią obowiązków,
- 4) przedłoży on pisemną zgodę wszystkich pozostałych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem.

Warunki, które mają charakter osobisty, uważa się za spełnione, jeżeli spełnia je właściciel przedsiębiorstwa w spadku, który złożył wniosek o przeniesienie na niego decyzji.

Przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem na właściciela przedsiębiorstwa w spadku następuje w drodze decyzji zmieniającej decyzję związaną z przedsiębiorstwem w zakresie jej adresata. W formie decyzji następuje także odmowa przeniesienia, jeśli nie zostały spełnione ww. ustawowe wymogi. Decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa z dniem, w którym decyzja o odmowie jej przeniesienia stała się ostateczna (o ile nie wygasła wcześniej z innych przyczyn).

Wniosek o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem może złożyć także wspólnik spółki cywilnej (art. 41 ust. 5 ustawy). Musi on spełnić analogiczne warunki, jakie przewidziano dla właściciela przedsiębiorstwa w spadku. W szczególności, aby decyzja związana z przedsiębiorstwem mogła zostać przeniesiona na wspólnika spółki cywilnej, powinien on spełniać warunki do uzyskania decyzji, które mają charakter osobisty, oraz uzyskać pisemną zgodę wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na przeniesienie na niego decyzji.

Jeżeli wydana została decyzja potwierdzająca możliwość wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez zarządcę sukcesyjnego, a po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnik spółki cywilnej złoży wniosek o przeniesienie na niego tej decyzji – korzysta on z uprawnienia analogicznego jak przewidziane w art. 39 ust. 1 dla zarządcy sukcesyjnego. Może mianowicie wykonywać uprawnienia (i jednocześnie obowiązki) wynikające z decyzji już od dnia złożenia wniosku, jeśli oświadczy, że warunki do uzyskania decyzji są spełnione, oraz przedłoży dokumenty to potwierdzające i zgodę pozostałych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Także w tym przypadku organ, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, może, w drodze

postanowienia (na które przysługuje zażalenie), zakazać wykonywania decyzji przez wnioskodawcę do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia wniosku, jeżeli uzna, że groziłoby to naruszeniem przepisów prawa albo interesu publicznego.

Wnioskodawca jest obowiązany wykonać związane z decyzją obowiązki od dnia złożenia wniosku, a jeżeli chodzi o obowiązki, których termin wykonania upłynął w okresie od wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego do dnia złożenia wniosku o przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem – niezwłocznie po dniu, w którym decyzja przenosząca stała się ostateczna.

Powyższe rozwiązanie jest konieczne, aby można było zachować płynność działalności także w przypadku wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, który z istoty ma charakter tymczasowy. Osoba, która ostatecznie będzie kontynuowała działalność zmarłego przedsiębiorcy (np. zapisobierca windykacyjny), powinna mieć możliwość kontynuowania działalności, której warunki wykonywania zostały zweryfikowane w procedurze potwierdzenia możliwości wykonywania decyzji przez zarządcę sukcesyjnego.

2.2. Promesy udzielone przedsiębiorcy

Dla działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę istotne znaczenie może mieć uzyskana przez niego promesa. Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej przewiduje możliwość udzielenia promesy koncesji (art. 60 u.s.d.g.). Przepisy niektórych ustaw odrębnych przewidują także promesę zezwolenia (zob. art. 37an ustawy – Prawo farmaceutyczne, art. 17c ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, art. 43 ustawy – Prawo energetyczne).

Ustawa obejmuje więc zmiany we właściwych ustawach odrębnych, które przewidują, że jeżeli przedsiębiorcy udzielona została promesa koncesji albo zezwolenia, w okresie ważności tej promesy nie można odmówić właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku, a jeżeli promesa udzielona została zmarłemu wspólnikowi spółki cywilnej – także innemu wspólnikowi tej spółki, udzielenia koncesji albo zezwolenia na wykonywanie działalności gospodarczej określonej w promesie.

Ustawa przewiduje przesłanki odmowy udzielenia koncesji albo zezwolenia na podstawie promesy, analogiczne do tych, jakie obecnie obowiązujące przepisy przewidują w odniesieniu do możliwości udzielenia koncesji lub zezwolenia przedsiębiorcy, który uzyskał promesę (zob. art. 60 ust. 4 u.s.d.g. czy art. 37an ust. 4 ustawy – Prawo

farmaceutyczne). Konieczne jest dodatkowo uzyskanie zgody właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na udzielenie koncesji lub zezwolenia objętego promesą jednemu z nich lub wspólnikowi spółki cywilnej.

2.3. Utrzymanie w mocy wpisu do rejestru działalności regulowanej albo innego rejestru

Zważywszy, że działalność związana z wpisami do rejestrów działalności regulowanej lub do innych rejestrów prowadzonych przez organy administracji publicznej, prowadzona przez przedsiębiorcę, może stanowić przeważającą, a nawet wyłączną działalność przedsiębiorcy, należało także uregulować zasady utrzymania wpisów w tych rejestrach w okresie zarządu sukcesyjnego.

Ustawa wprowadza zasadę, zgodnie z którą wpisy te – o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej – pozostają w mocy i nie podlegają wykreśleniu z chwilą śmierci przedsiębiorcy.

W zakresie rejestrów działalności regulowanej, zasady te dotyczyć będą przede wszystkim rejestrów uregulowanych w:

- 1) ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach,
- 2) ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- 3) ustawie o zawodach lekarza i lekarza dentystry,
- 4) ustawie – Prawo o ruchu drogowym,
- 5) ustawie o ochronie zwierząt,
- 6) ustawie o gospodarce nieruchomościami,
- 7) ustawie o ochronie osób i mienia,
- 8) ustawie – Prawo bankowe,
- 9) ustawie – Ordynacja podatkowa,
- 10) ustawie o usługach turystycznych,
- 11) ustawie o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych,
- 12) ustawie o usługach detektywistycznych,
- 13) ustawie o transporcie drogowym,
- 14) ustawie – Prawo lotnicze,
- 15) ustawie – Prawo dewizowe,

- 16) ustawie o transporcie kolejowym,
- 17) ustawie o zakładach leczniczych dla zwierząt,
- 18) ustawie o biokomponentach i biopaliwach ciekłych,
- 19) ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym,
- 20) ustawie o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych,
- 21) ustawie o kierujących pojazdami,
- 22) ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- 23) ustawie o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina,
- 24) ustawie o zawodach pielęgniarki i położnej,
- 25) ustawie o usługach płatniczych,
- 26) ustawie o przewozie towarów niebezpiecznych,
- 27) ustawie – Prawo pocztowe,
- 28) ustawie o środkach ochrony roślin,
- 29) ustawie o odnawialnych źródłach energii.

Jeżeli chodzi o rejestry inne niż rejestry działalności regulowanej, do których także zastosowanie znajdują reguły z ustawy o zarządzie sukcesyjnym, będą to przede wszystkim:

- 1) ustawa o pośrednictwie ubezpieczeniowym – w zakresie rejestru agentów ubezpieczeniowych, rejestru brokerów ubezpieczeniowych,
- 2) ustawa – Prawo farmaceutyczne – w zakresie Krajowego Rejestru Wytwórców, Importerów oraz Dystrybutorów Substancji Czynnych, Krajowego Rejestru Pośredników w Obrocie Produktami Leczniczymi, rejestru wytwórców substancji czynnych, które mają zastosowanie przy wytwarzaniu produktów leczniczych weterynaryjnych mających właściwości anaboliczne, przeciwwzakaźne, przeciwpasożytnicze, przeciwzapalne, hormonalne oraz psychotropowe,
- 3) ustawa o kredycie konsumenckim oraz ustawa o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentem – w zakresie rejestru pośredników kredytowych,

- 4) ustawa o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym w zw. z ustawą o odpadach – w zakresie rejestru w odniesieniu do wprowadzającego sprzęt i autoryzowanego przedstawiciela oraz sposobu ich przekazywania,
- 5) ustawa o bateriach – w zakresie rejestru zużytych baterii i akumulatorów,
- 6) ustawa o obowiązkach w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej w zw. z ustawą o odpadach – w zakresie rejestrów tam uregulowanych, tj. rejestrów działalności polegającej na: wytwarzaniu, imporcie lub wewnątrzwspólnotowym nabyciu produktów, odzysku lub recyklingu odpadów powstałych z produktów, eksporcie i wewnątrzwspólnotowej dostawie odpadów powstałych z produktów w celu poddania ich odzyskowi lub recyklingowi oraz organizacji odzysku,
- 7) ustawa o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji w zw. z ustawą o odpadach – w zakresie rejestru wprowadzających pojazd,
- 8) ustawa o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi w zw. z ustawą o odpadach – w zakresie rejestru przedsiębiorców będących organizacjami odzysku opakowań, dokonujących wewnątrzwspólnotowej dostawy odpadów opakowaniowych, produktów w opakowaniach, eksportujących odpady opakowaniowe, opakowania, produkty w opakowaniach, prowadzących recykling lub inny niż recykling proces odzysku odpadów opakowaniowych, wprowadzających opakowania, wprowadzających produkty w opakowaniach,
- 9) ustawa o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym – w zakresie rejestru producentów i handlowców,
- 10) ustawa o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej – w zakresie rejestru dostawców usług zaufania,
- 11) ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – w zakresie rejestru podmiotów uprawnionych do wydawania certyfikatów,
- 12) ustawa o produktach pochodzenia zwierzęcego – w zakresie rejestru zakładów produkujących produkty pochodzenia zwierzęcego lub wprowadzających na rynek te produkty oraz wykazów takich zakładów,

- 13) ustawa o ochronie roślin – w zakresie rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez wojewódzkiego inspektora,
- 14) ustawa o usługach turystycznych – w zakresie rejestru organizatorów szkoleń dla kandydatów na przewodników górskich,
- 15) ustawa o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych i edukacyjnych – w zakresie rejestru hodowców, dostawców i użytkowników,
- 16) ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt – w zakresie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną,
- 17) ustawa o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości – w zakresie rejestru podmiotów świadczących usługi rozwojowe.

Ustawa jednocześnie zmienia art. 73 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie z którym w obecnym stanie prawnym przedsiębiorca wykreślany jest z rejestru działalności regulowanej na skutek powzięcia przez organ prowadzący ten rejestr informacji o zgonie przedsiębiorcy. Z tego samego powodu modyfikacji wymagał również przepis art. 18m ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, który przewidywał wykreślenie z rejestru podmiotu, w przypadku uzyskania informacji o jego śmierci. Zmiany te umożliwią stosowanie art. 43 do rejestrów działalności regulowanej. W tym samym celu ustawa zmienia art. 108 ust. 1 pkt 7 ustawy o działalności leczniczej (dotyczy rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą). Przepisy o zachowaniu wpisu w rejestrze nie znajdują zastosowania jedynie do indywidualnych praktyk zawodowych w rozumieniu art. 5 ust. 2 ustawy o działalności leczniczej. W zakresie innych rejestrów związanych z działalnością gospodarczą ustawa uchyla także pkt 4 art. 16 ustawy o organizacji rynku rybnego.

Warunkiem utrzymania wpisu w rejestrze na podstawie art. 43 ustawy jest złożenie przez zarządcę sukcesyjnego wniosku o zmianę wpisu oraz oświadczenia, że spełnione są warunki wymagane do wykonywania tej działalności. Warunki o charakterze osobistym powinien spełniać zarządca sukcesyjny. Zarządca składa jednocześnie wniosek o zmianę oznaczenia działalności przedsiębiorcy wpisanego do rejestru na firmę przedsiębiorcy z dodatkowym oznaczeniem „w spadku” (ze wskazaniem imienia i nazwiska zarządcy sukcesyjnego oraz jego numeru PESEL i NIP, o ile taki numer posiada), dzięki czemu nastąpi ujawnienie w rejestrze zarządu sukcesyjnego.

Wniosek o zmianę wpisu w rejestrze może być złożony w terminie miesiąca od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Jeżeli spełnione są wymogi do zmiany wpisu w rejestrze, zarządca sukcesyjny może wykonywać prawa wynikające z wpisu przedsiębiorcy do rejestru także przed wpisaniem do rejestru tej zmiany. Od dnia złożenia wniosku jest też obowiązany wykonywać obowiązki związane z wpisem do rejestru. W pozostałym zakresie do postępowania w przedmiocie zmiany wpisu w rejestrze stosuje się odpowiednio przepisy właściwe dla danej działalności wymagającej wpisu do właściwego rejestru.

Powyższe zasady stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy zarządca sukcesyjny przestał pełnić swą funkcję. Kolejny zarządca sukcesyjny może złożyć wniosek o zmianę wpisu w rejestrze wraz z oświadczeniem, że spełnione są warunki wymagane do wykonywania działalności, w terminie dwóch miesięcy od dnia, w którym jego poprzednik został wykreślony z CEIDG.

Powyższych zasad utrzymania wpisu w rejestrze nie stosuje się w przypadku, gdy zgodnie z przepisami odrębnych ustaw, regulujących wykonywanie tej działalności, do odpowiedniego rejestru nie może zostać wpisany podmiot niebędący osobą fizyczną. W takich przypadkach wpis trzeba bowiem uznać za związany ściśle z osobą zmarłego przedsiębiorcy.

2.4. Udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniach administracyjnych i sądowo-administracyjnych

Konsekwencją zasady, że zarządca sukcesyjny działa w imieniu własnym, ale na rachunek następców prawnych przedsiębiorcy, jest jego umocowanie do udziału w postępowaniach administracyjnych i sądowo-administracyjnych w sprawach związanych z działalnością przedsiębiorstwa (spraw wszczętych po śmierci przedsiębiorcy oraz, w pewnym zakresie, spraw będących w toku na dzień śmierci przedsiębiorcy).

Zarządca sukcesyjny będzie mógł wstąpić w miejsce zmarłej strony w postępowaniach w sprawach dotyczących praw zbywalnych lub dziedzicznych, związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa strony, jeżeli dana sprawa wynika z prowadzenia przedsiębiorstwa strony. Nabycie statusu strony w takich postępowaniach pozwoli zarządcy sukcesyjnemu m.in. zaskarżać wydane decyzje administracyjne związane z działalnością prowadzoną z wykorzystaniem przedsiębiorstwa.

Po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, w miejsce zarządcy sukcesyjnego będą natomiast występować spadkobiercy zmarłego.

Dodatkowo zmiany w procedurze sądownoadministracyjnej umożliwiają zarządcy sukcesyjnemu, w pewnym zakresie, występowanie w postępowaniach przed sądem administracyjnym dotyczących przedsiębiorstwa, wszczętych przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego.

W mocy pozostanie zasada, zgodnie z którą śmierć strony powoduje obligatoryjnie zawieszenie postępowania. Jednocześnie, na wniosek zarządcy sukcesyjnego lub na wniosek innej strony postępowania, sąd podejmie postępowanie z udziałem zarządcy sukcesyjnego, jeżeli postępowanie to dotyczy spraw wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa zmarłej strony (w szczególności, jeżeli przedmiotem postępowania jest decyzja związana z działalnością prowadzoną z wykorzystaniem przedsiębiorstwa).

Jeżeli postępowanie toczyło się z udziałem zarządcy sukcesyjnego, okoliczność, że zarządca przestał pełnić tę funkcję, a także wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, będą powodowały zawieszenie postępowania z urzędu. Do podjęcia zawieszzonego z urzędu postępowania dojdzie z chwilą zgłoszenia się lub ustalenia, odpowiednio, kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo następców prawnych zmarłego.

Konsekwencją powyższych zmian jest regulacja, zgodnie z którą, jeżeli po roku od zawieszenia postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani następcy prawni zmarłego, a postępowanie nie zostało podjęte z udziałem zarządcy sukcesyjnego, sąd może z urzędu zwrócić się do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku. Podobny skutek powstanie w sytuacji, kiedy następcy prawni nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani w ciągu roku od dnia zawieszenia postępowania z powodu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Rozwiązanie takie ma na celu zagwarantowanie efektywnego prowadzenia spraw przedsiębiorstwa przy jednoczesnej ochronie praw spadkobierców. Będzie też służyło ochronie interesu publicznego, zwłaszcza w przypadkach, gdy decyzja albo inny akt lub czynność administracji dotyczą obowiązku przedsiębiorcy.

2.5. Postępowanie egzekucyjne w administracji

Od momentu ustanowienia zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwo kontynuuje swoją działalność, a zarządca sukcesyjny zyskuje dostęp do środków zgromadzonych na

rachunkach przedsiębiorcy związanych z prowadzoną za życia działalnością gospodarczą. Wobec tego, mimo śmierci zobowiązanego nie istnieją przeszkody do wszczęcia bądź kontynuowania egzekucji z majątku przedsiębiorstwa, zwłaszcza, że umożliwienie prowadzenia egzekucji w okresie trwania zarządu sukcesyjnego niejednokrotnie może zdecydować o jej skuteczności.

Z tych przyczyn dokonano odpowiednich zmian w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji („p.e.a.”). Do słowniczka ustawy dodano pojęcia:

- 1) przedsiębiorstwa w spadku, które odsyła do definicji tego pojęcia w ustawie o zarządzie sukcesyjnym, oraz
- 2) zarządcy przedsiębiorstwa w spadku, które oznacza:
  - a) przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego – osobę, która dokonała zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników,
  - b) po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego – zarządcę sukcesyjnego, a w okresach, kiedy brak jest zarządcy sukcesyjnego (np. z powodu jego rezygnacji albo odwołania) – osobę, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonującą czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy.

Przepis art. 6 p.e.a. reguluje czynności wierzyciela – podejmowane w stosunku do zobowiązanego przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, które zmierzają do wszczęcia egzekucji. Podkreślenia wymaga, że podjęcie przez wierzyciela czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych umożliwia przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego. Celem projektowanego art. 6a p.e.a. jest wprowadzenie regulacji odnoszących się do sytuacji, gdy zobowiązany zmarł przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego. W takim przypadku wierzyciel nie ma możliwości podjęcia działań w stosunku do zobowiązanego. Mając na uwadze, że na podstawie ustawy wykonywanie praw i obowiązków zmarłego zobowiązanego przejmuje w określonym zakresie zarządca przedsiębiorstwa w spadku, wskazane jest, aby wierzyciel mógł podejmować określone działania w stosunku do niego. Jeżeli nie został jeszcze ustanowiony zarząd sukcesyjny, podejmowanie tych działań będzie jednak możliwe tylko w stosunku do osoby, która dokonała zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa.

Projektowane przepisy art. 27d i art. 28d p.e.a. umożliwiają kontynuowanie postępowania egzekucyjnego w stosunku do majątku przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy, a w przypadku, gdy egzekucja nie została wszczęta przed śmiercią przedsiębiorcy – wszczęcie egzekucji i prowadzenie jej z majątku przedsiębiorstwa. Należy rozróżnić przypadek, gdy przedsiębiorca zmarł przed wszczęciem egzekucji administracyjnej i sytuację, gdy śmierć nastąpiła już po wszczęciu postępowania egzekucyjnego.

W przypadku gdy zobowiązany będący przedsiębiorcą zmarł przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, wierzyciel wydaje tytuł wykonawczy, w którym wskazuje imię i nazwisko zobowiązanego oraz jego firmę z dodatkowym oznaczeniem „w spadku”.

Jeżeli zaś przedsiębiorca zmarł po wszczęciu egzekucji, zarządca przedsiębiorstwa w spadku prowadzi przedsiębiorstwo w spadku albo dokonuje czynności, o których mowa w art. 13 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, postępowanie egzekucyjne jest kontynuowane, a dokonane czynności egzekucyjne pozostają w mocy. Podjęcie dalszych czynności egzekucyjnych oraz zastosowanie środków egzekucyjnych może nastąpić po wydaniu postanowienia o nadaniu tytułowi wykonawczemu klauzuli o skierowaniu egzekucji przeciwko przedsiębiorstwu w spadku, które doręcza się zarządcy przedsiębiorstwa w spadku. Na postanowienie to przysługuje zażalenie.

W obu przypadkach tytuł wykonawczy uprawnia do przeprowadzenia egzekucji z majątku przedsiębiorstwa w spadku, a prawa i obowiązki zobowiązanego wykonuje zarządca przedsiębiorstwa w spadku. W braku zarządcy przedsiębiorstwa w spadku, w szczególności w przypadku, gdy nie dokonano zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, prowadzenie egzekucji na tych zasadach nie będzie możliwe przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego.

Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji przewiduje, że w przypadku śmierci zobowiązanego postępowanie egzekucyjne ulega zawieszeniu. Co do zasady, postępowanie takie jest podejmowane po ustaleniu spadkobierców zobowiązanego, na których przeszedł egzekwowany obowiązek, lub osób, na których rzecz zostały uczynione zapisy windykacyjne. Mając na uwadze, że w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego kontynuowana jest działalność przedsiębiorstwa prowadzonego przez zmarłego zobowiązanego, odpada uzasadnienie dla zawieszenia postępowania egzekucyjnego. Wprowadzono w związku z tym wyjątek od zasady zawieszenia

postępowania egzekucyjnego w przypadku, gdy z chwilą śmierci przedsiębiorcy zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny (art. 56 § 1a p.e.a.). Projektowany art. 56 § 1b p.e.a. określa przypadki, gdy zawieszeniu ulega postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko przedsiębiorstwu w spadku. Następuje to: 1) z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci zobowiązanego będącego przedsiębiorcą, jeżeli nie powołano zarządcy sukcesyjnego; 2) w razie uchylecia postanowienia o nadaniu tytułowi wykonawczemu klauzuli o skierowaniu egzekucji przeciwko przedsiębiorstwu w spadku; 3) w razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Projektowana zmiana art. 57 p.e.a. jest konsekwencją zmiany art. 56 p.e.a. w odniesieniu do zasady zawieszenia postępowania egzekucyjnego w przypadku śmierci zobowiązanego.

2.6. Ujawnianie informacji o zarządcy sukcesyjnym w CEIDG

Zarządca sukcesyjny podlega ujawnieniu w CEIDG celem zapewnienia bezpieczeństwa w obrocie prawnym w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy. Do CEIDG będą przekazywane także informacje istotne dla ustalenia, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję albo zarząd sukcesyjny wygaś. Ujawnieniu w CEIDG podlegają w szczególności: informacja o ustanowieniu i wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego oraz o datach tych zdarzeń, a także o tym, że wpisany do CEIDG zarządca przestał pełnić swoją funkcję oraz o dacie zdarzeń, które spowodowały ten skutek.

Zmianie ulegną także reguły dotyczące wykreślenia z CEIDG zmarłego przedsiębiorcy. Powiązanie wpisu zarządcy sukcesyjnego (bądź prokurenta z zastrzeżeniem o przekształceniu prokury w zarząd sukcesyjny) z wpisem przedsiębiorcy, którego przedsiębiorstwo zarządca sukcesyjny ma prowadzić, uniemożliwi wykreślanie zmarłych przedsiębiorców z CEIDG z urzędu bezpośrednio po otrzymaniu informacji o zgonie albo znalezieniu zwłok. Wpis zmarłego przedsiębiorcy powinien być nadal publikowany przez dalsze dwa miesiące w celu ewentualnego wpisu zarządcy sukcesyjnego powołanego po śmierci przedsiębiorcy. W tym okresie wpis będzie jednak obejmował informację o śmierci przedsiębiorcy. Dopiero w razie braku powołania zarządcy sukcesyjnego w tym terminie, wpis przedsiębiorcy będzie podlegał wykreśleniu z urzędu. Wykreślenie odbywać się będzie na dotychczasowych zasadach (czynność materialno-techniczna wykreślenia).

a) Informacje związane z ustanowieniem zarządu sukcesyjnego

Wpis do CEIDG jest niezbędny, aby zarząd sukcesyjny został ustanowiony. W przypadku gdy zarządca sukcesyjny jest powoływany po śmierci przedsiębiorcy, będzie on miał charakter konstytutywny w tym sensie, że dopiero z chwilą wpisu zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny.

Wpis będzie dokonywany na wniosek samego przedsiębiorcy, jeśli za życia powoła on zarządcę sukcesyjnego i złoży wniosek o wpis odpowiedniej zmiany wpisu do CEIDG. Składając wniosek o wpis do CEIDG, przedsiębiorca będzie obowiązany złożyć oświadczenie w przedmiocie udzielenia przez zarządcę sukcesyjnego zgody na pełnienie tej funkcji. Z uwagi na daleko idące skutki ustanowienia zarządu sukcesyjnego – w tym, powstanie obowiązków po stronie osoby wskazanej jako zarządca sukcesyjny – oświadczenie to będzie składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Składający oświadczenie będzie obowiązany do zawarcia w nim klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastąpi pouczenie organu uprawnionego do odebrania oświadczenia o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Dane podstawionego zarządcy sukcesyjnego (zob. art. 11 ustawy) będą udostępniane przez CEIDG z chwilą wykreślenia zarządcy sukcesyjnego powołanego w pierwszej kolejności.

Jeżeli zarządca sukcesyjny zostanie powołany po śmierci przedsiębiorcy, powołanie zarządcy sukcesyjnego zgłasza do CEIDG notariusz, przed którym doszło do powołania zarządcy sukcesyjnego. Zgłoszenie powołania zarządcy sukcesyjnego będzie dokonywane także przez sąd w wyjątkowym przypadku, gdy sąd wyznacza zarządcę sukcesyjnego w miejsce zarządcy odwołanego z powodu rażącego naruszenia obowiązków.

Ustawa przewiduje, że zawieszenie działalności nie stanowi przeszkody do ustanowienia zarządu sukcesyjnego. W przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, informację o zawieszeniu wykonywania działalności gospodarczej wykreśla się z CEIDG z urzędu.

b) Zmiana osoby zarządcy sukcesyjnego

Przed śmiercią przedsiębiorcy wykreślenie zarządcy sukcesyjnego z CEIDG będzie dokonywane na wniosek przedsiębiorcy, który odwołał zarządcę albo któremu złożone zostało oświadczenie o rezygnacji z tej funkcji. Przedsiębiorca ma obowiązek złożyć taki wniosek niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po zaistnieniu tych okoliczności. Jeżeli przedsiębiorca nie wykona swojego obowiązku wykreślenia z CEIDG osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego, która zrezygnowała, jej samej będzie przysługiwało prawo złożenia wniosku o wykreślenie z CEIDG swoich danych jako zarządcy sukcesyjnego w związku z rezygnacją.

Przedsiębiorca będzie obowiązany złożyć wniosek o zmianę wpisu w CEIDG także w razie śmierci zarządcy sukcesyjnego, utraty pełnej przez niego zdolności do czynności prawnych, jak również o uprawomocnieniu się zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy, niezwłocznie po powzięciu informacji o zaistnieniu tych zdarzeń. Jeżeli osoba zarządcy sukcesyjnego posiada numer PESEL, CEIDG będzie również uzyskiwała informacje automatycznie z systemu PESEL, co będzie skutkowało ujawnieniem informacji o śmierci w CEIDG z urzędu. Jeżeli zarządca sukcesyjny nie będzie posiadał numeru PESEL, informacja o śmierci będzie publikowana z urzędu po uzyskaniu wiarygodnych danych o śmierci zarządcy sukcesyjnego z innych źródeł, w szczególności po zgłoszeniu tej informacji przez samego przedsiębiorcę.

Jeżeli do odwołania albo rezygnacji zarządcy sukcesyjnego dojdzie po śmierci przedsiębiorcy, fakty te podlegają niezwłocznemu zgłoszeniu do CEIDG przez notariusza, przed którym składane są oświadczenia w tym przedmiocie. W przypadku gdy zarządca sukcesyjny został odwołany przez sąd z powodu rażącego naruszenia obowiązków, zgłoszenia dokonuje właściwy sąd, niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia w tej sprawie.

Utratę przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych oraz prawomocne orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, o którym mowa w art. 8 ust. 2 ustawy, po śmierci przedsiębiorcy, zobowiązane będą zgłaszać odpowiednie sądy. Informacja o utracie pełnej zdolności do czynności prawnych oraz o zakazie prowadzenia przez zarządcę sukcesyjnego działalności gospodarczej orzeczoną przez sąd upadłościowy podlega zgłoszeniu do CEIDG niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu uprawomocnienia się orzeczenia właściwego sądu.

Informacje o zakazie prowadzenia określonej działalności gospodarczej przez zarządcę sukcesyjnego orzeczonym przez sąd karny, KRK zgłasza do CEIDG niezwłocznie po zarejestrowaniu informacji o orzeczeniu tego zakazu. Krajowy Rejestr Karny będzie również zgłaszał niezwłocznie do CEIDG uzyskane informacje o wykonaniu albo darowaniu środka karnego oraz o uchyleniu środka zabezpieczającego w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, zgłoszonego do CEIDG, a także informacje o usunięciu z Krajowego Rejestru Karnego danych wynikających z orzeczenia zawierającego taki środek karny lub zabezpieczający, zgłoszony do CEIDG. Sąd upadłościowy będzie również niezwłocznie zgłaszał do CEIDG informację o wstrzymaniu wykonania, uchyleniu lub zmianie orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej przez zarządcę sukcesyjnego.

Powyższe okoliczności będą zatem weryfikowane na zasadach analogicznych do obecnie stosowanych w odniesieniu do przedsiębiorców. Ujawnienie w CEIDG informacji o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego będzie związane ze skierowaniem odpowiedniego zapytania do KRK.

c) Informacje związane z wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego

W przypadku upływu terminu dwóch miesięcy od śmierci przedsiębiorcy, bez przyjęcia spadku choć przez jednego spadkobiercę lub zapisobiercę windykacyjnego (chyba że zarządca sukcesyjny działa na rzecz małżonka przedsiębiorcy), zgłoszenia tej okoliczności do CEIDG zobowiązany będzie dokonać zarządca sukcesyjny, niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Pozostałe informacje istotne dla stwierdzenia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego będą zgłaszane do CEIDG przez właściwe sądy albo notariuszy, dokonujących czynności powodujących taki skutek, przy czym samego wykreślenia dokona CEIDG z urzędu czynnością materialno-techniczną. Chodzi o informacje w przedmiocie:

- a) ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy – informację w tym przypadku zgłosi do CEIDG sąd upadłościowy niezwłocznie po wydaniu postanowienia o ogłoszeniu upadłości,
- b) nabycia przedsiębiorstwa w całości przez jedną osobę – w zależności od tego, czy w konkretnym przypadku potwierdza to postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku,

akt poświadczenia dziedziczenia albo europejskie poświadczenie spadkowe, informację o tym zdarzeniu zgłasza do CEIDG sąd albo notariusz,

- c) nabycia przedsiębiorstwa w całości przez jedną osobę na podstawie czynności prawnej – informację do CEIDG zgłasza notariusz, który poświadcza podpisy osób dokonujących czynności zbycia przedsiębiorstwa (art. 75¹ k.c.) lub ewentualnie sporządza akt notarialny obejmujący tę czynność (np. gdy przedsiębiorstwo obejmuje nieruchomości),
- d) dział spadku – w zależności od tego, czy w konkretnym przypadku dokonywany jest dział sądowy czy umowny, informację o tym zdarzeniu zgłasza do CEIDG sąd albo notariusz.

Sąd albo notariusz obowiązany jest zgłosić do CEIDG powyższe informacje niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu zajścia zdarzenia podlegającego zgłoszeniu.

Jeżeli wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego jest spowodowane upływem miesiąca od dnia, w którym poprzedni zarządca został wykreślony z CEIDG, przedsiębiorca zostanie wykreślony z CEIDG z urzędu w terminie 7 dni od wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Podobnie, w terminie 7 dni od otrzymania informacji o innych okolicznościach powodujących wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego – CEIDG wykreśli przedsiębiorcę z urzędu.

Jeżeli wcześniej nie zajdzie inne zdarzenie powodujące wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, przedsiębiorca zostanie wykreślony z CEIDG z upływem 2 lat od daty śmierci przedsiębiorcy, chyba że do CEIDG zostanie zgłoszone przedłużenie zarządu sukcesyjnego. Zgłoszenia tej informacji dokonuje sąd orzekający o przedłużeniu zarządu, niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia w tym przedmiocie. CEIDG wykreśla wówczas przedsiębiorcę z CEIDG z upływem okresu, na jaki zarząd sukcesyjny został przedłużony.

W ustawie przewidziano także, że do CEIDG zgłaszane będą przez właściwe organy informacje o złożeniu przez zarządcę sukcesyjnego wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji, o których informacje podlegają przekazaniu do CEIDG, i o przeniesieniu takich decyzji na następcę prawnego przedsiębiorcy (art. 37 ust. 1 i art. 41 ust. 1 albo 5 ustawy) oraz informację o złożeniu wniosku o zmianę oznaczenia

przedsiębiorcy, oraz oświadczenia o spełnieniu warunków wymaganych do wykonywania działalności regulowanej w odpowiednim rejestrze (art. 44 ustawy).

3. Zmiany w zakresie prawa pracy

Obecnie, zgodnie z ogólną zasadą (art. 63² § 1 k.p.) wraz ze śmiercią pracodawcy umowy o pracę z pracownikami wygasają. Wprawdzie art. 63² § 3 k.p. zawiera zastrzeżenie, że skutek wygaśnięcia umów o pracę nie następuje, jeżeli dojdzie do przejścia zakładu pracy na zasadach określonych w art. 23¹ k.p. W praktyce powstaje jednak wiele wątpliwości i praktycznych trudności dotyczących ewentualnej kontynuacji działalności przedsiębiorstwa i zakładu pracy przez spadkobierców. W ocenie projektodawcy nie można przyjąć, że sam fakt spadkobrania automatycznie powoduje przejście pracowników przez nowego pracodawcę, o ile tylko zmarły pracodawca posiadał zakład pracy. Poza istnieniem zakładu pracy, art. 63² § 3 k.p. wymaga jeszcze jego przejścia przez spadkobiercę, o czym trudno mówić w sytuacji, gdy nie tylko ustaje działalność przedsiębiorstwa, ale co najmniej do czasu stwierdzenia nabycia spadku nie jest wiadome, kto dziedziczy to przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym. W świetle art. 63² § 3 k.p. istotne staje się zatem faktyczne kontynuowanie wykonywania działalności gospodarczej przez następców prawnych, w szczególności przez spadkobierców przedsiębiorcy⁸¹.

W obecnym stanie prawnym spadkobierca nie może zaś faktycznie kontynuować działania przedsiębiorstwa (a tym samym i zakładu pracy) natychmiast po śmierci spadkodawcy. W praktyce, bez stwierdzenia nabycia spadku lub aktu poświadczenia dziedziczenia nie może bowiem potwierdzić, że nabył zakład pracy (art. 1027 k.c.), co będzie wymagane przede wszystkim przez organy administracji np. ZUS. Możliwość realizacji uprawnień pracowników także staje się iluzoryczna, skoro nie mogą oni ustalić, kto jest aktualnym pracodawcą. Przed działaniem spadku do każdej czynności, także w sferze prawa pracy, konieczna byłaby ponadto zgoda co najmniej większości spadkobierców (obliczana według udziałów).

Przedsiębiorstwo nie może najczęściej istnieć bez pracowników. Celem zapewnienia rzeczywistej kontynuacji wykonywania działalności gospodarczej z wykorzystaniem przedsiębiorstwa w spadku, konieczne jest zapewnienie możliwości trwania stosunków

---

⁸¹) Por. wyrok WSA w Poznaniu z 20 listopada 2015 r., II SA/Po 818/15.

pracy nawiązanych przez przedsiębiorcę jako pracodawcę. Proponowane zmiany zmierzają do jasnego przesądzenia, kiedy śmierć przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, zatrudniającego pracowników, spowoduje wygaśnięcie umów o pracę oraz kiedy i na jakich warunkach możliwe będzie kontynuowanie umów o pracę związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku. Należy w tym zakresie rozróżnić sytuację, kiedy zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, od przypadków gdy następuje to dopiero po śmierci przedsiębiorcy.

W okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego uprawnienia i obowiązki pracodawcy wykonuje zarządca sukcesyjny, a w przypadku jego braku – osoby, o których mowa w art. 14. Te same osoby obowiązane będą do wykonywania obowiązków z zakresu ubezpieczeń społecznych za płatnika, jakim jest przedsiębiorstwo w spadku w stosunku do wszystkich zatrudnionych w przedsiębiorstwie pracowników i zleceniobiorców przedsiębiorstwa w spadku oraz w stosunku do osób przebywających na urlopie wychowawczym udzielonym w ramach stosunku pracy albo pobierających zasiłek macierzyński, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca Zakład.

3.1. Kontynuacja stosunków pracy

Pełną i płynną kontynuację stosunków pracy zawartych przez przedsiębiorcę ustawa przewiduje dla przypadków, kiedy zarządca sukcesyjny został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy. W takiej sytuacji działalność gospodarcza, w związku z którą zawarto umowy o pracę, może być kontynuowana bez okresu zawieszenia lub niepewności. Fakt ustanowienia zarządu sukcesyjnego wynika z CEIDG, a zatem jest informacją prostą do ustalenia i zweryfikowania, także przez pracowników.

W ustawie przewidziano, że umowy o pracę nie wygasają w razie ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci pracodawcy. W takim przypadku umowy o pracę z pracownikami wygasają z dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, chyba że przed tym dniem nastąpiło przejście pracownika przez nowego pracodawcę na zasadach określonych w art. 23¹ k.p. Oczywiście, umowy o pracę mogą wygasnąć wcześniej na ogólnych zasadach, np. z upływem okresu, na jaki zostały zawarte czy na skutek wypowiedzenia.

Rozwiązanie to stanowi gwarancję ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa z udziałem osób zatrudnionych, a przy tym pozwala na ochronę praw pracowników, których stosunki pracy pozostaną w mocy na dotychczasowych zasadach.

3.2. Porozumienie o kontynuacji stosunku pracy na dotychczasowych zasadach

Więcej trudności powstaje w przypadku, gdy w chwili śmierci przedsiębiorcy nie jest ustanowiony zarząd sukcesyjny, a aktualizuje się dopiero możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego przez uprawnione osoby, w okresie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy. Tym samym, przez maksymalnie dwa miesiące istnieje okres przejściowy, swoisty okres zawieszenia, w którym ostateczny los przedsiębiorstwa zmarłego nie jest przesądzony. Może on zakończyć się trwałym zakończeniem działalności przedsiębiorstwa (w dotychczasowej formie) albo kontynuacją działalności z pomocą powołanego w tym czasie zarządcy sukcesyjnego.

Dzięki kompleksowej regulacji ustawy, następcy prawni przedsiębiorcy otrzymają narzędzia do tego, aby odpowiedzialnie podjąć decyzję o kontynuacji działalności przedsiębiorstwa. Podjęcie takiej decyzji wymaga czasu. Temu m.in. służy okres maksymalnie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy. To czas, w którym zarządzanie przedsiębiorstwem może wynikać jedynie z czynności zachowawczych, czyli z działania osób, które jako niepotwierdzeni jeszcze następcy prawni, chcą zapewnić ciągłość funkcjonowania firmy (art. 13–16 ustawy). To działanie musi opierać się na zasadzie dobrowolności, czy inaczej – na ocenie możliwości tych osób.

Ustawa przewiduje, że umowy o pracę z pracownikami wygasają z upływem 30 dni od dnia śmierci pracodawcy, chyba że przed upływem tego okresu zostanie zawarte pisemne porozumienie o kontynuacji stosunku pracy z pracownikiem. Co do zasady okres 30 dni od dnia śmierci pracodawcy będzie uważany za okres usprawiedliwionej nieobecności w pracy. Oznacza to, że pracownik nie musi w tym okresie stawiać się w pracy. Skoro praca nie będzie w tym okresie wykonywana, pracownik nie zachowuje w tym okresie prawa do wynagrodzenia. Osoba uprawniona do dokonywania czynności zachowawczych, a jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny – zarządca sukcesyjny, będzie jednak mógł w tym okresie polecić pracownikowi wykonywanie pracy zgodnej z jego umową o pracę w celu dokonania czynności zachowawczych. Konieczne będzie określenie okresu oraz wymiaru pracy, objętej tym poleceniem. Za wykonaną pracę pracownik otrzyma wynagrodzenie zgodne z jego umową o pracę.

Zawarcie porozumienia powoduje, że stosunek pracy jest kontynuowany na dotychczasowych zasadach do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego (jeżeli porozumienie zawarła osoba, o której mowa w art. 14 ustawy) albo do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego (jeżeli porozumienie zawarł z pracownikiem zarządca sukcesyjny). Jeżeli porozumienie zawarła osoba, o której mowa w art. 14 ustawy, oraz ustanowiono zarząd sukcesyjny umowy o pracę wygasają z dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, chyba że wcześniej nastąpiło przejście pracownika przez nowego pracodawcę na zasadach określonych w art. 23¹.

Porozumienie jest wyrazem obustronnej zgody (brak przymusu) na przedłużenie stosunku pracy na dotychczasowych zasadach w okresie przejściowym, gdy podejmowane są decyzje co do kontynuacji albo zaprzestania działalności przedsiębiorstwa (zakładu pracy). Nagła utrata możliwości świadczenia pracy i wykonywania uprawnień pracodawcy w okresie oczekiwania na ustanowienie zarządu sukcesyjnego może być bardzo niekorzystna zarówno dla pracowników, jak i dla następców prawnych lub małżonka nabywających przedsiębiorstwo.

Zawarcie porozumienia o kontynuacji stosunku pracy, zawieranego w szczególnym okresie, gdy podejmowana jest decyzja co do dalszego prowadzenia albo zaprzestania prowadzenia przedsiębiorstwa nie może być obowiązkowe. Porozumienie jest narzędziem, dzięki któremu wspólnymi staraniami pracowników i osób uprawnionych do czynności zachowawczych, które będą w stanie przyjąć na siebie taką odpowiedzialność, można zapewnić ciągłość działania przedsiębiorstwa przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego. Konsekwencją tego założenia jest też możliwość zawarcia porozumień z niektórymi pracownikami zatrudnianymi przez zmarłego pracodawcę. Automatyzm w zakresie utrzymania w mocy wszystkich stosunków pracy w okresie przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego mógłby spowodować utratę szans na kontynuację działalności w dłuższej perspektywie. W tym czasie możliwości działania przedsiębiorstwa są ograniczone. Osoba dokonująca czynności zachowawczych nie ma też dostępu do rachunków bankowych. By zwiększyć szanse na zawarcie jak największej liczby takich porozumień, przewidziano możliwość ich zawierania także przez zarządcę sukcesyjnego, jeżeli zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony przed upływem 30 dni od dnia śmierci pracodawcy. Nieracjonalne byłoby przyznanie takiego uprawnienia jedynie w ramach czynności zachowawczych.

W zakresie umów zawartych na czas określony, których termin rozwiązania przypada przed wyżej wskazanym terminem wygaśnięcia umów o pracę (30 dni od dnia śmierci pracodawcy), projekt przewiduje, że rozwiązują się one z upływem czasu, na który zostały zawarte. Jeżeli termin rozwiązania umowy na czas określony przypada po upływie 30 dni od dnia śmierci pracodawcy, umowa o pracę wygasa z dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, chyba że wcześniej rozwiąże się z upływem czasu, na który została zawarta, albo strony uzgodnią wcześniejszy termin rozwiązania umowy.

Należy podkreślić, że porozumienie o kontynuacji stosunku pracy to rozwiązanie tymczasowe. Brak porozumienia nie oznacza zaś automatycznie, że stosunek pracy nie będzie podlegał restytucji na zasadach określonych w art. 63² § 12 k.p.

Konsekwencją opisanych wyżej regulacji są zmiany w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (czyli tzw. ustawie zasiłkowej). Świadczenia określone ustawą zasiłkową przysługują w sytuacjach, w których ubezpieczony za okres nieobecności w pracy z powodu choroby, macierzyństwa lub konieczności sprawowania opieki nie osiąga dochodów. Zasiłki rekompensują więc ubezpieczonemu utracone dochody. W ustawie zasiłkowej przewidziane są sytuacje, w których zasiłki nie przysługują. Są to sytuacje, w których niezdolność do pracy przypada na okres, w którym ubezpieczony nie otrzymuje wynagrodzenia, a więc nie traci go za okres niezdolności do pracy (np. urlop bezpłatny lub wychowawczy). Analogiczne rozwiązanie przewidziano, co do zasady, dla okresów nieobecności w pracy przypadających w okresie od dnia śmierci pracodawcy do dnia zawarcia porozumienia o kontynuacji stosunku pracy albo wygaśnięcia umowy o pracę (art. 63² § 5 k.p.).

Jeżeli jednak pracownikowi zostanie polecone wykonywanie pracy, stosowane będą ogólne zasady przyznawania zasiłków w razie choroby lub macierzyństwa. Pracownik wykonujący pracę na podstawie polecenia, który stanie się w tym czasie niezdolny do pracy, nabędzie prawo do świadczeń wynikających z ustawy zasiłkowej. W związku z faktem, że polecenie pracownikowi wykonywania pracy nie będzie mogło dotyczyć pracownika, który w dniu śmierci pracodawcy jest niezdolny do pracy z powodu choroby, macierzyństwa albo konieczności sprawowania opieki, w tym przypadku ustawa nie odmawia prawa do zasiłku. Jeżeli niezdolność do pracy powstała przed dniem śmierci

pracodawcy i trwa nieprzerwanie po tym dniu – pracownikowi przysługuje świadczenie z ustawy zasiłkowej.

3.3. Możliwość powrotu do pracy pracowników po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego (pierwszeństwo w zatrudnieniu)

Wszystkim pracownikom, których umowy o pracę wygasły z powodu śmierci przedsiębiorcy, przysługuje prawo pierwszeństwa w zatrudnieniu. W razie ponownego zatrudniania pracowników w tej samej grupie zawodowej, zarządca sukcesyjny ma obowiązek zatrudnić pracownika, którego umowa o pracę wygasła z powodu śmierci pracodawcy, jeżeli pracownik ten zgłosi zamiar podjęcia zatrudnienia w ciągu miesiąca od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Jest to rozwiązanie podobne do przewidzianego obecnie w art. 9 ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym zapewnia zatem pracownikom analogiczną ochronę do przysługującej pracownikom w razie rozwiązania stosunków pracy z innych przyczyn niezależnych od pracownika.

Na gruncie art. 63² § 12 k.p. powinny pozostać aktualne wypowiedzi doktryny i orzecznictwa co do istoty prawa pierwszeństwa w zatrudnieniu, formułowane na gruncie art. 9 ww. ustawy. Istota tego prawa sprowadza się zatem do reaktywowania stosunku pracy, który został rozwiązany z przyczyn niedotyczących pracownika (tu: śmierci pracodawcy). Prawo pracownika zależy od spełnienia warunków ustawowych, z których podstawowym jest zamiar rekrutacji przez pracodawcę nowych pracowników. Spełnienie przesłanek do ponownego zatrudnienia powoduje jednak, że względne uprawnienie pracownika przeistacza się w prawo o charakterze bezwzględny, którego pracownik może dochodzić przed sądem⁸²⁾.

Orzecznictwo powszechnie przyjmuje szeroką interpretację tej samej grupy zawodowej, wskazując, że jest to zespół rodzajowo wewnątrznie spójnych czynności zawodowych wyodrębnionych w strukturze organizacyjnej zakładu pracy bądź pracowników o podobnych kwalifikacjach realizujących określone, zbliżone rodzajowo zadania czy też

---

⁸²⁾ T. Niedziński, *Ustawa o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Komentarz* [w:] T. Niedziński, E. Nurzyńska-Wereszczyńska, *Ustawa o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Komentarz praktyczny z orzecznictwem i przykładami. Kazusy. Wzory pism. Schematy, tabele*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 9 ustawy; uchwała SN z 22 lutego 1994 r., I PZP 2/94.

spełniających takie same funkcje (czynności), a nie tylko konkretne stanowisko pracy, wyodrębnione w strukturze organizacyjnej pracodawcy. Pojęcie to obejmuje więc nie tylko zespół pracowników wykonujących ściśle określony zawód bądź pracowników spełniających w zakładzie pracy takie same funkcje (czynności), lecz również pracowników wyodrębnionych pod względem przygotowania zawodowego do wykonywania pracy w określonym zawodzie lub specjalności zawodowej o podobnych kwalifikacjach realizujących określone, zbliżone rodzajowo zadania. Istotą przynależności do tej samej grupy zawodowej jest zasadniczo świadczenie rodzajowo podobnej pracy, ale niekoniecznie na tym samym stanowisku. W konsekwencji, obowiązek zatrudnienia pracownika w tej samej grupie zawodowej nie jest ograniczony do zatrudnienia pracownika na tym samym stanowisku, jakie zajmował poprzednio⁸³⁾.

Pracownik może zgłosić zamiar powrotu do pracy jeszcze przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego. Zgłaszając zamiar powrotu bezpośrednio po rozwiązaniu stosunku pracy, pracownik co prawda wyprzedza bieg zdarzeń, gdyż nie ma jeszcze wiedzy co do tego, czy zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony i czy proces rekrutacji nowych pracowników w tej samej grupie zawodowej będzie prowadzony, jednak ocenia się, że tego rodzaju zachowanie pracownika jest dowodem szczególnej zapobiegliwości i nie obliuguje go do nawiązania stosunku pracy z byłym pracodawcą. Pracownik może wyrazić zamiar powrotu do pracodawcy także później, pod warunkiem jednak, że nie dojdzie do przekroczenia miesięcznego terminu na dokonanie tego zgłoszenia⁸⁴⁾.

Jeśli pracownik zgłosi zamiar ponownego zatrudnienia, pracodawca ma obowiązek zatrudnić pracownika na poprzednich zasadach, tj. na takich zasadach, jakie obowiązywały w chwili śmierci pracodawcy. W tym zakresie występuje zatem odmiennosc w stosunku do zasad, jakie obowiązują na gruncie art. 9 ww. ustawy, zgodnie z którymi ponowne zatrudnienie oznacza nawiązanie nowego stosunku pracy, ale nie restytucję warunków poprzedniego zatrudnienia⁸⁵⁾.

---

⁸³⁾ *Ibidem*, zob. również wyroki SN z 16 lutego 2005 r., I PK 172/04, z 7 marca 1997 r., I PKN 26/97 oraz z 4 grudnia 1998 r., I PKN 444/98.

⁸⁴⁾ Por. T. Niedziński, *Ustawa o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Komentarz* [w:] T. Niedziński, E. Nurzyńska-Wereszczyńska, *Ustawa o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Komentarz praktyczny z orzecnictwem i przykładami. Kazusy. Wzory pism. Schematy, tabele*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 9 ustawy.

⁸⁵⁾ *Ibidem*.

Rozwiązanie to jest uzasadnione, ponieważ działalność przedsiębiorstwa w omawianym przypadku zostaje wznowiona po pewnym czasie od śmierci przedsiębiorcy, w którym jego funkcjonowanie jest całkowicie wstrzymane albo ograniczone. Takie wstrzymanie czy istotne ograniczenie działalności może spowodować negatywne skutki, w szczególności zmniejszenie potencjału przedsiębiorstwa – zaprzestanie działalności w pewnych jej obszarach (np. utratę ważnych kontrahentów czy zleceń). W takim przypadku, działalność, która będzie mogła być podjęta dopiero wraz z ustanowieniem zarządu sukcesyjnego po pewnym czasie od śmierci przedsiębiorcy, może mieć inny zakres niż działalność zmarłego przedsiębiorcy. Wówczas nie będzie także zachowana tożsamość zakładu pracy, przez co nie ma podstaw, aby przyjąć zasadę pełnej i nieprzerwanej kontynuacji stosunków pracy istniejących w chwili śmierci przedsiębiorcy. Sztywne przyjęcie zasady trwania wszystkich stosunków pracy w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez pewien czas po śmierci przedsiębiorcy, czyli rozwiązanie takie samo jak przy powołaniu zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy, mogłoby w praktyce powodować poważne komplikacje zarówno dla pracodawcy, jak i pracowników. Dla pracodawcy obowiązek przejęcia wszystkich stosunków pracy, przy podejmowaniu działalności po przerwie w działalności wraz z obowiązkiem uiszczenia świadczeń pracowniczych za okres przejściowy, może powodować obciążenie nie do udźwignięcia, szczególnie, iż podejmowana działalność niejednokrotnie będzie miała węższy zakres niż działalność przedsiębiorcy w chwili śmierci. Mogłoby to zniechęcać potencjalnych następców prawnych przedsiębiorcy do korzystania z instytucji zarządu sukcesyjnego i tym samym niweczyć „reaktywację” przedsiębiorstwa zmarłego.

Jednocześnie, jeżeli do negatywnych skutków w postaci ograniczenia działalności przedsiębiorstwa nie dojdzie i przedsiębiorstwo będzie mogło podjąć prowadzenie działalności w takim samym zakresie jak za życia przedsiębiorcy, zarządca sukcesyjny będzie dążył do ponownego zatrudnienia doświadczonych pracowników i nie zaistnieją powody do ograniczenia zatrudnienia.

4. Zarząd sukcesyjny a upadłość

Wprowadzenie do systemu prawa instytucji zarządu sukcesyjnego pociąga za sobą potrzebę zmiany niektórych przepisów ustawy – Prawo upadłościowe.

4.1. Zdolność upadłościowa zmarłego przedsiębiorcy w okresie zarządu sukcesyjnego

Prawo upadłościowe w obecnym stanie prawnym przewiduje w art. 7 możliwość ogłoszenia upadłości zmarłego przedsiębiorcy, o ile wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony w terminie roku od dnia jego śmierci. W związku z tym, że możliwe będzie ustanowienie zarządu sukcesyjnego, przewidziano rozszerzenie możliwości ogłoszenia upadłości także na okres trwania zarządu sukcesyjnego. Zgodnie z ustawą, wniosek o ogłoszenie upadłości można będzie zgłosić do dnia poprzedzającego dzień wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Katalog osób uprawnionych do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości został rozszerzony o zarządcę sukcesyjnego. Zgodnie z proponowanym brzmieniem art. 21 ust. 2a Prawa upadłościowego, zarządca sukcesyjny będzie zobowiązany, na analogicznych zasadach jak dłużnik, do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości zmarłego przedsiębiorcy w terminie trzydziestu dni od wystąpienia podstawy do ogłoszenia upadłości. Przy czym, jeżeli podstawa do ogłoszenia upadłości wystąpiła przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, termin do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości biegnie od dnia, w którym został ustanowiony zarząd sukcesyjny. W celu uniknięcia wątpliwości, czy złożenie wniosku należy oceniać w kontekście czynności zwykłego zarządu albo przekraczających zwykły zarząd, wskazano wprost, że złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości przez zarządcę sukcesyjnego nie wymaga zgody osób, na rzecz których działa zarządca sukcesyjny.

Doprecyzowano również w projekcie (art. 26¹ ust. 4 Prawa upadłościowego), że do ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy oraz po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, w sytuacji w której został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości, możliwe będzie powołanie kuratora dla dłużnika. Natomiast w okresie trwania zarządu sukcesyjnego, powołanie takiego kuratora nie będzie możliwe, gdyż w tym czasie działa zarządca sukcesyjny.

4.2. Niewypłacalność zmarłego przedsiębiorcy w okresie zarządu sukcesyjnego

Nie można byłoby mówić o niewypłacalności przedsiębiorcy, który już nie żyje w sytuacji, gdy niewypłacalność powstała po śmierci wskutek czynności zarządcy sukcesyjnego. Badanie przesłanki niewypłacalności w tym przypadku musi uwzględniać nie tylko zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku, ale

również wcześniejsze zobowiązania przedsiębiorcy – długi spadkowe. Potrzebna jest szczególna regulacja w zakresie niewypłacalności.

Projektowana nowelizacja Prawa upadłościowego obejmuje w związku z tym zmiany w zakresie definicji niewypłacalności. Do zmarłego przedsiębiorcy, oprócz obecnie obowiązującego art. 11, który określa podstawowe przesłanki stwierdzenia niewypłacalności, wprowadzono dodatkowe regulacje w art. 11a odnoszące się tylko do zarządu sukcesyjnego. W przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego będzie można ogłosić upadłość zmarłego przedsiębiorcy także wtedy, gdy w zakresie czynności wykonywanych na rachunek następców prawnych przedsiębiorcy i małżonka przedsiębiorcy, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, zarządca sukcesyjny utracił zdolność wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku.

Wprowadzenie art. 11a ust. 1 Prawa upadłościowego jest konieczne, gdyż inaczej nie byłoby możliwości ogłoszenia upadłości w sytuacji, gdy przedsiębiorca był wypłacalny w chwili śmierci, a stan niewypłacalności powstał dopiero na skutek działań zarządcy sukcesyjnego. Do ustalenia niewypłacalności w takim przypadku stosuje się odpowiednio art. 11 ust. 1a, zgodnie z którym domniemywa się, że dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych przekracza trzy miesiące.

4.3. Skutki ogłoszenia upadłości w okresie zarządu sukcesyjnego

Podstawową konsekwencją ogłoszenia upadłości w czasie zarządu sukcesyjnego jest jego wygaśnięcie. Rozwiązanie takie jest wynikiem podstawowego założenia projektu, że zarząd sukcesyjny jest rozwiązaniem ze swej natury tymczasowym, mającym prowadzić do możliwie płynnego przejścia „rokującej na przyszłość” działalności zmarłego przedsiębiorcy wykonywanej z wykorzystaniem przedsiębiorstwa w spadku przez jego następców prawnych. Z tego też powodu, ogłoszenie upadłości powinno skutkować wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego, gdyż podważa ono możliwość przejścia działalności przez następców, aktualizuje zaś potrzebę zaspokojenia wierzytelności wobec upadłego. Po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego do upadłego stosują się przepisy Prawa upadłościowego w dotychczasowym zakresie, w szczególności co do możliwości powołania kuratora, z zastrzeżeniem rozszerzenia składu masy upadłości.

Zarządca sukcesyjny będzie uczestnikiem postępowania o ogłoszenie upadłości zmarłego przedsiębiorcy jest również zarządca sukcesyjny. Zażalenie na postanowienie o ogłoszeniu upadłości będzie zaś przysługiwało również osobie, która pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego w chwili ogłoszenia upadłości.

4.4. Skład masy upadłości

Kontynuowanie działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy, przy zachowaniu możliwości ogłoszenia upadłości po jego śmierci przez okres trwania zarządu sukcesyjnego, skutkować będzie zmianą składu majątkowego przedsiębiorstwa w spadku. Sytuacja ta nie pozostaje bez wpływu na potencjalne możliwości zaspokojenia wierzycieli. Z tego powodu w art. 421 Prawa upadłościowego sprecyzowano, że w takim przypadku do masy spadkowej oprócz aktywów spadku po zmarłym przedsiębiorcy, wchodzi również aktywa nabyte w okresie zarządu sukcesyjnego, które weszły w skład przedsiębiorstwa w spadku. Jest to także istotne zabezpieczenie po stronie wierzycieli upadłego, mające zapewnić ich zaspokojenie w możliwie pełnym zakresie w przypadku ogłoszenia upadłości.

4.5. Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej przez zarządcę sukcesyjnego

Konsekwencją umożliwienia upadłości przedsiębiorcy w okresie zarządu sukcesyjnego jest również przyznanie zarządcy sukcesyjnemu praw i obowiązków na gruncie prawa upadłościowego. Na ogólnych zasadach, wobec zarządcy sukcesyjnego jako osoby zarządzającej przedsiębiorstwem dłużnika, czyli zmarłego przedsiębiorcy (zob. art. 373 ust. 1 pkt 1a i art. 374 ust. 2 Prawa upadłościowego) można będzie orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie art. 373 lub art. 374 Prawa upadłościowego.

Dodatkowo w projekcie przewidziano modyfikację art. 373 ust. 1 Prawa upadłościowego, poprzez dodanie, że wskazane tam przewinienia mogą skutkować orzeczeniem zakazu pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego. Przepis ten konstytuuje sankcję, która powinna zapewnić prawidłowe i zgodne z prawem wykonywanie funkcji przez zarządców sukcesyjnych, na analogicznych zasadach jak po stronie przedsiębiorców za ich życia czy też innych przedstawicieli podmiotów, wobec których może być prowadzone postępowanie upadłościowe.

Prawomocne orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej lub pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego jest okolicznością, która powoduje, że zarządca

sukcesyjny przestaje pełnić swą funkcję. Informację o tych orzeczeniach przekazuje do CEIDG sąd upadłościowy.

5. Zmiany w zakresie prawa podatkowego, opłaty skarbowej i rachunkowości

Wprowadzenie do systemu prawa instytucji przedsiębiorstwa w spadku zrodziło potrzebę zmian także w zakresie prawa podatkowego. Mają one istotne znaczenie dla efektywnego rozwiązania problemu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej po jej śmierci.

5.1. Przedsiębiorstwo w spadku jako podatnik

Zgodnie z podstawowym założeniem ustawy przedsiębiorstwo w spadku na gruncie prawa cywilnego nie będzie posiadało podmiotowości prawnej. W szczególności, nie będzie jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 33¹ k.c.). W prawie cywilnym zarządca sukcesyjny będzie posiadał prawa i obowiązki związane z zarządzaniem przedsiębiorstwem w spadku. Będzie on działał we własnym imieniu, ale na rzecz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Z tych przyczyn, podatnikiem nie powinien być zarządca sukcesyjny. Będzie on jedynie zarządzającym swoistą masą majątkową – przedsiębiorstwem w spadku. Status podatnika zostanie przyznany, w opisanych niżej przypadkach, przedsiębiorstwu w spadku.

W ustawie – Ordynacja podatkowa za podatnika uznaje się osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, podlegającą na mocy ustaw podatkowych obowiązkowi podatkowemu.

Projektowane regulacje podatkowe uwzględniają fakt, że stosowane w prawie podatkowym pojęcie „jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej” nie jest tożsame ze sformułowaniem użytym w art. 33¹ k.c. Jednostki organizacyjne, które nie posiadają zdolności prawnej na gruncie prawa prywatnego, mogą posiadać podmiotowość w sferze prawa podatkowego (mogą być podatnikami). W szczególności, w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że na gruncie ustawy o podatku od towarów i usług oraz ustawy o podatku akcyzowym podatnikiem jest spółka cywilna, a nie jej wspólnicy, i do spółki cywilnej jako podatnika kierowane są decyzje organów podatkowych⁸⁶⁾. W prawie cywilnym podmiotami praw i obowiązków związanych z

---

⁸⁶⁾ Wyrok NSA z 25 lutego 2003 r., III SA 1183/01, por. uchwała NSA z 14 grudnia 2015 r., I GPS 1/15.

działalnością spółki cywilnej są natomiast jej wspólnicy⁸⁷⁾, a sama spółka jest w istocie jedynie rodzajem umowy. Taka jednostka nie musi mieć organów. Wystarczy, że w stosunkach faktycznych i prawnych występuje jako organizacja osób fizycznych lub prawnych⁸⁸⁾. W przeszłości za podatników podatku dochodowego był także uznawany spadek nieobjęty (wakujący).

Koncepcja przyjęta w nowej ustawie zakłada, że przedsiębiorstwo w spadku uzyska podmiotowość prawnopodatkową, jako jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, w zakresie podatków związanych z działalnością tego przedsiębiorstwa (w szczególności, w zakresie podatku dochodowego, VAT oraz podatku akcyzowego). Rozwiązanie takie zapewni ciągłość w zakresie regulowania podatków związanych z działalnością przedsiębiorstwa w spadku w okresie trwania zarządu sukcesyjnego, z korzyścią dla Skarbu Państwa. W celu zachowania spójności i ograniczenia komplikacji dla uczestników obrotu, uzasadnione jest stosowanie jednolitej konstrukcji w przypadku wszystkich podatków ściśle związanych z działalnością gospodarczą. Przyjęto w związku z tym zasadę, że przedsiębiorstwo w spadku będzie podatnikiem podatków od towarów i usług (VAT, akcyza) oraz podatku dochodowego, podatku tonażowego, podatku okrętowego oraz podatku od gier hazardowych. Należy mieć na uwadze, że podatek akcyzowy i podatek od towarów i usług są zaliczane do kategorii podatków pośrednich i podatków konsumpcyjnych, dlatego szczególnie istotna jest spójność w zakresie podmiotu opodatkowania tymi podatkami⁸⁹⁾.

Do uznania za podatnika przedsiębiorstwa w spadku w prawie krajowym, nie stanowią przeszkody regulacje prawa unijnego, w szczególności w odniesieniu do podatku od towarów i usług przepisy dyrektywy Rady nr 2006/12/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej⁹⁰⁾. Przedsiębiorstwo w spadku jest bowiem jednostką organizacyjną, którą, podobnie jak spółkę cywilną, postrzegać należy jako „wspólne przedsięwzięcie” jego współwłaścicieli.

---

⁸⁷⁾ Podobnie, osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą mogą mieć w swej strukturze organizacyjnej tzw. jednostki samodzielnie bilansujące (prowadzące własną rachunkowość). Za zgodą urzędu skarbowego jednostki te (zakłady, oddziały) do 1 kwietnia 2004 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. poz. 50, z późn. zm.) mogły być w podatku od towarów i usług oraz w podatku akcyzowym podatnikami traktowanymi pod względem podatkowym, tak jak osoby prawne.

⁸⁸⁾ Por. J. Lic, *Skutki braku podmiotowości spółki cywilnej prowadzącej działalność gospodarczą*, PPH 2006, z. 3, s. 34.

⁸⁹⁾ Zob. uchwałę NSA z 14 grudnia 2015 r., I GPS 1/15.

⁹⁰⁾ Dz. Urz. UE L 347 z 11.12.2006, str. 1.

5.2. Kontynuacja korzystania z numeru NIP

Numer NIP, na podstawie art. 12 ust. 1 i 2 ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, nie przechodzi na następcę prawnego osoby fizycznej i wygasa w przypadku jej zgonu. Reguła nieprzechodzenia numeru NIP na następcę prawnego nie obowiązuje, w przypadku gdy:

- 1) przedsiębiorstwo państwowe przekształci się w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa;
- 2) przedsiębiorstwo komunalne przekształci się w jednoosobową spółkę gminy;
- 3) spółka cywilna przekształci się w spółkę handlową;
- 4) spółka handlowa przekształci się w inną spółkę handlową;
- 5) stowarzyszenie zwykle przekształci się w stowarzyszenie.

Proponuje się, aby także przedsiębiorstwo w spadku mogło posługiwać się tym samym numerem NIP co zmarły przedsiębiorca. Funkcjonowanie przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy będzie wiązać się jedynie ze zmianą „szaty prawnej” prowadzonej działalności. Uzasadnione jest tym samym odwołanie do ogólnej zasady znanej prawu handlowemu, zgodnie z którą podmiot powstały po przekształceniu należy identyfikować jako ten sam byt prawny, którym był podmiot funkcjonujący przed przekształceniem. W przypadku projektowanej zmiany za swoiste przekształcenie można uznać zmianę właściciela/współwłaścicieli przedsiębiorstwa w wyniku śmierci przedsiębiorcy.

W związku z powyższym przyjęto, że NIP przedsiębiorcy przechodzi na przedsiębiorstwo w spadku i wygasa wraz z wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego, a jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony – wraz z upływem terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego. Przy czym, w przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie zostanie ustanowiony, przedsiębiorstwo w spadku może do dnia upływu terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego podawać NIP przedsiębiorcy, jeżeli osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, kontynuuje prowadzenie przedsiębiorstwa pod firmą przedsiębiorcy i w terminie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy dokona zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia tego przedsiębiorstwa. Jeżeli nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego i nie dokonano takiego zgłoszenia, podawanie NIP lub firmy przedsiębiorcy nie wywoła skutków podatkowych dla przedsiębiorstwa w spadku.

Powyższe rozwiązania zapewnią kontynuację rozliczeń wszystkich podatków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, w szczególności VAT i VAT-UE. Dodatkowo ułatwi korzystanie z Systemu Harmonogramowania Rejestracji i Monitorowania Pomocy (SHRiMP) w sprawach związanych z pomocą publiczną i pomocą *de minimis*.

Zarządca sukcesyjny będzie miał obowiązek aktualizowania danych objętych zgłoszeniem identyfikacyjnym przez dokonanie zgłoszenia aktualizacyjnego do naczelnika urzędu skarbowego, nie później niż w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana danych. W okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a także w okresie od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, obowiązek aktualizowania danych za przedsiębiorstwo w spadku będą natomiast obowiązywać osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy.

5.3. Podatek dochodowy od przedsiębiorstwa w spadku

Działalność przedsiębiorstwa w spadku zostanie uznana za pozarolniczą działalność gospodarczą i tym samym będzie stanowiła odrębne źródło przychodu zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych („ustawa o PIT”).

Przedsiębiorstwo w spadku, stanowiące jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, będzie podatnikiem z tytułu dochodów osiągniętych, przede wszystkim w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego – w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Przedsiębiorstwo w spadku będzie uznawane za podatnika, mimo że nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny, w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego (art. 12 ust. 10 ustawy o zarządzie sukcesyjnym), ale jedynie wówczas, gdy osoba uprawniona do dokonywania czynności zachowawczych (art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym) dokona zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

Jeżeli zatem zarząd sukcesyjny nie zostanie ustanowiony i osoba uprawniona do dokonywania czynności zachowawczych nie dokona w okresie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, nie wystąpi skutek w postaci uznania za podatnika PIT przedsiębiorstwa w spadku.

Zgodnie z założeniem ustawy, jakim jest kontynuacja działalności przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, przyjęto zasadę, że podatek dochodowy od działalności przedsiębiorstwa w spadku obliczany będzie na takich samych zasadach jakie obowiązują w przypadku osób fizycznych prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

W przypadku śmierci przedsiębiorcy, który był współnikiem spółki cywilnej, jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny, przedsiębiorstwo w spadku, dla celów ustawy PIT, traktowane będzie jak współnik spółki cywilnej.

Zakres obowiązku podatkowego dla przedsiębiorstwa w spadku został określony na takich samych zasadach jakie obowiązywały dla zmarłego przedsiębiorcy na dzień otwarcia spadku. Jeżeli zmarły przedsiębiorca na dzień otwarcia spadku podlegał nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu w Polsce, przedsiębiorstwo w spadku będzie podlegać obowiązkowi podatkowemu od całości swoich dochodów (przychodów) bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów (nieograniczony obowiązek podatkowy). Jeżeli natomiast zmarły przedsiębiorca na dzień otwarcia spadku podlegał ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu w Polsce, przedsiębiorstwo w spadku będzie opodatkowane na zasadach ograniczonego obowiązku podatkowego.

Dochody przedsiębiorstwa w spadku będą opodatkowane na ogólnych zasadach przy zastosowaniu skali podatkowej lub jednolitej 19% stawki podatku albo z zastosowaniem jednej ze zryczałtowanych form opodatkowania, czyli ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych (zwanego dalej „ryczałtem”) lub karty podatkowej.

Opodatkowanie według jednolitej 19% stawki podatku oraz w formach zryczałtowanych wymagać będzie złożenia do właściwego urzędu skarbowego oświadczenia (wniosku) o zastosowanie jednej z tych form opodatkowania. Przy czym, do limitu przychodów, który warunkuje możliwość wyboru opodatkowania

ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych, brane będą pod uwagę również przychody osiągnięte przez zmarłego przedsiębiorcę.

Jeżeli chodzi o rok podatkowy, w którym zmarł przedsiębiorca – przedsiębiorstwo w spadku do końca tego roku będzie kontynuowało sposób opodatkowania według formy wybranej przez zmarłego przedsiębiorcę. Jeżeli przed końcem roku utraci prawo do określonej formy np. przekroczy stan zatrudnienia, który warunkuje opodatkowanie kartą podatkową do końca tego roku opodatkowane będzie na ogólnych zasadach, według skali podatkowej.

W przypadku opodatkowania w formie karty podatkowej, przedsiębiorstwo w spadku opłacać będzie podatek w wysokości wynikającej z decyzji ustalającej wysokość karty podatkowej wydanej na dany rok podatkowy wobec zmarłego przedsiębiorcy.

Natomiast w kolejnym roku podatkowym, przedsiębiorstwo w spadku będzie mogło dokonać wyboru formy opodatkowania według tych samych zasad jakie obowiązują osoby fizyczne – podatników podatku PIT.

a) Zasady ogólne

W przypadku opodatkowania wg skali podatkowej albo 19% stawki podatku, podatek obliczany jest od dochodu, tj. różnicy pomiędzy uzyskanym przychodem a kosztami jego uzyskania.

Przychodem przedsiębiorstwa w spadku będą wszystkie przychody związane z działalnością prowadzoną przez przedsiębiorstwo, w tym w formie spółki cywilnej. Do przychodów zaliczane będą również przychody z odpłatnego zbycia składników majątku wchodzących w skład przedsiębiorstwa w spadku, niezależnie od tego, kiedy zostały nabyte przez zmarłego przedsiębiorcę, z wyłączeniem składników, których wartość początkowa ustalona zgodnie z art. 22g nie przekracza 1500 zł. Zatem do przychodów przedsiębiorstwa w spadku zaliczane będą także przychody z odpłatnego zbycia nieruchomości i prawa majątkowe o charakterze mieszkalnym, jeżeli wykorzystywane były w prowadzonej działalności przez zmarłego przedsiębiorcę lub przedsiębiorstwo w spadku.

Przedsiębiorstwo w spadku zobowiązane będzie sporządzić wykaz składników wchodzących w skład przedsiębiorstwa w spadku na dzień otwarcia spadku, zawierający co najmniej następujące dane: liczbę porządkową, określenie (nazwę)

składnika majątku, datę nabycia przez zmarłego przedsiębiorcę składnika majątku, kwotę wydatków poniesionych przez zmarłego przedsiębiorcę na nabycie tego składnika majątku oraz kwotę wydatków poniesionych na jego nabycie zaliczoną do kosztów uzyskania przychodów, jak również wartość początkową, metodę amortyzacji i sumę odpisów amortyzacyjnych.

Przedsiębiorstwo w spadku będzie mogło zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów koszty poniesione przez zmarłego przedsiębiorcę związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, które zgodnie z przepisami ustawy o PIT podlegałyby potrąceniu w okresach sprawozdawczych przypadających po śmierci przedsiębiorcy.

Do przychodów przedsiębiorstwa w spadku nie będą natomiast zaliczane przychody z tytułu nieodpłatnych świadczeń otrzymanych od osób, o których mowa w art. 3 pkt 1 i 2 oraz w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym (tj. małżonka przedsiębiorcy, jego spadkobierców albo zapisobiercy windykacyjnego, gdy zapis obejmuje udział w przedsiębiorstwie), z wyłączeniem jednak świadczeń otrzymywanych na podstawie stosunku pracy, pracy nakładczej lub na podstawie umów będących podstawą uzyskiwania przychodów zaliczonych do źródła, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy o PIT.

Przedsiębiorstwo w spadku będzie kwalifikowało wydatki do kosztów podatkowych według tych samych zasad jakie obowiązują przy opodatkowaniu przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej. Przy czym, w przypadku amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, które amortyzował zmarły przedsiębiorca, przedsiębiorstwo w spadku będzie kontynuowało amortyzację po zmarłym, tj. będzie uwzględniać wysokość odpisów dokonanych przez zmarłego przedsiębiorcę oraz kontynuować przyjętą przez niego metodę amortyzacji.

Do kosztów podatkowych nie będzie zaliczana wartość pracy na rzecz przedsiębiorstwa w spadku małżonka zmarłego, spadkobierców lub zapisobiercy windykacyjnego, o których mowa w art. 3 pkt 1 i 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.

Dochód ustalany będzie na podstawie prowadzonych przez przedsiębiorstwo w spadku ksiąg podatkowych, tj. podatkowej księgi przychodów i rozchodów lub ksiąg rachunkowych oraz ewidencji środków trwałych.

W roku podatkowym, w którym zmarł przedsiębiorca, przedsiębiorstwo w spadku prowadzi będzie księgi podatkowe właściwe dla formy opodatkowania wybranej

przez zmarłego przedsiębiorcę. Przy czym, przedsiębiorstwo w spadku będzie obowiązane w prowadzonych księgach lub księgach rachunkowych dokonać zapisów dotyczących zdarzeń gospodarczych zaistniałych od otwarcia spadku do dnia dokonania zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, a jeżeli zgłoszenia nie dokonano – do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

Natomiast w kolejnym roku podatkowym, przedsiębiorstwo w spadku stosować będzie przepisy obowiązujące innych podatników PIT prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, z tym że do limitu przychodów, który obliguje do prowadzenia ksiąg rachunkowych, brane będą pod uwagę również przychody osiągnięte przez zmarłego przedsiębiorcę.

W przypadku ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, przedsiębiorstwo w spadku będzie zobligowane do kontynuowania ewidencji prowadzonej przez zmarłego przedsiębiorcę, o ile ta ewidencja odpowiadać będzie ustawowo określonym wymogom.

Dochód przedsiębiorstwa w spadku będzie można pomniejszyć o:

- stratę poniesioną przez przedsiębiorstwo w spadku oraz stratę poniesioną i nieodliczoną przez zmarłego przedsiębiorcę,
- wydatki na działalność badawczo-rozwojową (ulga B+R), w tym także nieodliczone przez zmarłego przedsiębiorcę; odliczenia tych wydatków przedsiębiorstwo w spadku dokona w zeznaniu rocznym, podobnie jak inni podatnicy, jednakże, przedsiębiorstwo w spadku nie będzie mogło wnioskować w zeznaniu o wypłatę kwoty nieodliczonej ulgi B+R.

Przedsiębiorstwo w spadku nie będzie korzystać z odliczeń od dochodu (przychodu), z których korzystają osoby fizyczne, np. z tzw. ulgi rehabilitacyjnej. Przyjęcie takiego rozwiązania związane jest z celem działania przedsiębiorstwa w spadku m.in. zapewnienie zachowania majątku przedsiębiorstwa w stanie niepogorszonym.

Ponadto, jeżeli zmarły przedsiębiorca korzystał z tzw. kredytu podatkowego i nie spłacił go w całości przed śmiercią, przedsiębiorstwo w spadku przejmie obowiązki związane z tym kredytem m.in. obowiązane będzie doliczyć do swoich dochodów, dochody zmarłego przedsiębiorcy, które podlegały zwolnieniu.

Przedsiębiorstwo w spadku zobligowane będzie do wpłacania w ciągu roku podatkowego zaliczki na podatek dochodowy. Zaliczki przedsiębiorstwo w spadku wpłacać będzie miesięcznie lub kwartalnie. Przy czym do limitu przychodów, który warunkuje możliwość wyboru kwartalnego sposobu wpłacania zaliczek, brane będą pod uwagę również przychody osiągnięte przez zmarłego przedsiębiorcę.

Przedsiębiorstwo w spadku nie będzie mogło natomiast wybrać wpłacania zaliczek w uproszczonej formie. Nie będzie też mogło wybrać tzw. kredytu podatkowego. Kredyt podatkowy przysługuje jedynie osobom rozpoczynającym wykonywanie działalności gospodarczej, zaś ustanowienie zarządu sukcesyjnego nie będzie traktowane jak rozpoczęcie działalności.

W roku podatkowym, w którym zmarł przedsiębiorca, przedsiębiorstwo w spadku zaliczki będzie mogło wpłacać kwartalnie, jeżeli sposób taki wybrany był przez zmarłego przedsiębiorcę.

Ustawa reguluje także termin wpłaty pierwszej zaliczki. Pierwszą zaliczkę przedsiębiorstwo w spadku oblicza za miesiąc lub kwartał, w którym dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 1a ust. 2 pkt 2 ustawy o PIT, a jeżeli zgłoszenia nie dokonano – za miesiąc lub kwartał, w którym został ustanowiony zarząd sukcesyjny, uwzględniając przy jej obliczeniu dochody przedsiębiorstwa osiągnięte od otwarcia spadku, i wpłaca w terminie do 20 dnia następnego miesiąca lub odpowiednio kwartału.

Przedsiębiorstwo w spadku obowiązane będzie złożyć, w terminach i na zasadach, jakie obowiązują pozostałych podatników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, zeznanie roczne za rok podatkowy. W zeznaniu rocznym przedsiębiorstwo w spadku, będzie też mogło wskazać organizację pożytku publicznego oraz kwotę do przekazania tej organizacji 1% podatku należnego.

Równoznaczne z likwidacją działalności gospodarczej będzie wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcie uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego – w przypadku gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony, a dokonano zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa.

b) Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych

Opodatkowaniu ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych będą podlegać wszystkie przychody związane z działalnością prowadzoną przez przedsiębiorstwo, w

tym w formie spółki cywilnej. Do przychodów zaliczane będą również przychody z odpłatnego zbycia składników majątku wchodzących w skład przedsiębiorstwa w spadku, niezależnie od tego, kiedy zostały nabyte przez zmarłego przedsiębiorcę, z wyłączeniem składników, których wartość początkowa ustalona zgodnie z art. 22g nie przekracza 1500 zł. Zatem do przychodów przedsiębiorstwa w spadku zaliczane będą także przychody z odpłatnego zbycia nieruchomości i prawa majątkowe o charakterze mieszkalnym, jeżeli były wykorzystywane w prowadzonej działalności przez zmarłego przedsiębiorcę lub przedsiębiorstwo w spadku.

Przedsiębiorstwo w spadku będzie zobowiązane sporządzić wykaz składników wchodzących w skład przedsiębiorstwa w spadku na dzień otwarcia spadku, zawierający co najmniej następujące dane: liczbę porządkową, określenie (nazwę) składnika majątku, datę nabycia przez zmarłego przedsiębiorcę składnika majątku, kwotę wydatków poniesionych przez zmarłego przedsiębiorcę na nabycie tego składnika majątku oraz kwotę wydatków poniesionych na jego nabycie zaliczoną do kosztów uzyskania przychodów, jak również wartość początkową, metodę amortyzacji i sumę odpisów amortyzacyjnych.

Do przychodów przedsiębiorstwa w spadku nie będą natomiast zaliczane przychody z tytułu nieodpłatnych świadczeń otrzymanych od małżonka, spadkobiercy lub zapisobiercy windykacyjnego, o których mowa w art. 3 pkt 1 lub 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Przedsiębiorstwo w spadku obowiązane będzie prowadzić ewidencję przychodów, wykaz środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych oraz ewidencje wyposażenia. Z tym że w przypadku wykazu środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych oraz ewidencji wyposażenia, przedsiębiorstwo w spadku będzie zobligowane do kontynuowania wykazu oraz ewidencji prowadzonych przez zmarłego przedsiębiorcę, o ile będą one odpowiadać ustawowo określonym wymogom.

Przedsiębiorstwo w spadku będzie również obowiązane w prowadzonej ewidencji dokonać zapisów dotyczących zdarzeń gospodarczych zaistniałych od otwarcia spadku do dnia dokonania zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, a jeżeli zgłoszenia nie dokonano – do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

Przychód przedsiębiorstwa w spadku będzie można pomniejszyć o stratę poniesioną przez przedsiębiorstwo w spadku oraz stratę poniesioną i nieodliczoną przez zmarłego

przedsiębiorcę, w okresie opodatkowania na zasadach ogólnych. Przedsiębiorstwo w spadku nie będzie korzystać z odliczeń od przychodu, z których korzystają osoby fizyczne, np. z tzw. ulgi rehabilitacyjnej. Przyjęcie takiego rozwiązania jest związane z celem działania przedsiębiorstwa w spadku, m.in. zapewnienie zachowania majątku przedsiębiorstwa w stanie nie pogorszonym.

Ponadto, jeżeli zmarły przedsiębiorca korzystał z tzw. kredytu podatkowego i nie spłacił go w całości przed śmiercią, przedsiębiorstwo w spadku przejmie obowiązki związane z tym kredytem, m.in. będzie obowiązane uiścić ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, którego nie zapłacił zmarły przedsiębiorca korzystając ze zwolnienia.

Przedsiębiorstwo w spadku będzie zobligowane do wpłacania w ciągu roku ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych miesięcznie lub kwartalnie. Z tym że do limitu przychodów, który warunkuje możliwość wyboru kwartalnego sposobu wpłacania ryczałtu, będą brane pod uwagę również przychody osiągnięte przez zmarłego przedsiębiorcę.

W roku podatkowym, w którym zmarł przedsiębiorca, przedsiębiorstwo w spadku ryczałt będzie mogło wpłacać kwartalnie, jeżeli sposób taki wybrany był przez zmarłego przedsiębiorcę.

Ustawa reguluje także termin wpłaty pierwszego ryczałtu w przypadku, gdy zarząd sukcesyjny został ustanowiony po śmierci przedsiębiorcy. Pierwszy ryczałt przedsiębiorstwo w spadku obliczy za miesiąc (kwartał), w którym dokonano zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, a jeżeli zgłoszenia nie dokonano – za miesiąc (kwartał), w którym został ustanowiony zarząd sukcesyjny, uwzględniając przy jego obliczeniu przychody przedsiębiorstwa osiągnięte od otwarcia spadku, i wpłaci ryczałt w terminie do 20 dnia następnego miesiąca (kwartału).

Przedsiębiorstwo w spadku będzie obowiązane złożyć, w terminach i na zasadach, jakie obowiązują pozostałych podatników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą zeznanie roczne za rok podatkowy. W zeznaniu rocznym, przedsiębiorstwo w spadku będzie też mogło wskazać organizację pożytku publicznego oraz kwotę do przekazania tej organizacji 1% podatku należnego.

c) Karta podatkowa

Prowadząc ściśle określone rodzaje działalności, przedsiębiorstwo w spadku będzie mogło kontynuować wybrane przez zmarłego przedsiębiorcę, o ile nie zaszły zmiany w stanie faktycznym podanym przez przedsiębiorcę. W roku podatkowym, w którym zmarł przedsiębiorca, przedsiębiorstwo w spadku kontynuuje sposób opodatkowania po zmarłym przedsiębiorcy i opłaca podatek dochodowy w formie karty podatkowej, w wysokości stawki określonej w decyzji ustalającej jej wysokość na ten rok na zmarłego przedsiębiorcę. Jednocześnie, jeżeli w kolejnym roku podatkowym przedsiębiorstwo w spadku, opłacając podatek dochodowy w formie karty podatkowej, nie dokona wyboru innej formy opodatkowania, to uważa się, że nadal prowadzi działalność gospodarczą w formie karty podatkowej. Natomiast przedsiębiorstwo w spadku ma możliwość zrezygnowania z opodatkowania w formie karty podatkowej i wyboru innej formy opodatkowania przez złożenia oświadczenia do dnia 20 stycznia kolejnego roku podatkowego.

d) Podatek tonażowy oraz podatek okrętowy

Przedsiębiorstwo w spadku nie będzie mogło wybrać opodatkowania w formie podatku tonażowego ani okrętowego.

Jeżeli jednak zmarły przedsiębiorca był opodatkowany w formie podatku tonażowego albo okrętowego, przedsiębiorstwo w spadku będzie zobowiązane kontynuować tę formę opodatkowania do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarządca sukcesyjny nie został powołany i osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonała zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników – nie dłużej jednak niż do końca okresu opodatkowania.

Przedsiębiorstwo w spadku kontynuuje opodatkowanie podatkiem tonażowym albo okrętowym na zasadach, jakie obowiązywały zmarłego przedsiębiorcę.

e) Obowiązki płatnika

Przedsiębiorstwo w spadku będzie płatnikiem podatku dochodowego od osób fizycznych od dokonywanych wypłat lub świadczeń na rzecz osób fizycznych. W konsekwencji będzie obowiązane do obliczenia i pobrania od tych osób (podatników

PIT) podatku (w tym w formie zaliczki) i wpłacenia go we właściwym terminie organowi podatkowemu.

Obowiązki płatnika przedsiębiorstwo w spadku będzie wykonywało w szczególności w stosunku do osób, które uzyskują od tego przedsiębiorstwa przychody ze stosunku pracy, pracy nakładczej lub na podstawie umów będących podstawą uzyskiwania przychodów zaliczonych do działalności wykonywanej osobiście bądź przychodów z praw majątkowych. Kwoty pobranych zaliczek lub zryczałtowanego podatku przedsiębiorstwo w spadku – jako płatnik – będzie obowiązane wpłacić w terminie do 20 dnia następnego miesiąca na rachunek urzędu skarbowego, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy według ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego przedsiębiorcy wykonuje swoje zadania. Jednocześnie w terminie do końca stycznia roku następującego po roku podatkowym przedsiębiorstwo w spadku – wzorem innych płatników – będzie obowiązane przesłać do ww. urzędu skarbowego za pomocą środków komunikacji elektronicznej roczną deklarację o pobranych zaliczkach na podatek (PIT-4R) oraz roczną deklarację o pobranym zryczałtowanym podatku dochodowym (PIT-8AR). W razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego lub wygaśnięcia prawa do ustanowienia zarządu sukcesyjnego, formularze PIT-4R, PIT-8AR, PIT-11 przedsiębiorstwo w spadku będzie obowiązane złożyć do dnia wygaśnięcia (dzień, o którym mowa w art. 1a ust. 2 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych).

Dodatkowo przedsiębiorstwo w spadku będzie obowiązane sporządzić i przesłać podatnikom oraz właściwym urządowi skarbowym imienne informacje o wysokości dochodów (przychodów) uzyskanych przez poszczególnych podatników PIT (PIT-11, PIT-8C, IFT-1). Informacje te, co do zasady, sporządza się w terminie do końca lutego roku następującego po roku podatkowym oraz urzędowi skarbowemu składa się za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

5.4. Podatek VAT

Wprowadzone przepisy przede wszystkim określają przedsiębiorstwo w spadku jako podatnika VAT (zob. zmiany w art. 15 i art. 17 ustawy o podatku od towarów i usług, zwanej dalej „ustawą o VAT”). Analogicznie jak w przypadku podatku dochodowego przyjęto, że przedsiębiorstwo w spadku, jako jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, jest podatnikiem VAT w okresie od otwarcia spadku do dnia

wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarządca sukcesyjny nie został powołany i osoba uprawniona do dokonywania czynności zachowawczych, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonała zgłoszenia określonego w art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, czyli zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorstwo w spadku będzie podatnikiem w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego przede wszystkim wówczas, gdy zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny. Uznanie przedsiębiorstwa w spadku za podatnika VAT, mimo nieustanowienia zarządu sukcesyjnego, nastąpi wówczas, gdy osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, wyrazi wolę kontynuowania prowadzenia przedsiębiorstwa przez dokonanie zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników. Przedsiębiorstwo w spadku będzie podatnikiem w takim przypadku od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego albo do dnia dokonanego wcześniej zgłoszenia zaprzestania prowadzenia przedsiębiorstwa przez osobę, która dokonała zgłoszenia.

Przedsiębiorstwo w spadku uznaje się za podatnika kontynuującego prowadzenie działalności gospodarczej zmarłego podatnika VAT.

W przypadku przedsiębiorstwa w spadku właściwym organem podatkowym będzie organ podatkowy, który był właściwy dla zmarłego podatnika w dniu jego śmierci.

Zmiany w ustawie o VAT odpowiadają koncepcji, zgodnie z którą przyjmuje się zasadę pełnej kontynuacji rozliczeń na gruncie VAT przez przedsiębiorstwo w spadku. Z chwilą śmierci przedsiębiorcy, przedsiębiorstwo w spadku staje się podatnikiem VAT kontynuującym działalność po zmarłym przedsiębiorcy. Zarządca sukcesyjny, prowadząc z wykorzystaniem przedsiębiorstwa zmarłego podatnika przedsiębiorstwo w spadku (w imieniu własnym ale na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku), biorąc pod uwagę przyjętą na gruncie VAT zasadę pełnej kontynuacji, będzie uprawniony i zobowiązany, przykładowo, do złożenia deklaracji lub korekt deklaracji za zmarłego podatnika. Przyjęta zasada wpisuje się także w przyjętą na gruncie Ordynacji podatkowej konstrukcję, zgodnie z którą do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego przewidziane w przepisach prawa podatkowego

majątkowe i niemajątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy związane z prowadzoną działalnością gospodarczą (które przypadają spadkobiercom) są wykonywane przez zarządcę sukcesyjnego (dodanie § 1b w art. 97 Ordynacji podatkowej).

W przypadku gdy zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, nie dojdzie do wykreślenia zmarłego podatnika z rejestru, jeżeli przedsiębiorca wywiąże się z obowiązku poinformowania właściwego naczelnika urzędu skarbowego o powołaniu zarządcy sukcesyjnego i dokonaniu stosownego wpisu do CEIDG. Ustawa o VAT nakazuje przedsiębiorcy poinformowanie o tych okolicznościach oraz o zmianach w ich zakresie w terminie 7 dni od dnia ich zaistnienia (art. 96 ust. 7a i 8a ustawy o VAT).

Jeżeli zarząd sukcesyjny nie zostanie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, podatnik zostanie wykreślony z rejestru z urzędu z chwilą śmierci. Do wykreślenia podatnika z rejestru dojdzie również w przypadku, gdy zarządca sukcesyjny przestanie pełnić swoją funkcję (np. z powodu rezygnacji, odwołania czy śmierci).

Możliwe będzie jednak przywrócenie zarejestrowania zmarłego podatnika ze statusem takim, jaki posiadał przed dniem wykreślenia, bez konieczności składania zgłoszenia rejestracyjnego. Nastąpi to w przypadku, gdy:

- 1) osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokona zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (w tym kolejnego zgłoszenia);
- 2) zarządca sukcesyjny poinformuje o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy;
- 3) zarządca sukcesyjny poinformuje o jego powołaniu, po tym jak podatnik został wykreślony z rejestru z tej przyczyny, że poprzedni zarządca przestał pełnić swoją funkcję.

We wszystkich powyższych przypadkach warunkiem przywrócenia zarejestrowania jest złożenie niezwłocznie brakujących deklaracji za okresy poprzedzające okres, w którym dokonano zgłoszenia lub złożono informację, o których mowa w pkt 1–3.

W okresie od dnia otwarcia spadku do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a także w okresie od

dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję, do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego obowiązek aktualizowania danych za przedsiębiorstwo w spadku zobowiązane są zaś wykonywać osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy.

Do trwałego wykreślenia podatnika VAT z rejestru dojdzie na skutek wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, a jeżeli dokonano zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku – w przypadku wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego albo zaprzestania przez osobę, która dokonała tego zgłoszenia, prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku pod firmą zmarłego przedsiębiorcy.

Ustawa o VAT przewiduje w związku z tym obowiązki informacyjne w zakresie okoliczności istotnych dla wykreślenia z rejestru podatnika VAT. Osoba, która dokonała zgłoszenia o kontynuowaniu prowadzenia przedsiębiorstwa, a w przypadku jej śmierci lub utraty pełnej zdolności do czynności prawnych, osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy, będą zobowiązane do poinformowania naczelnika urzędu skarbowego o zaprzestaniu przez tę osobę prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku pod firmą zmarłego przedsiębiorcy oraz o wygaśnięciu uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od wystąpienia tych zdarzeń. Zarządca sukcesyjny, a w przypadku gdy zarządca sukcesyjny przestał pełnić swą funkcję przed wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego – osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy, będą zaś zobowiązane do poinformowania naczelnika urzędu skarbowego o tym, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić swą funkcję, albo o wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od wystąpienia tych zdarzeń.

Projektowane zmiany w ustawie o VAT uwzględniają ponadto w art. 14, dotyczącym opodatkowania w przypadku zaprzestania działalności, przypadki zaprzestania działalności przedsiębiorstwa w spadku (art. 14 ust. 1 pkt 2) albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego (art. 14 ust. 1 pkt 3). Zmiany w art. 14 ustawy o VAT obejmują również określenie zasad zwrotu różnicy podatku wykazanego w deklaracji podatkowej na rzecz osób będących właścicielami przedsiębiorstwa w spadku na dzień zaprzestania

wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu, na dzień wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego lub wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego.

5.5. Akcyza

a) Uwagi ogólne

Na gruncie ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (zwanej dalej „ustawą o podatku akcyzowym”) przyjęto koncepcję, zgodnie z którą po śmierci osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą w zakresie podatku akcyzowego, w okresie przejściowym, działalność w obszarze podatku akcyzowego może być kontynuowana przez przedsiębiorstwo w spadku, a docelowo, przez jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy.

Jednocześnie przyjęto dwutorowość w zakresie proponowanych rozwiązań.

- 1) W przypadku działalności gospodarczej objętej systemem zezwoleń akcyzowych (art. 84), wpisem do rejestru pośredniczącego podmiotu tytoniowego (art. 20a), a także działalności prowadzonej na podstawie decyzji w przedmiocie zwolnienia z obowiązku złożenia zabezpieczenia akcyzowego (art. 64 ust. 3) oraz zgody na złożenie zabezpieczenia ryczałtowego (art. 65 ust. 8) przewiduje się możliwość kontynuowania tej działalności przez podatnika – przedsiębiorstwo w spadku, a docelowo przez jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy po spełnieniu ściśle określonych warunków, ale wyłącznie w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy. W praktyce oznaczać to będzie konieczność powołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za życia.
- 2) W przypadku pozostałych rodzajów działalności gospodarczej w obszarze podatku akcyzowego, w celu kontynuowania takiej działalności po śmierci przedsiębiorcy (osoby fizycznej) dopuszczono możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego przez uprawnione do tego osoby zarówno za życia przedsiębiorcy, jaki i po jego śmierci. Zrezygnowano przy tym ze szczegółowego regulowania w ustawie o akcyzie praw i obowiązków (np. w przedmiocie deklaracji podatkowych itp.) w odniesieniu do nowego podatnika, tj. przedsiębiorstwa w spadku, w związku z zaproponowaną w art. 13 ust. 1 pkt 14 zasadą pełnej kontynuacji wykonywania działalności gospodarczej za zmarłego podatnika przez przedsiębiorstwo w spadku oraz zmianami w Ordynacji podatkowej.

Konieczność ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy przewidziano zatem jedynie co do działalności w zakresie podatku akcyzowego na podstawie decyzji i zezwoleń akcyzowych. Przyczyną takiego rozwiązania jest specyfika prowadzenia tego rodzaju działalności, polegająca w szczególności na konieczności zapewnienia jej pełnej ciągłości, oraz bardzo duże ryzyko fiskalne z tym związane. Zapewnienie ciągłej (nieprzerwanej nawet na jeden dzień) działalności niektórych podmiotów akcyzowych wymaga zaangażowania osób (zarządców sukcesyjnych), spełniających odpowiednie warunki, świadomych co do zakresu realizowanych obowiązków. Gwarantuje to z jednej strony pełne bezpieczeństwo funkcjonowania tych podmiotów i prawidłowe wypełnianie obowiązków akcyzowych oraz płynność rozliczeń tych podmiotów z budżetem państwa.

b) Uzasadnienie szczegółowe

Przewidziano zmiany w art. 13 ustawy o podatku akcyzowym polegające na dodaniu definicji nowego podatnika – przedsiębiorstwa w spadku, przez zastosowanie odesłania do ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Przedsiębiorstwem w spadku uznaje się za podatnika w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo do dnia upływu terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego, w przypadku gdy nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego, a osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonały czynności podlegających opodatkowaniu akcyzą lub zaistniał wobec nich stan faktyczny podlegający opodatkowaniu akcyzą. Przedsiębiorstwo w spadku uznaje się za podatnika kontynuującego prowadzenie działalności gospodarczej zmarłego podatnika

Dokonano zmian w art. 14 ustawy o podatku akcyzowym, określając właściwość organów podatkowych dla nowego podatnika – przedsiębiorstwa w spadku, w przypadku dokonywania czynności lub występowania stanów faktycznych na obszarze właściwości miejscowej dwóch lub więcej organów. Przyjęto, że miejscowo właściwymi dla niego w obszarze akcyzy będą te organy podatkowe, które były ostatnio właściwe dla zmarłego przedsiębiorcy. W sprawach dotyczących znaków akcyzy, właściwość organów podatkowych dla przedsiębiorstwa w spadku uregulowano, poprzez wprowadzenie odpowiednich zmian do art. 15 ustawy o podatku akcyzowym.

W art. 16 ust. 4 ustawy o podatku akcyzowym, regulującym obowiązki związane z dokonywaniem zmian w zgłoszeniu rejestracyjnym lub powiadomieniu o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej, dokonano uzupełnienia poprzez wskazanie, kto powinien zgłosić zmiany w zgłoszeniu lub powiadomieniu w przypadku śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną i kontynuowania działalności po jego śmierci. Przyjęto, że w przypadku, gdy zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, obowiązkiem do zgłoszenia zmian będzie zarządca sukcesyjny (odpowiada to koncepcji, zgodnie z którą czynności za przedsiębiorstwo w spadku dokonuje zarządca sukcesyjny). Natomiast w przypadku, gdy zarząd sukcesyjny nie zostanie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, obowiązkiem do zgłoszenia zmian będzie osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonująca czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy. Zgłoszenie zmian w ostatnim przypadku powinno obejmować zarówno informację o śmierci przedsiębiorcy, jak i informację o dokonywaniu po śmierci przedsiębiorcy czynności, o których mowa w art. 13 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.

W art. 16 ustawy o podatku akcyzowym dodano ust. 4b, wskazujący podmioty obowiązane do poinformowania właściwego naczelnika urzędu skarbowego o prowadzeniu lub zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej przez pośredniczący podmiot gazowy lub pośredniczący podmiot węglowy, w przypadku następstwa prawnego oraz zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej. Z kolei w dodanym ust. 4c wskazano podmiot obowiązany do poinformowania właściwego naczelnika urzędu skarbowego o śmierci przedsiębiorcy – osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą jako pośredniczący podmiot gazowy lub pośredniczący podmiot węglowy, w sytuacji gdy nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy. Wskazano także podmiot obowiązany do złożenia informacji o zaprzestaniu prowadzenia działalności, gdy w ustawowym terminie nie powołano zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy. W obu ww. przypadkach określono również terminy na dopełnienie obowiązków informacyjnych.

W art. 19 ustawy o podatku akcyzowym, regulującym obowiązki informacyjne podmiotów zarejestrowanych w przypadku zaprzestania prowadzenia działalności, dodano przepis (ust. 2a) wskazujący podmiot właściwy do poinformowania właściwego naczelnika urzędu skarbowego o śmierci zarejestrowanego przedsiębiorcy – osoby fizycznej, jeżeli nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego z chwilą jego śmierci.

Wskazano także podmiot obowiązany do złożenia zgłoszenia o zaprzestaniu prowadzenia działalności, gdy w ustawowym terminie nie powołano zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy. W obu ww. przypadkach określono również terminy na dopełnienie obowiązków informacyjnych.

Przewidziano zmiany w art. 20f ust. 7 oraz art. 49 ust. 10, art. 54 ust. 8, art. 56 ust. 9, art. 57 ust. 9, art. 62a ust. 8 i art. 81 ust. 8 ustawy o podatku akcyzowym, w których obecnie przewiduje się brak konieczności uzyskiwania nowej decyzji o wpisie do rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych lub nowego zezwolenia akcyzowego w przypadku sukcesji przewidzianej w Ordynacji podatkowej. W związku z regulacjami przewidzianymi w projekcie, w art. 20f ust. 7, art. 49 ust. 10, art. 54 ust. 8, art. 56 ust. 9, art. 57 ust. 9, art. 62a ust. 8 oraz art. 81 ust. 8 ustawy o podatku akcyzowym przewidziano brak konieczności uzyskiwania nowej decyzji o wpisie do rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych lub nowego zezwolenia akcyzowego również w przypadku wykonywania działalności objętej tą decyzją lub tym zezwoleniem przez przedsiębiorstwo w spadku oraz w przypadku wstąpienia jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki przewidziane w tej decyzji lub tym zezwoleniu.

Zgodnie z art. 64 ust. 1 pkt 2 ustawy o podatku akcyzowym warunkiem zwolnienia podmiotu prowadzącego skład podatkowy z obowiązku złożenia zabezpieczenia akcyzowego jest stosowanie przez ten podmiot procedury zawieszenia poboru akcyzy co najmniej od roku. W przypadku sukcesji przewidzianej w projekcie dojdzie do zmiany podmiotu prowadzącego skład podatkowy ze zmarłego przedsiębiorcy na przedsiębiorstwo w spadku. W celu umożliwienia uzyskania przez przedsiębiorstwo w spadku zwolnienia z obowiązku złożenia zabezpieczenia akcyzowego w takim przypadku, przewidziano dodanie w art. 64 ust. 1b regulacji, zgodnie z którą w przypadku przedsiębiorstwa w spadku przy ocenie spełnienia warunku, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 2, uwzględnia się również okres, w którym procedura zawieszenia poboru akcyzy była stosowana przez zmarłego przedsiębiorcę.

Przewidziano dodanie w dziale III ustawy o podatku akcyzowym rozdziału 8a, w którym zamieszczono przepisy szczególne z zakresu akcyzy dotyczące przedsiębiorstwa w spadku:

Art. 84a: w przepisie tym określono warunki, które powinny zostać spełnione, żeby możliwe było wykonywanie przez przedsiębiorstwo w spadku działalności na

podstawie decyzji lub zezwolenia akcyzowego, które posiadał zmarły przedsiębiorca. Z uwagi na specyfikę działalności wykonywanej na podstawie decyzji i zezwoleń akcyzowych polegającą w szczególności na konieczności zapewnienia ciągłości prowadzenia tej działalności oraz ze względu na bardzo duże ryzyko fiskalne w przypadku tej działalności, przewidziano konieczność ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy (pkt 1), co jest równoznaczne z koniecznością powołania zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy.

Z tych samych przyczyn przewidziano obowiązek zapewnienia ciągłości zarządu sukcesyjnego (pkt 2). W pkt 3 przewidziano obowiązek spełnienia warunków określonych w art. 84b–84d (*vide*: uzasadnienie do art. 84b–84d). W związku ze zmianami związanymi z sukcesją, w szczególności zmianą podatnika akcyzy – w pkt 4 przewidziano, że zarządca sukcesyjny będzie obowiązany do złożenia wniosku o zmianę decyzji lub zezwolenia akcyzowego w terminie 7 dni od dnia śmierci przedsiębiorcy. Podobnie termin 7-dniowy jest obecnie przewidziany w ustawie o podatku akcyzowym na powiadomienie właściwego naczelnika urzędu skarbowego o zmianach danych zawartych we wniosku o wydanie zezwolenia akcyzowego. W związku z tym, że przepisy ustawy o podatku akcyzowym dopuszczają możliwość wydania decyzji o wpisie do rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych w stosunku do podmiotu zagranicznego, a sukcesja przewidziana w projekcie dotyczy podmiotów krajowych – w pkt 5, w przypadku wykonywania działalności na podstawie wpisu do rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych – przewidziano warunek posiadania przez zmarłego przedsiębiorcę miejsca zamieszkania lub siedziby na terytorium kraju.

Art. 84b–84d: w przepisach tych określono warunki wykonywania działalności przez przedsiębiorstwo w spadku na podstawie decyzji i zezwoleń akcyzowych, które posiadał zmarły przedsiębiorca. Z uwagi na specyfikę prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwo w spadku w projekcie przewidziano różny zakres praw i obowiązków oraz odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku, zarządcy sukcesyjnego oraz następców i małżonka zmarłego przedsiębiorcy. W związku z tym warunki wykonywania przez przedsiębiorstwo w spadku działalności na podstawie decyzji i zezwoleń akcyzowych zostały określone odrębnie dla tych podmiotów, z uwzględnieniem ich zakresu praw i obowiązków oraz odpowiedzialności za zobowiązania.

Na podstawie obecnie obowiązujących przepisów zasadą jest, że wszystkie podmioty działające w obszarze akcyzy, które mają obowiązek składania zabezpieczeń akcyzowych, składają je w wysokości pokrywającej powstałe albo mogące powstać zobowiązanie podatkowe. Ze szczególnej preferencji w postaci zwolnienia z obowiązku złożenia zabezpieczenia akcyzowego bądź zgody na złożenie zabezpieczenia ryczałtowego korzystają wyłącznie podmioty spełniające m.in. warunek „posiadania siedziby lub miejsca zamieszkania na terytorium kraju”. Przekładając ten warunek na nowe regulacje, przyjęto, że w przypadku korzystania ze zwolnienia z obowiązku złożenia zabezpieczenia akcyzowego bądź zgody na złożenie zabezpieczenia ryczałtowego zarządca sukcesyjny będzie obowiązany mieć miejsce zamieszkania na terytorium kraju. Brak posiadania miejsca zamieszkania na terytorium kraju przez zarządcę sukcesyjnego nie będzie skutkował ograniczeniem w prowadzeniu działalności w obszarze podatku akcyzowego. Taka działalność będzie mogła być prowadzona na zasadach ogólnych, czyli pod warunkiem złożenia zabezpieczenia akcyzowego w wysokości pokrywającej powstałe albo mogące powstać zobowiązanie podatkowe.

Z uwagi na specyfikę prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwo w spadku modyfikacji uległ również zakres warunków, które powinny zostać spełnione w przypadku decyzji i zezwoleń akcyzowych.

Art. 84e: z uwagi na fakt, że prowadzenie działalności przez przedsiębiorstwo w spadku na podstawie decyzji i zezwoleń akcyzowych ma charakter przejściowy, w art. 84e przewidziano możliwość wstąpienia jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z decyzji lub zezwolenia akcyzowego, które posiadał zmarły przedsiębiorca. Założono przy tym, że wstąpienie jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z decyzji lub zezwolenia akcyzowego będzie możliwe za pisemną zgodą pozostałych następców prawnych. Założenie to wynika z faktu, iż każdy z następców prawnych jest w takim samym stopniu uprawniony do wnioskowania o wstąpienie w prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy wynikające z decyzji lub zezwolenia akcyzowego. Z uwagi na status zarządcy sukcesyjnego, który zgodnie z projektem ma działać na rzecz następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy – proponuje się, aby wnioski o zmianę decyzji lub zezwolenia akcyzowego w tym zakresie składał

zarządca sukcesyjny. Ze względu na potrzebę zachowania ciągłości działalności prowadzonej na podstawie decyzji lub zezwolenia akcyzowego (zob. uzasadnienie do art. 84b–84d) przewidziano, że wstąpienie przez jednego z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w prawa i obowiązki wynikające z decyzji lub zezwolenia akcyzowego będzie możliwe w trakcie trwania zarządu sukcesyjnego.

Art. 84f: w celu zapewnienia prowadzenia działalności w zakresie wyrobów akcyzowych na podstawie decyzji, o których mowa w art. 20a ust. 4, art. 64 ust. 3, art. 65 ust. 8, lub zezwoleń akcyzowych, o których mowa w art. 84 ust. 1, przez podmioty gwarantujące wywiązywanie się z obowiązków związanych z prowadzeniem tej działalności oraz ze względu na bardzo duże ryzyko fiskalne związane z tą działalnością, w art. 84f przewidziano regulację umożliwiającą wydanie decyzji o wykreśleniu z rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych lub cofnięcie decyzji lub zezwolenia akcyzowego przedsiębiorstwu w spadku lub następcy prawnemu, któremu przysługują prawa i obowiązki wynikające z tej decyzji lub tego zezwolenia w przypadku, gdy za życia przedsiębiorcy zaistniała przesłanka do wydania decyzji o wykreśleniu pośredniczącego podmiotu tytoniowego z rejestru pośredniczących podmiotów tytoniowych, cofnięcia decyzji lub zezwolenia akcyzowego, o których mowa w art. 64 ust. 3, art. 65 ust. 8 oraz art. 84 ust. 1, a nie została wydana decyzja o wykreśleniu albo decyzja lub zezwolenie nie zostało cofnięte za życia przedsiębiorcy.

Art. 130: zaproponowane zmiany do tego przepisu wynikają z potrzeby uregulowania zasad stosowania znaków akcyzy w przypadku śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną. W celu umożliwienia prowadzenia działalności po śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną przyjęto rozwiązanie umożliwiające stosowanie znaków akcyzy, które otrzymał zmarły przedsiębiorca, bez konieczności dokonywania zwrotu tych znaków, a następnie wszczynania procedury ich otrzymywania. Proponuje się, aby przedsiębiorstwo w spadku oraz osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonująca tzw. czynności zachowawczych, przejmowali znaki akcyzy, które otrzymał zmarły przedsiębiorca z mocy prawa.

Ponadto w związku z nowymi regulacjami przewidującymi działanie przedsiębiorstwa w spadku oraz szczególnymi sytuacjami, w których dopuszczalne będzie wykonywanie działalności przez osoby wskazane w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, zaistniała potrzeba dostosowania

regulacji w zakresie przekazywania znaków akcyzy w celu kontynuacji prowadzenia działalności gospodarczej. Stosownych zmian dostosowawczych dokonano także w delegacji dla ministra właściwego do spraw finansów publicznych do określenia w drodze rozporządzenia, trybu przekazywania znaków akcyzy poszerzonej grupie podmiotów uprawnionych do otrzymywania znaków akcyzy.

5.6. Pozostałe podatki od działalności przedsiębiorstwa w spadku i opłata skarbową

W projekcie przyjmuje się, że w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, przedsiębiorstwo w spadku będzie także w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej – podatnikiem podatku od gier.

Mogą wystąpić przypadki występowania przez zarządcę sukcesyjnego do organów administracji publicznej o dokonanie czynności urzędowej, wydanie zaświadczenia lub zezwolenia albo złożenia dokumentu pełnomocnictwa. W celu uniknięcia wątpliwości, kto jest podmiotem zobowiązanym do zapłaty opłaty skarbowej, przyjmuje się zatem, że przedsiębiorstwo w spadku jest także jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej, o której mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o opłacie skarbowej.

5.7. Ordynacja podatkowa

Zmiany w ustawie – Ordynacja podatkowa odnoszą się do ogólnych przepisów prawa podatkowego.

W projektowanym art. 7a Ordynacji podatkowej wskazano, że prawa i obowiązki podatnika oraz płatnika będącego przedsiębiorstwem w spadku, w przypadku gdy na mocy ustaw podatkowych podlega obowiązkowi podatkowemu, w okresie od ustanowienia do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego wykonuje zarządca sukcesyjny. Natomiast w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a także w okresie od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję, do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego prawa i obowiązki podatnika i płatnika za przedsiębiorstwo w spadku wykonują osoby, o których mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, dokonujące czynności, o których mowa w art. 13 tej ustawy.

Zakres regulacji podatkowych dotyczących poszczególnych podatków obejmują ustawy podatkowe. W proponowanym brzmieniu art. 97 przyjęto zasadę, że przedsiębiorstwo w spadku będzie wstępowało w majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy i odpowiadało całym swoim majątkiem za podatki wynikające ze zobowiązań podatkowych. Majątkowe i niemajątkowe prawa podatkowe i obowiązki spadkodawcy związane z prowadzoną działalnością gospodarczą będą wykonywane przez zarządcę sukcesyjnego. Dotyczy to m.in. praw wynikających z decyzji o rozłożeniu na raty albo o odroczeniu terminu płatności podatku lub zaległości podatkowej (art. 67a § 1 pkt 1 i 2 Ordynacji podatkowej).

Na przedsiębiorstwo w spadku zostaną także rozciągnięte skutki zastosowania się do indywidualnej interpretacji podatkowej (wydanej przed śmiercią przedsiębiorcy na jego wniosek), o których mowa w art. 14k i art. 14m Ordynacji podatkowej.

Odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku będzie obciążała spadkobierców przedsiębiorcy albo zapisobiercę windykacyjnego, jeżeli kontynuuje on prowadzenie przedsiębiorstwa. Odpowiedzialność tę ponosi także małżonek podatnika, jeżeli przysługuje mu udział w przedsiębiorstwie w spadku (zob. art. 2 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym). Wobec tych osób będzie wydawana odrębna decyzja. W tym zakresie odpowiedzialność będzie ciążyła również na osobach, które uczestniczyły w powołaniu zarządcy sukcesyjnego, a następnie odrzuciły spadek albo okazało się, że nie są spadkobiercami. Przy czym osoby, które odrzuciły spadek, nie odpowiadają za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku powstałe po dniu, w którym ten spadek odrzuciły, a osoby, które nie są spadkobiercami – za zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku powstałe po dniu, w którym stwierdzono nabycie spadku.

Należy wskazać, że osoba, która uczestniczy w powołaniu zarządcy sukcesyjnego, chociaż *de facto* nie będzie spadkobiercą, musi liczyć się z tym, że swoim działaniem przyczyniła się do okresowego powstania podatnika – przedsiębiorstwa w spadku zarządzanego przez zarządcę sukcesyjnego i że mogą powstać w związku z tym zaległości podatkowe przedsiębiorstwa w spadku. Wprawdzie osoba ta może nie mieć dostępu do środków na rachunku bankowym przedsiębiorcy, ale swoim działaniem bezpośrednio umożliwia taki dostęp do środków na rachunku bankowym przedsiębiorcy oraz prawo dokonywania dyspozycji tymi środkami zarządcy

sukcesyjnemu. Projektowana regulacja ogranicza jednocześnie zakres odpowiedzialności osoby, o której mowa w art. 97 § 6 Ordynacji podatkowej, do zobowiązań powstałych w czasie, w którym osoba ta ma wpływ na funkcjonowanie zarządu sukcesyjnego, tj. do chwili, odpowiednio, odrzucenia spadku albo przesądzenia, że dana osoba była nieuprawniona do powołania zarządcy sukcesyjnego.

Dodatkowo odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku będzie ponosił zapisobierca, do którego odpowiednio stosuje się zasady odpowiedzialności spadkobierców. Stosowanie odpowiednie oznacza, że będzie on mógł ponieść odpowiedzialność za zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli miał udział w przedsiębiorstwie w spadku. W przeciwnym razie reguły odpowiedzialności spadkobierców posiadających udziały w przedsiębiorstwie w spadku nie znajdą zastosowania do zapisobiercy zwykłego.

W celu zapewnienia odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe przedsiębiorcy lub przedsiębiorstwa w spadku w związku z ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, jest zasadne objęcie odpowiedzialnością za te zobowiązania zarządcy sukcesyjnego.

W oparciu o proponowany przepis art. 117d Ordynacji podatkowej zarządca sukcesyjny będzie odpowiadał solidarnie ze spadkobiercami albo zapisobiercą windykacyjnym lub małżonkiem posiadającym udział w przedsiębiorstwie w spadku całym swoim majątkiem za zaległości podatkowe związane z działalnością przedsiębiorstwa w spadku. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego ma jednak charakter subsydiarny, co oznacza, że egzekucja z majątku zarządcy sukcesyjnego może być prowadzona dopiero w przypadku, gdy egzekucja z majątku podatnika (przedsiębiorstwa w spadku) oraz spadkobierców/zapisobiercy windykacyjnego lub małżonka okaże się bezskuteczna.

W związku z tym, że istnieje możliwość zmiany osoby zarządcy sukcesyjnego, odpowiedzialność zarządcy obejmuje zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez niego tej funkcji (oraz zaległości wymienione w art. 52 oraz art. 52a powstałe w czasie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego). Za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego (oraz zaległości wymienione w art. 52 oraz art. 52a powstałe po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego), odpowiada osoba

pełniącą funkcję zarządcy sukcesyjnego w momencie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego została ukształtowana podobnie do odpowiedzialności członków zarządu spółki (por. art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej).

W okresach, w których nie ma powołanego zarządcy sukcesyjnego, w szczególności w okresie od śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, analogiczną do zarządcy sukcesyjnego, subsydiarną odpowiedzialność ponosi faktyczny zarządca, czyli osoba, która faktycznie zarządza przedsiębiorstwem w spadku lub faktycznie zajmuje się sprawami gospodarczymi, w szczególności finansowymi przedsiębiorstwa w spadku, która jednocześnie dokonała czynności skutkującej powstaniem zobowiązania podatkowego.

Zmiany w Ordynacji podatkowej umożliwiają także udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniach podatkowych. Jeżeli postępowanie dotyczy spraw objętych zarządem sukcesyjnym, organ podatkowy podejmuje zawieszony z powodu śmierci strony postępowanie z urzędu, od dnia zgłoszenia się lub ustalenia zarządcy sukcesyjnego. Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego będzie natomiast stanowiło podstawę do zawieszenia postępowania. Będzie ono podejmowane po zgłoszeniu się lub ustaleniu spadkobierców zmarłego. Jeżeli natomiast w ciągu roku od dnia wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną ustaleniu spadkobiercy zmarłej strony albo postępowanie nie zostanie podjęte z udziałem zarządcy sukcesyjnego, organ podatkowy może zwrócić się do sądu o ustanowienie kuratora spadku, chyba że kurator taki już wcześniej został ustanowiony.

5.8. Rachunkowość

Wprowadzone zmiany w art. 2 ustawy o rachunkowości mają na celu kontynuację rozwiązań przyjętych w ustawie o rachunkowości dla jednostki przed dniem otwarcia spadku. Proponowane zmiany stanowią zatem doprecyzowanie przepisów w zakresie obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych przez przedsiębiorstwo w spadku jako kontynuacji prowadzonych ksiąg rachunkowych przez jednostkę w okresie poprzedzającym dzień otwarcia spadku. Przedsiębiorstwo w spadku będzie zobowiązane do prowadzenia ksiąg rachunkowych również w następnym roku obrotowym, jeżeli przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy – tj. zarówno w okresie poprzedzającym

dzień otwarcia spadku, jak i w okresie po dniu otwarcia spadku – wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro.

Ponadto proponuje się umożliwienie prowadzenia ksiąg rachunkowych przez przedsiębiorstwo w spadku w następnym roku obrotowym, jeżeli ww. przychody są niższe niż równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro.

Biorąc pod uwagę zmniejszenie obciążeń administracyjnych w prowadzeniu działalności gospodarczej, projekt ustawy w art. 12 ust. 3d ustawy o rachunkowości wprowadza możliwość niezamykania ksiąg rachunkowych w przypadku kontynuowania działalności gospodarczej prowadzonej z wykorzystaniem przedsiębiorstwa przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną po jego śmierci, tj. niezamykania na dzień poprzedzający dzień otwarcia spadku i nieotwierania ich na dzień otwarcia spadku. Jednocześnie w ramach kontynuowania działalności w tym szczególnym przypadku ustanowienie zarządu sukcesyjnego nie będzie powodować obowiązku zamknięcia i otwarcia ksiąg rachunkowych. W takim przypadku nie będzie występował również ustawowy obowiązek przeprowadzenia inwentaryzacji aktywów i pasywów oraz sporządzania sprawozdania finansowego jednostki.

W art. 26 w nowym ust. 4a ustawy o rachunkowości wprowadza się obowiązek przeprowadzenia inwentaryzacji na dzień, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić swą funkcję, albo na dzień wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Nie ma zaś obowiązku ustawowego przeprowadzenia inwentaryzacji na dzień ustanowienia zarządu sukcesyjnego w przedsiębiorstwie w spadku (zawsze można jednak przeprowadzić dobrowolną inwentaryzację).

Biorąc pod uwagę szczególny moment w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa, jakim jest okres zarządu sukcesyjnego, i trudność w rozdzielaniu funkcji kierownika jednostki od organu zatwierdzającego, ustawa wprowadza regulację, zgodnie z którą sprawozdania finansowe w czasie trwania zarządu sukcesyjnego nie będą zatwierdzane na wzór sprawozdań finansowych przedsiębiorstwa w upadłości (art. 53 ust. 2c ustawy o rachunkowości).

Zarządca sukcesyjny, jak również osoba, o której mowa w art. 14 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, która dokonała zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, zostały także uwzględnione w definicji kierownika jednostki.

5.9. Zmiany w ustawie o podatku od spadków i darowizn

Projektowana zmiana w ustawie o podatku od spadków i darowizn umożliwia nabywanie przez spadkobierców bez obciążeń podatkowych jednoosobowych przedsiębiorstw i ma na celu stworzenie zachęty do przejmowania i prowadzenia tych przedsiębiorstw.

W obecnym stanie prawnym – na podstawie art. 4a ustawy o podatku od spadków i darowizn – zwolnione od podatku jest nabycie własności rzeczy i praw majątkowych, w tym także wyżej wskazanych przedsiębiorstw, przez osoby najbliższe (małżonka, zstępnych, wstępnych, pasierba, rodzeństwo, ojczyma i macochę). Zwolnienie powyższe nie obejmuje więc nabywania w drodze spadku przedsiębiorstw przez dalszych krewnych oraz osoby obce.

Cel, którym jest stworzenie zachęty do przejmowania i prowadzenia przedsiębiorstw po śmierci ich dotychczasowych właścicieli, może być w pełni osiągnięty, gdy warunki nabywania tych przedsiębiorstw będą jednakowe dla wszystkich osób je nabywających w drodze spadku. Takie same zasady powinny obowiązywać w zakresie obciążeń podatkowych przy dziedziczeniu przedsiębiorstw, bez względu na stopień pokrewieństwa łączący nabywcę z osobą, po której jest ono dziedziczone.

Zasadne jest więc wprowadzenie w art. 4b zwolnienia od podatku nabycia w drodze dziedziczenia oraz zapisu windykacyjnego własności przedsiębiorstw po śmierci ich dotychczasowych właścicieli lub udziału w takim przedsiębiorstwie.

Mając na uwadze, że przepisy określające zwolnienia – jako odstępstwo od zasady powszechności opodatkowania – oprócz adresatów tych zwolnień powinny określać także warunki, na jakich mogą być one stosowane, oraz cel wprowadzenia projektowanego zwolnienia, proponuje się uzależnienie stosowania zwolnienia od:

- zgłoszenia jego nabycia naczelnikowi urzędu skarbowego,
- prowadzenia nabytego przedsiębiorstwa przez co najmniej 5 lat od dnia nabycia.

Powyższe warunki powinny być spełnione łącznie.

Obowiązek zgłaszania organowi podatkowemu przedsiębiorstwa nabytego tytułem spadku przez nabywców, który zastąpi składanie przez te osoby zeznań podatkowych o nabyciu rzeczy lub praw majątkowych, ma na celu uzyskanie pewności prawnopodatkowej odnośnie nabytego majątku.

Ponadto unormowano kwestię zwolnienia w przypadku nabywania przedsiębiorstwa przez więcej niż jedną osobę, wskazując, że przysługuje ono tym nabywcom, którzy będą je prowadzili. Ustawa przewiduje również wprost, że warunek prowadzenia nabytego przedsiębiorstwa przez co najmniej 5 lat od dnia nabycia uważa się za zachowany także w przypadku, gdy przedsiębiorstwo zostało w całości wniesione jako wkład do spółki, a objęte w zamian udziały lub akcje nie zostaną zbyte przed upływem 5 lat od dnia nabycia przedsiębiorstwa lub udziału w nim.

Jednocześnie projekt zawiera delegację dla ministra właściwego do spraw finansów publicznych do wydania aktu wykonawczego, w którym określi m.in. wzór zgłoszenia nabycia przedsiębiorstwa.

Konsekwencją projektowanego przepisu art. 4b jest konieczność zmiany brzmienia ust. 4 w art. 4 ustawy, określającego podmioty uprawnione do korzystania z ulg i zwolnień wymienionych w ustawie o podatku od spadków i darowizn.

Projekt zakłada także, aby długi i ciężary spadku związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa obciążały wyłącznie to przedsiębiorstwo i nie podlegały odliczeniu od wartości pozostałych składników majątku będącego przedmiotem spadku.

6. Pracownicze programy emerytalne

Wprowadzenie do systemu prawa instytucji zarządu sukcesyjnego uzasadnia potrzebę uzupełnienia przepisów ustawy o pracowniczych programach emerytalnych (u.p.p.e.).

Zasadnym jest wprowadzenie regulacji szczególnej, która przewiduje, że po śmierci pracodawcy, będącego osobą fizyczną, który prowadził w swoim zakładzie pracy pracowniczy program emerytalny dla swoich pracowników, zarządca sukcesyjny ma możliwość poinformowania Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) o woli kontynuacji pracowniczego programu emerytalnego dla pracowników tego zakładu pracy. Kontynuacja takiego programu będzie możliwa, jeżeli zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, pod warunkiem złożenia przez zarządcę sukcesyjnego do KNF w terminie 30 dni informacji o śmierci pracodawcy dotychczas realizującego pracowniczy program emerytalny i pisemnego oświadczenia o woli kontynuacji pracowniczego programu emerytalnego. W takim przypadku KNF, w drodze zawiadomienia (a nie decyzji), poinformuje zarządcę sukcesyjnego o zmianie w rejestrze

pracowniczych programów emerytalnych w zakresie podmiotu zobowiązanego do realizacji pracowniczego programu emerytalnego.

Po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, obowiązek kontynuacji programu spoczywa wyłącznie na zapisobiorcy windykacyjnym, jeżeli przedmiotem zapisu uczyniono całe przedsiębiorstwo, albo na następcy prawnym zmarłego pracodawcy, jeżeli w następstwie działy spadku nabył on przedsiębiorstwo w całości.

Opisane zmiany polegają na rezygnacji z postępowania administracyjnego w przedmiocie potwierdzenia możliwości wykonywania decyzji zezwalającej na prowadzenie pracowniczego programu emerytalnego przez zarządcę sukcesyjnego albo przeniesienia decyzji na rzecz trybu notyfikacyjnego. Taki tryb występuje w podobnych sytuacjach na gruncie przepisów u.p.p.e. Zmiany podmiotowe w gronie pracodawców realizujących pracownicze programy emerytalne (np. nabycia zakładów pracy, połączenia pracodawców pociągające za sobą powstanie następstwa prawnego) generują dla sukcesorów rzeczonych podmiotów jedynie obowiązek notyfikacyjny, ograniczający się do poinformowania KNF o takim zdarzeniu. W wyniku zgłoszenia zmiany danych pracodawcy prowadzącego pracowniczemu program emerytalny, złożonego przez podmiot nadzorowany (następcę prawnego pracodawcy prowadzącego pracowniczemu program emerytalny), KNF potwierdza w drodze zawiadomienia fakt realizacji p.p.e. przez nowego pracodawcę (art. 34 ust. 3 i 5 u.p.p.e.).

7. Wpływ projektu na sektor MŚP

Wejście w życie projektowanych regulacji powinno mieć istotny, pozytywny wpływ na sektor MŚP. Ogromna większość przedsiębiorców jednoosobowych, których dotyczy projektowana ustawa, należy właśnie do sektora MŚP. Powołane w pkt I badania wskazują też na duże zainteresowanie wśród przedsiębiorców sukcesją.

Przewiduje się, że dzięki projektowanym rozwiązaniom nastąpi znaczne zmniejszenie liczby przypadków, w których występuje nagłe i nieuporządkowane zakończenie wykonywania działalności gospodarczej po śmierci właściciela przedsiębiorstwa osoby fizycznej, także w spółkach cywilnych. W konsekwencji powinno dojść do istotnego ograniczenia związanych z tym komplikacji w obrocie gospodarczym, w tym zatorów płatniczych. Firmy z sektora MŚP będą zatem mogły łatwiej przetrwać i rozwijać się mimo zmiany pokoleniowej.

Należy podkreślić, że ustawa nie nakłada na przedsiębiorców z sektora MŚP żadnych nowych obowiązków, gdyż skorzystanie z jej rozwiązań jest w pełni fakultatywne i zależne od woli przedsiębiorcy lub jego następców prawnych. Koszty wiążące się ze skorzystaniem z tej regulacji są znikome w stosunku do istniejących dziś możliwości dokonywania sukcesji. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że w obecnym stanie prawnym przeprowadzenie sukcesji przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG wobec braku stosownych regulacji wiąże się niejednokrotnie z kosztownymi przygotowaniem prawnymi, przekształceniami formy prawnej przedsiębiorcy, czy kosztami doradztwa, a ponadto proces sukcesji może być bardzo rozciągnięty w czasie.

8. Kwestie intertemporalne

Ustawę stosuje się, jeżeli śmierć przedsiębiorcy nastąpiła po dniu poprzedzającym dzień wejścia ustawy w życie.

Projekt przewiduje również, że do umów zawartych przez przedsiębiorcę przed dniem wejścia w życie ustawy przepis ustawy, dotyczący kontynuacji umów zawartych przez przedsiębiorcę w zakresie działalności jego przedsiębiorstwa (art. 29), stosuje się po 3 miesiącach od dnia wejścia w życie ustawy. Okres ten został przewidziany w celu ewentualnej zmiany tych umów w zakresie skutków śmierci strony – przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną. Regulacja ustawy jest we wskazanym zakresie dyspozytywna, co oznacza, iż strony mogą w umowie odrębnie uregulować skutki śmierci strony. Przewidziane w ustawie zmiany w zakresie umów o pracę (zmiany w Kodeksie pracy oraz w tzw. ustawie zasiłkowej) będą zaś miały zastosowanie od dnia wejścia w życie ustawy także do umów o pracę zawartych przed dniem 1 czerwca 2018 r.

Zmienione przepisy k.p.a., k.p.c., Ordynacji podatkowej, p.e.a. p.p.s.a. oraz Prawa upadłościowego dotyczące udziału zarządcy sukcesyjnego w postępowaniach, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Oznacza to, że zarządca będzie również mógł wziąć udział w postępowaniach będących w toku w chwili wejścia w życie ustawy.

Nowe przepisy ustawy o podatku od spadków i darowizn stosuje się do nabycia przedsiębiorstwa, które nastąpiło od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

9. Termin wejścia w życie

Zgodnie z uchwałą nr 20 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2014 r. w sprawie zaleceń ujednolicenia terminów wejścia w życie niektórych aktów normatywnych⁹¹⁾ proponuje się, aby regulacja weszła w życie z dniem 1 czerwca 2018 r.

V. Informacje dodatkowe

-

VI. Zgłoszenie lobbingowe

Stosownie do art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa⁹²⁾ oraz art. 52 § 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów⁹³⁾ projekt ustawy został udostępniony w BIP Rządowego Centrum Legislacji.

VII. Oświadczenie o zgodności projektowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

VIII. Ocena, czy projekt ustawy będzie podlegał notyfikacji zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych

Zawarte w projekcie ustawy regulacje nie stanowią przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych⁹⁴⁾, w związku z tym projekt ustawy nie będzie podlegał notyfikacji.

IX. Wpis do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów

Projekt ustawy został wpisany do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod pozycją UD190.

---

⁹¹⁾ M.P. poz. 205.

⁹²⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 248.

⁹³⁾ M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.

⁹⁴⁾ Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.

<p>Nazwa projektu Projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (poprzednio: Ministerstwo Rozwoju)</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Mariusz Haładaj, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Przedsiębiorczości i Technologii</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Luiza Modzelewska, zastępca dyrektora Departamentu Doskonalenia Regulacji Gospodarczych w Ministerstwie Przedsiębiorczości i Technologii, tel.: (22) 693 59 35, e-mail: luiza.modzelewska@mr.gov.pl, Łukasz Słapek, Departament Doskonalenia Regulacji Gospodarczych, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, tel.: (22) 693 56 55, e-mail: lukasz.slapek@mr.gov.pl Marta Płazińska, Departament Doskonalenia Regulacji Gospodarczych, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, tel. (22) 693 50 18, e-mail: marta.plazinska@mr.gov.pl</p>	<p>Data sporządzenia 31.01.2018 r.</p> <p>Źródło: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju</p> <p>Nr w Wykazie prac UD 190</p>
--	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

W obecnym stanie prawnym wraz ze śmiercią przedsiębiorcy *de facto* kończy się byt prawny prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa, ponieważ jest ono (nie tylko w znaczeniu przedmiotowym, ale także funkcjonalnym) nierozzerwalnie związane z osobą zmarłego.

Nabycie przedsiębiorstwa osoby fizycznej w drodze powołania do spadku albo zapisu windykacyjnego oznacza nabycie zbywalnych składników materialnych i niematerialnych o charakterze majątkowym, które mogą być wykorzystane do prowadzenia działalności gospodarczej w przypadku jej podjęcia przez następcę prawnego na własny rachunek bądź wniesione do istniejącej lub tworzonej spółki prawa handlowego. Przenoszony jest zatem majątek, który nie obejmuje wszystkich praw i obowiązków związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. Następcy prawni nie mogą kontynuować działalności gospodarczej na tych samych zasadach co spadkodawca – mogą jedynie wznowić działalność, podejmując się prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek lub w ramach spółki prawa handlowego. Praktyczny aspekt problemu wyraża się m.in.:

- 1) brakiem możliwości posługiwania się, choćby tymczasowo, firmą przedsiębiorcy, która identyfikuje w obrocie prawnym nie tylko jego, ale także jego przedsiębiorstwo;
- 2) wygaśnięciem, co do zasady, umów o pracę i pełnomocnictw dla pracowników i współpracowników;
- 3) wygaśnięciem lub brakiem faktycznej możliwości wykonania wielu umów cywilnoprawnych;
- 4) wygaśnięciem decyzji administracyjnych niezbędnych do prowadzenia danego rodzaju działalności gospodarczej (np. koncesje, licencje i zezwolenia);
- 5) brakiem możliwości płynnej kontynuacji rozliczeń podatkowych, w tym – posługiwania się NIP-em zmarłego przedsiębiorcy;
- 6) trudnościami w dostępie do rachunku bankowego prowadzonego na potrzeby działalności przedsiębiorstwa i możliwością dokonywania z niego wypłat;
- 7) obowiązkiem zwrotu pomocy publicznej otrzymanej na podstawie umów, które nie zostały jeszcze wykonane, w całości wraz z odsetkami od dnia jej przekazania przez podmiot finansujący.

W praktyce po śmierci przedsiębiorcy nie ma możliwości dokonywania bieżących działań w ramach przedsiębiorstwa takich jak: sprzedaż towarów i świadczenie usług oraz regulowanie zobowiązań wobec pracowników oraz kontrahentów. Znacząco zmniejsza to szanse na kontynuację działalności dopiero po przeprowadzeniu działu spadku, tym bardziej że w przypadku braku porozumienia między spadkobiercami uregulowanie spraw spadkowych może trwać wiele miesięcy, a nawet lat.

Podobna sytuacja dotyczy popularnej formy prowadzenia wspólnej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, tj. spółek cywilnych. Należy zauważyć, że to wspólnicy spółki cywilnej (a nie sama spółka cywilna) są przedsiębiorcami, podlegającymi obowiązkowi wpisu do CEIDG. Z tego powodu śmierć wspólnika niejednokrotnie powodować może podobne zagrożenie dla płynności działania spółki jak śmierć dla przedsiębiorstwa osoby prowadzącej je samodzielnie.

Dotyczy to w szczególności popularnych spółek cywilnych dwuosobowych. W CEIDG ujawnionych jest blisko 103 500 przedsiębiorców będących współnikami spółek cywilnych, spośród których ukończone sześćdziesiąt pięć lat ma przeszło 21 tys. osób¹⁾.

Problemem dla przedsiębiorcy może być ponadto znalezienie sukcesora, który podejmie się prowadzenia przedsiębiorstwa po jego śmierci. Nierzadko zdarza się, że takiej osoby brakuje w kręgu najbliższej rodziny, choćby z uwagi na brak umiejętności, wiedzy czy doświadczenia w zakresie działalności firmy. Formalnie możliwe jest np. przekazanie przedsiębiorstwa w testamencie, w tym, na podstawie zapisu windykacyjnego, dalszemu krewnemu albo osobie spoza rodziny. Wiąże się to jednak z koniecznością zapłaty podatku od spadków, który może stanowić znaczne obciążenie dla sukcesora i barierą do kontynuowania działalności przedsiębiorstwa czy wręcz zniechęcać do przyjęcia spadku albo zapisu windykacyjnego.

Rozważając, czy interwencja ustawodawcy jest niezbędna, należy ustalić możliwe konsekwencje utrzymania obecnego stanu prawnego w odniesieniu do sukcesji przedsiębiorstwa.

W obecnym stanie prawnym spadkobiercy i zapisobiercy przedsiębiorcy zarejestrowanego w CEIDG nie mogą bez przeszkód kontynuować działalności gospodarczej prowadzonej przez spadkodawcę. Nabycie przedsiębiorstwa osoby fizycznej w ramach dziedziczenia ustawowego bądź testamentowego albo na podstawie zapisu windykacyjnego (art. 981¹ § 2 pkt 3 k.c.), a także w związku z zastrzeżeniem w umowie spółki cywilnej wejścia do spółki na miejsce zmarłego współnika jego spadkobierców (art. 872 k.c.) – w przeciwieństwie do przypadków związanych ze śmiercią współnika w spółce prawa handlowego – nie oznacza zachowania ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa.

Zachowanie pełnej ciągłości działalności okazuje się w praktyce niemożliwe. W grę wchodzić może jedynie wznowienie działalności, a długość okresu, który upłynie od śmierci przedsiębiorcy do ponownego podjęcia działalności, zależy od sytuacji osobistej przedsiębiorcy, zgodności planów następców prawnych oraz ich gotowości do wspólnego zaangażowania się w działania mające na celu kontynuację prowadzenia przedsiębiorstwa. Okres ten wydłuża konieczność uzyskania zgód sądu opiekuńczego w częstym przypadku, gdy do kręgu spadkobierców należą małoletnie dzieci przedsiębiorcy. Co najmniej do czasu prawomocnego stwierdzenia nabycia spadku (zapisu windykacyjnego) albo zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia, a w praktyce – do czasu działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo – prowadzenie przedsiębiorstwa uniemożliwia często brak podmiotu umocowanego do zarządzania nim, czyli do samodzielnego, płynnego podejmowania podstawowych decyzji biznesowych. Nawet w przypadku woli kontynuacji relacji biznesowych zmarłego przedsiębiorcy lub przejęcia jego zakładu pracy przez jednego lub przez niektórych następców prawnych, szanse na kontynuację działalności przedsiębiorstwa pozostają silnie uzależnione od szeregu okoliczności, które wpływają na sprawność procedur spadkowych. Problem ten dotyczy również osoby trzeciej – kooperantów, konsumentów, pracowników zmarłego przedsiębiorcy, którzy muszą oczekiwać na ostateczne ustalenie kręgu spadkobierców i dopełnienie formalności, by dochodzić swych roszczeń, skorzystać ze swych uprawnień lub podjąć dalszą współpracę.

Wznowienie działalności przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy wymaga nie tylko uregulowania spraw spadkowych, ale także rejestracji działalności, najczęściej pozyskania na nowo pracowników, kooperantów i klientów, często uzyskania koniecznych pozwoleń i zgód organów administracji publicznej. Rozpoczęcie na nowo działalności przedsiębiorstwa może być więc odsunięte w czasie, niezależnie od woli spadkobierców zainteresowanych kontynuacją działalności przedsiębiorstwa. Trudności w płynnej kontynuacji działalności przedsiębiorstwa oraz formalności związane z jej wznowieniem mogą wręcz zniechęcać następców prawnych do podjęcia odpowiednich działań.

W obecnym stanie prawnym możliwe jest złożenie wniosku o zabezpieczenie spadku m.in. przez ustanowienie zarządcy tymczasowego do zarządu przedsiębiorstwem. Nie usuwa to jednak opisanych wyżej problemów. Zaangażowanie sądu, tj. wszczęcie i przeprowadzenie postępowania w przedmiocie zabezpieczenia spadku przez ustanowienie zarządcy tymczasowego, łączy się w sposób nieunikniony z przedłużeniem stanu, w którym brak jest narzędzi do sprawnego zarządzania przedsiębiorstwem. Ustanowienie zarządcy tymczasowego nie rozwiązuje przy tym takich problemów jak np. brak możliwości wykonywania koncesji czy zezwoleń, korzystania z firmy, numeru NIP, itd. Celowe jest stworzenie mechanizmu, który pozwoli na zarząd majątkiem zgodnie z wolą samego przedsiębiorcy albo jego następców prawnych jako właścicieli przedsiębiorstwa i na skutek ich działań. Dzięki takim rozwiązaniom sądy nie będą musiały być zaangażowane w sprawy, które mogą zostać załatwione samodzielnie przez osoby zainteresowane.

Z kolei rozporządzenie przedsiębiorstwem za życia osoby zarejestrowanej w CEIDG – np. wniesienie przedsiębiorstwa aportem do istniejącej spółki czy też sprzedaż przedsiębiorstwa – nie zawsze jest możliwe. Ponadto przedsiębiorcy, zwłaszcza przedsiębiorcy z sektora MŚP, z uwagi na tzw. podwójne opodatkowanie dochodów (na poziomie spółki i na poziomie współnika) oraz większy stopień sformalizowania działalności i rachunkowości spółki niż działalność jednoosobowa, nie są często zainteresowani przekształceniem prowadzonej jednoosobowo działalności gospodarczej w spółkę kapitałową, choć zabezpiecza to w należyty sposób dalszy byt przedsiębiorstwa. Przekształcenie w spółkę jest też skomplikowane i czasochłonne – a przynajmniej tak jest postrzegane przez przedsiębiorców. Potwierdzają to dane GUS, zgodnie z którymi tzw. jednoosobowa działalność stanowi niezmiennie podstawową formę prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. w rejestrze REGON wpisanych było

¹⁾ Dane własne projektodawcy na podstawie wpisów w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej według stanu na marzec 2017 r.

blisko 3 miliony osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (dla porównania, wszystkich spółek handlowych było wpisanych do tego rejestru niewiele ponad 500 tysięcy). W samym 2016 r. jednoosobowa firma była wybierana przez ponad 80% osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

W celu określenia skali problemu należy odwołać się do ustalenia kręgu potencjalnie zainteresowanych, tj. w pierwszej kolejności firm rodzinnych. Określenie liczby firm rodzinnych było przedmiotem wielu badań, które zostały przywołane m.in. w przygotowanym przez PARP w 2016 r. Raporcie o stanie sektora MŚP w Polsce²⁾. Ocenia się w nim, że sektor firm rodzinnych w Polsce obejmuje ok. 60% całego sektora MŚP, co daje około 1 mln podmiotów. W świetle danych udostępnionych przez Instytut Biznesu Rodzinnego, firmy rodzinne stanowią 36% wszystkich polskich przedsiębiorstw oraz wytwarzają 18% PKB naszego kraju³⁾.

Firmy, które od pokoleń pozostają pod kontrolą członków rodziny, wzbudzają większe zaufanie klientów – aż 43% Polaków deklaruje gotowość płacenia wyższej ceny za produkty firm rodzinnych⁴⁾. Od dalszego powodzenia biznesu rodzinnego zależy byt wielu polskich gospodarstw domowych. Nie bez znaczenia jest to, że przedsiębiorstwa osób fizycznych są zwykle budowane z myślą o potrzebach przyszłych pokoleń, a zatem inwestycje tej grupy przedsiębiorców cechuje dłuższa perspektywa czasowa. Zachowanie firm indywidualnych w rękach członków rodziny jest źródłem stabilności gospodarki i z tego punktu widzenia utrzymanie stosunków własnościowych zasługuje na szczególną ochronę.

Jak wskazuje powołany powyżej raport PARP z 2016 r., struktura sektora MŚP, w tym firm rodzinnych, wykazuje wyraźną tendencję do starzenia się. Jak wskazują autorzy raportu, jest to *zjawiskiem naturalnym, bowiem większość z nich powstała w tym samym czasie, tj. w pierwszych latach po urynkowaniu gospodarki w 1989 r. Jednak w przypadku przedsiębiorstw prowadzonych przez rodzinę, proces ten może powodować realne zagrożenie dla ich funkcjonowania, o ile nie nastąpi przekazanie firmy w ręce młodszego pokolenia.*

Skala problemu sukcesji przedsiębiorstw osób fizycznych dotyczy obecnie ok. 100 przypadków w miesiącu i będzie się zwiększać w perspektywie najbliższych lat. Z raportu „Firma rodzinna to marka”, przygotowanego w 2016 r. przez Instytut Biznesu Rodzinnego wynika, że niemal 30% firm rodzinnych istnieje od ponad 20 lat, a 6% – od więcej niż 31 lat. W raporcie PARP z 2016 r. wskazuje się natomiast, że *w najbliższych latach szacowana liczba polskich przedsiębiorstw rodzinnych przekazywanych następcom wynosić będzie rocznie nawet około 100 tys.*⁵⁾. Grupa przedsiębiorców wpisanych do CEIDG, którzy zaczęli swoją aktywność gospodarczą na przełomie lat dziewięćdziesiątych XX w. – a więc w okresie transformacji ustrojowej – osiąga wiek, w którym znacząco wzrasta statystyczne ryzyko zgonu albo ciężkich chorób (w CEIDG jest wpisanych blisko 200 tys. osób, które ukończyły 65. rok życia⁶⁾). Należy mieć także na uwadze przypadki nagłych chorób lub nieszczęśliwych wypadków, w wyniku których umiera jedyna osoba uprawniona do zarządzania przedsiębiorstwem.

Kwestia planowania sukcesji w firmach rodzinnych została dostrzeżona również na poziomie europejskim. W świetle danych statystycznych Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego około 450 tys. firm zatrudniających około 2 mln pracowników staje przed wyzwaniem zapewnienia ciągłości prowadzenia przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Ze względu na nieudane sukcesje zamykanych jest w państwach członkowskich ok. 150 tysięcy firm rocznie, co w konsekwencji prowadzi do likwidacji 600 tysięcy miejsc pracy⁷⁾ – dane te obejmują również Polskę.

Z badań z 2016 r. wynika, że o przeprowadzeniu sukcesji myśli ok. 60% właścicieli firm rodzinnych⁸⁾. Najpopularniejszą praktyką sukcesyjną według raportu PARP z 2016 r. spośród badanych firm było wskazanie osoby sukcesora (ponad 40% wskazań w badanej grupie). Ze względu jednak na trudności formalno-prawne w przeniesieniu funkcjonującego przedsiębiorstwa osoby fizycznej na sukcesora, praktyka ta jest dalece niewystarczająca i przy braku podjęcia dalszych kroków prawnych okaże się nieskuteczna.

Zobrazowana powyżej skala potencjalnych problemów uzasadnia podjęcie działań zmierzających do wprowadzenia zmian w przepisach prawa, które pozwalałyby na zachowanie ciągłości działalności przedsiębiorstwa osoby fizycznej po jej śmierci albo na jak najszybsze jej wznowienie i kontynuację przede wszystkim w okresie między otwarciem spadku a jego działaniem.

²⁾ „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce”, ISBN 978-83-7633-311-3, sporządzony przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, grudzień 2016 r.

³⁾ Zob. Raport „Firma rodzinna to marka”, sporządzony przez Instytut Biznesu Rodzinnego, Poznań 2016. Raport jest dostępny na stronie www: http://www.ibrpolska.pl/raporty/statystyka_firm_rodzinnych/.

⁴⁾ Wyniki raportu „Polacy o firmach rodzinnych 2016. Firmy z przyszłością”, ISBN 978-83-942980-0-5, sporządzonego na podstawie badań przeprowadzonych w dniach od 5 do 12 sierpnia 2016 r. przez SW RESEARCH.

⁵⁾ Za Raportem Grupy Ekspertów, Giełdy przedsiębiorstw. Propagowanie przejrzystości rynku w dziedzinie obrotu przedsiębiorstwami w Europie. Komisja Europejska Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu. 2006, s. 81.

⁶⁾ Dane własne projektodawcy na podstawie wpisów w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej według stanu na marzec 2017 r.

⁷⁾ Sekcja 4.2.2 Opinii Sekcji Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji w sprawie przedsiębiorstw rodzinnych w Europie jako źródła ponownego wzrostu gospodarczego i lepszych miejsc pracy z dnia 14 lipca 2015 r. Dokument został zamieszczony na stronie <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.int-opinions.34702>.

⁸⁾ Raport „Firma rodzinna to marka”, sporządzony przez Instytut Biznesu Rodzinnego, Poznań 2016. Raport jest dostępny na stronie www: http://www.ibrpolska.pl/raporty/statystyka_firm_rodzinnych/.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Proponowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie zmian legislacyjnych, które ułatwiałyby dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstwa osoby fizycznej wpisanej do CEIDG na analogicznych zasadach jak za życia przedsiębiorcy, w okresie, co do zasady, między otwarciem spadku a jego działaniem.

Służyć temu ma wprowadzenie do porządku prawnego instytucji zarządcy sukcesyjnego, który będzie mógł zarządzać wyodrębnioną częścią majątku stanowiącą przedsiębiorstwo w imieniu własnym, lecz na rachunek następców prawnych przedsiębiorcy i ze skutkiem w ich majątku. Będzie on umocowany do czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, zwanego w tym okresie „przedsiębiorstwem w spadku”. Instytucja ta będzie również stosowana do spółek cywilnych. Możliwe będzie zastosowanie instytucji zarządcy sukcesyjnego w celu ułatwienia sukcesji i kontynuacji działalności spółki cywilnej po śmierci współnika.

Zakłada się, że najczęściej sam przedsiębiorca będzie decydował o osobie zarządcy sukcesyjnego, co powinno mieć zasadniczy wpływ na powodzenie procesu sukcesji. Zarządca będzie powoływany i wpisywany do CEIDG, tak aby automatycznie z chwilą śmierci przedsiębiorcy mogło dojść do kontynuacji działalności przez wyznaczonego zarządcę sukcesyjnego. Może nim stać się również prokurent, jeżeli przedsiębiorca za życia ustanowi prokurę. Jak wskazano na podstawie powołanych badań, pewna część przedsiębiorców ma już wybranego potencjalnego sukcesora – w tym przypadku wprowadzana regulacja stanowi odpowiedź na potrzebę możliwie prostego i płynnego przeprowadzenia procesu sukcesji działalności gospodarczej. Pozwoli to przede wszystkim na uniknięcie perturbacji związanych z nieobjęciem spadku lub ze sporami między spadkobiercami.

Mimo że podstawowym i preferowanym sposobem dokonywania sukcesji, zgodne z projektem, jest powoływanie zarządców sukcesyjnych już za życia przedsiębiorcy, należy przewidzieć również możliwość przeprowadzenia sukcesji w przypadku braku wyboru zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy. W praktyce do wskazania potencjalnego zarządcy za życia przedsiębiorcy może nie dojść z wielu przyczyn (np. nagłej śmierci przedsiębiorcy), a utrzymanie bytu przedsiębiorstwa może być pożądane przez jego następców prawnych (i małżonka, w przypadku gdy w chwili śmierci przedsiębiorcy składniki przedsiębiorstwa były objęte współwłasnością). Z tego powodu osoby uprawnione będą mogły powołać w okresie dwóch miesięcy od śmierci przedsiębiorcy zarządcę sukcesyjnego dla przedsiębiorstwa w spadku.

Zarządca sukcesyjny będzie miał obowiązek zarządzania przedsiębiorstwem osoby fizycznej zasadniczo aż do momentu dokonania działu spadku albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z innych przyczyn.

Rozwiązanie problemu wymaga kompleksowej regulacji i w związku z tym proponuje się:

I. W zakresie prawa cywilnego i handlowego:

- 1) wprowadzenie regulacji dotyczącej zarządcy sukcesyjnego – w tym celu zostaną w szczególności uregulowane:
  - a. reguły powoływania, zarówno za życia przedsiębiorcy jak i po jego śmierci, zarządcy sukcesyjnego, odwołania zarządcy sukcesyjnego, jego rezygnacji i wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego,
  - b. zasady dokonywania przez zarządcę sukcesyjnego czynności w zakresie zarządu przedsiębiorstwem w spadku,
  - c. obowiązki i zakres odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego,
  - d. odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku oraz wykonywanie obowiązków związanych z działalnością gospodarczą, które ciążyły na zmarłym przedsiębiorcy,
  - e. możliwość posługiwania się od dnia otwarcia spadku do działu spadku dotychczasową firmą spadkodawcy z dodatkiem „w spadku”,
  - f. prawo dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku bankowym lub rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej przedsiębiorcy wykorzystywanym przy prowadzeniu przedsiębiorstwa przez zarządcę sukcesyjnego;
- 2) określenie zasad dokonywania tzw. czynności zachowawczych przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego;
- 3) doprecyzowanie zasad dokonywania działu spadku ograniczonego do części obejmującej przedsiębiorstwo;
- 4) uregulowanie zasad wykonywania umów cywilnych, które nie wygasają z chwilą śmierci przedsiębiorcy.

II. W zakresie prawa administracyjnego:

- 1) wprowadzenie możliwości przeniesienia na następców prawnych przedsiębiorcy (osoby fizycznej) praw i obowiązków administracyjnych związanych z działalnością gospodarczą, wynikających z koncesji, zezwoleń licencji i pozwoleń związanych z przedsiębiorstwem albo ich tymczasowego wykonywania przez zarządcę sukcesyjnego – pod warunkiem spełniania przez uprawnionych warunków potrzebnych do uzyskania decyzji związanych z przedsiębiorstwem;
- 2) wprowadzenie instytucji zarządu sukcesyjnego, co umożliwi następcom prawnym osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą dalsze korzystanie z przyznanej zmarłemu przedsiębiorcy pomocy publicznej.

III. W zakresie prawa pracy i ubezpieczeń społecznych:

- 1) w przypadku gdy zarząd sukcesyjny będzie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy – stosunki pracy zostaną zachowane, natomiast w przypadku gdy zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony po pewnym czasie od otwarcia spadku – stosunki pracy wygasną z upływem 30 dni od dnia śmierci pracodawcy, lecz pracownikom będzie przysługiwało pierwszeństwo w zatrudnieniu w razie ponownego zatrudniania w przedsiębiorstwie pracowników w tej samej grupie zawodowej; w okresie przejściowym od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia

zarządu sukcesyjnego możliwe będzie natomiast zawarcie porozumienia o kontynuowaniu stosunku pracy na dotychczasowych zasadach;

- 2) przedsiębiorstwo w spadku zostanie uznane za płatnika składek z tytułu ubezpieczenia społecznego osób zatrudnionych, zarządca sukcesyjny będzie zaś osobą uprawnioną do dokonywania wszelkich czynności związanych z zatrudnieniem;
- 3) wprowadzona zostanie możliwość kontynuacji pracowniczego programu emerytalnego, w przypadku gdy zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy.

IV. W zakresie prawa podatkowego:

- 1) wprowadzenie nowego rodzaju podatnika niektórych podatków (PIT, VAT, akcyza, podatek od gier, podatek tonażowy i okrętowy) – przedsiębiorstwa w spadku;
- 2) wprowadzenie regulacji zapewniających ciągłość rozliczeń podatkowych w zakresie podatków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, tj. w szczególności podatku od towarów i usług, podatku dochodowego i podatku akcyzowego;
- 3) umożliwienie posługiwania się NIP-em zmarłego przedsiębiorcy przez przedsiębiorstwo w spadku;
- 4) uregulowanie odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe oraz zasad prowadzenia ewidencji w związku z działalnością przedsiębiorstwa w okresie od śmierci przedsiębiorcy do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego;
- 5) wprowadzenie możliwości korzystania z interpretacji podatkowych wydanych wobec zmarłego przedsiębiorcy przez przedsiębiorstwo w spadku;
- 6) wprowadzenie zwolnienia od podatku od spadków w razie nabycia przedsiębiorstwa i prowadzenia go przez 5 lat od dnia nabycia – nawet jeżeli nabywca nie należy do kręgu najbliższych krewnych przedsiębiorcy, oraz zgłoszenia tego nabycia naczelnikowi urzędu skarbowego.

Podstawowym celem regulacji jest zapewnienie ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy, mając na uwadze, że przedsiębiorstwo należy postrzegać jako dobro prawne, mające nie tylko wartość majątkową, ale także społeczną. Dzięki kompleksowej regulacji sukcesji przedsiębiorstwa, następcy prawni przedsiębiorcy otrzymają narzędzia do tego, by móc odpowiedzialnie podjąć decyzję o kontynuacji działalności firmy bez przeszkód i perturbacji opisanych wyżej. Także zwolnienie w podatku od spadków, bez względu na stopień pokrewieństwa łączący nabywcę spadku z przedsiębiorcą, stanowić będzie zachętę do dalszego prowadzenia odziedziczonego przedsiębiorstwa.

Celem regulacji jest również wzmocnienie ochrony praw osób trzecich związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, w tym przede wszystkim kontrahentów, kooperantów, konsumentów i pracowników. Ten ostatni cel jest realizowany m.in. na gruncie prawa upadłościowego, jako że będzie można ogłosić upadłość zmarłego przedsiębiorcy przez cały okres trwania zarządu sukcesyjnego, co znacząco wzmacnia ochronę tych podmiotów. Wierzyciele będą również mieli możliwość rzeczywistej kontynuacji stosunków umownych nawiązanych z przedsiębiorcą, mimo jego śmierci. Zyskają także możliwość dochodzenia swoich praw w okresie zarządu sukcesyjnego, przez co ograniczone zostaną komplikacje związane obecnie z koniecznością oczekiwania na formalne stwierdzenie we właściwej drodze praw do spadku. Znacznie poprawi się również sytuacja pracowników. Jeżeli zarządca sukcesyjny zostanie powołany za życia przedsiębiorcy, śmierć pracodawcy w ogóle nie wpłynie na sytuację pracowników. W przypadku gdy zarząd zostanie ustanowiony po śmierci przedsiębiorcy, pracownicy uzyskają możliwość ponownego zatrudnienia, jeżeli działalność przedsiębiorstwa będzie kontynuowana.

W konsekwencji, dzięki kontynuacji funkcjonowania przedsiębiorstwa, które będzie w dalszym ciągu mogło generować przychody i zyski, zachowane zostaną miejsca pracy i regulowane będą zobowiązania wobec pracowników i kontrahentów oraz zobowiązania publicznoprawne, a ponadto zwiększą się szanse na dalszy rozwój przedsiębiorstwa, budowanego niekiedy osobistymi staraniami przedsiębiorcy i członków jego rodziny przez wiele lat.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

W systemach niemieckim, włoskim, austriackim i szwajcarskim dopuszcza się możliwość niewygaśnięcia prokury albo pełnomocnictwa handlowego po śmierci przedsiębiorcy.

Zarząd sukcesyjny – w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem w rozumieniu prawa cywilnego – zbliża się do prokury niewygasającej na wypadek śmierci, przy koniecznym, precyzyjnym uregulowaniu zakresu i sposobu działania zarządcy po śmierci przedsiębiorcy. W warunkach polskich umożliwienie ustanawiania prokury niewygasającej na wypadek śmierci nie byłoby jednak rozwiązaniem wystarczającym. Problem sukcesji przedsiębiorstwa, jak opisano wyżej, ma charakter znacznie bardziej skomplikowany i wielopłaszczyznowy. Polskę wyróżnia fakt, że osoby fizyczne mogą prowadzić działalność na podstawie wpisu do CEIDG także na bardzo dużą skalę, podczas gdy w krajach Europy Zachodniej formę tę wykorzystują raczej drobni przedsiębiorcy, prowadząc działalność opartą głównie na nakładach własnej pracy, w szczególności zawodową.

Z przeprowadzonych analiz wynika więc, że ujęty kompleksowo problem sukcesji przedsiębiorstwa w znaczeniu funkcjonalnym nie jest przedmiotem regulacji w innych krajach.

W niektórych krajach przewidziano rozwiązania, które służą nie tyle rozwiązaniu problemu sukcesji przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy, co zapobieganiu jej negatywnym skutkom jeszcze za życia przedsiębiorcy:

1. W Austrii, Księstwie Liechtensteinu, Wielkiej Brytanii i Szwajcarii możliwe jest tworzenie specjalnych podmiotów (fundacji rodzinnych, prywatnych), które zajmują się prowadzeniem działalności gospodarczej po śmierci testatorów

i wypłacają zyski spadkobiercom.

2. Włoski kodeks cywilny uzupełniony o art. 768-bis i kolejne dopuszcza od 2006 r. zawieranie tzw. paktów rodzinnych, które pozwalają na przyspieszenie momentu sukcesji przedsiębiorstwa na rzecz młodszego pokolenia. Przedmiotem umowy może być zarówno całe przedsiębiorstwo, jak też jego część lub poszczególne jednostki (zakłady) lub udziały w przedsiębiorstwie. Zawarcie takiej umowy może oznaczać natychmiastową (z dniem zawarcia umowy) zmianę właściciela przedsiębiorstwa i służyć ma przede wszystkim zachowaniu ciągłości prowadzenia działalności i uniknięciu ewentualnych sporów na tle dziedziczenia po zmarłym uprzednim właścicielu.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Obywatele, w tym konsumenci	ok. 38 mln osób	GUS – na podstawie danych Rocznika Demograficznego za 2014 r.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przedsiębiorcy, ich małżonkowie i następcy prawni uzyskają możliwość powołania i odwołania zarządcy sukcesyjnego. 2. Osoby dziedziczące przedsiębiorstwo będą mogły łatwiej dokonać działu spadku ograniczonego do części majątku spadkowego obejmującego przedsiębiorstwo. 3. Konsumenci i partnerzy gospodarczy uzyskają informację o osobie umocowanej do prowadzenia przedsiębiorstwa oraz do wykonywania obowiązków zmarłego przedsiębiorcy. 4. Interesy spadkobierców i wierzycieli przedsiębiorcy będą lepiej chronione – dzięki wyposażeniu zarządców sukcesyjnych w istotne uprawnienia, majątek spadkowy w części obejmującej przedsiębiorstwo nie powinien ulec uszczupleniu. 5. Zwiększenie prawdopodobieństwa, że umowy handlowe będą nadal realizowane, a zobowiązania przedsiębiorców będą szybciej wykonane po ich śmierci – zmniejszenie zatorów płatniczych.
Osoby fizyczne prowadzące zarejestrowaną działalność gospodarczą	2,4 mln przedsiębiorców (aktywni + zawieszeni)	Na podstawie danych CEIDG	Możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego – celem sprawnego przekazania przedsiębiorstwa podlegającego dziedziczeniu spadkobiercom albo innym osobom.
Podatnicy podatku od spadków i darowizn	Spadkobiercy i zapisobiercy windykacyjni, inni niż osoby najbliższe, nabywający własność przedsiębiorstw po śmierci ich dotychczasowych właścicieli (brak	Brak	Stworzenie zachęty do przejmowania i prowadzenia przez spadkobierców i zapisobierców windykacyjnych przedsiębiorstw po śmierci ich dotychczasowych właścicieli.

	możliwości określenia potencjalnej liczby tych osób)		
Notariusze	3447 wg stanu na dzień 30 czerwca 2017 r.	Dane Ministerstwa Sprawiedliwości ⁹⁾	Sporządzanie aktów notarialnych dotyczących powoływania, odwoływania i rezygnacji zarządców sukcesyjnych i dokonywanie odpowiednich zgłoszeń do CEIDG.
Sądy rejonowe	321 w 2016 r.	Dane Ministerstwa Sprawiedliwości	1. Rozpatrywanie spraw o odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia obowiązków, o przedłużenie zarządu sukcesyjnego z ważnych przyczyn oraz o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczających zwykły zarząd. 2. Odciążenie sądów spadku przynajmniej od części spraw związanych z zabezpieczeniem spadku przez zarząd tymczasowy przedsiębiorstwem.
Sądy okręgowe	45 w 2016 r.	Dane Ministerstwa Sprawiedliwości	1. Rozpatrywanie w II instancji spraw o odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia obowiązków, o przedłużenie zarządu sukcesyjnego z ważnych przyczyn oraz o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczających zwykły zarząd. 2. Odciążenie sądów przynajmniej od części spraw związanych z zabezpieczeniem spadku przez zarząd tymczasowy przedsiębiorstwem, rozpatrywanych w II instancji.
Osoby zatrudnione przez przedsiębiorców zarejestrowanych w CEIDG w ramach stosunku pracy	b.d.		Utrzymanie stosunków pracy mimo śmierci pracodawcy albo możliwość ponownego zatrudnienia w przypadku ustanowienia w pewien czas po śmierci pracodawcy zarządu sukcesyjnego.
Skarb Państwa i jednostki samorządu terytorialnego	16 województw, 314 powiatów, 66 miast na prawach powiatu, 2478 gmin		1. Ograniczenie wpływu śmierci przedsiębiorców na stan finansów publicznych dzięki dalszemu uiszczaniu danin z tytułu działalności przedsiębiorstwa po otwarciu spadku. 2. Ograniczenie wpływów z podatku od spadków, co

⁹⁾ <https://nawokandzie.ms.gov.pl/numer-28/aplikacja-i-kariera-14-numer-28/otwarcie-dostepu-do-zawodow-prawniczych.html>

			najmniej rekompensowane przez wpływy m.in. z podatku dochodowego dzięki konieczności prowadzenia odziedziczonego przedsiębiorstwa przez 5 lat. 2. Dokonywanie dodatkowych wpisów w CEIDG przez CEIDG/gminy.
--	--	--	--

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Podstawowe założenia projektu w maju 2016 r. były przedmiotem przeprowadzonej przez PARP ankiety wśród przedsiębiorców w Polsce. Z badań tych wynika, że 94% respondentów dostrzega problem sukcesji (problem dotyczy bezpośrednio 28% firm, a może dotyczyć w przyszłości ponad 48%).

W ramach prekonsultacji odbyło się też wiele spotkań roboczych z przedstawicielami firm rodzinnych i organizacji je zrzeszających.

Koncepcje projektowanych zmian były przedmiotem uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych, na etapie prac nad projektem założeń projektu ustawy w okresie czerwiec/lipiec 2016 r. W dniu 5 sierpnia 2016 r. odbyła się konferencja uzgodnieniowa dotycząca założeń projektu ustawy, podczas której rozważono i omówiono zgłoszone uwagi. W konferencji brali udział m.in. przedstawiciele organizacji społecznych, które zgłosiły uwagi do projektu.

Projekt ustawy był przedmiotem uzgodnień, opiniowania oraz konsultacji publicznych w okresie od lipca do sierpnia 2017 r. i został opublikowany na stronie BIP RCL. Termin zgłoszenia uwag w ramach konsultacji publicznych określono na 30 dni od dnia otrzymania projektu. Projektodawca poddał analizie również uwagi, które zostały zgłoszone po upływie tego terminu. Konsultacje zostały przeprowadzone z organizacjami przedsiębiorców (w tym firm rodzinnych) i pracodawców, przedstawicielami zainteresowanych zawodów prawniczych, związków zawodowych, organizacji branżowych itd. (łącznie ponad 300 podmiotów). W dniach 14–15 września 2017 r. odbyła się konferencja uzgodnieniowa, w której organizacje te brały aktywny udział. Zgłoszone uwagi zostały przeanalizowane i omówione. Projekt został przesłany także do Rady Dialogu Społecznego (RDS), a także poszczególnych organizacji, będących członkami RDS.

Uczestnicy konsultacji publicznych wskazywali często na wagę problemów, których ograniczenie jest celem projektu, wyrażając poparcie dla podjętej inicjatywy legislacyjnej. W ramach konsultacji publicznych zgłoszono również wiele uwag szczegółowych, które przyczyniły się do zmian zwiększających jakość, kompleksowość i spójność regulacji.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z ... r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)	
Dochody ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Saldo ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Źródła finansowania													

<p>Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń</p>	<p>1. Ogólny wpływ zachowania ciągłości działalności przedsiębiorstwa na sektor finansów publicznych</p> <p>W związku z tym, że zarządca sukcesyjny będzie wykonywał prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy, ulegnie zmniejszeniu liczba przypadków, w których działalność gospodarcza została zakończona w wyniku śmierci przedsiębiorcy.</p> <p>Nie jest możliwe oszacowanie, w ilu przypadkach obywatele będą korzystać z wprowadzanej regulacji, przede wszystkim ze względu na fakt, że powołanie zarządcy sukcesyjnego jest w pełni fakultatywne, a celowość skorzystania z tej instytucji będzie każdorazowo zależała od przedmiotu i skali działalności przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Można jednakże wskazać, że gdy będzie ustanowiony zarząd sukcesyjny:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zachowana zostanie ciągłość w regulowaniu zobowiązań publicznoprawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (podatki, opłaty lokalne, inne opłaty np. z tytułu koncesji), stanowiących wpływy do budżetu państwa i budżetów jst, – szybciej uregulowane zostaną zobowiązania zmarłego przedsiębiorcy (nie będzie konieczne oczekiwanie na formalne zakończenie procedur spadkowych), – zachowana zostanie ciągłość umów o pracę albo pracownicy zostaną ponownie zatrudnieni i tym samym zachowane zostaną wpływy z tytułu składek na zabezpieczenie społeczne osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie. <p>Realizacja zadań wynikających z wprowadzenia ustawy nie spowoduje zwiększenia poziomu wydatków w stosunku do obowiązujących przepisów oraz będzie mieściła się w ramach ogólnej puli wydatków sektora finansów publicznych dotychczas przeznaczonych na dane zadania.</p> <p>2. Wpływ projektu na sądy</p> <p>W projekcie ustawy przewiduje się, w bardzo ograniczonym zakresie, możliwość zaangażowania sądu w sprawy związane z kontynuacją działalności przedsiębiorstwa (możliwość przedłużenia okresu zarządu sukcesyjnego, odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia obowiązków oraz zezwolenie na czynności przekraczające zwykły zarząd). Wszystkie te środki mają charakter incydentalny.</p> <p>Przedłużenie okresu zarządu jest możliwe tylko w wyjątkowych okolicznościach (z ważnych przyczyn). Należy spodziewać się, że wnioski w tym zakresie nie będą składane często. Odwlekanie momentu działu spadku uniemożliwia dysponowanie majątkiem spadkowym, także innym niż przedsiębiorstwo. W okresie zarządu sukcesyjnego właściciele przedsiębiorstwa nie mogą również w pełni swobodnie dysponować zyskami generowanymi przez przedsiębiorstwo i jego składnikami. Nie leży zatem w interesie osób zainteresowanych utrzymywanie przez bardzo długi okres stanu tymczasowego, jakim jest zarząd sukcesyjny, zatem możliwość przedłużania zarządu sukcesyjnego nie powinna być nadużywana.</p> <p>Co do zasady odwołanie zarządcy sukcesyjnego leży w gestii osób uprawnionych. Tylko w przypadku rażącego naruszenia obowiązków przez zarządcę – i w braku zgody większości tych osób – zarządca może zostać odwołany przez sąd.</p> <p>Podobnie, zezwolenie na dokonanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności zarządu przedsiębiorstwem w spadku dotyczy tylko czynności przekraczających zwykły zarząd i będzie konieczne jedynie w braku zgody współwłaścicieli przedsiębiorstwa. Trzeba też podkreślić, że na podstawie art. 199 k.c., w braku zgody na czynność przekraczającą zwykły zarząd, współwłaściciele przedsiębiorstwa już w obecnym stanie prawnym mogliby zwrócić się o rozstrzygnięcie przez sąd. Co więcej, sąd może być obecnie angażowany w sprawy zwykłego zarządu rzeczą wspólną, zgodnie z art. 201 k.c. W zakresie tego rodzaju spraw związanych z przedsiębiorstwem, z uwagi na umocowanie zarządcy sukcesyjnego do samodzielnego prowadzenia spraw zwykłego zarządu, sądy zostaną ociążone. Z uwagi na wprowadzenie mechanizmu, który pozwala przedsiębiorcy albo jego następcom własnymi działaniami zadbać o zarząd przedsiębiorstwem w okresie do działu spadku, ograniczona powinna zostać także liczba spraw o zabezpieczenie spadku przez ustanowienie zarządu tymczasowego.</p> <p>Z tych przyczyn projekt nie zwiększy w znacznym stopniu obciążenia sądów.</p> <p>Ustawa przewiduje zmianę w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, polegającą na wprowadzeniu opłat w kwocie 300 zł od wniosku o odwołanie zarządcy sukcesyjnego oraz przedłużenie okresu zarządu sukcesyjnego. Z uwagi na brak możliwości nawet szacunkowego wskazania, jaka może być liczba wniosków o odwołanie (tj. w ilu przypadkach okaże się, że zarządca rażąco narusza obowiązki albo ile wniosków o przedłużenie zarządu sukcesyjnego zostanie złożonych), nie jest możliwe dokładne oszacowanie ewentualnych dochodów z tego tytułu.</p>
---	--

	<p>3. Ciągłość w regulowaniu zobowiązań publicznoprawnych</p> <p>Zachowana zostanie ciągłość w regulowaniu zobowiązań publicznoprawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (podatki, opłata skarbową, inne opłaty, np. z tytułu koncesji), stanowiących wpływ do budżetu państwa i budżetów jst.</p> <p>4. Zwolnienie od podatku od spadków i darowizn</p> <p>Wprowadzenie zwolnienia z podatku od spadków i darowizn nabycia firmy po śmierci jej dotychczasowego właściciela pod warunkiem dalszego jej prowadzenia przez określony czas (5 lat) będzie skutkowało zmniejszeniem wpływów z tytułu podatku od spadków i darowizn, który stanowi wyłączny dochód gmin. Z uwagi na brak danych niemożliwe jest ustalenie, w ilu przypadkach przedsiębiorstwo jest dziedziczone przez osoby spoza kręgu krewnych już dziś zwolnionych z podatku od spadków. Trzeba jednak podkreślić, że zwolnienie będzie najczęściej dotyczyło nabycia przedsiębiorstwa na podstawie testamentu. Z uwagi na małą popularność testamentów, skala takich przypadków, gdy przedsiębiorstwo nie jest dziedziczone przez najbliższą rodzinę, tylko inną osobę na podstawie testamentu, jest stosunkowo niewielka.</p> <p>Nie jest możliwe kwotowe oszacowanie skutków finansowych tej zmiany. Jednocześnie można jednak założyć, że ubytek finansowy zostanie zrekompensowany przez wpływy z opodatkowania tych firm podatkiem dochodowym od osób fizycznych, w którym gminy mają udział. Zwolnienie jest bowiem uzależnione od warunku prowadzenia przez co najmniej 5 lat przedsiębiorstwa przez nabywcę (we własnym imieniu albo w formie spółki, w której nabywca jest współnikiem).</p>
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z ... r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	<p>Nastąpi zmniejszenie liczby przypadków, w których dochodzi do nagłego i nieuporządkowanego zakończenia prowadzenia działalności gospodarczej po śmierci właściciela przedsiębiorstwa osoby fizycznej, także w spółkach cywilnych. W konsekwencji powinno dojść do istotnego ograniczenia związanych z tym komplikacji w obrocie gospodarczym, w tym zatorów płatniczych. Skala zmian jest trudna do dokładnego określenia, niemniej powołane wyżej badania wskazują na duże zainteresowanie wśród przedsiębiorców sukcesją, którą ułatwi projektowana regulacja.</p> <p>Ustawa nie nakłada na przedsiębiorców z sektora MŚP żadnych nowych obowiązków, jako że skorzystanie z jej rozwiązań jest w pełni fakultatywne i zależne od woli przedsiębiorcy lub jego następców prawnych. Koszty wiążące się ze skorzystaniem z tej regulacji są znikome w stosunku do istniejących dziś możliwości dokonywania sukcesji. W obecnym stanie prawnym przeprowadzenie sukcesji przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG wobec braku stosownych regulacji wiąże się niejednokrotnie z kosztownymi przygotowaniem, przekształceniami formy prawnej przedsiębiorcy czy kosztami doradztwa, a ponadto proces sukcesji może być bardzo rozciągnięty w czasie.</p>						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<p>Zmiany powinny skutkować w dłuższej perspektywie zwiększeniem udziału firm rodzinnych w polskiej gospodarce i powstaniem nowych, wyspecjalizowanych firm o uznanej renomie, kontrolowanych przez członków najbliższej rodziny. Grupa przedsiębiorstw rodzinnych jest bardzo niejednorodna, na ich sytuację finansową mają wpływ różne czynniki makro- i mikroekonomiczne, dlatego nie sposób jest określić dla tej kategorii</p>						

		<p>przedsiębiorstw dokładnego wskaźnika zmian w ciągu kilku lat od wejścia ustawy w życie.</p> <p>W częstych przypadkach, gdy prowadzenie przedsiębiorstwa przez osobę wpisaną do CEIDG stanowi jedyne albo główne źródło utrzymania rodziny, umożliwienie płynnej i pełnej sukcesji wpłynie pozytywnie na sytuację gospodarstw domowych. Podobny skutek wywoła utrzymanie w mocy umów o pracę i umów o podobnym charakterze, zawartych przez przedsiębiorcę jednoosobowego.</p>
--	--	--

Niemierzalne		
--------------	--	--

<p>Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń</p>	<p>Koszty związane z ustanowieniem lub odwołaniem zarządu sukcesyjnego w formie aktu notarialnego ponoszą spadkobiercy przedsiębiorcy – w ujęciu globalnym są one niemożliwe do przewidzenia – przede wszystkim ze względu na fakultatywny charakter wprowadzanej instytucji zarządu sukcesyjnego.</p> <p>Niemożliwe jest także wskazanie konkretnych kosztów powołania i działalności zarządcy sukcesyjnego w jednostkowej sprawie. Można jedynie wskazać, co będą obejmować:</p> <ul style="list-style-type: none"> – koszt ustanowienia zarządu sukcesyjnego (brak kosztów, gdy powoła go spadkodawca, koszty powstaną natomiast w związku z powołaniem zarządcy u notariusza lub przed sądem, gdy powoływać będą go spadkobiercy lub inni następcy prawni przedsiębiorcy, ewentualnie małżonek – opłata w wysokości 300 zł, podatki, koszty odpisów aktu notarialnego), – ewentualny koszt dokonania wykazu składników przedsiębiorstwa, ewentualnie – jego wyceny, – koszty wynagrodzenia zarządcy sukcesyjnego (te jednak są fakultatywne – zarząd może być sprawowany bez wynagrodzenia, a zarządcą sukcesyjnym może być następca prawny przedsiębiorcy), – ewentualne koszty odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd (opłata sądowa, koszty postępowania) albo przed notariuszem (opłata w wysokości 300 zł, podatki, koszty odpisów aktu notarialnego).
---	--

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy
--	---

☒ zmniejszenie liczby dokumentów ☒ zmniejszenie liczby procedur ☒ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...
---	---

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
--	---

Komentarz:

Wprawdzie projekt wprowadza nowe procedury, dokumenty i obowiązki, jednakże:

- równocześnie, w związku z zapewnieniem odpowiednich instrumentów pozwalających na utrzymanie ciągłości indywidualnej działalności gospodarczej, zmniejszy się liczba przypadków, w których następcy prawni spadkodawcy zdecydują się na zakończenie działalności gospodarczej i likwidację przedsiębiorstwa, co wiązałoby się z bardziej uciążliwymi obowiązkami niż w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego,
- obecnie kontynuacja działalności przedsiębiorcy (w praktyce – jej wznowienie) wymaga wykonania co najmniej porównywalnej skali obowiązków (procedur, dokumentów).

Najważniejsze nowe obowiązki to:

- w stosunku do przedsiębiorców – obowiązek zawiadomienia naczelnika urzędu skarbowego o powołaniu zarządcy sukcesyjnego i o zmianach w tym zakresie, zgłaszanie do CEIDG zmian w zakresie osoby zarządcy sukcesyjnego,
- w stosunku do następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy i/lub małżonka przedsiębiorcy – dokonanie odpowiednich zawiadomień co do ustanowienia zarządu sukcesyjnego wobec naczelnika urzędu skarbowego,
- w stosunku do notariuszy – obowiązek dokonywania czynności notarialnych mających na celu ustanowienie zarządu sukcesyjnego i zgłoszeń do CEIDG,
- w stosunku do sądów – obowiązek zgłaszania do CEIDG okoliczności skutkujących wygaśnięciem zarządu

sukcesyjnego, wyrażanie zgody na dokonywanie czynności przekraczających zwykły zarząd, w przypadku braku porozumienia następców prawnych przedsiębiorcy, odwołanie zarządcy na wniosek z powodu rażącego naruszenia jego obowiązków oraz przedłużanie na wniosek okresu zarządu sukcesyjnego.

Należy jednak ponownie podkreślić, że skorzystanie z regulacji zawartych w projekcie jest dobrowolne, ustawa stwarza jedynie możliwość skorzystania ze wskazanych w niej mechanizmów. W tym sensie jej istotą nie jest nakładanie jakichkolwiek obowiązków na przedsiębiorców oraz innych uczestników obrotu gospodarczego. Koszty obowiązków związanych z zarządem sukcesyjnym są rekompensowane przez korzyści wynikające z kontynuacji działalności przedsiębiorstwa.

9. Wpływ na rynek pracy

Projektowana regulacja ograniczy zjawisko wygasania umów o pracę po śmierci osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą z uwagi na korzystne dla pracowników uregulowanie skutków ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

Ulegnie również poprawie sytuacja pracowników, których stosunek pracy wygasł w następstwie śmierci pracodawcy, dzięki przyjęciu zasady, zgodnie z którą w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego w pewien czas po otwarciu spadku pracownikowi będzie przysługiwało prawo pierwszeństwa w zatrudnieniu w razie ponownego zatrudnienia w przedsiębiorstwie pracowników w tej samej grupie zawodowej.

Kontynuacja działalności gospodarczej zmarłej osoby fizycznej oznacza również, że pomoc publiczna otrzymana na podstawie umów, które są w toku wykonywania, nie będzie musiała być zwrócona podmiotowi finansującemu w całości wraz z odsetkami od dnia jej przekazania. Pozwoli to na utrzymanie miejsc pracy powstałych w związku z realizacją projektu finansowanego ze środków publicznych.

10. Wpływ na pozostałe obszary

☐ środowisko naturalne	☐ demografia	☐ informatyzacja
☐ sytuacja i rozwój regionalny	☐ mienie państwowe	☐ zdrowie
☐ inne: ...		

Omówienie wpływu   Brak wpływu na pozostałe obszary.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Zgodnie z uchwałą nr 20 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2014 r. w sprawie zaleceń ujednoczenia terminów wejścia w życie niektórych aktów normatywnych¹⁰⁾ proponuje się, by regulacja weszła w życie z dniem 1 czerwca 2018 r.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Ocena wpływu *ex post* zostanie dokonana przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii po 3 latach od dnia wejścia ustawy w życie.

Ewaluacja zostanie dokonana w oparciu o porównanie w każdym z trzech lat obowiązywania ustawy współczynnika wyznaczonego przez iloraz liczby przypadków, w których doszło do wykreślenia przedsiębiorcy z CEIDG na skutek śmierci przez liczbę przypadków, w których został ustanowiony zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej.

Dodatkowo na potrzeby oceny zostaną ustalone następujące dane:

- liczba osób wpisanych do CEIDG, które powołały zarządcę sukcesyjnego,
- liczba aktów notarialnych powołujących zarządcę sukcesyjnego, sporządzonych przez notariuszy (liczba zgłoszeń do CEIDG dotyczących powołania zarządcy sukcesyjnego, dokonywanych przez notariuszy).

Podmiot odpowiedzialny za ewaluację: minister właściwy do spraw gospodarki.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Brak.

¹⁰⁾ M.P. poz. 205.

Raport z konsultacji publicznych projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (UD 190)

Projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (UD 190) został skierowany do konsultacji publicznych w dniu 19 lipca 2017 r. (termin na zgłaszanie uwag: 30 dni od dnia otrzymania projektu).

11 października 2017 r.

Raport z konsultacji publicznych projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (UD 190)

Projekt *ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (UD 190)* został skierowany w dniu 19 lipca 2017 r. do konsultacji publicznych do następujących podmiotów:

1. Business Centre Club
2. Konfederacja Lewiatan
3. Krajowa Izba Gospodarcza
4. Krajowa Izba Radców Prawnych
5. Krajowa Izba Doradców Podatkowych
6. Naczelna Organizacja Techniczna
7. Naczelna Rada Adwokacka
8. Polska Rada Biznesu
9. Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej
10. Związek Przedsiębiorców i Pracodawców
11. Związek Rzemiosła Polskiego
12. Krajowa Izba Gospodarki Morskiej
13. Izba Pracodawców Polskich
14. Izba Przemysłowo-Handlowa Inwestorów w Polsce
15. Polskie Towarzystwo Gospodarcze
16. Krajowa Rada Spółdzielcza
17. Ogólnopolska Federacja Przedsiębiorców i Pracodawców Przedsiębiorcy.pl
18. Federacja Przedsiębiorców Polskich
19. Polska Organizacja Franczyzodawców
20. Stowarzyszenie Samozatrudnieni
21. UNICORN Europejska Unia Małych i Średnich Przedsiębiorstw
22. Związek Pracodawców Kłustry Polskie
23. Giełda Papierów Wartościowych
24. Izba Domów Maklerskich
25. Izba Zarządzających Funduszami i Aktywami
26. Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
27. Konferencja Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce
28. Krajowa Izba Biegłych Rewidentów
29. Krajowa Izba Doradców Restrukturyzacyjnych
30. Krajowa Rada Komornicza
31. Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeńiowych
32. Krajowy Związek Banków Spółdzielczych
33. Polska Izba Pośredników Ubezpieczeniowych i Finansowych
34. Polska Izba Ubezpieczeń
35. Polska Organizacja Niebankowych Instytucji Płatności - Związek Pracodawców
36. Polski Związek Funduszy Pożyczkowych
37. Polski Związek Windykacji
38. Polskie Stowarzyszenie Inwestorów Kapitałowych
39. Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych
40. Stowarzyszenie Inwestorów Indywidualnych
41. Stowarzyszenie Księgowych w Polsce
42. Stowarzyszenie Polskich Brokerów Ubezpieczeniowych i Reasekuracyjnych
43. Związek Banków Polskich
44. Związek Maklerów i Doradców
45. Związek Polskiego Leasingu
46. Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa
47. Izba Bawełny w Gdyni
48. Izba Gospodarcza Metali Nieżelaznych i Recyklingu
49. Polska Izba Gospodarcza Przemysłu Drzewnego
50. Krajowe Stowarzyszenie Przemysłu Tytoniowego
51. Odlewnicza Izba Gospodarcza
52. Ogólnopolska Izba Gospodarcza Producentów Mebli
53. Polska Izba Producentów na Rzecz Obronności Kraju
54. Polska Izba Przemysłu Chemicznego
55. Polska Izba Przemysłu Jachtowego i Sportów Wodnych – Polskie Jachty
56. Polska Unia Dystrybutorów Stali
57. Polski Związek Przemysłu Oponiarskiego
58. Stowarzyszenie Dystrybutorów i Producentów Części Motoryzacyjnych
59. Stowarzyszenie Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej
60. Stowarzyszenie Polskiego Przemysłu Lotniczego

61. Stowarzyszenie Producentów i Importerów Urządzeń Grzewczych
62. Stowarzyszenie Techniczne Odlewników Polskich
63. Związek Pracodawców Przemysłu Odzieżowego i Tekstylnego
64. Związek Pracodawców "Polskie Szkło"
65. Związek Producentów Sprzętu Oświetleniowego „Pol-lighting"
66. Federacja Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia Porozumienie Zielonogórskie
67. Izba Gospodarcza „FARMACJA POLSKA”
68. Izba Gospodarcza Właścicieli Punktów Aptecznych i Aptek
69. Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna
70. Naczelna Izba Aptekarska
71. Naczelna Izba Lekarska
72. Ogólnopolska Izba Gospodarcza Wyrobów Medycznych POLMED
73. Polska Izba Informatyki Medycznej
74. Polska Izba Przemysłu Farmaceutycznego i Wyrobów Medycznych POLFARMED
75. Polska Izba Zielarsko - Medyczna i Drogerijna
76. Polski Związek Producentów Leków Bez Recepty
77. Polski Związek Pracodawców Przemysłu Farmaceutycznego
78. Polski Związek Przemysłu Kosmetycznego
79. Polskie Stowarzyszenie Przemysłu Kosmetycznego i Detergentowego
80. Związek Pracodawców Hurtowni Farmaceutycznych
81. Związek Pracodawców Innowacyjnych Firm Farmaceutycznych
82. Izba Gospodarcza Handlowców, Przetwórców Zbóż i Producentów Pasz. Izba Zbożowo-Paszowa
83. Krajowa Izba Gospodarcza „Przemysłu Spożywczego i Opakowań”
84. Krajowy Związek Spółdzielni Mleczarskich Związek Rewizyjny
85. Polska Federacja Producentów Żywności
86. Polskie Stowarzyszenie Przetwórców Ryb
87. Stowarzyszenie Naukowo - Techniczne Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego
88. Stowarzyszenie Polskich Producentów Wyrobów Czekoladowych i Cukierniczych
89. Stowarzyszenie Producentów Pomidorów i Ogórków pod Osłonami
90. Stowarzyszenie Producentów Ryb Łososiowatych
91. Stowarzyszenie Rzemieślników Piekarstwa Rzeczypospolitej Polskiej
92. Związek Polskie Mięso
93. Związek Pracodawców Polski Przemysł Spirytusowy
94. Związek Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego – Browary Polskie
95. Związek Producentów Cukru
96. Krajowe Stowarzyszenie Eksporterzy Rzeczypospolitej Polskiej
97. Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni Spożyców "Społem"
98. Naczelna Rada Zrzeszeń Handlu i Usług
99. Ogólnopolskie Stowarzyszenie Kupców i Drobnej Wytwórczości
100. Polska Izba Gospodarcza Importerów, Eksporterów i Kooperacji
101. Polska Izba Handlu
102. Polska Organizacja Handlu i Dystrybucji
103. Polska Rada Centrów Handlowych
104. Polskie Stowarzyszenie Vendingu
105. Stowarzyszenie Eksporterów Polskich
106. Stowarzyszenie Eksporterów Równoległych
107. Federacja Porozumienie Polskiego Rynku Nieruchomości
108. Geodezyjna Izba Gospodarcza
109. Izba Gospodarcza "Ciepłownictwo Polskie"
110. Izba Gospodarcza „Wodociągi Polskie”
111. Izba Gospodarcza Hotelarstwa Polskiego
112. Krajowe Forum Chłodnictwa - Związek Pracodawców
113. Ogólnopolski Związek Pracodawców Niepublicznych Operatorów Pocztowych
114. Polska Federacja Organizacji Zarządców, Administratorów i Właścicieli Nieruchomości
115. Polska Federacja Rynku Nieruchomości
116. Polska Federacja Stowarzyszeń Rzeczoznawców Majątkowych
117. Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”
118. Polska Izba Firm Szkoleniowych
119. Polska Izba Gospodarcza Czystości
120. Polska Izba Ochrony
121. Polska Izba Pogrzebowa
122. Polska Izba Przemysłu Targowego
123. Polska Izba Rzeczoznawstwa Majątkowego
124. Polska Izba Stacji Kontroli Pojazdów
125. Polska Izba Turystyki
126. Polska Organizacja Branży Parkingowej
127. Polski Związek Pracodawców Ochrona
128. Polskie Stowarzyszenie Biur Tłumaczeń
129. Polskie Stowarzyszenie Prawników Przedsiębiorstw
130. Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIŚ
131. Stowarzyszenie Geodetów Polskich
132. Stowarzyszenie Komunikacji Marketingowej
133. Forum Przewoźników Ekspresowych
134. Izba Gospodarcza Transportu Lądowego
135. Ogólnopolskie Stowarzyszenie Przewoźników

Osobowych

136. Ogólnopolski Związek Pracodawców Transportu Drogowego
137. Polska Izba Cła Logistyki i Spedycji
138. Polska Izba Gospodarcza Transportu Samochodowego i Spedycji
139. Polska Izba Spedycji i Logistyki
140. Railway Business Forum
141. Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Komunikacji RP
142. Zrzeszenie Międzynarodowych Przewoźników Drogowych
143. Związek Armatorów Polskich
144. Związek Niezależnych Przewoźników Kolejowych
145. Związek Pracodawców Kolejowych
146. Izba Energetyki Przemysłowej i Odbiorców Energii
147. Izba Gospodarcza Energetyki i Ochrony Środowiska
148. Izba Gospodarcza Gazownictwa
149. Krajowa Izba Biopaliw
150. Polska Geotermalna Asocjacja im. prof. Juliana Sokołowskiego
151. Polska Izba Biomasy
152. Polska Izba Gospodarcza Energetyki Odnawialnej i Rozproszonej
153. Polska Izba Paliw Płynnych
154. Polska Organizacja Gazu Płynnego
155. Polska Organizacja Przemysłu i Handlu Naftowego
156. Polska Organizacja Rozwoju Technologii Pomp Ciepła
157. Polski Komitet Energii Elektrycznej
158. Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej
159. Polskie Stowarzyszenie Wodoru i Ogniw Paliwowych
160. Polskie Towarzystwo Elektrociepłowni Zawodowych
161. Polskie Towarzystwo Energetyki Słonecznej - ISES
162. Polskie Towarzystwo Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej
163. Stowarzyszenie Elektryków Polskich
164. Stowarzyszenie Energii Odnawialnej
165. Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Mechaników Polskich
166. Stowarzyszenie na Rzecz Efektywności – ETA
167. Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowniczego
168. Stowarzyszenie Niezależnych Wytwórców Energii Skojarzonej
169. Stowarzyszenie Polskich Energetyków
170. Towarzystwo Elektrowni Wodnych
171. Towarzystwo Gospodarcze Polskie Elektrownie
172. Towarzystwo Obrotu Energią
173. Związek Pracodawców Forum Energetyki Odnawialnej
174. Krajowy Związek Pracodawców Branży Geologicznej
175. Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa
176. Stowarzyszenie Kopalń Odkrywkowych
177. Związek Pracodawców Polska Miedź
178. Izba Architektów Rzeczypospolitej Polskiej
179. Konfederacja Budownictwa i Nieruchomości
180. Izba Projektowania Budowlanego
181. Ogólnopolska Izba Gospodarcza Drogownictwa
182. Polska Izba Gospodarcza Rusztowań
183. Polska Izba Inżynierów Budownictwa
184. Polska Izba Przemysłowo-Handlowa Budownictwa
185. Polskie Stowarzyszenie Budownictwa Ekologicznego
186. Polski Związek Pracodawców Budownictwa
187. Polski Związek Producentów Farb i Klejów
188. Polski Związek Producentów Kruszyw
189. Stowarzyszenie na Rzecz Systemów Ociepleń
190. Stowarzyszenie Polska Izba Urbanistów
191. Stowarzyszenie Producentów Betonów
192. Stowarzyszenie Producentów Cementu
193. Stowarzyszenie Wykonawców Dachów Płaskich i Fasad (DAFA)
194. Izba Przemysłowo-Handlowa Gospodarki Złomem
195. Krajowa Izba Gospodarki Odpadami
196. Ogólnopolska Izba Gospodarcza Ochrony Środowiska
197. Ogólnopolska Izba Gospodarcza Recyklingu
198. Polska Izba Gospodarki Odpadami
199. Związek Pracodawców Gospodarki Odpadami
200. Związek Pracodawców Przemysłu Opakowań i Produktów w Opakowaniach EKO-PAK
201. Związek Pracodawców Izba Recyklingu i Odzysku Odpadów
202. Izba Gospodarki Elektronicznej
203. Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji
204. Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji
205. Polska Izba Komunikacji Elektronicznej
206. Związek Importerów i Producentów Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego Branży RTV i IT – ZIPSEE „Cyfrowa Polska”
207. Związek Pracodawców AGD -CEDED Polska
208. Związek Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska

209. Związek Pracodawców Mediów Elektronicznych i Telekomunikacji Mediakom
210. Związek Pracodawców Mediów Publicznych
211. Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości
212. Koalicja na rzecz Polskich Innowacji
213. Polska Izba Gospodarcza Zaawansowanych Technologii
214. Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości
215. Stowarzyszenie Top 500 Innovators
216. Polskie Forum HR
217. Stowarzyszenie Agencji Zatrudnienia
218. Stowarzyszenie Inspektorów Pracy RP
219. Amerykańska Izba Handlowa
220. Brytyjsko-Polska Izba Handlowa
221. Francusko-Polska Izba Gospodarcza
222. Niderlandzko-Polska Izba Gospodarcza
223. Polsko - Hiszpańska Izba Gospodarcza
224. Polsko-Niemiecka Izba Przemysłowo-Handlowa
225. Polsko-Szwedzka Izba Gospodarcza
226. Polsko-Rosyjska Izba Handlowo-Przemysłowa.
227. Polsko-Ukraińska Izba Gospodarcza
228. Skandynawsko-Polska Izba Gospodarcza
229. Stowarzyszenie Greckich Przedsiębiorców w Polsce
230. Włoska Izba Handlowo-Przemysłowa w Polsce
231. Krajowa Rada Notarialna
232. Ogólnopolski Związek Pracodawców Zakładów Aktywności Zawodowej i Innych Przedsiębiorstw Społecznych
233. Polska Izba Druku
234. Polska Izba Ekologii
235. Polska Izba Gospodarcza "Ekorozwój"
236. Polska Izba Książki
237. Polskie Stowarzyszenie Paliw Alternatywnych
238. Stowarzyszenie Papierników Polskich
239. Górnośląska Agencja Przedsiębiorczości i Rozwoju sp. z o.o. (koordynator Krajowego Klastra Kluczowego MedSilesia
240. Klaster Gospodarki Odpadowej i Recyklingu, Krajowy Klaster Kluczowy
241. Forum Związków Zawodowych
242. NSZZ Solidarność
243. Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych
244. Związek Zawodowy Pracowników Państwowej Inspekcji Pracy
245. Fundacja im. Stefana Batorego
246. Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekologicznych
247. Fundacja Małych i Średnich Przedsiębiorstw
248. Fundacja Republikańska
249. Fundacja Res Publica im. Henryka Krzeczkowskiego
250. Fundacja Strefa Zieleni
251. Fundacja Wolności i Przedsiębiorczości
252. Polska Fundacja Przedsiębiorczości
253. Fundacja WWF Polska
254. Instytut Autostrada Technologii i Innowacji
255. Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym
256. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową
257. Instytut Sobieskiego
258. Rada Główna Instytutów Badawczych
259. Unia Metropolii Polskich
260. Unia Miasteczek Polskich
261. Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
262. Związek Miast Polskich
263. Związek Powiatów Polskich
264. Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej
265. Europejskie Centrum Konsumentów w Polsce
266. Federacja Konsumentów
267. Stowarzyszenie Konsumentów Polskich
268. Naczelny Sąd Administracyjny
269. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Bydgoszczy
270. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku
271. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku
272. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach
273. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gorzowie
274. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Kielcach
275. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie
276. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Lublinie
277. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi
278. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie
279. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Opolu
280. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu
281. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Rzeszowie
282. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie
283. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie

284. Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu	299. Polska Izba Ochrony Osób i Mienia
285. Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych Naczelna Organizacja Techniczna	300. Polski Związek Pracodawców Prywatnych Branży Kosmetycznej
286. Fundacja Firmy Rodzinne (FFR)	301. Sąd Najwyższy
287. Fundacja na Rzecz Bezpiecznego Obrotu Prawnego	302. Stowarzyszenie Archiwistów Polskich
288. Izba Gospodarcza „Apteka Polska”	303. Stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych
289. Izba Przemysłowo - Handlowa Inwestorów Zagranicznych w Polsce	304. Stowarzyszenie Polska Federacja Producentów Żywności
290. Kongres Budownictwa	305. Stowarzyszenie Polskich Brokerów Polska Izba Brokerów
291. Krajowa Federacja Konsumentów	306. Stowarzyszenie Producentów Kosmetyków i Środków Czystości
292. Krajowa Izba Rozliczeniowa	307. Stowarzyszenie Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych
293. Krajowa Rada Izb Rolniczych	308. Zrzeszenie Prawników Polskich
294. Krajowa Rada Sądownictwa	309. Zrzeszenie Związków Zawodowych Energetyków
295. Krajowy Związek Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych	310. Związek Pracodawców AGD
296. Ogólnopolski Związek Pracodawców Niepublicznych Operatorów Pocztowych	311. Związek Pracodawców Przemysłu i Urzędzeń Pomiarowych
297. Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych	312. Związek Przedsiębiorstw Leasingowych
298. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	313. Fundacja Instytut Biznesu Rodzinnego

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji (link do projektu: <http://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12300657>). Został także przesłany do Rady Dialogu Społecznego (RDS), a także poszczególnych organizacji, będących członkami RDS.

Uwagi do projektu zgłosiły następujące podmioty:

1. Akademia Liderów
2. Business Center Club
3. Federacja Przedsiębiorców Polskich
4. Stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych
5. Instytut Biznesu Rodzinnego
6. Izba Gospodarcza Gazownictwa
7. Krajowa Izba Doradców Podatkowych
8. Krajowa Izba Gospodarcza
9. Krajowa Rada Notarialna
10. Krajowy Związek Banków Spółdzielczych
11. Krzysztof Rożko i Wspólnicy Kancelaria Prawna sp. k.
12. Lars Andrzej Szymański Sp. z o.o.
13. Naczelna Izba Lekarska
14. Naczelna Rada Adwokacka
15. Naczelny Sąd Administracyjny
16. NSZZ Solidarność
17. Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych
18. Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych
19. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

20. Polska Izba Biegłych Rewidentów
21. Polska Izba Gospodarcza Transportu Samochodowego i Spedycji
22. Polska Izba Paliw Płynnych
23. Porozumienie Zielonogórskie Federacja Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia
24. Stowarzyszenie Notariuszy RP
25. Stowarzyszenie Księgowych w Polsce
26. Wardyński i Wspólnicy sp.k.
27. Związek Banków Polskich
28. Krajowa Rada Sądownictwa
29. Krajowa Rada Komornicza

Zgłoszone wątpliwości, uwagi i postulaty dotyczyły przede wszystkim następujących kwestii:

- interpretacja na gruncie projektu pojęć następcą prawny, pierwotny następcą prawny, małżonek przedsiębiorcy (wątpliwości co do pominięcia w tej definicji małżonka pozostającego w ustroju rozdzielności majątkowej);
- relacja wprowadzanej instytucji zarządcy sukcesyjnego do już istniejących instytucji, m. in. prokurenta, wykonawcy testamentu;
- relacja wprowadzanych rozwiązań do istniejących rozwiązań w zakresie sukcesji przedsiębiorstw rodzinnych (m. in. tzw. konstytucje rodzinne);
- postulat wprowadzenia rozwiązania zakładającego możliwość tzw. podstawienia zarządcy sukcesyjnego (zarządca „rezerwowy”);
- postulat rezygnacji z wymogu jednomyślności przy powołaniu zarządcy sukcesyjnego oraz z rozwiązania, zgodnie z którym każdy z następców prawnych/malżonek może samodzielnie odwołać zarządcę;
- wątpliwości co do formy, w jakiej udzielana jest zgoda na powołanie/odwołanie zarządcy oraz co do konieczności uzyskiwania zezwolenia sądu opiekuńczego na zgodę udzielaną w imieniu osoby nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych,
- propozycja wydłużenia terminu na powołanie zarządcy sukcesyjnego;
- zasadność utrzymania ogólnego ograniczenia, że zarządca zaciąga tylko takie zobowiązania, które mogą być zaspokojone z dochodów lub majątku przedsiębiorstwa;
- postulat zmiany zasad wypłaty zysku (wydłużenie okresu rozliczeniowego – okres jednomiesięczny oceniany był jako nieprzystający do realiów gospodarczych i wprowadzenie możliwości wypłaty zaliczek);
- wątpliwości co do zasad podejmowania tzw. czynności zachowawczych, o których mowa w art. 23 projektu; postulat rezygnacji z posługiwania się terminem „działalność operacyjna”;
- postulat rezygnacji z rozwiązania przewidującego potwierdzanie umów przez zarządcę sukcesyjnego;
- postulat doprecyzowania treści czynności notarialnych dokonywanych w związku z zarządem sukcesyjnym,

- wątpliwości co do relacji projektowanych przepisów dotyczących sukcesji decyzji do regulacji poszczególnych ustaw, dotyczących danego typu decyzji (m. in. ustawa o transporcie drogowym, ustawa o publicznym transporcie zbiorowym),
- wątpliwości co do zasadności utrzymania wymogu uzyskania zgody pozostałych następców prawnych na przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem na jednego z nich;
- postulat wydłużenia terminu na zawarcie porozumienia o kontynuacji stosunku pracy, wskazanie na brak regulacji precyzujących, czy w okresie na zawarcie porozumienia o kontynuacji stosunku pracy pracownicy mają obowiązek świadczenia pracy.

Projektodawca wyjaśnił kwestie w tabeli uwag, zamieszczonej na stronie RCL, a także w toku dyskusji na konferencji uzgodnieniowej, która odbyła się w dniach 14 – 15 września 2017 r.

Dodatkowo, w związku ze zgłoszonymi uwagami, projektodawca zmodyfikował projekt *ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej* (UD 190). Najważniejsze zmiany dokonane w związku z uwagami zgłoszonymi w ramach konsultacji publicznych to:

- wprowadzenie możliwości tzw. podstawienia zarządcy sukcesyjnego,
- rezygnacja z wymogu jednomyślności przy powołaniu zarządcy oraz z rozwiązania, zgodnie z którym każdy z uprawnionych może samodzielnie odwołać zarządcę bez względu na wielkość przysługującego mu udziału,
- wyłączenie konieczności uzyskiwania zezwolenia sądu opiekuńczego na zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego,
- zmiany w zakresie zasad wypłaty zysku generowanego przez przedsiębiorstwo przez przyjęcie rocznych okresów rozliczeniowych z możliwością wypłaty zaliczek,
- doprecyzowanie formy, w jakiej udzielana jest zgoda na powołanie/odwołanie zarządcy,
- rezygnacja z rozwiązania, zgodnie z którym jeżeli zarząd sukcesyjny został ustanowiony po śmierci przedsiębiorcy, obowiązywanie umowy zawartej przez przedsiębiorcę w zakresie działalności jego przedsiębiorstwa zależy od potwierdzenia tej umowy,
- w zakresie przepisów dotyczących sukcesji decyzji – wprowadzenie reguły kolizyjnej usuwającej wątpliwości co do relacji przepisów projektowanej ustawy do ustaw dotyczących poszczególnych zezwoleń, pozwoleń, koncesji, itp.,
- wydłużenie terminu na zawarcie porozumienia o kontynuacji stosunku pracy (30 dni od dnia śmierci przedsiębiorcy),
- doprecyzowanie, że okres, w którym może być zawarte porozumienie o kontynuacji stosunku pracy jest okresem usprawiedliwionej nieobecności w pracy (pracownik nie musi w tym okresie stawiać się w pracy; osoba uprawniona do dokonywania czynności zachowawczych będzie jednak mogła w tym okresie polecić pracownikowi wykonywanie pracy zgodnej z jego umową o pracę w celu dokonania czynności zachowawczych),
- rezygnacja z wprowadzania definicji pojęć „małżonek przedsiębiorcy” oraz „pierwotny następca prawny” i „następca prawny” przedsiębiorcy oraz z posługiwania się pojęciem „działalność operacyjna”,

- objęcie przewidzianymi w projekcie rozwiązaniami także małżonka pozostającego w ustroju rozdzielności majątkowej, bez względu na to, czy znajduje się w kręgu spadkobierców, o ile przysługuje mu prawo do przedsiębiorstwa (m. in. uprawnienie do podejmowania tzw. czynności zachowawczych),
- doprecyzowanie treści i trybu dokonywania czynności notarialnych związanych z zarządem sukcesyjnym (akt i protokół powołania albo odwołania zarządcy oraz protokół rezygnacji zarządcy).

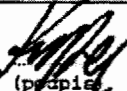
Zainteresowanie pracami nad projektem w trybie przepisów o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa zgłosiła Krzysztof Rożko i Wspólnicy Kancelaria Prawna spółka komandytowa, ul. Kopernika 17, 00-359 Warszawa (link do zgłoszenia: <http://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12300657/katalog/12447327#12447327>)

Zestawienia zgłoszonych uwag w ramach konsultacji publicznych wraz ze stanowiskiem projektodawcy zostały zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji (link do tabel: <http://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12300657/katalog/12447334#12447334>).

**WZÓR URZĘDOWEGO FORMULARZA ZGŁOSZENIA ZAINTERESOWANIA PRACAMI
NAD PROJEKTEM ZAŁOŻEŃ PROJEKTU USTAWY, PROJEKTEM USTAWY LUB PROJEKTEM
ROZPORZĄDZENIA**

ZGŁOSZENIE ZAINTERESOWANIA PRACAMI NAD PROJEKTEM —ZGŁOSZENIE ZMIANY DANYCH*		
<p align="center">Ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (nr UD 190 w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów)</p> <p align="center">(tytuł projektu założeń projektu ustawy, projektu ustawy lub projektu rozporządzenia - zgodnie z jego treścią udostępnioną w Biuletynie Informacji Publicznej lub informacja zamieszczona w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów albo ministrów)</p>		
A. OZNACZENIE PODMIOTU ZAINTERESOWANEGO PRACAMI NAD PROJEKTEM		
1. Nazwa/imię i nazwisko**		
KRZYSZTOF ROŻKO I WSPÓLNICY KANCELARIA PRAWNA SPÓŁKA KOMANDYTOWA		
2. Adres siedziby/adres miejsca zamieszkania**		
00-359 WARSZAWA, UL. KOPERNIKA 17		
3. Adres do korespondencji i adres e-mail		
00-033 WARSZAWA, UL. GÓRSKIEGO 9, BIURO@KRWLEGAL.PL		
B. WSKAZANIE OSÓB UPRAWNIONYCH DO REPREZENTOWANIA PODMIOTU WYMENIONEGO W CZĘŚCI A W PRACACH NAD PROJEKTEM		
Lp.	Imię i nazwisko	Adres
1	Krzysztof Rożko	00-033 Warszawa, ul. Górskiego 9
2	Marta Stańczyk	00-033 Warszawa, ul. Górskiego 9
3		
4		
5		
C. OPIS POSTULOWANEGO ROZWIĄZANIA PRAWNEGO, ZE WSKAZANIEM INTERESU BĄDĄCEGO PRZEDMIOTEM OCHRONY		
<p>1. Postulowane rozwiązania prawne: Postulowane rozwiązania prawne zostały zawarte w załączniku nr 2 do zgłoszenia.</p> <p>2. Interes będący przedmiotem ochrony: Zapewnienie odpowiedniego otoczenia dla sukcesji przedsiębiorstw osób fizycznych.</p>		
D. ZAŁĄCZONE DOKUMENTY		
1	Informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu z rejestru przedsiębiorców (KRS 0000576857)	
2	Szczegółowy wykaz uwag do projektu ustawy	
3		

K

4		
5		
6		
7		
8		
E. Niniejsze zgłoszenie dotyczy uzupełnienia braków formalnych/zmiany danych** zgłoszenia dokonanego dnia ..... (podać datę z części I poprzedniego zgłoszenia)		
F. OSOBA SKŁADAJĄCA ZGŁOSZENIE		
Imię i nazwisko	Data	Podpis
Krzysztof Rożko	7 sierpnia 2017 r.	
G. KLAUZULA ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ ZA SKŁADANIE FAŁSZYWCYCH ZEZNAŃ		
Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia (podpis)		

- * Jeżeli zgłoszenie nie jest składane w trybie art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa - treść: "- Zgłoszenie zmiany danych" skreśla się.
- ** Niepotrzebne skreślić.

Pouczenie:

1. Jeżeli zgłoszenie ma na celu uwzględnienie zmian zaistniałych po dacie wniesienia urzędowego formularza zgłoszenia (art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa.) lub uzupełnienie braków formalnych poprzedniego zgłoszenia (§ 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia ..... 2011 r. w sprawie zgłaszania zainteresowania pracami nad projektami aktów normatywnych oraz projektami założeń projektów ustaw Dz. U. Nr ..., poz. ...) w nowym urzędowym formularzu zgłoszenia należy wypełnić wszystkie rubryki, powtarzając również dane, które zachowały swoją aktualność.
2. Część B formularza wypełnia się w przypadku zgłoszenia dotyczącego jednostki organizacyjnej oraz w sytuacji, gdy osoba fizyczna, która zgłasza zainteresowanie pracami nad projektem założeń projektu ustawy lub projektem aktu normatywnego, nie będzie uczestniczyła osobiście w tych pracach.
3. W części D formularza, stosownie do okoliczności, uwzględnia się dokumenty, o których mowa w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa, a także pełnomocnictwa do wniesienia zgłoszenia lub do reprezentowania podmiotu w pracach nad projektem aktu normatywnego lub projektu założeń projektu ustawy.
4. Część E formularza wypełnia się w przypadku uzupełnienia braków formalnych lub zmiany danych dotyczących wniesionego zgłoszenia.

CENTRALNA INFORMACJA KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO

KRAJOWY REJESTR SĄDOWY

Stan na dzień 07.08.2017 godz. 13:14:52

Numer KRS: 0000576857

Informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu
z REJESTRU PRZEDSIĘBIORCÓW

pobrana na podstawie art. 4 ust. 4aa ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze
Sądowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186, z późn. zm.)

Data rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym		22.09.2015	
Ostatni wpis	Numer wpisu	3	Data dokonania wpisu
	Sygnatura akt	WA.XII NS-REJ KRS/65211/15/337/REGON	
Oznaczenie sądu			

Dział 1

Rubryka 1 - Dane podmiotu	
1. Oznaczenie formy prawnej	SPÓŁKA KOMANDYTOWA
2. Numer REGON/NIP	REGON: 362543036, NIP: 5252630217
3. Firma, pod którą spółka działa	KRZYSZTOF ROZKO I WSPÓLNICY KANCELARIA PRAWNA SPÓŁKA KOMANDYTOWA
4. Dane o wcześniejszej rejestracji	
5. Czy przedsiębiorca prowadzi działalność gospodarczą z innymi podmiotami na podstawie umowy spółki cywilnej?	NIE
6. Czy podmiot posiada status organizacji pożytku publicznego?	NIE

Rubryka 2 - Siedziba i adres podmiotu	
1. Siedziba	kraj POLSKA, woj. MAZOWIECKIE, powiat WARSZAWA, gmina WARSZAWA, miejsc. WARSZAWA
2. Adres	ul. ... WARSZAWA, kod 00-399, poczta WARSZAWA, kraj POLSKA
3. Adres poczty elektronicznej	
4. Adres strony internetowej	

Rubryka 3 - Oddziały	
Brak wpisów	

Rubryka 4 - Informacje o umowie	

1. Informacje o zawarciu lub zmianie umowy spółki	1	08.09.2015 R., NOTARIUSZ PIOTR SKOWRODKO, KANCELARIA NOTARIALNA W WARSZAWIE, PRZY ULICY WSPÓLNEJ 25, REP. A NR 6731/2015
---	---	--

Rubryka 5	
1. Czy, na jaki została utworzona spółka	NIEOZNACZONY

Rubryka 6 - Sposób powstania spółki	
Brak wpisów	

Rubryka 7 - Dane wspólników		
1	1. Nazwisko / Nazwa lub firma	ROZKO
	2. Imiona	KRZYSZTOF
	3. Numer PESEL/REGON	
	4. Numer KRS	*****
	5. Czy wspólnik posiada w związku małżeńskim?	TAK
	6. Czy została zawarta małżeńska umowa majątkowa?	TAK
	7. Czy powstała rozdzielność majątkowa między małżonkami?	TAK
	8. Czy wspólnik ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych?	NIE
	9. Czy wspólnik jest komandytariuszem?	NIE
	10. Wysokość sumy komandytowej	*****
	11. Wartość wkładu umówionego	*****
	12. Czy jest w tym wkład niepieniężny?	*****

Podrubryka 1 Wkład wniesiony	
Brak wpisów	
Podrubryka 2 Wkład zwrócony	
Brak wpisów	

2	1. Nazwisko / Nazwa lub firma	MARIUSZ BACIŃSKI I SPÓŁKA KOMANDYTOWO-AKCYJNA
	2. Imiona	*****
	3. Numer PESEL/REGON	?
	4. Numer KRS	0000561575
	5. Czy wspólnik posiada w związku małżeńskim?	*****
	6. Czy została zawarta małżeńska umowa majątkowa?	*****
	7. Czy powstała rozdzielność majątkowa między małżonkami?	*****

8. Czy wspólnik ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych?	*****
9. Czy wspólnik jest komandytariuszem?	TAK
10. Wysokość sumy komandytowej	10.000 ZŁ
11. Wartość wkładu umówionego	6.000 ZŁ
12. Czy jest w tym wkład niepieniężny?	NIE

Podrubryka 1
Wkład wniesiony

1	1. Wartość wkładu wniesionego	0 (0) ZŁ
	2. Czy jest to wkład niepieniężny?	NIE

Podrubryka 2
Wkład zwrócony

Brak wpisów

Dział 2

Rubryka 1 - Uprawnieni do reprezentowania spółki

1. Nazwa organu uprawnionego do reprezentowania podmiotu	WSPÓLNICY REPREZENTUJĄCY SPÓŁKĘ
2. Sposób reprezentacji podmiotu	WSPÓLNIK BĘDĄCY KOMPLEMENTARIUSZEM JEDNOSOBOWO

Podrubryka 1
Dane wspólników reprezentujących spółkę

1	1. Nazwisko / Nazwa lub firma	ROZKO
	2. Imiona	KRZYSZTOF
	3. Numer PESEL/REGON	...
	4. Numer KRS	****

Rubryka 2 - Nie dotyczy

Brak wpisów

Rubryka 3 - Prokurenci

Brak wpisów

Dział 3

Rubryka 1 - Przedmiot działalności

1. Przedmiot prowadzącej działalność przedsiębiorcy	69, 10, 2, DZIAŁALNOŚĆ PRAWNICZA
---	----------------------------------

Rubryka 2 - Wzmianki o złożonych dokumentach

Brak wpisów

Rubryka 3 - Sprawozdania grupy kapitałowej

Brak wpisów

Rubryka 4 - Przedmiot działalności statutowej organizacji pożytku publicznego

Brak wpisów

Rubryka 5 - Informacja o dniu kończącym rok obrotowy

1. Dzień kończący pierwszy rok obrotowy, za który należy złożyć sprawozdanie finansowe	31.12.2015
--	------------

Dział 4

Rubryka 1 - Zaległości

Brak wpisów

Rubryka 2 - Wierzytelności

Brak wpisów

Rubryka 3 - Informacje o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ustawy z 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe albo o zabezpieczeniu majątku dłużnika w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości albo w postępowaniu restrukturyzacyjnym albo po prawomocnym umorzeniu postępowania restrukturyzacyjnego

Brak wpisów

Rubryka 4 - Umorzenie prowadzonej przeciwko podmiotowi egzekucji z uwagi na fakt, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych

Brak wpisów

Dział 5

Rubryka 1 - Kurator

Brak wpisów

Dział 6

Rubryka 1 - Likwidacja

Brak wpisów

Rubryka 2 - Informacje o rozwiązaniu lub unieważnieniu spółki

Brak wpisów

Rubryka 3 - Informacje o połączeniu lub przekształceniu spółki

Brak wpisów

Rubryka 4 - Informacja o postępowaniu upadłościowym

Brak wpisów

Rubryka 5 - Informacja o postępowaniu układowym

Brak wpisów

Rubryka 6 - Informacje o postępowaniach restrukturyzacyjnych lub o postępowaniu naprawczym

Brak wpisów

Rubryka 7 - Informacja o zawieszeniu działalności gospodarczej

Brak wpisów

KPRM

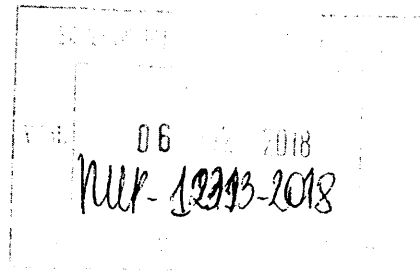

Warszawa, 5 lutego 2018 r.

Minister
Spraw Zagranicznych

DPUE.920.911.2016 / 13/dl

dot.: RM-10-14-18 z 01.02.2018 r.

Pani
Jolanta Rusiniak
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia

o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, wyrażona przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej

Szanowna Pani Minister,

w związku z przedłożonym projektem ustawy pozwalam sobie wyrazić poniższą opinię.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Z poważaniem

Jolanta Rusiniak

Do wiadomości:

Pani Jadwiga Emilewicz
Minister Przedsiębiorczości i Technologii

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA FINANSÓW¹⁾

z dnia

w sprawie wzoru zgłoszenia o nabyciu własności przedsiębiorstwa

Na podstawie art. 4b ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2017 r. poz. 833 i 858 oraz z 2018 r. poz. ...) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) zakres danych zawartych w zgłoszeniu o nabyciu własności przedsiębiorstwa;
- 2) wzór zgłoszenia o nabyciu własności przedsiębiorstwa.

§ 2. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1, zawiera następujące dane:

- 1) datę nabycia;
- 2) datę powstania obowiązku podatkowego;
- 3) miejsce i cel składania zgłoszenia;
- 4) dane identyfikacyjne i aktualny adres zamieszkania podatnika obowiązującego do złożenia zgłoszenia;
- 5) dane identyfikacyjne i ostatni adres zamieszkania spadkodawcy;
- 6) tytuł i przedmiot nabycia;
- 7) rodzaj dokumentu potwierdzającego nabycie;
- 9) dane dotyczące rzeczy lub praw majątkowych wchodzących w skład nabytego przedsiębiorstwa;
- 10) podpis nabywcy (pełnomocnika).

§ 3. Określa się wzór zgłoszenia o nabyciu własności przedsiębiorstwa, stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 czerwca 2018 r.

MINISTER FINANSÓW

---

¹⁾ Minister Finansów kieruje działem administracji rządowej – finanse publiczne, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Finansów (Dz. U. poz. 92).

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia jest konsekwencją zmian w ustawie z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2017 r. poz. 833 i 858 oraz z 2018 r. poz. ...), wprowadzonych ustawą z dnia ..... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...).

Projekt rozporządzenia stanowi wykonanie przez Ministra Finansów dyspozycji wynikającej z przepisu art. 4b ust. 4 znowelizowanej ustawy o podatku od spadków i darowizn, tj. określa wzór zgłoszenia o nabyciu własności przedsiębiorstwa oraz zakres danych w nim zawartych.

Do składania zgłoszenia zobowiązane będą osoby fizyczne, spadkobiercy i zapisobiercy windykacyjni spoza kręgu osób najbliższych, w celu skorzystania ze zwolnienia z podatku od spadków i darowizn z tytułu nabycia własności przedsiębiorstwa osoby fizycznej lub udziału w nim. Warunkiem zwolnienia od tego podatku, poza warunkiem prowadzenia przedsiębiorstwa przez okres co najmniej 5 lat od dnia jego nabycia, jest zgłoszenie przez nabywcę własności przedsiębiorstwa lub udziału w nim właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu stwierdzającego nabycie spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia lub wydania europejskiego poświadczenia spadkowego. Projektowany wzór zgłoszenia umożliwi podatnikom skorzystanie ze zwolnienia podatkowego.

Wzór zgłoszenia oraz określony w projekcie zakres danych zawartych w zgłoszeniu uwzględnia konieczność potwierdzenia nabycia w celu skorzystania przez nabywców ze zwolnienia od podatku. Z tego względu projektowane zgłoszenie zawiera w szczególności:

- 1) datę nabycia oraz powstania obowiązku podatkowego;
- 2) miejsce i cel składania zgłoszenia;
- 2) dane identyfikacyjne i aktualny adres zamieszkania podatnika (nabywcy przedsiębiorstwa);
- 3) dane identyfikacyjne oraz ostatni adres zamieszkania spadkodawcy;
- 4) tytuł i przedmiot nabycia;
- 5) rodzaj dokumentu potwierdzającego nabycie;
- 6) dane dotyczące rzeczy lub praw majątkowych wchodzących w skład nabytego przedsiębiorstwa;
- 7) podpis nabywcy (pełnomocnika).

Wzór zgłoszenia o nabyciu własności przedsiębiorstwa (SD-ZP) stanowi załącznik do rozporządzenia.

Projektowane rozporządzenie wejdzie w życie z dniem 1 czerwca 2018 r., tj. z dniem wejścia w życie planowanych zmian w ustawie o podatku od spadków i darowizn.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt rozporządzenia nie podlega przedstawieniu właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu.

Rozporządzenie nie zawiera norm technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), w związku z czym nie podlega notyfikacji.

Stosownie do postanowień art. 5 ustawy z 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006 i 1204 oraz z 2018 r. poz. 114), projekt rozporządzenia zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji z chwilą przekazania projektu do uzgodnień z członkami Rady Ministrów.

1. Identyfikator podatkowy NIP / numer PESEL (niepotrzebne skreślić) podatnika	2. Nr dokumentu	3. Status
--	-----------------	-----------

SD-ZP

ZGŁOSZENIE O NABYCIU WŁASNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA

4. Data nabycia ¹⁾ (dzień - miesiąc - rok)	5. Data powstania obowiązku podatkowego ²⁾ (dzień - miesiąc - rok)
---	---

Podstawa prawna: Art. 4b ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2017 r. poz. 833 i 858), zwanej dalej „ustawą”.
 Składający: Nabywca przedsiębiorstwa.
 Termin składania: 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu stwierdzającego nabycie spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia lub wydania europejskiego poświadczenia spadkowego.
 Miejsce składania: Urząd skarbowy, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy w sprawie podatku od spadków i darowizn wykonuje swoje zadania.

A. MIEJSCE I CEL SKŁADANIA ZGŁOSZENIA

6. Urząd skarbowy, do którego jest adresowane zgłoszenie ³⁾

7. Cel złożenia formularza (zaznaczyć właściwy kwadrat):

1. złożenie zgłoszenia

2. korekta zgłoszenia

B. DANE IDENTYFIKACYJNE I AKTUALNY ADRES ZAMIESZKANIA PODATNIKA (nabywcy przedsiębiorstwa)

8. Nazwisko

9. Pierwsze imię

10. Imię ojca

11. Imię matki

12. Data urodzenia (dzień - miesiąc - rok)

13. Obywatelstwo

14. Kraj

15. Województwo

16. Powiat

17. Gmina

18. Ulica

19. Nr domu

20. Nr lokalu

21. Miejscowość

22. Kod pocztowy

23. Poczta

C. DANE IDENTYFIKACYJNE I OSTATNI ADRES ZAMIESZKANIA SPADKODAWCY

24. Identyfikator podatkowy NIP

25. Nazwisko

26. Pierwsze imię

27. Imię ojca

28. Imię matki

29. Data urodzenia (dzień - miesiąc - rok)

30. Kraj

31. Województwo

32. Powiat

33. Gmina

34. Ulica

35. Nr domu

36. Nr lokalu

37. Miejscowość

38. Kod pocztowy

39. Poczta

D. TYTUŁ NABYCIA

40. Określenie tytułu nabycia (zaznaczyć właściwy kwadrat):

1. dziedziczenie

2. zapis windykacyjny

E. RODZAJ DOKUMENTU POTWIERDZAJĄCEGO NABYCIE

(zaznaczyć właściwy kwadrat lub właściwe kwadraty):

41. testament42. prawomocne orzeczenie sądu43. zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia44. europejskie poświadczenie spadkowe45. inny dokument

F. PRZEDMIOT NABYCIA

46. Określenie przedmiotu nabycia (zaznaczyć właściwy kwadrat):

1. przedsiębiorstwo

2. udział w przedsiębiorstwie

47. Wielkość nabytego udziału w przedsiębiorstwie (wypełnić jeżeli w poz. 46 zaznaczono kwadrat nr 2):

...../.....

F. DANE DOTYCZĄCE RZECZY LUB PRAW MAJĄTKOWYCH WCHODZĄCYCH W SKŁAD NABYTEGO PRZEDSIĘBIORSTWA ⁴⁾

Lp.	Rzeczy lub prawa majątkowe według stanu w dniu nabycia	Wielkość nabywanego udziału w rzeczy lub w prawie majątkowym ⁵⁾	Miejsce położenia rzeczy lub wykonywania prawa majątkowego (adres)	Wartość rynkowa nabywanych rzeczy lub praw majątkowych (udziału) w dniu powstania obowiązku podatkowego (w zł)
	a	b	c	d
1	48. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu o pow. użytk. . . . . m ² ; nr Kw	49. ...../.....	50.	51.
2	52. Lokal mieszkalny stanowiący odrębną nieruchomość o pow. użytk. . . . . m ² ; nr Kw . . . . . wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej	53. ...../.....	54.	55.
3	56. Nieruchomość niezabudowana o powierzchni gruntu . . . . . m ² ; nr Kw . . . . . ☐ 1. własność ☐ 2. użytkowanie wieczyste	57. ...../.....	58.	59.
4	60. Nieruchomość o powierzchni gruntu. . . . . m ² ; nr Kw . . . . . ☐ 1. własność ☐ 2. użytkowanie wieczyste zabudowana budynkiem . . . . . o pow. użytk. . . . . m ² ; nr Kw	61. ...../.....	62.	63.
				64. (w tym wartość budynku – udziału)
5	65. Samochód ciężarowy, marka . . . . . typ . . . . . , model. . . . . , nr rejestracyjny. . . . . , rok produkcji	66. ...../.....	67.	68.
6	69. Samochód osobowy, marka . . . . . typ . . . . . , model. . . . . , nr rejestracyjny. . . . . , rok produkcji	70. ...../.....	71.	72.
7	73. Środki pieniężne na rachunku zmarłego przedsiębiorcy	74. ...../.....	75. Nazwa banku lub SKOK-u	76.
8	77. Wierzytelności przedsiębiorstwa	78. ...../.....	79.	80.

Lp.	Rzeczy lub prawa majątkowe według stanu w dniu nabycia	Wielkość nabywanego udziału w rzeczy lub w prawie majątkowym	Miejsce położenia rzeczy lub wykonywania prawa majątkowego (adres)	Wartość rynkowa nabywanych rzeczy lub praw majątkowych (udziału) w dniu powstania obowiązku podatkowego (w zł)
	a	b	c	d
9		...../.....		
10		...../.....		
11		...../.....		
12		...../.....		
13		...../.....		
14		...../.....		
15		...../.....		
16		...../.....		
17		...../.....		
18		...../.....		
19		...../.....		
20		...../.....		
21		...../.....		
22		...../.....		

	Rzeczy lub prawa majątkowe według stanu w dniu nabycia	Wielkość nabywanego udziału w rzeczy lub w prawie majątkowym	Miejsce położenia rzeczy lub wykonywania prawa majątkowego (adres)	Wartość rynkowa nabywanych rzeczy lub praw majątkowych (udziału) w dniu powstania obowiązku podatkowego (w zł)
	a	b	c	d
23		...../.....		
24		...../.....		
25		...../.....		
26		...../.....		
27		...../.....		
28		...../.....		
Łączna wartość nabytych rzeczy lub praw majątkowych (w zł) Suma kwot z kolumny d z wyłączeniem kwoty z poz. 64.				81.

G. UWAGI SKŁADAJĄCEGO ZGŁOSZENIE (np. informacja o adresie do korespondencji lub numerze telefonu)

82. Uwagi

E. PODPIS NABYWCY (PEŁNOMOCNIKA)

83. Data (dzień - miesiąc - rok)

84. Imię i nazwisko

85. Podpis

- 1) Należy podać dzień śmierci spadkodawcy.
- 2) Należy podać dzień uprawomocnienia się orzeczenia sądu stwierdzającego nabycie spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia lub wydania europejskiego poświadczenia spadkowego.
- 3) Należy wskazać urząd, przy pomocy którego właściwy w sprawie podatku od spadków i darowizn naczelnik urzędu skarbowego wykonuje swoje zadania.
- 4) Należy wskazać wyłącznie rzeczy lub prawa majątkowe, które według stanu na dzień śmierci przedsiębiorcy wchodziły w skład nabytego przedsiębiorstwa.
- 5) Należy wskazać udział w ułamku zwykłym, a w przypadku nabycia całości 1/1.

Pouczenie

Za podanie nieprawdy lub zatajenie prawdy i przez to narażenie podatku na uszczuplenie grozi odpowiedzialność przewidziana w Kodeksie karnym skarbowym.

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA FINANSÓW¹⁾

z dnia

**rozporządzenie w sprawie trybu przekazania znaków akcyzy następcom prawnym lub
podmiotom przekształconym**

Na podstawie art. 130 ust. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 43, 60, 937, 2216 oraz z 2018 r. poz. 137 i ...) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Przekazanie znaków akcyzy:

- 1) następcom prawnym lub podmiotom przekształconym w przypadkach wstąpienia przez nich w przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa lub prawa i obowiązki, określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2017 r. poz. 201, z późn. zm.),
  - 2) jednemu z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy, który wstąpił w prawa i obowiązki wynikające z decyzji oraz zezwoleń, o których mowa odpowiednio w art. 20a ust. 4 oraz art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym, na zasadach, o których mowa w art. 84e tej ustawy,
  - 3) przedsiębiorstwu w spadku przez osoby, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...), wykonujące czynności o których mowa w art. 13 tej ustawy, w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną
- wymaga pisemnego powiadomienia właściwego naczelnika urzędu skarbowego w sprawach znaków akcyzy nie później niż 3 dni przed przekazaniem znaków akcyzy.

2. Powiadomienie powinno zawierać datę przekazania znaków akcyzy, dane podmiotu przekazującego znaki akcyzy oraz dane podmiotu, któremu znaki akcyzy zostaną przekazane.

---

¹⁾ Minister Finansów kieruje działem administracji rządowej – finanse publiczne, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Finansów (Dz. U. poz. 92).

§ 2. 1. Przekazanie znaków akcyzy potwierdza się protokołem podpisanym przez osobę reprezentującą podmiot przekazujący znaki akcyzy oraz przez osobę reprezentującą podmiot, któremu znaki akcyzy zostały przekazane.

2. Protokół powinien zawierać:

- 1) miejsce i datę przekazania znaków akcyzy;
- 2) rodzaj i liczbę przekazanych znaków akcyzy;
- 3) oznaczenie serii, roku wytworzenia oraz numeru ewidencyjnego przekazanych znaków akcyzy;
- 4) dane podmiotu przekazującego znaki akcyzy oraz podmiotu, któremu znaki akcyzy zostały przekazane;
- 5) imię i nazwisko osoby reprezentującej podmiot przekazujący znaki akcyzy oraz imię i nazwisko osoby reprezentującej podmiot, któremu znaki akcyzy zostały przekazane.

3. Protokół sporządza się w trzech jednobrzmiących egzemplarzach, z których jeden otrzymuje podmiot przekazujący znaki akcyzy, drugi podmiot, któremu znaki akcyzy zostały przekazane, trzeci przekazuje się niezwłocznie właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w sprawach znaków akcyzy.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ...

MINISTER FINANSÓW

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia został sporządzony w związku z koniecznością dostosowania jego treści do przepisów ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 43, z późn. zm.) zmienianej na mocy ustawy z dnia.... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. poz. ...).

Celem przedmiotowego projektu jest taka konstrukcja przepisów, która umożliwi przekazanie znaków akcyzy, jak dotąd, następcom prawnym i podmiotom przekształconym, ale również:

- 1) jednemu z następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy, który wstąpił w prawa i obowiązki wynikające z decyzji oraz zezwoleń, o których mowa odpowiednio w art. 20a ust. 4 oraz art. 84 ust. 1 ustawy, na zasadach, o których mowa w art. 84e ustawy;
- 2) przedsiębiorstwu w spadku przez osoby, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, wykonujące czynności o których mowa w art. 13 tej ustawy, w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną.

Projekt rozporządzenia jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt rozporządzenia nie podlega przedstawieniu właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu.

Projekt rozporządzenia nie zawiera norm technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), w związku z czym nie podlega notyfikacji.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) w związku z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006 i 1204 oraz z 2018 r. poz. 114), projekt rozporządzenia z chwilą przekazania go do uzgodnień z członkami Rady Ministrów oraz konsultacji publicznych zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacji.